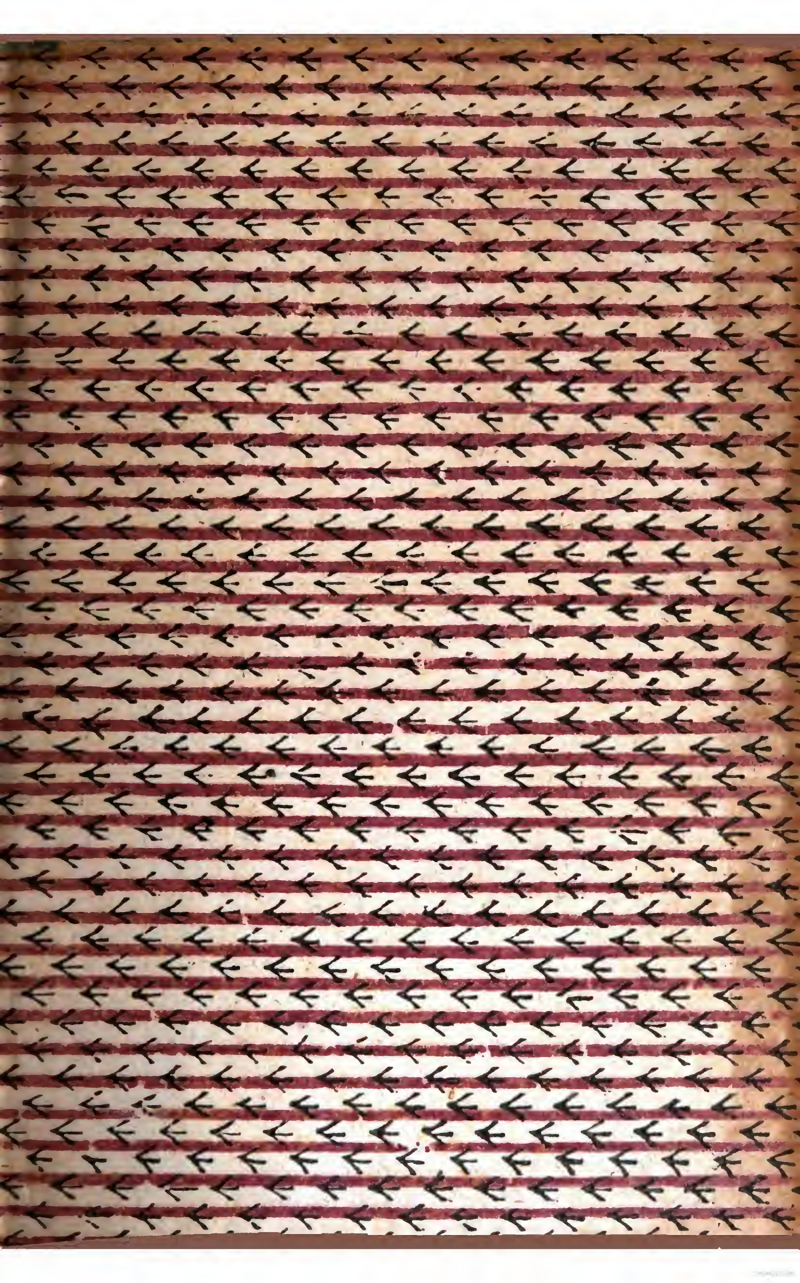

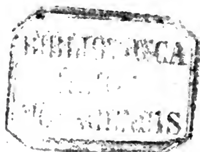
NOVA SUBSIDIA DIPLOMATICA
AD
SELECTA JURIS
ECCLESIASTICI GERMANIAE
ET
HISTORIARUM CAPITA ELUCIDANDA
CONGESSIT ET EDIDIT

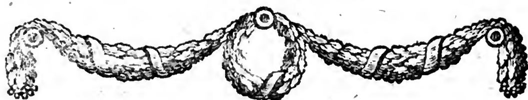
STEPHANUS ALEXANDER WÜRDTWEIN
EPISCOPUS HELIOPOLENSIS SUFFRAGANEUS WORMATIENSIS.

TOMUS UNDECIMUS.

HEIDELBERGAE,
SUMTIBUS TOBIAE GOEBHARDT,
MDCCLXXXVIII.

LECTORI AMICO SALUTEM IN DOMINO.

Nova Sigillorum Archiepiſcopalium hoc Tomo ſiſtitur epocha; poſt *Urielem* enim Sigilla Majeſtatica formam induunt inſigniorem & Ornatu Pontificali Archipræſules conſpicui in ſede elegantius adornata dextra crucem, pedum ſiniſtra tenent. In Sigillo quoque *Sebaſtiani* ſub num. XLIII ad dextram pilei Electoralis Galeæ ſuper impoſiti *Gladium* prima vice obſervavimus.

XLI.

SIGILLUM *URIELIS* ARCHIEPISCOPI MOGUNTINI

ab an. MDVIII — MDXIV.

Duo reperimus Archipræſulis hujus Sigilla, ad imitationem eorum, quæ paulo ante dedimus, affabre inciſa. Primum figuræ ovalis *Urielem* in Ornatu pontificali dextra librum, crucem ſiniſtra tenentem, ſedentemque refert cum inſignibus Moguntinis a latere dex-

 tro

tro, illorumque de *Gemmingen* (fascijs nempe nigris aureæ inscriptis areæ) cum epigraphe: S. URIELIS. DEI. GRATIA SANCTE. MAGUNTINE SEDIS ARCHIEPISCOPI SACRI ROMANI IMPERII PER GERMANIAM ARCHI CANCELLARII PRINCIPIS ELECTORIS.

In Altero, quod rotundum est, stans cum mitra & pallio Archiepiscopus cernitur tenens dextra crucem, librum sinistra. Ab utroque latere insignia quæ supra; cum inscriptione: S. URIELIS ARCHIEPISCOPI MOGUNTINI PRINCIPIS ELECTORIS. 1509. *)

Pauca quæ reperire licuit documenta, annotamus.

I. *Uriels* revers, das die änderung des alten eydes der Stadt *Erfurt* derselben an den alten Concordatis und privilegiis keinen abbruch bringen solle. *explicit* Haben wir unsers capitels insiegel, das wir zu den Sachen gebrauchen an diesen brief, bey unsers gnädigen lieben herrn insiegel hencken lassen. Gegeben aufm Montag in den Pfingst heiligen tagen Anno Domini Millesimo quingentesimo decimo. *Lünig part. spec. Cont. IV. th. II. forts. p.* 470.

II. *Joannes* Monasterij constituitur in Pontificalibus Vicarius. *finis*: Has literas.. nostri sigilli jussimus appensione communiri. Date apud *Arcem S. Martini* in civitate nostra Ma-

*) Singulare est, quod huic Sigillo inscriptus sit annus.

Maguntina die IV. Novembris Anno Domini MDX. *joann.* T. 2. p. 441.

III. Mandatum Archiepiſcopi ad examinandum omnes curatos denotandumque minus idoneos. *deſinit:* Date *Aſchaffenburgi* ſub ſecreto noſtro. Die prima menſis januarij Anno Domini MDXI. *de Gud.* T. IV. p. 576.

IV. Mandatum adverſus Concubinarios. *finitur*: Date *Aſchaffenburgi* ſub ſecreto noſtro. Die prima menſis januarij Anno. MDXI. *de Gud.* T. IV. p. 578.

V. *Uriel* Hebræum *Beyfus* medicum denominat Rabbi ſeu correctorem utriusque ſexus judaici per univerſam provinciam Moguntinam, tribuens eidem Salvum Conductum una cum ampliſſima exemptione a vectigalibus. *finis*: Des zu urkunde haben wir unſer inſigel an dieſen brief thun hencken. der geben iſt zu *Wormbs* uf Dinſtag nach dem Sontag Exaudi MDXIII. *de Gud.* T. IV. p. 580.

VI.

VERGONNUNGE KEYSS. MAIESTET DAS JUBELGELT UFZUHEBENN.

Wir *Uriel* von Gottes gnaden des heyligen Stuls zu *Mentz* Ertzbiſchoue des heilgen romiſchen reichs durch Germanien Ertzcantzler und churfurſt fugen allen und yecklichen prelaten ſtiftern cloſtern Vytzthumben commiſſarien Kellern und amptleuten Burgermeiſtern rethen und gemeynde unſer und un-

 ſers

sers stiffts *Menntz* zu wissen nach dem der allerdurchleutigst Grossmechtigst Furst unnd herr herr *Maximilian* Erwelter romischer Keyser zu allen zeiten Merer des Reichs &c. unser allergnedigster her uf dem vergangen Reichstag zu *Costenntz* Churfursten fursten geystlichen unnd weltlichen auch anndern stennden des heyligen Reichs alda versamelt gewest zu erkennen geben hat wie unser heyliger vatter der Bapst us redlichen und beweglichen ursachen seiner Keyserlichen Majestat das Jubil oder ablass geldt, bey weylent hern *Raymunden* Romischen Cardinalen und Bapstlichen legaten Zeit, und durch sein legation in teutzen Landen gefallen one alle widerrede zu heben und zu nemen vergonnet und erleubet habe daruff auch und uf sonderliche ernstlich begernn und erfordern gedachts unsers allergnedigsten hern unser nehster vorfhar loblicher gedachtniss solich Jubil geldt: durch Keys. M. gesanten und verordenten in seinem stifft zu heben und zu nemen nit gewidert, des auch etlichs bey seinen Zeiten Romischen Keys. M. volgen lassen unnd uns demnach Keyserlicher M. deshalb auch Ernnstlich hat thun ersuchen, das wir demselben nach gleicher weyse wie unnser vorfare zugelassen haben Kayserlich M. das uberigk ablas gelt, so noch jn unnserm stifft ligt durch unser Maj. darzu verordenten unser oder unsern halbers unuerhindert zu heben und nemen und des khein verhinderunge oder jrrunge zu thun son-

ſonder die keyſerlichen verordenten domit nach jrem Beuelch hanndeln unnd gewerdenn zu laſſen wolten wir euch jn gutem unnd ſonderheit unuerkhundet nit laſſen, darnach mogen haben zu richtenn Geben zu Sant *Martinsburgk* jnn unnſer ſtat *Menntz* unther unſerm zuruck uff getruckten Secret, uf Sannt *Elizabethen* Tag anno Domini Milleſimo quingenteſimo octavo.

19. Nov.

VII. *Uriel* Dei gratia ſancte Maguntin. ſedis Archi Epiſcopus ſacri Romani Imperij per Germaniam Archi Cancellarius ac Princeps Elector honorabili *Caſpari Weſthuſen* Doctori Scolaſtico &c. Commiſſario ac ſigillifero noſtro Maguntin. devoto & fideli nobis in Chriſto dilecto ſalutem in Domino ſempiternam. In negotio permutationis, quam honorabiles devoti noſtri dilecti *Philippus Nickel* Altariſta altaris beate *Marie* Virginis in parochiali Eccleſia in *Montzenheim* noſtre dioc. ex una & *johannes Engelmore* Altariſta altaris ſancti *Kiliani* in anmario collegiate Eccleſie ſancti *Mauritii* in civitate noſtra Maguntin. ſiti ex altera partibus de jam dictis ſuis beneficiis ad invicem fieri deſiderant, dummodo ex juſtis & rationabilibus cauſis fiat, nihilque ſimoniace pravitatis aut illicite pactionis interveniat, nec aliud canonicum obſiſtat, ſuper quo tuam conſcientiam oneramus, ac conſenſus patronorum & aliorum, quorum intereſt, ad id accedat, diſcretioni tue in hac parte com-

 mit-

mittimus vices noſtras mandantes tibi ſub debito officij tui, quatenus in dicto permutationis negocio etiam usque ad totalem ipſius conſumationem previa ratione procedas faciendo quod decreveris auctoritate noſtra Eccleſiaſticam per cenſuram firmiter obſervari. Date noſtro ſub ſecreto quinta decima die menſis junij Anno a Nativitate Domini Milleſimo quingenteſimo Undecimo.

XLII.

SIGILLUM

ALBERTI II.

ARCHIEP. MOGUNT.

ab an. MDXIV — MDXLV.

Duo itidem damus *Alberti* ſigilla. In primo ſatis magnifico duas inter columnas & ſub laquearibus refertur Archiepiſcopus ſedens habitu Pontificali, pallio & mitra exornatus dextra crucem, ſiniſtra pedum tenens. In columnarum capitellis duo ſtant Genij Rotam Moguntinam ſuſtinentes. Ex utraque parte in ſcutulis repræſentantur arma *Brandenburgica*, *Stetinenſia Pomeraniæ &c.* quorum deſcriptionem ampliſſimam & exactam ſubminiſtrat *Speneri Opus Heraldicum part. ſpec. pag.* 74 — 98. Sigilli inſcriptio duos efformat circulos his verbis: S. ALBERTI: ARCHI EPI: MOGUNT: ET: MAGDEBURG:

BURG: PRINCIP: ELECT: AC: PRIMATIS: ADMINISTRAT: HALBERSTAD: ECCLIAR: MARCHION: BRANDENBURGI STETIN: POMERAN: ETC. DUCIS ETC.

Sigillum alterum exhibet *Albertum* ſupra delineatum Cardinalitia dignitate auctum; Duo genij ſupra caput ejus geſtant rubrum pileum. Arma Gentilitia infra Archiepiſcopum ſedentem in tres diſtincta ſeries conſpicua a *Spenero l. c.* explicantur. In ſerie armorum media apparet Rota Moguntina & cum inſigni Magdeburgenſi Halberſtädenſe cum ciffris 2 ex una & 1. ex altera partibus, quo anno ſcilicet vigeſimo primo ſupra Milleſimum & quingenteſimum ſigillum hoc æri inciſum fuit. Inſcriptio tres vix non integros efficit circulos & talis eſt: S. REVE. ET. ILLUS. D. D. ALBER. T. T. S. PETRI. AD VINC. S. S. R. ECCL. PRESB. CAR. ET. LEGADUS. NADUS. ARCHIEP. MOG. ET MAGD. PRIN. ELEC. S. R. IMP. P. GERM. ARCHI. CAN. AC PRIM. ADMIN. ECCL. IN HALB. MARCHI. BRAN. STET. POME. CASS. AC SCLA. DUC. BURG. NOR. AC. RUGI. PRI. In originali ambæ voces *Legatus Natus* vitioſe cum *D.* ſcriptæ ſunt loco *T.*

Sigillum *Alberti* Cardinalis adhuc majus, quam illud ad XLII. occurrit apud *Dreyhaupt Magdeburg. Saal-Creyſs* 1. *Theil. pag.* 956.

in ſummitate inſculptus eſt annus 15.22. Inſcriptio quatuor vix non efficit circulos.

Ibidem quoque extat ſigillum figuræ ovalis ejusdem cum priore altitudinis, quod *Dreyhaupt* vocat contra-ſigillum, cui ſimile vix aliquod oſtendetur, circumſcriptio duarum linearum eſt. Utrumque ſigna habet characteriſtica cum noſtro ſuperius deſcripto. In ſigillo autem ovali repræſentatur *Albertus* ſub imagine *S. Martini* pro mendico veſtimentum dividentis.

SEQUUNTUR QUAEDAM DIPLOMATA SIGILLO *ALBERTI* MUNITA.

I.

Friede - Gebott Kurfürſten *Alberti* an Rath und burgerſchafft zu *Erfurth*. *Zu Ende*: Doch Halten wir hierinnen unſern Stifft *Maintz* ſein obrigkeit herrligckeit und gerechtigkeit, ſo er von alters an und in gemeldter unſer ſtadt gehabt und noch hat, desgleichen unſerer ſtadt *Erfurth* ihre recht, herrlichkeit und erbare gewonheiten und obrigkeit, ſo viel ſie der von unſerm ſtifft *Meintz* herbracht hat, daran uns zu beyden theilen ſolch friden - gebot unſchädlich und ohn abbrüchich ſeyn ſollte, ſonder alle gefehrde. Des zu urkunde haben wir dieſen brieff zu ewiger und beſtändiger feſtigkeit mit unſerm anhangenden inſiegel thun befeſtigen. Der geben iſt zu *Meyntz*

Meyntz Uf Montag nach *Converſionis Pauli* Anno 1515. *Lünig part. ſpec. Cont. IV. Th. II. fortſ. pag.* 470. 29. jan.

II.

INDULGENTIAE PRO CAPELLA B. M. V. EXTRA MUROS.

Albertus Dei gracia ſancte Moguntine ſedis ac Magdeburgenſis Eccleſie Archi Epiſcopus, Princeps Elector, ſacri Romani Imperii per Germaniam Archi Cancellarius ac Primas, Adminiſtrator Halberſtatenſis, Marchio Brandenburgenſis, Stetinenſis, Pomeranie, Caſſuborum ac Sclavorum Dux, Burggravius Nurembergenſis & Rugie Princeps honorabilibus Decano & Capitulo Eccleſie S. *Petri* Fritzlarienſis devotis nobis in *Chriſto* dilectis ſalutem in Domino ſempiternam. Cum Capella beate *Marie* Virginis extra muros opidi noſtri Fritzlarienſis apud portam das Schuldertor vulgariter nuncupatam noviter ex *Chriſti* fidelium elemoſinis conſtructa exiſtat, et ymago dicte glorioſiſſime & intemerate Dei genitricis Virginis *Marie* miraculis clarescentis ibidem *Chriſti* fidelium devocione elemoſinis frequenter honoretur, nos cupientes laudem glorioſiſſime Virginis Divinum cultum & animarum ſalutem in dicta capella continuum ſuscipere incrementum & ordinaria noſtra auctoritate in ea diſponere & ordinare que Divine Majeſtati grata fore conſideramus; curam, re-

regimen & adminiſtracionem dicte capelle vobis in ſpiritualibus tenendum, regendum & gubernandum comittimus & comendamus, ita quod liceat vobis ex presbiteris veſtre Eccleſie unam perſonam deputare qui in Divinis dicte capelle miſſas celebrando, predicando, legendo & cantando & alia que ad cultum Divinum pertinent exercendo ad nutum veſtrum ſerviat, ſimiliter vobis concedimus & indulgemus ut una cum proconſulibus & conſulibus in temporalibus ciſtas ſeu truncos pro colligendis oblacionibus & elemoſinis ponere, colligere, recipere & tociens quociens adjuncto noſtro pro tempore commiſſario aperire, numerare, diſponere & ordinare poſſitis & valeatis, ita ut tercia que nobis jure ordinario debetur, dicto noſtro Commiſſario tradatur; dantes & concedentes in premiſſis & circa ea omnia & ſingula alia faciendi, agendi & exercendi, per que ſtatus dicte capelle & hominum ad ea confluencium ſalus & devocio lausque dicte virginis amplietur, cum poteſtate inhibendi quibuscunque, ut ſe de regimine & adminiſtracione dicte capelle illiusque oblacionibus & elemoſinis nequaquam intromittant niſi cum veſtro ſpeciali conſenſu. Et ut *Chriſti* fideles ad eandem capellam libentius confluant, manusque adjutrices porrigant promptiores, quo ad hoc ibidem dono celeſtis gracie uberius ſe conſpexerint refectos, nos de omnipotentis Dei miſericordia & meritis ſancti *Martini* patroni noſtri confiſi, omnibus & ſin-

ſingulis utriusque ſexus ad dictam capellam devocionis cauſa confluentibus, manus adjutrices porrigentibus centum & quadraginta dies indulgenciarum de iniunctis eis penitencijs miſericorditer in Domino relaxamus, preſentibus usque ad revocacionem noſtram duraturis. Date apud arcem ſancti *Martini* in civitate noſtra Moguntina ſub ſigillo noſtro die decima ſeptima menſis Aprilis Anno Domini Milleſimo Quingenteſimo decimo quinto.

17. Apr.

Eytlvvolff vom *Stain* Ritter hofmeiſter &c. ſcripſit.

III.

HERNACH VOLGT DER VORBERURTE VERTRAGK. 1515.

Wir *Albrecht* von Gotts Gnaden des heyligen Stuls zu *Meintz* und des Stiffts *Meideburgk* Ertzbiſchoff Churfurſt des heyligen Romiſchen Reichs durch Germanien Ertzcantzler und primas Adminiſtrator zu *Halberſtadt*, Margraff zu Brandenburgk zu Stetin pommer der Caſſuben und Wenden Hertzog, Burgraue zu Nurenbergk und Furſt zu Rugen. Bekennen und thun kunth offentlich mit diſſem brieffe als ſich zwuſchen den Erſamen unſern lieben andechtigen Dechant und Cappittell Sanct *Peters* Kirch jn unſer ſtadt *Fritzlar* an einem und Burgermeiſter Rath und gemein daſelbſt andertheils jrrunge und ge-

prechen erhalten, derhalben zu beidenteilen, für etwan Ertzbischoffe *Urieln* unsern nehest uerscheiden furfarn Seliger gedechtnuss erstlich zu guitlichen verhore, und dornach von seinen dorzu gegebenen comissarien In recht gewachsen, aber unenscheiden jn jrrung anhengig pleiben und soliche jrrunge uf uns als Ertzbischoff zu *Maintz* gewachsen derohalben wir commissarien zu rechtlicher verhor und handelunge bedenteilen gegeben aber umb fridde lebens willen gemelte Parthien zu guitlicher verhor und handelunge fur uns vertagt jn meinunge sie derselbigen gebracht guitlich zu enscheiden das wir dem nach uff gnugsam von beiden theiln entphangen underichtung aus beweglichen und gegrundten ursachen sie solicher jrrunge und Zweitracht, gericht entscheiden vertragen und geordent haben und thun das in Crafft diesses breffs.

Erstlich als sich zwuschen gemelten Parthien der zweien Mulen, nemlich der Monche molen und der Stein Bruck molen halb, so zu *Fritzlar* ligen, und gedachten Dechant und cappittel zustendig seindt, jrrunge erhalten, haben wir nach beider parthien furbringen entscheiden und thun das hiemidt, also das die gerurten zwo mulen sampt den Oley Schleff und andern Mulen, so dorneben auch stehent und gemelten Dechant und Cappittel zustendig sein, gedachten dechandt und cappittel ahn einen, und Burgermeister rath und gemein zu *Fritzlar* andertheils gemeyn

meyn und zu gleichem teyl, mit eigenthumb und aller nutzbarkeit und gerechtigkeit und zu gleichen Burden Koſten und Beſchwerunge Es mit auffrichtunge und unterhaltunge, der baw, wehr, heuſer, oder verluſt ſein ſollen, und domit beide parthien ſolliche Mulen, die etwa faſte Baw fellig worden iſt, deſto Stadtlicher widderumb ufrichten Bawen und alſo in guthen Baw und weſen erhalten mogen, ſo wollen und ordenen wir das ein jglicher Becker zu *Fritzlar* Eyn halbe gehauffte Metzen von einem fertell frucht zu multer geben, doch ſoll dieſe Ordenunge des multers halben, ſechs jar die neheſten noch dato diſſes unſers Spruchs weren, und noch verſcheinunge derſelben jare durch dechandt und Cappittel, auch burgemeiſter und raith ſemptlich geraithſchlaget worden. ob ſie halbe geſtrichen metzen vorberurten Beckern und ein halb gehauffte metzen von berurten gemein geiſtlichen und burgern je von einem vertell frucht nemen wollen, und beide parthien ſich des nicht vereinigen, als dan ſolten wir oder unſere nachkomen bede partheien uff jr beider oder jr eins anſagen, fur uns vertragen ſollicher ordenunge des multers halber, verhor und dornach dieſelbigen derhalben entſcheiden und wes wir alſo ſprechen erkennen unt entſcheiden werden, dapey ſoll es pleiben und von beyden teylen ungeweigert gehalten und vollenzogen werden.

Dweil

Dweil auch under den berurten molen ein ander mulen ligt, die Jtzo einer *Gerbart* gnant Jnnehat und ſich uber kurtz oder lang begeben das Burgermeiſter Rath und gemein die genante *Gerbardes* mulen zu Jhnen bringen wolten.

Alſo dan ſoll ſolliche mulen gleich wie die berurten des gedachten ſtiffts mulen dem gemelten ſtifft burgermeiſter rath und gemeyne zu gleichen theilen, mit zu nutzen zuſtehen. Es hat auch als dan beyden theil zu erlangunge daruon entphaen, Es ſall auch gedachter Dechant und capittel rath und gemein ſemptlich und ſonderlich furbehalten ſein, ob ſie oder Eynhortheil aus jnen furnemen wolte, das Jnhaber ehegedachter andern, nemlich *Gerbarts* mulen ſchuldig ſein ſolten, die wehr der ober zweier mulen helffen uffzurichten oder zu erhalten das ſie das ahn die Jnhaber der ſelbigen mulen forden und geſinnen und wo ſie das nicht thun wolten. derohalben mit recht furnemen mogen.

Fürtters als gemelte dechant und Cappittel etliche burger zu *Fritzlar* vor dem probſt doſelbſt umb den zehent ſchilling ſo die ſelbige burger von etlichen garten zwiſchen *vuilhelms* acker und ruben garten gelegen zugeben ſchuldig ſein, zu recht beclagt, und aber die burger Jhnen deſshalb nichts pflichtig zu ſein vermeint gehapt, doruff entſcheiden wir, das dechant und cappittel obgemelt dieſelbige forderunge der zehentſchillinge halber ſo bis-

bishero uf obgerurten gartten erscheinen und noch zur zeit nicht bezalt sein, fallen und die unsern derhalb weiter unangefochten lassen sollen, aber den zehend Schilling so hinfur uffobgemeltem garten erscheinen und ob kunfftiger zeit durch wasserflusse oder sunst In unbaw oder verwustung kommen, davon gedachte dechant und cappittel zehent gehapt und dornach widderumb jn baw bracht also das ecker oder garten daraus gemacht worden, sollen die Inhaber und besitzer derselbigen garten und ecker dechant und capittel widderumb zehend davon zu geben schuldig sein, des auch so derselben ecker und garten tragen werden zehend geben und zalen sondern alle geferde.

Weiter bedreffen den Erb und grundzinns so dechandt und cappittel auch etliche sonder person jres stiffts zu *Fritzlar* haben, das sich aber die burger uff viel ursachen zu geben geweigert entscheiden, und sprechen wir nach beidentheil gnugsamlichen uns gethain unterrichtung das die heuser so uff des stiffts zu *Fritzlar* zinsbarn flecken gebawet sein oder hinfuro von neuwen gebawet werden sollen, der dieselbigen heuser also gebawet haben oder künfftiges zeit bawen werden, lebenlang und nicht lenger zeins freij sein, aber noch jrem thotlichen abgange sollen ire erben oder Inhaber und besitzer derselbigen gebaweten heuser uf des stiffts zinsbar flecken dechant und cappitel auch den sonder personen desselbigen stiffts, den grundt zins wie von alter

zu geben schuldig sein, den auch ahn alle weigerunge jerlichs geben und bezalen, ob aber der grund zinss so schwer wehr, das velichte die baw und uffrichtung der zerfallen heusser dadurch underlassen werden mochten so soll zu unser und unsern nachkommen messigung und bekentnuss stehen, denselbigen zins noch gestalt eines Iglichen baws zu geringern und wir und unser nachkomen denselbigen grundtzinss messigen und setzen darbei soll es gelaissen und durch die partheien gehalten und vollenzogen worden.

Und als sich der geistlicher freyer guther halber, zwuschen obgemelten partheien zweitracht erhalten gehapt derohalben haben wir sie entscheiden, und thun das hiemit also und in der gestalt, das der geistlich gütter so von alter in der geistlichen freiheit herkomen sein, durch die unsern von *Fritzlar* frey und unbeschwerdt pleiben sollen.

Was aber die geistliche von unfreyen odder burger gutter Inwendig dreissig jaren an sich bracht hetten, die sollen geschoss und thun wie sich gepurtt doch zimlich und Leidelich, damit deshalb kein ursach zu clagen geben werden.

Fürters als die geistliche frembt wein und bier zu *Fritzlar* ingefurt, dessen sich unser burger daselbst beschwerdt zu sein vermeinen &c. doruff sprechen und erkennen wir, das die geistliche gemelts stiffts zu jrer not-

turff-

turfftiger imſion und jrer haushaltungen frembder wein und bir zu *Fritzlar* jn iren Keller furen und legen mogen.

Doch ſollen ſie ſolichen wein und bir auſs jren heuſſern nicht verzapffen oder ſunſt geferlich zu abbruch nachteil und ſchaden des gemeinen nutzes domit handelen.

Item des ſpieſs zehenden halben, des ſich das cappittel entſetzt zu ſein beclagt aber die burger Inen keines beſeſs geſtanden haben &c. Auff ſollichs entſcheiden wir das das Capittel zw *Fritzlar* ſolliche forderunge fallen und die borgere deshalben unangefochten laſſen ſollen.

Und als ſich die cleriſey weitter beclagt das der rath zu *Fritzlar* jre weltliche obrigkeit jn ſie und jre geiſtliche gutter zu vben offt underſtanden haben und noch teglich underſtehen doruff ſprechen und entſcheiden wir das burgemeiſter und raith zu *Fritzlar* unſer geiſtlichen In jren geiſtlichen freiheiten und privilegien hinfur ungeirret und unturbirt pleiben laſſen, und mit jren weltlichen zwengen jrren oder turbiren und ob ſie ſampt oder beſondern zu unſerm geiſtlichen ſpruche und forderunge zu haben vermeinten, ſollen ſie ſich laut vertregs zwiſchen jnen hiemit uffgericht einander rechtuertigen ahn enden und wen ſich gepurt ſonder geuerde.

Ferner als die unſern zu *Fritzlar* in des cappittels geholtze ein groſs tayl abgegangen haben ſollen, deſs aber die unſern dermaſſen

 nit

nit gestendig geweſt ſein &c. Auffſolichs ſpre-chen und entſcheiden wir das iglicher teyl nemlich das Cappittel zwene und der raith zwene jrer freunde kieſen und erwelen dieſelbigen vier ſollen uff den augenſchein gehen, beſichtigung und undergang thun und was dieſelbigen vier erwelten oder der merentheil auſs Inen ſprechen und erkennen dobey ſoll es ohn alle weygerunge pleyben und durch beide theil vollenzogen werden, ob ſie aber zweiſpeltig wurden und nit ein merers machen ſo ſollen und wollen wir einen aus unſern rath dorzu geben, und was derſelb nach erkundigunge des handels erkennen wardt, dorbey ſoll es ahne widderrede pleiben und vollenzogen werden ſonder geuerde.

Weitter als ſich unſere geiſtliche von unſerm rath zu *Fritzlar* beclagt gehapt, als ſollen ſie underſtehen jrer heuſer halber die uberbew und anders belangend beſichtigunge zu thun und ordenunge zu machen und die unſern von Rath vermeinten ſollichs uff ſie herkomen were &c. doruff entſcheiden ſprechen und wollen wir das ſo und wohe ſie hinfur jrrunge und zweitracht zwiſchen zween oder mehr burger der uberbaw oder anders halber bew oder heuſſer belangendt begeben wurden, ſo ſollen burgermeiſter und rath zu *Fritzlar* allein beſichtigunge thun und dorumb entſcheiden ob aber zwiſchen zweien geiſtlichen unſers ſtiffts zu *Fritzlar* der bew halber jrrunge erwachſen werde, ſo ſollen dechant

und

und Cappittel drumb besichtigen und entschеden. Wo aber zwischen zweien geistlichen und einer weltlichen person der bew oder anders halber die heuser oder dergleichen bedreffendt, besichtigunge und entscheidt von notten sein wurde. so soll uff jre beden oder jrer eins ansuchen und bitt, durch dechant und Cappittel und burgemeister und rath zu *Fritzlar* besichtigunge sollicher jrrunge geschehen und was also noch Iglichs teil sonder gehapten rade und bedencken erkennen wurden dobei sol es ahn alle weigerunge pleiben und durch die partheien vollenzogen werden, wo aber dechant und Cappittel und der rath sich eins einhelligen Spruchs nit vertragen sonder dorin zweispeltig wurden so soll solichs zu Ider zeit ahn uns oder unser nochkomen bracht werden, dorein die pillicheit zuhaben zusehen und zu hinlegunge solicher geprèchen zu handeln und zu besten, so wollen wir das die zween opffer knechte nemlich *Joannes Keppell* und *Heinrich Fèling* und jre nachkomen ahn dasselbige ampt als der Kirchen und geistlichen diener der Scharwacht und thorhutens zu *Fritzlar* frei sein. doch sollen sie von allen jren weltlichen guther geschoss geben, wie ander unser burger sonder alle geferde, und heissen hiruff die Ersamen unser lieben andechtigen und getrewen dechandt und Cappitel, auch burgemeister und rath und alle die disser handel zu *Fritzlar* betrifft solichen unserm vertrag und entscheit, jn allen seinen stucken puncten. Inhaltungen und meyn -gen

gen ſtede und veſte und unuerbrochlich zu halten und zu uolenzihen dor widder nit zu thun noch ſchaff gethan werden jr zu male keine weiſe bey vermeidunge unſer ſchweren ungenaden und ſtraff doch wollen wir mit dieſem unſerm vertrage den andern hiebeuor zwiſchen obgemelten partheien uffgericht vertregen keinen abbruch oder verlegung thun oder gethain haben, ſondern dieſelbigen in alle jren inhaltungen gantz unuerlezt unuerſert pleiben laſſen und ob ſich uber kurtz oder lang begeben wurde zwiſchen obgemelten partheien ein miſsverſtandt diſs unſers entſcheidts in ainem oder mehr puncten und artikeln begeben wurde, ſo ſoll ſolchs an uns oder unſer nackomen zu Ider Zeit gelangen und decleratien und beſcheids erwartten und dem nachgangen und vollenzogen werden, ſonder alle geverde und argeliſt Und des zu urkunde haben wir unſer Ingeſigell ahn dieſen brieff thun hencken Der geben iſt zu *Hoeſt* uf dinſtag nach dem ſuntag *Iudica* Anno Domini Milleſimo quingenteſimo decimo quinto.

27. Mart.

VI.

VERTRAG ZWISCHEN DEM STIFFT UND DER STADT *FRITZLAR* UNTER ERTZB. *ALBRECHT*.

Albrecht von gots gnaden zu *Meintz* und *Medeburgk* Ertzbiſchoff Churfürſt Primas

mas &c. Adminiſtrator zu Halberſtadt Margraue zu Brandenburgk zu Stetin und Pommern der Caſſuben &c. Hertzogk. &c.

Den Erſamen unſern lieben getreuwen Burgemeiſter Rath und gemeine zu *Fritzlar*.

Unſern gruſs zuvor Erſamen lieben getrewen alſs wir in unſerm ſtifft *Meintz* komen ſein, wir der Irrunge und zwietracht, zwiſchen euch und etlichen ſonder Ewerer ſtadt burgern eins, und den Erſamen unſern lieben andechtigen Dechant und Cappittel bei euch anderteils, der Manichmallen und anders halber ſchwebende vilfeltiglich bericht, dorumb jr In Zeit unſers neheſt verſcheiden vorfarn Ertzbiſchoff *Uriels* ſeliger und loblicher gedechtnuſs, mit einander in rechtfertigunge gewachſen ſeidt, diweil aber uff die rechtvertigunge viel zeit gehet und ohne groſſe beſchwerunge darlegen und verſeumniſſe der parthien wo die ſollen uſs gefurtt werden, dortzu ſo die geendet zu zeitten zwuſchen dero parthien keine fruntſchafft bringen, ſo haben wir auch allen theillen zu gnaden und der ſachen zu guth auch weitter unrath, ſo euch und gemeiner unſer ſtadt *Fritzlar* auſs ſolichen jrrunge und angehender rechtfertigung erwachſehn mocht, zuuerkomen euch kurtz verſchienen Zeit, vor uns zu guitlichen verhor und handelung vertagt gemuhte willens und meynunge ſolliche gebrechen noch zimlich pillichen dingen hintzulegen und zuuertragen und alſo noch genugſamer und nothurfftiger verhor beidertheil geſchickte furbringen etli-

che mittel furgeschlagen, und die gesondren allenthalben dieselbig uf und anzuhoren kein volkomende gewalt gehapt, so haben wir Inen dissen abscheit geben wir wolten uf die heudt Inbracht clagen und antwort und diese beste geschehen vorher, und gungsten bericht uns und unsern Rethen durch beedertheil gethain, Ein vertrag den gemeinen recthen und aller pillicheit und Herkommen der sachen gemess stellen und auch beiden parthien denselbigen under unserm anhangendem sigell nach oiftern durch unsere rethe ubergeben lassen und haben demnach die Ersamen und vesten unsere Rathe und lieben getrewen *Rudolff von Schvvalbach* unserm Amptmann zu *Ammeneburgk* und . . , *von Lauter* doctor zu euch gefertiget mit beuelch, euch solichen unsern uffgerichten uertrag zu ubergeben, begeren demnach an euch alle sampt und besudern mit gantzen ernst gnediglich gesinnende Ir wollen als unsere und unsers stiffts *Maintz* getrewe underthan gestadt, und herkomen der sachen gruntlich ermessen dorzu unsern gnedigen willen und wolmeinung betrachten und denselbigen vertrag der durch uns unsere treffliche rethe nach folliger erkundigunge der gebrechen also unsers versehens, gemeinen rechten und aller pillicheit gemess ist uf und annehemen dem selbigen jn allen stucken puncten a tikeln Inhaltungen und meinungen halten und volnziehen und in dem ewer selbst und gemeiner unser stadt *Fritzlar* ehr und nutz betrachten und dan die angehangte jrrungen zwuschen

euch

euch und unſer geiſtlicheit zu *Fritzlar* die allerwegen als wir glaublich bericht werden in gutem willen und einigkeit ſi auch gewohnet und gelobt haben, abegethan, uffgehebt und verloſchen ſein laſſen, und mit einander hinfur friddenlich und in guter freuntlichen nachparſchafft, ſitzen und lieben.

Daſs wolten wir uns zu euch, als unſern frommen unterthain gentzlich verſehen, und das mit gnedigen willen gegen euch, und gemeiner unſer ſtadt *Fritzlar* in allen gnaden zu erkennen unuergeſſen ſein wir haben auch gedachtem Dechant und Cappittel derglichen vertrag eurem von worten zu worten gleich lautende thun zuſenden und ernſtlich ſchreiben. denſelbigen anzunemen und zu halten verſehen uns ſie werden uns dorin ungeweigert follgen und euch und ſich ſelbeſt weiterunge verlaſſen.

Das wolten wir euch denen wir Inſondern gnaden geneigt ſein nit verhalten. Dornach wiſſen zu richten geben zu *Diepurgk* uff Sambſtag nach dem ſontag *Miſericordias Domini* (28. Apr.) Anno &c. Vto.

V. *Albertus* Archiep. concedit litteras indulgentiarum pro fraternitate *S. Crucis* in oppido *Schvvartzach* . . *finis* Datæ *Aſchaffenburgi* ſub ſigillo noſtro, die prima menſis Auguſti Anno Domini Milleſimo, quingenteſimo decimo quinto. *Gropp Script. Wirceburg. Tom.* 1. *p.* 20.

VI.

VERTRAG ZWISCHEN DEM RATH UND DEN GEMEINEN ZU *FRITZLAR*.

Wir *Albrecht* von gots gnaden des heyligen ſtuels zu *Mentz* und des ſtiffts zu *Madeburgk* Ertzbiſchoff churfurſt des heyligen Romiſchen reichs durch Germanien Ertzcantzler und primas adminiſtrator zu *Halberſtadt* Margraue zu Brandenburgk zu Stetin Pommern der Caſſuben und wenden Hertzog Burgraue zu *Nurnbergk* und furſt zu Rugen. Bekennen und thun kundt offentlich mit dieſem brieffe als wir vergangen zeit die Irrungen und zweitracht, zwiſchen den Erſamen unſern lieben andechtigen dechant und cappittel *S. Peters* Kirchen in unſer ſtadt *Fritzlar* eins und den Erſamen unſern lieben getrewen burgemeiſter und rath und gantzer gemein doſelbſt anderteils, der munche molen und anderer ſachen und artikel halber geſchwebt vertragen und ſondere form und maiſs geben wie und wilcher maſſe des molters halber die 6. jare neheſt kunfftig gehalten werden ſoll, und die zunffte und gemeynne worte, als wie itzt anhero komen ſein uns undertheniglich angeſucht und etliche beſchwerunge auſs ſolichem unſerm uffgerichten vertrage flyſſend und entſpringendt bericht und dornach auch zu erkennen geben haben, etliche anliegen und beſchwerung, ſo ſie des Innemens und ausgebens, des gemeinen guits unſer ſtadt *Fritzlar* auch ſpitals halber mit underthäniger bitt

ſie

ſie in dieſem allem gnediglichen zu bedenken und ſie der beſchwerunge der molen und molters halber gnediglich zu erlaſſen und zu andern zuuerſchaffen domit das Innemens und usgebens halber gemeiner ſtadtgüth, auch rechnung auch der ſtadt vorrath entbloſſunge gethain werden, doruff haben wir nach erkundigunge und grundliche ermeſſigung des handels die munche molen und molter bedreffendt, den unſern von der gemein thun ſagen und zuerkennen geben, das wir noch hieuor gehapter handelunge und grundlicher und waren bericht von beiden theilen und andern unſs geſchehen den obgemelter vertrag uffgericht hetten und alhie nach beſichtigunge und ferner glaublicher bericht nit anders befinden mogen, dan das diſſer vertrag noch geſtalt herkomen und gelegenheit der ſachen Inen von beiden theilen und ſunderlich gemeinem nutzen Ehrlich nutzlich und Guith ſei, dorumb wehr unſer ernſt beuelch das derſelb unſer uffgericht vertragk jn allen ſeinen ſtuck puncten Inhaltungen und meynungen ſtede und veſte und unuerbrochlich gehalten werde doch ſo wollen wir das molter von dem Maltz hierin nit gezogen, ſondern das wir bisher herkomen und der gebraucht gewest iſt. beſteen und pleyben laſſen, mit vorbehaltunge ob wir uber kurtz oder Langk befunden das der vertrag diſs artikels der molen und molters halber beſchwerlich und unliderlich wehre das wir und unſer nachkomen denſelbigen molter andern oder gantz abethun und nach

nach unserm gubeduncken das besser mechten.

Zum andern das Innemens und ausgebens der stadt gemein guith bedreffendt dauon die Gemeine wortt rechnung zu haben begert haben wir mit den Ersamen unsern lieben getrewen burgermeister und raith dorunne redde und handelung gehapt, doruff sie sich erpotten, uns oder weme wir das beuelen wurden, Erbare und uffrichtige rechung zu thun das wir also gnediglich angenomen und daruf beuolen haben sich zu solicher rechnung zu schicken so wir sie dorumb beschreiben als in kurtzen gescheen soll das sie dornach uns oder unsern jn einen monat Erbare und gnugsame rechnung thun, das sie zu thun sich undertheniglich erpotten haben mit meldunge, das sie dorein erbarlich erfunden werden, dorab wir ein gnediges gefallen entpfangen und haben solten, sollichs wir unser gemein auch haben thun fur halten die settigung gehapt und dorbei pleiben lassen.

Und als die gemeine furter gepoten Inen zuuergnugen die glocken zu jrer versamelunge so dicke jre noitturfft erfordert zuleuthen zugestatten, diweil aber durch weylandt unsern vorfarn Ertzbischoff *Bertholden* seliger loblicher gedechtnuss in seiner liebe reformation den unsern von *Fritzlar* geben sonder form und macht ausgedrucket ist, wie und wilcherlei moiss soliche glocke geluetet werden wie da selbst unsers vorfarn reformation weiter

ter Inhelt und begreifft und wollen domit die jrrungen zwischen gedachtem dechant und Cappittel, und burgermeister rath und gemein gentzlich gericht entscheiden und vertragen haben, und gepietten Inen allen samptlich und sonderlich das sie bie und neben ein ander einig, friddenlich und freuntlich leben und wohnen und keiner dem andern derhalben mit wortten oder wercken nimmermehr zu ewigen tagen, belestigen oder beleidigen auch die obgemelten Irrungen mit andern oder. . . soll ob aber Imants were der wehr geistlich oder weltlich solliche unsere beuehle und gepott jn einem oder mehr puncten und artickeln ubertretten und uberfaren wurde der oder dieselben wollen wir unserm willen und gefallen nach gestalt seiner uberfarunge ahn leib und guith zu straffen uns vorbehalten haben dornach mag sich ein iglicher wissen zu richten. Des zu Urkunde haben wir unser Ingesigell ahn dissem brieff thun hencken der geben ist zu *Fritzlar* uff dinstag unserer lieben frawen tag *Assumptionis* Anno Domini Millesimo quingentesimo decimo quinto.

15. Aug.

VII. *Albertus* Archiep. constituit hœreticæ pravitatis inquisitores. *finis.* Und des zu urkund haben wir unser siegel zuruck des brieffs thun hencken. Der geben ist zu *Aschaffenburgk*, uf Dornstag nach dem Sontag Exaudi Anno Domini MDXVII.

28. Maji.

VIII.

VIII. *Albertus* nomine tam proprio quam Quardiani Ordinis Minorum Conventus Moguntini ceu collegæ ſui vigore mandati Pontificis intimat ſub commiſſarijs, ne gazophylacia in Archiepiſcopatu & Moguntino & Magdeburgenſi pro cuſtodia pecuniæ ex indulgentijs collectæ, poſita reſerentur, niſi coram *jacobo Fucker* aut ejus procuratore, Notario & teſtibus; æs vero in ijsdem repertum (deductis prius expenſis) inter Pontificem Romanum & *jacobum* dividatur, conficianturque deſuper tria inſtrumenta publica. *de Guden. T.* 4. *p.* 587.

IX. *Albertus* Archiep. publicari facit litteras indulgentiarum Göttingenſibus. *explicit* Datum in *Göttingen* ſub ſigillo per Nos ordinato, die prima menſis julij Anno Domini MCCCCCXVII. *Hiſtor. Götting. T.* 2. *p* 253.

X. *Albertus* Archiep. cum *Sigismundo* I. *de Kirchberg* & *Margaretha Reuſs* de *Plauen* in tertio conſanguinitatis gradu diſpenſat... *deſinit.* In quorum fidem preſentes litteras fieri ſigillique fabrice predicte, quo in talibus utimur, juſſimus appenſione muniri. Datum *Maguncie* Anno jncarnationis Dominice MD XVIII. XVI. Kal. Auguſti... *Aveman Kirchberg. Hiſt. p.* 128.

XI. *Alberto* Archiepiſcopo promovente Eccleſia parochialis in *Nicklashauſen*, juſſu anteceſſoris *Dietheri* olim funditus diruta atque ſuppreſſa, reædificatur.. *finis.* Datum ſub

ſub ſigillo noſtro in civitate Auguſtenſi XXVI die menſis julij Anno Domini MDXVIII. *de Gudenus Tom. IV. p.* 598.

XII. Rheiniſche kur ver-ein. *terminatur*. Des zu urkund hat unſer jeglicher ſein eigen inſigel an dieſen brieff thun hencken, der geben iſt zu *Obervvieſel* auf ſontag *Laetare* anno Domini Milleſimo quingenteſimo decimo nono. *Lünig. part. Spec.* 1. *Th. p.* 243.

XIII.

CONFIRMATIO MISSAE DE CORPORE CHRISTI IN VILLA *GRENE*.

A*lbertus* imperatione divina ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli Sancti *Chriſogoni* presbyter Cardinalis, Sanctæ moguntinæ ſedis ac Magdeburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, Princeps Elector & Primas Adminiſtrator Halberſtadienſis, Marchio Brandenburgenſis, Stettinenſis, Pomeraniæ, Caſſuborum, Sclavorumque Dux, Burggravius Nürenbergenſis, ac Rugiæ Princeps. ad futuram rei memoriam non immerito noſter inclinatur animus ad roborandum ea, quæ in divini cultus cedunt augmentum, & præcipue, per quæ nobis dominicæ paſſionis ſalutifera memoria in Veneratione & reverentia ſacratiſſimæ Euchariſtiæ ſacramento principaliter fundata reducitur. Sane cum nobis dilecti, incolæ Villæ *Grene* noſtræ moguntinenſis diœceſis Zelo fidei & devotionis in reverentiam Cor-

Corporis Domini nostri *Jesu Christi* Salvatoris nostri, seu passionis speciali memoria accensi capellani in præfata villa *Grene*, ubi quondam venerabile Sacramentum per hostes furatim effusum fuerit, ibique indies multa miracula elucescant suis impensis ædificari ac consecrari fecerunt, Fraternitatemque sub nomine *Corporis Christi* ibidem erexerint, ac singulis quintis ferijs missam super altare in eadem Capella consecrare per sacerdotem ibidem pro tempore existentem perpetuis futuris temporibus celebrare ordinaverint atque fundaverint, desiderentque ut idem sacerdotes singulis quintis ferijs sub missa accensis candelis, solennitateque debita venerabile Sacramentum Eucharistie aperte sub velamine tamen cum cantu versiculi: *Ecce Panis Angelorum:* ex armario ad altare juxta armarium deferri, & finita missa cum simili solennitate recondi possit, prout per eos latius & celebrius ordinatum fore, nobis fuit expositum, ac demum supplicatum, ut fraternitatem, hujusmodi celebrationem missæ, ac delationem sacramenti modo præmisso gratiose admittere, confirmare ac roborare dignaremur; Nos igitur advertentes per ea divinum cultum augeri ac christicolas ad devotionem & reverentiam dominici corporis imitari, dictam fraternitatem, celebrationem missæ ac delationem sacramenti modis & formis prædictis tanquam justa & rationabilia, prouti justa & rationabilia sunt, authoritate nostra ordinaria praesentium serie admittimus, confirmamus & autorizamus;

mus; & ut *Christi* fideles eo devotius ad dictam missam confluant, atque intersint, seque cœlestis dono gratiæ eo uberius conspexerint refectos de omnipotentis Dei misericordia, beatorum *Petri* & *Pauli* Apostolorum, nec non sanctorum *Martini*, *Mauritij* & *Stephani* patronorum nostrorum, meritis & aucthoritatibus confisi, omnibus & singulis utriusque sexus *Christi* fidelibus vere confessis & contritis, qui se ad fraternitatem prædictam fecerint celebrationi missæ ac delationi Venerabilis Sacramenti usque ad finem interfuerint, manusque adjutrices pro hujusmodi fundatione & conservatione missæ & capellæ, ac augmentatione ornamentorum ad dictam capellam spectantium præstiterint, totiens quotiens id fecerint, ratione Cardinalatus nostri centum, ex indulto vero Apostolico nobis specialiter concesso centum, & nostra ordinaria aucthoritate quadraginta dies indulgentiarum de injunctis eis pœnitentijs misericorditer in Domino relaxamus. datum *Aschaffenburgij* nostro sub sigillo die vicesima secunda mensis Iulij Anno Domini Millesimo Quingentesimo Decimo Nono.

XIV. Kurfürsten verein, ausgenomen Kur Böhmen, aufgerichtet zu *Worms* . . . *finis*: Und das alles zu uhrkund und ganzer stättigkeit so haben wir obgenannte Kurfürsten, unser jeglicher sein insiegel an diesen brieff thun hencken, der geben ist zu *Wormbs* auf Donnerstag nach dem heiligen Pfinstag Anno Do-

mini Millesimo quingentesimo vigesimo primo. *Lünig part. spec. I. th. p.* 244.

XIV. Vertrag zwischen kur *Maintz* und kur-*Sachsen* der umfrage halber in gemeiner Reichs versammlung . . *finis.* und des zu rechter sicherheit so haben wir *Albrecht* Cardinal Ertzbischoff zu *Maynz* und . . unser jeder sein insiegel auch hieran zu hängen verschafft . . . geben *Speyer* sonntags Cantate Anno Domini 1529. *Lünig. part. spec. I. th. pag* 395.

XV. Vertrag zwischen *Albrechten* kurfürst zu *Mayntz* und der stadt *Erfurth* . . . *desinit.* so haben auch unser gnedigster herr der Cardinal und Ertzbischoff &c. für sich und seiner kurfürstlichen Gnaden Ertzstifft zu *Mentz* . . ir ingesiegel an diesen brieff gehangen, der geben ist auf den vierdten tag des Monats Mertzen nach *Christi* geburth funffzehen hundert und im dreisigsten jare. *Lünig part. spec. cont. I. forts. III. p.* 24.

XVI. Vergleich durch vermittlung des Ertzbischoffs *Alberti* zu *Maintz* zwischen denen Grafen zu *Mansfeld* . . an einem dann *Albrechten* und *Philippen* am anderen theil unterschiedener spän und irrungen halber aufgerichtet worden . . . *explicit.* des zu urkund und steter vesthaltung haben wir uns mit eigner hand unterschrieben auch unser innsiegel an diesen vortrag wissentlich hängen lassen. Geschehen und geben zu *Halle* auf S. *Morizburgk* Dienstag nach *Exaltationis Crucis* nach

Christi

Christi unsers lieben herrn geburth tausend fünffhundert darnach in ein und dreyssigsten jahre. *Lünig spicil. secul. I. th. p.* 537.

XVII. Neben vergleich zwischen denen Grafen zu *Mansfeld*, die verwahrung der lehenbrieff betreffend .. *finis.* Des zu urkund haben wir unser insiegel an diesen brieff hängen lassen. Der gegeben ist zu *Halle* auf St. *Morizburg*, Dienstag nach *Exaltationis Crucis* nach *Christi* unsers herrn geburth tausend funffhundert und darnach im ein und dreysigsten jahre. .. *Lünig spicil. secul. I. th. p.* 539.

XVIII. Vertrag zwischen kurfürst *Johann Fridrichen zu Sachsen* auch dem rathe und der stadt *Erfurt*, so wohl des vergleitens oder vor reitens in besagte stadt *Erfurt*, als auch anderer irrungen halber . . . *desinit.* Des zu urkund wir *Albrecht* Cardinal, Legat, Ertzbischoff, Ertzcantzler und kurfürst .. jeglicher unser gros insiegel wissentlich an diesen brieff hat hengen lassen, der geben ist zu *Leipzig* Dienstags nach *Andree* des heiligen zwölffbotten tag, nach *Christi* unsers lieben herrn geburt funffzehen hundert und darnach im drey und dreisigsten jahre. . . *Lünig part. spec. I. th. p.* 50.

XIX. *Joanni Alberto* March. Brandenburgico coadjutori Magdeburg. & *Halberstad.* intuitu officiorum ac consanguinitatis *Albertus* omnem promittit operam, ad disponendum Capitulum Moguntinum, ut ab hocce pariter

in coadjutorem cum successione eligatur. . . *finis*. Und unser insiegel an diesen brieff wissentlich henngen lassen. der geben ist zu *Halle* uf sanct *Moritzburg* Mitwochs nach *Omnium Sanctorum* nach *Christi* unnsers lieben herrn geburt funffzehen hundert unnd im fünff und dreissigsten jahr. . . *de Gud. T. IV. p.* 633.

XX. *Michael Helding* ab *Alberto* Archiep. denominatur suffraganeus . . . *terminatur*. Has litteras fieri nostrique sigilli jussimus & fecimus appensione communiri. Date die XVIII mensis Octobris Anno Domini MDXXXVII. *joann. T.* 2. *p.* 443.

XXI. Gegenbündtniss der Catholischen wider den schmalkaldischen bund deren Protestanten aufgerichtet zu *Nürnberg* . . . *finis*. Zu urkund haben wir *Albrecht* Cardinal, Ertzbischoff &c. unser insiegel . . an diessen brieff anhangen lassen . . geschehen zu *Nürnberg* am 10ten tag des monats junij nach *Christi* unsers seligmachers geburt 1538. *Lünig part. spec. I. th. p.* 252.

XXII. *Albertus* Archiep. certas preces in memoriam passionis Dominice ad pulsum campanæ majoris recitantibus indulgentias concedit &c. *ad finem*. in cujus rei testimonium sigillum nostrum præsentibus appendi *fecimus* . . Datum die XXX mensis Augusti Anno . . . MDXXXIX. *de Gud. T.* 4. *p.* 646.

XXIII. Vergleich, welcher durch vermittlung Ertzbischoff *Albert* zu *Maintz* und *Mag-*

Magdenburg zwiſchen denen ſammtlichen Graffen zu *Mannsfeld* wegen verſchiedenen ſchweren verbrechen aufgerichtet worden . . daz wir zu uhrkundt unſer inſiegel wiſſentlich an dieſen brief und vertrag haben hängen laſſen . . der geben iſt zu *Halle* auf St *Moritzburgk* freytags nach *Viſitationis Mariæ* nach *Chriſti* unſers lieben herrn und ſeligmachers geburt tauſend fünff hundert und im vier und vierzigſten jahre. *Lünig ſpicil. ſecul. I. th. p.* 559.

XLIII.

SIGILLUM *SEBASTIANI* ARCHIEPISCOPI MOGUNTINI

ab an. MDXLV — MDLV.

Sedens Archiepiſcopus mitratus & palliatus dextra tenet crucem & pedum ſiniſtra. a dextris appoſita eſt rota cum ſex radijs, ſuper ea prominet galea pileo electorali tecta, cui rota cum ſex radijs inſiſtit, a galeæ dextra gladius conſpicitur. a latere ſiniſtro arma gentilitia Baronum de *Heuſenſtain* (hodie *Heuſenſtamm*) runcinæ tres coccineæ exornant. ex galea impoſita aſſurgit caput moloſſi argenteum. In circumferentia legitur: S. SEBASTIANI. D. G. SANCTAE. MOGUNT. SEDIS ARCHIEPI. SACRI. RO. JMPERIJ P. GERMANIA. ARCHICANCEL. AC. PRINCI. ELECTORIS.

Paucas addimus chartas ſigillo *Sebaſtiani* munitas.

I. *Sebaſtianus* Archiep. clerum ſecularem & regularem ſerio & paterne hortatur, ut ſacrarum litterarum lectionem, bonarum rerum ſtudia & orationis ſedulitatem frequentent, preces horarias, pſalmos & quidquid eſt precationum, plena intelligentia & attentione dicant, in templis ſint frequentes, apud caupones, in popinis & tabernis rari; veſtitu decorem gerant ſacerdotibus & clericis dignum non Thraſonico more diſciſſas veſtes, ſunt enim animi levitatis indices, ſed integras & ad decorem compoſitas . . . ut vetus illa tandem & diu expectata redeat clericorum & ſacerdotum vitæ puritas, exiſtimationis & nominis dignitas . . . Datum *Aſchaffenburgi* die XXVIII. menſis Martij Anno MDXLVII. *de Guden. Tom. IV. p.* 692.

II.

SUBSIDIUM CHARITATIVUM PETITUR AD AVERTENDAS TURCARUM INVASIONES &c.

Sebaſtianus Dei gratia ſanctæ Moguntinæ ſedis Archiepiſcopus ſacri Romani Imperij per Germaniam Archicancellarius, Princeps Elector, Honnorabilibus Sanctorum *Petri* & *Alexandri* Aſchaffenburgenſis ſancti *Petri* Fritzlarien, Beatæ *Mariæ*, & ſancti *Severi* Erffurdienſis, ſancti *Bartholomæi*, Montis Beatæ *Mariæ*,

Mariæ, & Beatorum *Mariæ*, & Beatorum *Mariæ* & *Georgii* alias, ſancti *Leonhardi* Franckfurdienſis, ſancti *Martini* Pinguenſis, ſanctæ *Catharinæ* in *Oppenheim*. *Moxſtatenſis*, *Cellen*. *Lichenſis*, *Heyligenſtatenſis*, *Iſnacen*. *Gothen*. *Dornalen*. *Burslanen*. *Bebracen*. *Northeimen*. *Ameneburgenſis*, *Iechburgen*: *Northuſien*. *Eimbicen*. *Caſſellen*. *Rodenburgen*. *Geiſmarien*. *Bleidenſtaten*. omniumque aliarum & ſingularum Eccleſiarum Collegiatarum noſtræ Maguntinæ diœceſis, Præpoſitis, Decanis, Scholaſticis, Cantoribus, Cuſtodibus, Theſaurarijs, Subcuſtodibus, Canonicis & Capitulis. Nec non univerſis Abbatibus, Abbatiſſis, Prioribus, Prioriſſis, Præpoſitis, Præpoſitiſſis, Commendatoribus, præceptoribus, conventibus, & officiatis quibuscunque Monaſteriorum, & conventuum, ac domorum, tam regularium quam ſecularium perſonarum quorumcunque ordinum utriusque ſexus hominum, cujuscunque gradus, præeminentiæ ſeu conditionis exiſtant, ſeu quocunque nomine nuncupentur. Nec non Decanis ruralibus, Archipræsbyteris, diffinitoribus & Camerarijs ſedium, & paſtoribus præpoſiturarum prædictarum ac præfatarum collegiatarum, Monaſteriorum, Conventuum, & Parochialium Eccleſiarum, & Capellarum Rectoribus, plebanis, viceplebanis Vicarijs perpetuis, Capellanis, Altariſtis, Ebdomadariis, præsbyteris, officiatis, & aliis beneficiatis per dictam noſtram diœceſim Moguntin. Ubilibet conſtitutis, devotis

nostris dilectis. Ad quos præsentes nostræ literæ pervenerint, seu quos præsens tangit negocium, seu tangere poterit quomodolibet in futurum conjunctim & divisim, salutem in Domino sempiternam, & præsentibus nostris literis cum obedientia dare fidem, Honorabiles & religiosi devoti nobis dilecti: Dum nuper serenissimus & invictissimus princeps, & Dominus, Dominus *Carolus* divina favente Clementia *Quintus* Romanorum Imperator, semper Augustus &c. Proximis Augustanis Comitijs, pro conservanda, & retinenda pace, ac sacri Romani Imperii subditorumque ejus tranquillitate, præcipueque Nationis Germanicæ libertate & quiete omnibus & singulis eiusdem imperii principibus, Archiepiscopis, Episcopis, ducibus, aliisque Imperii statibus & proceribus, tam Ecclesiasticis quam secularibus, quacunque præeminentia fulgentibus collectam seu contributionem imposuerit, in eum usum reponendam, & conservandam, ut si imposterum aliqua extera natio seu hostes, indies crescente dierum malitia, plures iniquitatis filii, & perditionis alumni hoc parvi pendentes, humani generis hoste procurante, sacrum Romanum imperium, eiusque subditos armis affligere, bellum inferre, aut ex improviso & inopinatos quod sœpe experti sumus, violenter ausu temerario invadere, Aut etiam aliqui subditi rebelles, & facinorosi homines publicam imperii pacem & tranquillitatem perturbare, pacis fœdera rumpere, aut seditionem & tumulum concitare

tare niterentur, & a tam execrabili ſcelere facilius & frequentius reprimuntur, hiisque ea ratione maturius & fœlicius armis reſiſti, Illique comprimi & debellari poſſent, & ſubinde quoque ſereniſſimus Princeps, & Dominus, Dominus *Ferdinandus* Romanorum Rex ſemper Auguſtus &c. Eisdem Imperii proceribus, & ſtatibus ſignificaverit ſuam Regiam Majeſtatem incurſionibus Turcarum, finitimisque bellis propulſandis, ac dominiis, & Regnis, ac oppidis ſuis muniendis ac propugnandis aliquot centenis Millibus florenorum egere & opus habere, ut eidem Turcæ, aliisque Barbaris hoſtibus, aditum ad invadenda tam ipſius Regiæ Majeſtatis propria, quam Germaniæ, aliarumque Chriſtianarum nationum regna, atque dominia præcludere, & ſucceſſive amiſſa & vi occupata regna, e faucibus eorundem hoſtium eripere, & recuperare poſſet, poſcens ob id ab eisdem, ut his perpenſis & quantum imperii interſit, ea præmature fieri ſimiliter in aliquam contributionem, ſeu collectam ſibi ſolvendam, conſentire deſiderabat. Licet autem principes & alii Imperji ſtatus, conſiderata ſubditorum ſuorum conditione, ac præſenti rerum ſtatu pro virili cum eisdem Cæſarea, & Regia Majeſtatibus ſimiliter egerint atque tractaverint, ut hujusmodi collectæ & contributiones, ſi fieri poſſet, a ſe ſuisque ſubditis averterentur, & tamen præteritorum malorum, & tempeſtatum adhuc memores, & ex eis futuros caſus, & calamitates metientes, quodque ſi Thurca, aut

alius exterus hoſtis imperium expugnare, libertatemque Germanicæ Nationis opprimere. Aut aliquis intra imperium rebellis, & factioſus publicam pacem & tranquillitatem turbare conarentur, quod admodum difficiles & infœliciter exhauſtis nunc Imperii Aerariis eisdem obviam iri, & reſiſti poſſet, eademque de cauſa tandem in præfatarum Imperatoriæ & Regiæ Majeſtatum ſententias, prout ſubditos, pacisque & tranquillitatis amatores decet, reverenter conceſſerunt, ac conſenſerunt, quod eidem Cæſareæ Majeſtatis impoſitæ collectæ ſub duobus terminis videlicet, in feſtis Natalis Domini proxime futuris dimidia, & altera dimidia pars hujusmodi collectæ eisdem feſtis anni ſequentis, Milleſimi quingenteſimi quadrageſimi noni *Norimbergæ*, *Spyræ*, aut *Coloniæ* civitatibus expenderentur, & exolverentur: Regiæ autem Majeſtati in aliquot centena millia florenorum ad portus, & confinia ſua adverſus Turcam & alios hoſtes præmunienda conſenſum eſt, A quibus eidem contributionibus ſeu collectis nulli hominum Eccleſiaſtici ſive profani ſtatus, ſub quorumcunque privilegiorum & exemptionum prætextu immunes, & exempti eſſe debeant, prout hæc & alia ex actis in eisdem proxime celebratis Auguſtanis comitiis, habitis clarius deprehenduntur. Igitur tractatibus, & conſultationibus plurimis cum Venerabilibus & honorabilibus Decano, & capitulo Eccleſi e noſtræ Moguntin. deſuper habitis. Motisque tandem rationibus ſupradictis, aliisque multis urgen-

urgentibus, efficacibus, prægnantibus causis collectas seu contributiones duos, ut puta duorum majorum subsidiorum & sex procurationum taxandarum de omnibus & singulis proventibus, reditibus, & emolumentis quotidianis distributionibus, quæ præsentiæ nuncupantur, duntaxat exceptis, nec non de prælaturis, dignitatibus, præbendis, Monasterius, domibus, beneficiis & altaribus vestris Ecclesiasticis, quæ in titulum, vel commendam obtinetis loco debiti subsidii imponendam, & per Commissarios nostros infra nominatos exigendam, & levandam decrevimus, & in Dei nomine postulamus, imponimus, & exigimus per præsentes. Quocirca has nostras postulationem & impositionem, ac subsidii debitam præstationem vobis omnibus & singulis supradictis conjunctim & divisim tenore presentium intimamus, insinuamus, & significando notificamus. Vosque omnes & singulos supradictos, tanquam obedientiæ nostræ filios, cum affectu vere charitatis requirimus, & monemus primo, secundo, tertio, & peremptorie, vobisque omnibus & singulis supradictis communiter, & divisim in virtute sanctæ obedientiæ, & sub infra scriptis sententiarum pœnis districte præcipiendo mandamus, quatenus unam ad festum sancti *Martini* Episcopi proxime futurum hujus anni Milesimi quingentesimi quadragesimi octavi, & alteram integras collectas, sic ut præmittitur, loco dicti debiti subsidij impositas, ad idem festum sancti *Martini*, anni Milesimi quingentesimi

qua-

quadragesimi noni. Seu si per vos non steterit quo minus præsentium noticiam habueritis infra sex dierum spacium, post quodlibet dictorum festorum immediate sequentium, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos dies vobis & vestrum cuilibet pro tertio, ac peremptorio termino, ac canonica Monitione præfigimus unam dimidiam partem dictæ collectæ prætactis duabus festivitatibus, prout vestrum quemlibet, secundum quotam ipsum concernentem spectat, nostris collectoribus venerabilibus, & honestis videlicet devotis nobis in Christo dilectis *Joanni Föck* de *Vualstatt*, *Vuilhelmo Bicken*, canonicis majoris Ecclesiæ, Nec non *Iudoco Selbach*, Decano sancti *Petri*, protonotario nostro, & *Antonio Vuedemeyger* sigillifero in civitate nostra Mog. quos ad hoc negotium commissarios nostros fecimus, & deputavimus, facimus, & deputamus per præsentes de vestris beneficijs Ecclesiasticis tradatis, & sine contradictione solvatis & vestrum quilibet juxta quotam se contingentem tradat, & solvat expedite realiter & cum effectu. Alioquin si vos prepositi, Decani, Scholastici, Cantores, Custodes, Thesaurarii, Subcustodes, Canonici, Capitula, Nec non Abbates, Abbatissæ, priores priorissæ, præpositi, præpositissæ, commendatores, præceptores, officiati, & conventus, Decani rurales, Archipresbyteri, diffinitores, camerarii sedium, Pastores, plebani, viceplebani, vicarii, Altaristæ, Ebdomadarii, presbyteri, officiati &

bene-

beneficiati Ecclesiarum, Monasteriorum, conventuum, domorum, & capitulorum prædictorum quilibet prout ipsum concernit præfatam impositionem, & subsidium hujusmodi, ut præmittitur, infra terminos prænominatos, vel per Commissarios nostros prædictos statuendos, non solveritis aut aliquis vestrum non solverit, sed in ipsius subsidii solutione negligentes seu rebelles inventi, aut deprehensi fueritis, aut nobis in hac parte rebellibus, seu etiam suo, seu collectores nostros predictos, in exactione solution. vel levatione eiusdem subsidii impedientibus quovis modo vel pacto auxilium, consilium, vel favorem publice vel occulte, directe vel indirecte prestiteritis.

Nos *Sebastianus* Archiepiscopus Moguntin. prædictus in vestrum singulos excommunicationis, in capitula vero & conventus delinquentium, suspensionis a divinis, & in ipsorum delinquentium Ecclesias, Monasteria, domos, & capellas interdicti sententias ex nunc prout ex tunc & ex tunc prout ex nunc dicta monitione canonica præmissa ferimus in hiis scriptis, & etiam in Dei nomine promulgamus. Insuper prefatis nostris Collectoribus & Commissariis & ipsorum cuilibet insolidum comittimus & mandamus quatenus ad executionem omnium, & singulorum præmissorum juxta harum litterarum nostrarum continentiam, & tenorem authoritate nostra ratione prævia procedant, aut alter eorum procedat petendo, exigendo, levando, recipiendo,

&

& colligendo prædicti ſubſidij impoſitionem a vobis omnibus, & ſingulis ſupradictis nulli ſuper hoc deferendo perſonæ cujuscunque conditionis & ſtatus exiſtat, cum poteſtate hos noſtros proceſſus ſeu alios per eos emittendos, & fulminando, continuandi, aggravandi, & reaggravandi deſolutione præfatæ collectæ & impoſition. in toto, vel in parte quietandi, liberandi, & abſolvendi pactum de ulterius non petendo ſoluta, faciendo, terminos & dilationes dandi & concedendi: Vnum vel plures ſubcollectorem, vel ſubcollectores, de noſtra tamen ſcientia ſubſtituendi, eosque revocandi quotiens oportunum fuerit. Nec non omnes & ſingulas perſonas, capitula, collegia, conventus, Eccleſias, monaſteria, domos & Capellas, qui vel quæ præfatas noſtras, vel a Collectoribus noſtris, aut eorum altero latas, vel ferendas ſententias, aut earum aliquam incurrerint quoquomodo in forma Eccleſiæ conſueta abſolvendi, agendique dicendi, gerendi, exercendi & ordinandi quæ pro execution. premiſſorum coniunctim vel diviſim fuerint utilia, & quomodolibet oportuna. Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis, eisdem noſtris collectoribus, & commiſſariis, ac ipſorum cuilibet inſolidum tenore præſentium plenarie committimus vices noſtras, donec eas ad nos duximus revocandas. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus eſt ſubimpreſſum. Datum apud *Arcem Sancti Martini* in civitate noſtra Mag. Anno Domini 1548 quarta Septembris.

III.

III. Acta & Decreta ſynodi Diœceſanæ Mogunt. . . Indictio hujus ſynodi. . . In cujus rei teſtimonium ſecretum noſtrum præſentibus eſt ſubimpreſſum vigeſima octava die menſis Septembris Anno Domini M. D. XLVIII.

IV. *Sebaſtianus* Archiep. promulgat mandatum de Reformatione per ſacram Cœſaream Majeſtatem propoſita aliisque canonicis & ſanctæ ſynodi Diœceſanæ Moguntinæ ſanctionibus obſervandis. . . Datum apud *Arcem S. Martini* in civitate noſtra Moguntina, viceſima octava Novembris Anno MDXLVIII.

V. Acta Concilijs Provincialis ſub Archi præſule *Sebaſtiano* celebrati ſexta Maji &c.

VI. *Sebaſtiani* Archiepiſcopi ſtatuta Conſiſtorialia deren geiſtlichen gerichtem im Ertzſtifft *Mayntz*. . . In quarum rerum fidem juſſimus ſigillum noſtrum præſentibus appendi, pridie calendas julias Anno MDXLIX.

VII. *Sebaſtiani* Archiep. ſeria & paterna adhortatio cleri ad diſciplinam Eccleſiaſticam. Datum apud arcem *S. Martini* in civitate noſtra Moguntina XII. Maji Anno MDLI. *Inter concilia Moguntina.*

XLIV.

XLIV.

SIGILLUM *DANIELIS* ARCHIEPISCOPI MOGUNTINI ab an. MDLV—MDLXXXII.

Sigillum *Danielis* minus. quadripartitum. In area prima & quarta rotam Moguntinam cum ſex radiis, in ſecunda & tertia exhibet cochleatam faſciam rubeam in ſolo aureo, *Brendeliorum* ab *Hohenburg* (*Homburg*) inſigne. Superius eminet crux cum gladio. Inſcriptum eſt peripheriæ Sigilli:

S. *DANIELIS*. D. G. CONFIRMATI. ARCHIEPI. MOG. S. RO. IMP. ARCHI CANCELLARI. ELE.

Unam alteramve chartam ſigillo *Danielis* munitam ſuppeditabit Tomus ſequens poſt ſigillum Eiusdem Majeſtaticum.

In Corpore libri a num I — XXIII proferuntur inſignis argumenti documenta *Friderici*. II. Imp. cum ultima voluntate ſua, charta pacis admodum notabilis *Othacarum* Regem Bohemiæ inter & *Stephanum* Regem Hungariae &c. *Henrici* VII. Imp. circa rebelles. Litterae *Balduini* Archiep. Trevirenſis ad *Fridericum* Siciliae Regem, *Caroli* IV. Imp. circa clerum Herbipolenſem, Ejusdem cum *Eduardo* Rege Angliæ initi fœderis — circa admiſſionem

nem *Ruperti Palatini* ad Electionem Romanorum — &c. *Ruperti* Rom. Regis de revocandis privilegijs a *Wenceslao* Antecessore Rom. Rege concessis &c.

Quæ subsequuntur Mindensis Ecclesiæ Cathedralis documenta a num. XXIV. usque ad finem huius Tomi, pro conficienda sedis hujus Episcopalis historia haud parum subservient. Hæc si in lucem prodierit, Novo ac insigni Germania sacra gloriabitur incremento. Codice usi sumus pergameno partim & chartaceo in folio minori aut quarto majori, quem vocant librum censualem & jurium Antiquorum Mindensis Ecclesiæ. Compactura codicis solidissima est. *)

*) Auf der mitte und den ecken der deeken sind messinge Knöpffe und der rucken ist mit diesem metal bevestiget.

Singula exhibet sequens

ELENCHUS
DIPLOMATUM ET CHARTARUM.

VIII.

XXV.

 Hever-

XLIV.

XCI.

CII.

CXIII.

CXXV.

CXXXV.

CXLV.

CLVI.

CLXXX.

Vale Lector Amice! & meis hisce laboribus Diplomaticis in publicae Rei commodum susceptis & per tria jam lustra continuatis utere. Dabam e Museo apud Vangiones VI. Idus Augusti MDCCLXXXVIII.

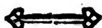
DIPLOMATA IMPERATORUM, REGUM PRINCIPUM &c. ILLUSTRIS ARGUMENTI.

I.

FRIDERICUS II. IMP. DECERNIT POENAS IN QUOSDAM DETENTORES TERRAE COMITATUS *MATHILDIS* ECCLESIAE ROMANAE RESIGNATI.

F*ridericus* Divina favente Clementia Rom. Imp. (1) ſemper auguſtus, & Rex ſiciliae per praeſens ſcriptum notum facimus tam praeſentibus, quam futuris, quod nobis exiſtentibus in praetorio menſe Novembris IX indictione in Caſtris apud *S. Leonem*, ad monitionem Reverendiſſimi in Chriſto Patris, domini *Honorii* S. R. Eccleſiae ſummi Pontificis, & Nuntiorum ejus, fieri fecimus quoddam ſcriptum Bulla aurea roboratum, quod continebat.

Fridericus dei gratia Rom. Rex ſemper auguſtus & Rex ſiciliae, per praeſens ſcriptum notum facimus univerſis, tam praeſentibus quam futuris, quod cum ad reſignationem comitatus terrae & poderis (2) quondam comitiſſae *Mathildis* faciendam S. R. Eccleſiae, Venerabili matri meae,

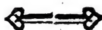

ad quam pertinet pleno jure, serenitas nostra contra quoslibet detentores speciale mandatum dederit, ac etiam generale, tam per litteras, quam per dilectum fidelem *Conradum*, venerabilem Metensem & Spirensem Episcopum, Cancellarium nostrum, sub poena mille marcarum argenti, & dictus cancellarius castrum *gonzaga* cum pertinentiis suis, quod est de comitatu comitissae praedictae, invenerit occupatum a filiis comitum *alberti de Casalodi & Neresy*, quibus sub poena praedicta injunxerit resignandum, & eidem super hoc parere contempserunt ad non modicam injuriam Regiae majestatis, propter quod sine alia citatione in metum aliorum propter poenam praedictam animadvertendum erat in eos; tamen ut Excellentia nostra potius ad veniam, quam ad vindictam pronior videretur, laboravimus per ipsorum amicos & consanguineos, cum citati non comparuerint, coram nobis, ut sine metu poenae nobis resignarent castrum ipsum, & mandatum nostrum contempserint in hac parte, de consilio venerabilium Principum nostrorum, Patriarchae aquilegiensis, Episcoporum Tridentini, Brixinensis, vicentini, paduanensis, feltrensis, mantuani, Cremonensis, Bergomensis, Laudensis, parmensis, astensis & Taurinensis, taliter contra eos duximus procedendum.

Confirmantes primo, quod factum est contra eos de banno, & poena injuncta per Cancellarium memoratum, & ex nunc personas ipsorum ponimus sub perpetuo banno Imperii, & omnia bona

bona eorum jubemus, ubicunque fuerint, confiſcari, ſine aliqua ſpe remiſſionis aut revocationis, ſi usque ad diem dominicum proxime venturum, dictum Caſtrum cum omnibus pertinentiis detentis ab eis, non reſignaverint in manibus *Martini* & *Romani*, Capellanorum domni Papae, vel eorum alterius, vel in noſtras, ſanctae Romanae Eccleſiae reſignandum; quodſi non fecerint, quicunque de bonis ipſorum detineant, vel ex tunc occupaverunt, ſive alio quocunque modo acquiſiverunt, libere poſſideant, & authoritate noſtra detineant. et ſuper hoc praecepimus Cremonenſibus, Parmenſibus, Regienſibus, mutinenſibus, Bononienſibus & generaliter omnibus fidelibus noſtris, ut memoratis nobilibus & aliis adjutoribus, fautoribus, & detentoribus memorati Caſtri faciant vivam guerram, firmiter inhibentes, mantuanenſibus, Veronenſibus ferrarienſibus, Brixinenſibus, & omnibus aliis fidelibus noſtris, ſub obtentu fidelitatis & gratiae noſtrae, communitati praedictorum cuilibet ſub poena mille marcharum, marchionibus, comitibus, & Baronibus ſub poena ducentarum marcarum, militibus centum, & aliis inferioribus quinquaginta, quod eis nullum praeſtent auxilium, Conſilium, adjutorium vel favorem, & tam de Caſtro praedicto, quam de aliis Caſtris, ſcilicet *Regugnani* & *Bordeni*, nec non de toto ipſo comitatu poderis ac terris comitiſſae praedictae, dictos Capellanos, nomine Eccleſiae Romanae inveſtivimus, & eos conſtituimus poſſeſſores & mandavimus de Caſtris praedictis per venerabilem Epiſcopum Taurinen-

 ſem,

ſem, vicarium noſtrum, in Corporalem poſſeſſionem induci; praecipientes tam militibus, & habitatoribus Caſtrorum ipſorum, quam omnibus aliis vaſallis de ipſo comitatu, ſive terris & podere comitiſſae praedictae, quos omnes ad praeſens abſolvimus ab omni juramento, quo nobis tenentur ratione terrarum ipſarum, quod dictis nuntiis domini Papae vel alteri eorum, ſeu cuilibet, praeſtent fidelitatis nomine Romanae Eccleſiae juramentum; quodſi non fecerint, ſciant ſe ex nunc omnibus bonis comitatus, poderis, ſive terrarum ab eisdem poſſeſſis hac noſtra ſententia in perpetuum fore privatos &c. & ut haec firma ſemper & inconvulſa permaneant, majeſtatis noſtrae aurea bulla juſſimus communiri.

Principes autem Imperii & Praelati & nobiles Italiae, quibus praeſentibus haec omnia facta ſunt, hi ſunt:

Patriarcha aquilegienſis, *Conradus* metenſis & ſpirenſis Epiſcopus; Imperialis aulae Cancellarius, totius Italiae Legatus. Epiſcopus Patavienſis. *Sigifridus* auguſtenſis Epiſcopus. *Albertus* Tridentinus Epiſcopus. *Bertoldus* Brixienſis Epiſcopus. abbas augienſis. *Ludovicus* dux Bavariae & Comes Palatinus. *Romanſelmus* Mareſchalcus Imperii. *Guarnerius* de *Bolando* ſeneschalcus. Epiſcopus Taurinenſis, Italiae Vicarius. *F.* papienſis. *O.* Laudenſis Epiſcopus. *M.* mutinenſis Epiſcopus. *Henricus* Bononienſis Epiſcopus. *Azio*, marchio Eſtenſis. *Mathaeus* de *Corugia*, poteſtas papienſis *Higer. Marianus* poteſtas parmenſis. *Biſſila* poteſtas Regienſis. *Egidius* poteſtas mutinenſis. *Thy-*

ſus

ſus de *Campis* S. *Petri*, & alii plures. datum in Caſtris apud S. *Leonem* VIII Kalend. octobris, anno domini MCCXX indict. VIII.

Nos autem prae oculis habentes dilectionis & gratiae puritatem, quam praedictus Pater noſter ſummus Pontifex in noſtra promotione Laudabiliter dignoſcitur habuiſſe, & quod de bono in melius ad exaltationem noſtram intendit, ſcriptum ipſum, ſicut continetur ſuperius, confirmamus, & volumus ab omnibus obſervari & ad majorem ſecuritatem praeſens ſcriptum fieri fecimus, bulla aurea typario noſtrae majeſtatis impreſſa firmatum.

Datum *Capuae* poſt curiam ſolemniter celebratam; anno dom. Incar. M.CCXXI. menſ. Januarii IX indict. & anno Imperii noſtri primo feliciter, amen.

Ex Cod. MS. Bibl. Vatican.

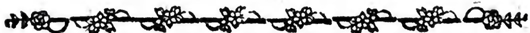
(1) *Romae* coronatus eſt in feſto S. *Coeciliae*, die XXII. Novembris. Chronic. Auſtrale ad an. 1220. *Fridericus* filius *Henrici* Imperatoris, nepos *Friderici* Imperatoris Rex Romanorum ac Rex Siciliae, Apuliae, Calabriae ac Dux Sueviae, Caeſar & Imperator *Romae* Conſecratur ac Ordinatur ab *Honorio* III. X. Cal. Decembris. *Conradus* Moguntinus p. 584. Urſpergenſis p. 334. ait *Fridericum* ab *Hugolino* Pontificis legato coronatum eſſe, id quod vero praeſente tunc Pontifice nulli facile perſuadebit. Neo-Imperator Pontificis in ſe coronando promptitudinem multis donis eſt remuneratus & inter coetera Fundi ducatum ſponte ſua Eccleſiae in perpetuum donavit, quodque *Aquisgrani*, dum prius coronaretur,

 promi-

promiserat, se ad recuperandam terram sanctam profecturum, hic iterum confirmavit. De terra Comitissae *Mathildis* Confer. *Baluzij Miscellan. lib.* 1. p. 448.

(2) Podere idem ac possessio, Gallis potestas. charta anni 1195. Tom. 2. Bullar. *Casin.* p. 225. *Philippus Dei Gratia Dux Tusciae & Dominus totius poderis Comitissae Mathildis.* Charta *Ottonis* V. Imp. an. 1212. pro monasterio Aquae frigidae in Italia: *Venam ferream, quae est in praedicto monte super podere, sive in terra, quae est illius monasterij &c.*

II.

FRIDERICUS II. IMP. DISPONIT CIRCA SUBSIDIA TERRAE SANCTAE.

F*redericus* Dei Gratia Romanorum Imperator semper Augustus & Rex siciliae, per praesens scriptum notum facimus Vniversis, quod nos transibimus in subsidium *Terrae sanctae* ab instanti Augusto praesentis XIII. Indictionis, ad duos annos, & per biennium tenebimus ibi mille milites ad minus; itaque si aliquos de ipso numero statuto tempore deesse contigerit, in quinquaginta marchis argenti, per annum, defectum militis redimemus; pecuniam autem de hujus redemptione collectam, Nos, si ibi fuerimus, ad testimonium & Consilium Regis, & Patriarchae Hierosolymitanorum, ac Magistri Domus Theutonicorum, & aliorum proborum hominum de *Terra*

Terra ibidem, ad ſervitium *Jeſu Chriſti* expendemus, vbi eis magis viſum fuerit expedire.

Paſſagium (a) dabimus, ſi venerint in primo paſſagio, vel in duobus ſequentibus paſſagijs, duobus millibus militum & familijs eorundem, & pro milite tribus equis.

Ducemus nobiſcum Centum Calendras & tenebimus quinquaginta Galeas, (b) ſimiliterque per totum biennium, ſi neceſſe fuerit, bona fide armatas; quod ſi aliquo tempore illius biennij non eſſet neceſſe illas tenere, vel ſi forſitan non poſſent inveniri homines neceſſarij apparatui earundem, aeſtimabuntur fideliter ſumptus illi, qui in eis tenendis neceſſarij haberentur & tenerentur armatae, eo modo quo debuiſſent armari, & tandem in pecunia numerata perſolvemus in ipſius *terrae* negotio expendendo, eo modo per omnia, quo ſuperius de quinquaginta marchis militum eſt expreſſum.

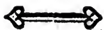
Praeterea, deponemus in manibus praedictorum Regis & Patriarchae, ac Magiſtri, & Fratrum domus Theutonicorum, centum millia vnciarum auri, vel aequipollentia in argento, his ter-

(a) Tranſitus. Statuta Maſſil. lib. 2. C. 2. §. 46. *Item excipimus omnes controverſias pecuniarias, quas peregrini cruce ſignati habebunt ad invicem cum civibus vel alijs perſonis, occaſione paſſagij ſui vel eorum quae ad paſſagium pertinuerint.*

(b) Genus navigij velociſſimi. *Ebrardus* in Graeciſmo: *Armo Caput Galeâ, pelagus percurro Galeâ.* Alius poëta apud *Mathaeum* Paris an. 1243. *In terris Galeas, in aquis formido Galejas.*

minis persolvenda: in instanti passagio subsequentis augusti ejusdem XIII. Indictionis, viginti millia, alia quadraginta millia in duobus sequentibus passagijs Martij, & Augusti, anni sequentis secundi; ita, quod partes memoratae peccuniae persolutae per terminos antedictos, ultra mare in singulis passagijs deportentur: si vero in alio termino plus persolverimus, quam superius est expressum, tantum minus solvere tenebimur passagio subsequenti; quando autem nos in fine biennij ad passagium assignatum transferre continget, reddentur nobis dicta centum millia vnciarum ad expeditionem in servitio Dei, & terrae sanctae; & si nos, quod Deus avertat, in terra illa, vel circiter ante passagium memoratum obire contigerit; vel alia quacumque causa forsitan non transierimus; Rex, & Patriarcha, & Magister domus Theutonicorum, praedicti, ad laudem & Consilium Magistrorum & hospitalis templi, & aliorum proborum hominum de Terra, expendent eandem pecuniam bona fide, sicut melius viderint expedire vtilitati *terrae sanctae*, in servitio *Jesu Christi*, & *Terrae*, in salutem animae nostrae, & antecessorum nostrorum: si vero, quod absit, infra praescriptum terminum passagio assignatum, quicquam humanitus de nobis contigerit, si aliquod vel aliqua, forte defecerint de his, quae superius expressa sunt & promissa, Regnum nostrum siciliae remanebit ad ea omnia obligatum, ita quod quicumque illud tenebit, ea integre tenebitur adimplere.

Nos

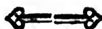
Nos autem perſonaliter juravimus, quod tranſibimus vltra mare in ſubſidium *Terrae ſanctae* in paſſagio ſupraſcripto, & *Raynaldum*, ducem *ſpoleti*, jurare fecimus in anima noſtra, nos firmiter & fideliter ſervaturos reliqua omnia, ſicut ſuperius ſunt expreſſa, & praedicta omnia obſervabimus, bona fide, lata ex nunc excommunicationis ſententia, in quam incidemus, ſi non tranſiverimus in paſſagio ſupraſcripto, vel non duxerimus & tenuerimus nobiſcum mille milites, vel non miſerimus praeſcriptam pecuniam, ſicut ſuperius eſt expreſſum: ſi autem defecerimus in aliquibus vel in aliquo caeterorum, Eccleſia Romana ſententiabit in Nos, Terram noſtram, de ſpontaneo etiam praeſtito conſenſu noſtro.

Ad hujus autem rei majorem evidentiam, praeſens ſcriptum fieri fecimus, & bulla aurea, noſtro Typario expreſſa, juſſimus inſigniri.

Datum apud S. *Germanum*, Anno D. MCC XXV. menſe julij XIII. Indictionis.

Ex Cod. MS. Bibl. Vatic. num. 6223.

III.

FRIDERICUS IMPERATOR, *CONRADO* *) REGI FILIO SUO DAT MONITIONES PATERNAS.

Gloria Genitoris est filius sapiens, & obedientia filij paterna quotidie benedictione beatur. Gaudium est igitur Nobis & Caesareo sanguini, quod laudabilis jndoles tua laudabiliter moribus clareat, quod & scientia quottidie proficias & aetate, ut honorificetur nomen augusti Patris in Rege filio, & jam impleat virtute regnantem. Benedicit itaque dextera nostra Tibi, & tuorum incrementis honorum, ac felici statui tuo; hortantes filiationem tuam per gratiam nostram quam in te gerimus paterno corde diffusam, quatenus de bono in melius decoros & felices mores tuos, de virtute proficiens in virtutem, proferas. Consilio procerum, quorum Consilium & prudentiam non abhorreas, informari, servos bilingues aspernari, viros honestate conspicuos, audire te volumus & amare. Leves & levia non admittas, palpans adulator in aula tua locum non habeat, & detractoribus, qui serpunt circa limina praepotentum, aures Regias nunquam impendas. Praelatos, Nobis & Imperio devotos, ac omnes Ecclesiasticos indifferenter honora, ob auctoris reverentiam, qui Regna constituit & jmperium. In serenitate militum & militiae delecteris, affabilem te praebeas & exaudibilem subditis, juste pius & pie justus existens, pacificus & verax. Justitia simul & pax tuum Regale

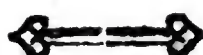
solium

ſolium complectantur. Aucupationes & Venationum ſolatia, Regibus aſſueta, tibi non interdicimus, loco & tempore cum exercitatis hominibus exercenda, monemus tamen, & iſtud fore volumus ad cautelam, quod te non adhibeas adeo familiarem venatoribus, ut gravitatem Regiam frivolis verbis offendant, & ſuis confabulationibus alterent & inficiant bonos mores. Aſſiſtentium lateri tuo, de ordinatione noſtra, Conſiliariorum Conſilio inhaereas; & ut ſcias evitare noxia, & diſcas ſalutaribus informari, improviſa tui fratris quondam *Henrici*, & incauta temeritas, veniat frequenter in mentem, qui pro eo quod Nobis decredere voluit, & obedire Patri filius recuſavit, ſecutus eſt adulationes, blanditias, & ſuggeſtus malevolorum, & tu, bonae Indolis fili, locum ejus, Nobis concedentibus accepiſti. Sis igitur Nobis obediens & devotus, verba noſtra memori corde retineas, & tam affectu, quam opere proſequaris, ut augeatur benedictio noſtra continue, & regimen tuum optata felicitate firmetur, Nobis quoque de proceſſu laudabili, & optatis ſucceſſibus tuis, laetitiae cumulus & gloriae proveniat incrementum.

Ex Cod. MS. Bibl. Vatican. num. 957.

*) *Conradus Friderici* ex altera uxore *jolanta* filius eſt natus circa annum 1226. Hunc Pater depoſito & defuncto *Henrico* primogenito, primum *Viennae* in Auſtria an. 1237. conſenſu Principum in Regem Germanorum fecit eligi, quod *Ratisbonae* atque *Spirae* fuit confirmatum, idemque coronatus. *Fragment. hiſtoricum* ad an. 1237.

Venit

Venit (Imperator) ad Civitatem *Viennae*, quae similiter ipsius dominio se subjecit, ubi etiam *Cunradum* filium suum, de uxore transmarina genitum eligi fecit in Regem; quem elegerunt Archiepiscopus Moguntinus & Treverensis & Rex Bohemiae & Dux Bavariae, qui & Palatinus Comes Rheni, consentientibus coeteris, qui aderant, tamen paucis. Acta electionis extant apud *Balucium Miscell. Tom.* I. pag. 472.

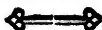
IV.

EPISTOLA APOLOGETICA *FRIDERICI II.* IMP. QUOD *ROMAM* OCCUPASSET. *) AUT POTIUS CIRCUM CIRCA VALLASSET.

Sanctissime Pater & Domine. Deus mihi tribuat auditorem, & desiderium meum omnipotens audiat, ut Sanctitati vestrae non sint gravia verba mea. miror equidem quod summa clementiae vestrae prudentia, cujus mentis oculis patent omnia, se patitur dolosis suggestionibus, fraudibus & astutiis malignorum, contra me vestram humillimam creaturam moveri, nihil in hoc vestrae urbis novo, a Deo dato, quod nuncupor exercere, regimine reperiri poterit quod laudabile non existat, praesertim cum populus urbis, cujus (ut vidi) tantum & totiens afflictionibus vestra benignitas est praecordialiter compassa, ambulans tamdiu in tenebris tyrannicae servitutis emittente tandem Deo lucem suam & veritatem suam ad lumen libertatis, pacis & justitiae mirabiliter est traductus, & domina gentium, sanctissima

ſima urbium, quae tot Sanctorum Corporum Venerabile meruit ſepulchrum exiſtere, de tributo erepta, & quae ſpelunca erat latronum expurgata latronibus dinoſcitur: Late namque patent viae & itinera, ſylvae colles, & loca quaelibet ſecure undique peregrinantibus.

Praeterea Deum teſtor, qui conſiderat vias meas, & cunctos greſſus meos dinumerat, quod nulla me ad hujus regiminis aſſumptionem, in quo omnia interiora mea efferbuerunt, ſine ulla requie, & adhuc efferbent, dignitatis induxit ambitio: ſed Communis boni deſiderium & ſalus omnium populorum in urbe quippe ad pacem redacta ſalutem nunc reperiunt omnes gentes. et credo indubie, quod depreſſiſſe tyrannos cum Eccleſiae Sanctae Vexillo, relevaſſe pauperes, pupillos & viduas defendiſſe, Eccleſias, monaſteria, & alia pia loca adjuviſſe, aequa lance omnibus exhibuiſſe juſtitiam, conſervaſſe bonos, & puniviſſe malos, uxores diſcordes ad viros, ad cultum divini nominis reduxiſſe diſſolutos, adulteris publicis & malignis aliis, quorum ingens Copia erat *Romae* ulteriorem peccandi aditum praecluſiſſe, fundorum comitem, contra quem vires regiae non ſuffecerant, domuiſſe, & ab oppreſſionibus ejus in manu forti liberaſſe Caugetam, praefectum autem, (qui qualiter res Eccleſiae, & Eccleſiam ipſam tractaverit notum eſt) proſtraviſſe, & ab ejus pedibus patrimonium retraxiſſe, comiti quoque Campaniae contra *Johannem Cajetanum*, qui *Freſolonum* obſederat, optima dediſſe auxilia, *Friſolono* ab obſidione liberato;

to; haec praefata omnia credo esse opera Sanctae matri Ecclesiae non inimica.

Caeterum; quod si Sanctitati vestrae placeret quod ab isto meo officio per amotionis beneficium amoverer reputans Sanctum & justum quicquid eidem Sanctitati placitum & gratum existit, paratus sum regimini cedere, disponens nunquam vestris beneplacitis contraire, & ad id non oportet curiam fatigare, vel urbem intonizare processibus, sufficiet enim & sufficit ad hoc, quando placitum erit Vobis, vel unus minimus vester cursor. Deus enim major est homine, & vos majores estis Regibus & principibus orbis terrae. unum est quod me taedet, videlicet quod bonis operibus belialicae praevalent actiones; & quod alienos non advertentes dolos, & non cernentes insidias, eis annuitis quorum aliqui cuperent semper in urbe regnare tyrannidem, alii moti odio nationis urbem funditus vellent everti, ne ad eam unquam reduceretur Ecclesia quam reformatio urbis exigeret decentius quam aliae mundi urbes, & proinde nituntur assidue multifariis multisque modis meam innocentiam impugnare. Quod si in concha, in qua baptizatus extitit *Constantinus* lavacrum militare suscepi, unde redarguor? nunquid pagano licuit mundari a lepra, christiano mundanti urbem & populum a lepra servitutis tyrannicae non licebit? quod si dicor auxisse nomina, & titulos ampliasse, coronasque frondeas assumpsisse, quid refert fidei antiqua officiorum Romanorum nomina cum antiquis ritibus renovasse? nec est verum quod cum Vicario

rio veſtro vocatus fuerim, imo ſolus vocatus extiti a toto populo, imo a Spiritu Sancto, qui pro ſalute Rom. populi ſuſcitavit ſpiritum pueri junioris; Vicarium autem Veſtrum Coaſſumpſi mihi non cauſa auctoritatis: Sed pro honore & reverentia veſtrae clementiſſimae ſanctitatis, cujus Vicarii puſillinimitate comperta & diebus pluribus palliata populus unanimiter me ſolum refirmavit. Igitur, ſi me ad militiam permiſi promoveri, & tribunitia laurea coronari noverit ſanctitas veſtra quod non pro inani gloria (neſcio enim quamdiu ſubſiſtam, cum de mane ad veſperam vita hominis finiatur) ſed ſolum pro honore officii tribunatus; & ſi Sancti Spiritus, a quo ſibi placuit meam decorari militiam, militare nomen aſſumpſi, cauſa fuit, quia in ipſo pentecoſtes feſto, quod eſt recte Spiritus Sancti feſtum, mea parvitas ad officium iſtud eſt promota, & quia officium hujus regiminis ipſius Spiritus Sancti volui & volo bonitati adſcribere, & non mihi, & quia in ipſo & non in me glorior, & in ſuae pietatis caritate confortor. Reliqua vero frivola, quae mihi ad culpam doloſae linguae conantur impingere, pulchrius reputo praeterire, ſunt enim apud prudentum mentes penitus deriſiva; propterea non obmittens, quod ſi Vocationis principum & ordinationis, in veſtra urbe factarum, varios eventus veſter praevideret, & provideret intuitus, agnoſceret liquido quod aliud quam bona & pura intentio me non movit, & ſi in vocatione ipſa Bavarus fuit dux Bavariae appellatus, non proceſſit ex zeli malitia, cum ipſum habeam

&

& habebo continue pro eo pro quo eum ſancta mater Eccleſia & S. V. habet per hujusmodi autem Imperatoris adventum urbs deſtructa, & ejus Eccleſiae dilapidatae, ſacraque earum rapacitate deſtructa fuere, & *Romae* & in tota Italia commiſſa praelia & homicidia infinita, nec eſt Italia diſpoſita tolerare introitum ab experientia tam nocivum.

Supplico itaque pro Deo clementiſſime Domine quatenus de me veſtra humillima Creatura, judicium aliunde quam a veſtra Sancta Conſcientia trahatis, & non a calliditate & aſtutiis detrahentium mihi, qui non ſolum audent me calumniari, ſed jam in coelum os ponere, & manus in ipſum *Jeſu chriſti* Vicarium praeſumpſerunt injicere, quorum nefanda proditio ſe & totam eorum foedavit progeniem in futuro, imo pro Criminis magnitudine urbem & Italiam confoedavit cum pudore perpetuo totius fidei chriſtianae; Ipſi namque ſunt genimina Viperarum maternorum viſcerum Sanctae videlicet matris Eccleſiae impiiſſimi Corroſores. Sed qui in Deum ſaeviunt in quem hominum pii erunt? Certe urbi melius extitiſſet, ſi tam infructuoſos palmites, tam peſtiferos, tamque nocivos, nunquam poſt unam ſucciſionem eorum Eccleſiae pietas replantaſſet, quorum errores tanto fuerunt poſtea pejores prioribus ad Veſtri Romani populi nocumenta, quo impunitate potiti, & in malitiis gloriati, effrenatius proruperunt. & hi tamen habent in Curia qui eos pallierit, habent & qui excuſent. & diebus deo teſte non longe praeteritis ipſi de eorum potentia

tentia confisi, cupientes & alios urbis magnates opprimere, procurabant istam vestram urbem in alienae gentis manus tradere, & assignare in detrimentum & opprobrium Sanctae matris Ecclesiae, & totius fidei christianae: sed destructa sunt Consilia eorundem.

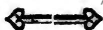
Nova urbis simul vestrae Clementiae intimare decrevi videlicet: quod nuper Ambassiatores Regis ungariae venerunt ad urbem à me & populo Romano tria in publico parlamento postulantes. primum; quod per me & populum de lugubri morte jnnocentis Regis *Andreae* justitia fieret, & patratores tanti sceleris justa sententia condemnaret. secundum, quod cum ipse Rex sit, & progenitores sui semper fuerint fideles Sanctae Rom. Ecclesiae & amici, ac devoti pop. Rom. placeret mihi, & populo acceptare amicitiam, & Ligam perpetuam dicti Regis, volentis ad idem velle & idem nolle semper concurrere mecum & cum pop. Rom. tertium; quod non obstante prohibitione per me & pop. Romanum facta, quod gens armata numerosa non intraret Italiam, ego & idem pop. Romanus dicto Regi concederemus introitum qui per S. Vam. sibi non fuerat denegatus, offerentes ambassiatores praefati pro parte Regis praedicti, quod per gentem dicti Regis urbi, terrisque sui districtus, & aliis benivolis & amicis Rom. populis novitas ulla non fieret, imo gens ipsa ad omnem requisitionem et oportunitatem Rom. populi erit ad servitium ejus statim. Ad quorum primum responsum per me & ipsum pop. Romanum ita fuit. quod eis & omnibus justitiam petenti-

bus non denegabimus eandem. ad alia vero, quod non recuſabamus amicitiam alicujus juſtitiam diligentis: Ligam tamen facere cum eis nec poteramus nec volebamus abſque S. V. Scientia & mandato, & etiam non Conſultis aliquibus civitatibus Italiae confoederatis & pop. Romano counitis, ad quas propterea ambaſſiatam direximus ſpecialem, de quibus omnibus fiet id quod S. Va. mandabit. quanquam rectores veſtri Campaniae & patrimonii ſic me & pop. Romanum tractare conantur, quod oportebat nos ligare cum Vngaris; comes namque Campaniae modo contra pop. Romanum ſe confoederat cum *johanne Cajetano* a cujus faucibus favore meo & pop Romani eſt retractus, tenetque carceratos illos qui tempore rebellionis comitis fundorum in exercitu Victualia portaverunt. Ecce, quid mihi retribuit de ſervitio quod recepit, ſiquidem ipſe, & patrimonii rector in turbationem ſtatus Romani populi fideliſſimi veſtri ſeſe confoederarunt cum Tyrannis, & qualia operentur in ſubditos impotentes & pauperes *Chriſti*, non juſticiae cultores, ſed pecuniae extortores, tacere praeſtat. Volui ob reverentiam veſtram uniri cum eis, & elevare ſcandala Eccleſiae contra omnes rebelles, id quod fuiſſet Eccleſiae magis expediens & magis honorabile ipſis ſed nihil potui ab eis obtinere boni.

Finaliter; deſiderarem toto cordis & mentis affectu fore pro parte ſ. Vae in his partibus aliquem Deum habentem prae oculis, qui de ipſorum Rectorum & meis operibus, cauſis, & juribus diligenter inquireret, & cum fidelitate cuncta refer-

referret; nam in domino confido & non in pecunia, in veritate & non in mendaciis ficut ipfi, non in humanis potentiis fed in orationibus pauperum tam Romanorum quam aliorum, & peregrinorum, & Ecclefiarum pro ifto Sancto ftatu indefeffe orantium. Deus autem omnes contra hunc ftatum nitentes in veritate fua difperget, & inopinato fuae juftitiae gladio feriens puniet, & puniendo confringet, fi Spiritus domini non eft mendax.

Rotam, in qua *Petrum de pileo* filii & frater fratrem inhumaniter occiderunt, de qua multae erant discordiae, & multi eam conati funt invadere, nec non & rotam filiorum domini *Matthaei*, rotam *montis longi*, & multa alia fortalitia in Romana provincia, retinemus, & haec omnia fine ictu, de quibus dom. Cardinalis *de Columpna* dicit habere fe evictionem; nullae namque vel paucae funt in Campania rotae, prout in Romana Provincia, quae non funt talibus praefati Domini Cardinalis emptionibus irretitae; pars quaedam de fuis juribus non confidens pars de patratis exceffibus laefam habens Confcientiam vendebat taliter dicto Dom. Cardinali, & fub fcuto ejus & capello rubeo ibi picto Viciniam affligebant & bona circumquaque per Violentiam occupabant, fiebantque in locis ipfis homicidia, parricidia, fratricidia, & exceffus innumerabiles abfque poena. Sed modo virtute Spiritus Sancti praevalente, ubi dictus Cardinalis habebat titulo emptionum, ego fufcepi & habeo titulo ultionum. de

his autem omnibus V. *Sti* ſignifico ut ſciam ſi hujusmodi emptionibus deferre debeam.

Ex Cod. M. S. in Archivio Eccleſ. Colleg. *S. Andreae* Worm.

*) *Gregorius* PP. IX. an. 1240. Principes Electores Germaniae Eccleſiaſticos ſuper electione alterius in locum *Friderici* II. Imp. ſollicitat, ſed nihil proficit, quia iſti ei reſcripſerunt, non eſſe ſui juris, Imperatorem ſubſtituere, ſed tantum legitime electum coronare. Pontifex igitur legatis & litteris miſſis convocat omnes per totam Eccleſiam Romanam Magiſtratus & principes Eccleſiaſticos & alios, celebraturus paſchatos feſto concilium apud Lateranum, ipſo primum Imperatore conſentiente. *Mathaeus Pariſienſis* p. 475. *Fridericus* autem Concilium contra ſe indictum audiens, publico edicto omnes dehortatur atque advenientibus ab omni parte claudit vias; eademque opera *Romam* obſidet. *Mathaeus Pariſ. p.* 485. ait. ſubſcriptis igitur et quibusdam alijs cauſis rationabilibus Dominus Imperator turbatus & timens, ſibi laqueos praeparari in Concilio celebrando, coepit illud impedire his admonitus cauſis pro parte praelibatis. Primo igitur Dominus Imperator tempus reprehendit inopportunum & nimis feſtinum, ad quod nunquam conſenſit praefigendum. Item, quod, ſicut praelocutum fuit, et tam papali quam jmperiali aſſenſu determinatum, non vocat Dominus Papa vocandos ad Concilium; cum utriusque cauſa ſit in ipſo ſpecialiter pertractanda. Item cum pro pace reformanda inter eos & confirmanda vocandum fuit concilium, & non ob aliud, in ſcripto vocationis ſuae, non facit ſuper hoc Dominus Papa mentionem; niſi tantum ſic exprimens, pro arduis Eccleſiae Romanae negotijs, ſuppreſſo penitus,

penitus, pro qua causa vocari debuit Concilium principaliter; & sic obviat Papae promissis utrobique formatis & firmatis, Item dicit Dominus Imperator, quod Dominus ad Concilium publicos hostes & manifestos jmperij vocavit et eosdem jmperialibus corrupit muneribus, ut vertantur in arcum pravum, ut traditorum nominibus in perpetuum probrose cum suis generationibus deturpentur, quibus non sunt tam ardua status Imperialis committenda. Idem *Mathaeus pag.* 493. 495.

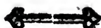

V.

FRIDERICUS II. IMP. OBLIGATIONEM CCC MARCARUM A *CONRADO* REGE ROM. *AQUIS* FACTAM, *ARNOLDO* DE *GIMMENICH* CONFIRMAT.

F*ridericus* Dei gratia Rom. Imperator semper Augustus Ierusalem & Siciliae Rex.

Habentes prae oculis grata & devota servitia quae *Arnoldus* de *Gimmenich* *) scultetus aquensis, fidelis noster, Nobis & Imperio exhibuit obligationem trecentarum marcarum quam sibi dilectus filius noster *Conradus*, in Romanorum Regem electus, in domo nostra, in qua panni integri venduntur *Aquis* fecerat, ratam & acceptam habere volentes, eandem Imperialibus litteris confirmamus, ita quod de eadem Domo nostra infra & supra, prout ibidem sita est, suam vtilitatem per omnia debet & poterit ordinare, donec ei

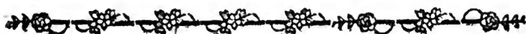
trecentae marcae praedictae a Nobis & Nostris successoribus fuerint integraliter persolutae.

Collationem etiam, quam ipsi & suis haeredibus praedictus filius noster feudalem fecerat de domo nostra *Aquis* sita, quae *Blandin* dicitur, de Imperiali gratia ratam habemus.

Datum *Crepacacij* Anno Dom. MCCXLIII.

Ex Archiv. Blanckenheim.

*) Occurrit *Arnoldus* de *Gimmenich* inter testes in Charta an. MCCXVIII. apud *Aubertum Miraeum* in *Notitia Ecclesiarum Belgij* p. 548. & in ejusdem *Diplomatibus Belgicis* p. 334. & in *Aegidij Gelenij S. Engelberto* p. 69. ubi *S. Engelbertus* Archi Episcopus Coloniensis & *Theodoricus Heinsbergae* Dominus benefaciunt Monasterio Heinsbergensi.

VI.

WILHELMI *) ROM. REGIS JURAMENTUM *INNOCENTIO* IV. PP. PRAESTITVM CIRCA TERRAS ECCLESIAE ROMANAE &c.

In nomine Sanctae & Individuae Trinitatis. Ego *Wilhelmus*, Dei gratia, Rom. Rex & semper augustus. Tibi Domino meo Sanctissimo, & Patri carissimo *Innocentio* Papae IIII. Tuisque successoribus, & Ecclesiae Rommanae; praesentibus subscriptis Principibus Imperij, & Nobilibus spondeo, polliceor, promitto, & juro, quod omnes possessiones, honores, & jura Romanae Ecclesiae pro posse meo, bona fide, protegam & servabo.

Posses

Possessiones autem, quas Ecclesia Romana recuperavit, liberas & quietas sibi dimittam, & ipsam ad eas retinendas bona fide juvabo: quas autem nondum recuperavit, adjutor ero ad recuperandum, & recuperatarum, secundum posse meum, ero sine fraude defensor, & quaecumque ad manus meas devenient sine difficultate restituere procurabo. Ad has pertinet tota Terra, quae est a *Radicofano* vsque *Ceperanum*; Exarchatus Ravennae, Pentapolis, Marchia Anconitana, Ducatus spoletanus, Terra comitissae *Mathildis*, comitatus Bretenorij cum adjacentibus Terris expressis in multis privilegijs Imperatorum a tempore *Ludovici.* Has omnes pro posse meo restituam & quiete dimittam cum omni jurisdictione, districtu & honore. Verumtamen, cum ad recipiendam coronam Imperij, vel pro necessitatibus Ecclesiae ab Apostolica sede vocatus accessero de mandato summi Pontificis accipiam procurationem ab eis. Adjutor etiam ero ad retinendum & defendendum Ecclesiae Romanae Regnum siciliae. Tibi etiam Domino meo *Innocentio* Papae, & successoribus tuis, omnem obedientiam & honorificentiam exhibebo, quam devoti & Catholici Imperatores, & Reges, consueverunt sedi Apostolicae exhibere. Et si propter negotium meum Romanam Ecclesiam oportuerit incurrere guerram, subveniam ei sicut necessitas postulaverit in expensis. omnia vero praedicta tam juramento, quam scripto, firmabo, cum Imperij fuero coronam adeptus. Principes autem Imperij, & Nobiles, quibus praesentibus juravi, sunt hi:

Sigefridus, Archiepiſcopus Moguntinus, Germaniae Archicancellarius.

Henricus, Electus ſpirenſis, Regalis aulae Cancellarius.

Albertus, comes de *Dillingen.*

Ulricus, comes de *Wirtemberg.*

Conradus, comes *Sylveſter.*

Gerardus, comes de *Dietz.*

Emicho, comes de *Liningen.*

Anſelmus, Mareſchalcus de *Vinſtingen.*

Wernerus de *Bolandia*, dapifer & *Wernerus* filius ejus, *Pincerna.*

Ulricus de *Minzimberg*, Camerarius.

Conradus de *Smedevelt.*

Fridericus de *Randenberg.*

Godefridus de *Bingen.*

Sigefridus de *Runckel.*

Crafto de *Bochberg.*

Willelmus, Advocatus aquenſis.

Wiricus de *Duna*, & alij plures.

Datum in Caſtris apud *Engelheim*, Anno Dom. MCCXLVII. XI. Kal. Martij, Indict. VII. Regni noſtri Anno I.

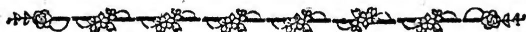
Ex Cod. MS. Bibl. Vatican. num 6108.

19. Febr.

*) *Friderico* Imperatore denuo, excommunicato, agente *Innocentio* PP. ac *Petro Capocio* Cardinale legato rem urgente *Wilhelmus* Hollandiae comes opibus, aetate, viribus quam florentiſſimus, multorum principum affinitate atque amicitia ſuffultus Romanorum Rex eligitur. Extant Pontificis litterae ad Archiepiſcopum Moguntinum ejus-

ejusdemque ſuffraganeos datae, queis egregium ipſius in eligendo novo Rege ſtudium maximopere effertur. Scriptae ſunt *Lugduni* XIII. Kal. Decembris Anno *Innocentij* V.

VII.

TESTAMENTUM FRIDERICI II. ROM. IMP.

In nomine Dei aeterni & ſalvatoris noſtri *Jeſu Chriſti*, Anno ab Incarnatione ejus milleſimo ducenteſimo quinquageſimo, die ſabbati, ſeptimo decimo menſis decembris, *) nonae Indictionis.

Nos *Fridericus ſecundus*, divina favente clementia, Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, Ieruſalem & Siciliae Rex, memores conditionis humanae, quam ſemper comitatur innata fragilitas, dum vitae Nobis inſtaret terminus, loquelae & memoriae integritate in Nobis vigente, aegri Corpore, ſani mente, ſic animae noſtrae Conſulendum providimus, ſic de Imperio, & Regnis noſtris duximus diſponendum, ut rebus humanis aſſumpti, vivere videamur in Filijs noſtris, quibus Nos divina clementia foecundavit, quos praeſenti diſpoſitione noſtra, ſub poena benedictionis noſtrae, volumus eſſe contentos, indignatione ſublata, omnis materia ſcandali ſopiatur.

I. Statuimus itaque *Conradum*, Romanorum in Regem electum, & Regni Iheroſolymitani haeredem, dilectum Filium noſtrum, Nobis Hae-

redem in Imperio, & omnibus alijs compertinentijs provincijs quoquo modo acquisitis, & specialiter in Regno nostro Siciliae, quem isi decedere contigerit sine liberis, ei succedat *Heinricus*, Filius noster, quo defuncto sine liberis, succedat ei *Manfredus*, Filius noster. *Conrado* autem manente in Alamannia, vel alibi extra Regnum, statuimus praedictum *Manfredum*, Balivum dicti *Conradi* in Italia, & specialiter in Regno siciliae, dantes ei plenam potestatem faciendi omnia quae persona nostra facere posset, si viveremus, videlicet: in concedendis Terris, castris, villis, parentelis, dignitatibus, beneficiis, & omnibus alis juxta dispositionem suam praeter antiqua domania Regni siciliae, & quod *Conradus* & *Henricus* praedicti Filij nostri, & eorum haeredes, omnia, quae ipse fecerit, firma & rata teneant & observent.

II. Item; Concedimus & confirmamus dicto *Manfredo* filio nostro, Principatum *Tarenti*, videlicet a porta *Rosedi*, usque ad *portum* fluminis *Pradani*, cúm comitatibus montis *Caversi*, & *Cavei*, & *Gravinae*, prout comitatus ipse protenditur a maritima terrae Bari vsque ad pallinarium, & ipsum pallinarium cum terris omnibus a Pallinario per totam Maritimam vsque ad praedictam portam *Roseti*, scilicet Comitatibus, castris & villis infra contentis cum justitijs, & pertinentijs, & rationibus omnibus tam ipsius Principatus, quam comitatuum praedictorum.

Concedimus etiam eidem civitatem montis S. Angeli cum toto honore suo, omnibus civitatibus, castris, & villis, terris, pertinentijs & justitijs, & rati-

rationibus, eidem honori pertinentibus, ſcilicet: quae de domanio in domanium, & quae de ſervitio in ſervitium. Concedimus etiam & confirmamus eidem, quidquid ſibi in Imperio eſt a noſtra Majeſtate conceſſum, ita tamen, quod praedicta omnia a praedicto *Conrado* teneat, ac etiam recognoſcat; cui *Manfredo* indicamus etiam pro expenſis ſuis decem millia vnciarum auri.

III. Item: ſtatuimus, quod *Fridericus* Nepos noſter, habeat Ducatus Auſtriae & ſtyriae, quos a praedicto *Conrado* teneat & recognoſcat; cui *Friderico* indicamus pro expenſis decem millia vnciarum auri.

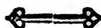
IV. Item; ſtatuimus: ut *Henricus* Filius noſter habeat regnum Ieroſolymitanum, vel regnum Arolatenſe, quorum alterum idem *Conradus* praedictum *Henricum* habere voluerit; cui *Henrico* indicamus pro expenſis ſuis centum millia vnciarum auri.

V. Item; ſtatuimus & mandamus: ut centum millia unciarum auri expendantur pro ſalute animae noſtrae in ſubſidio terrae ſanctae, ſecundum ordinationem dicti *Conradi*, & aliorum Nobilium cruce ſignatorum.

VI. Item; ſtatuimus, quod omnia bona militiae domus templi, quae curia noſtra tenet, reſtituantur eidem, ea ſcilicet quae de jure habere debet.

VII. Item; ſtatuimus, ut omnibus Eccleſijs, & Domibus religioſis reſtituantur jura earum, & gaudeant ſolita libertate.

VIII.

VIII. Item; ſtatuimus, ut homines Regni noſtri ſiciliae ſint liberi & exempti ab omnibus quibuslibet collectis, ſicut conſueverunt eſſe tempore Regis *Guillelmi II.* conſobrini noſtri.

IX. Item; ſtatuimus, quod comites, Barones, & milites, & alij pheudatarij Regni noſtri, gaudeant juribus ſuis & rationibus omnibus, quae conſueverunt habere tempore Regis *Guillelmi*, in collectis & alijs.

X. Item; ſtatuimus: *Luceriae*, & *Sorore*, & ſiquae aliae loeſae ſunt per officiales noſtros reficiantur & reſtituantur.

XI. Item; ſtatuimus, quod tota Maſſaria Terra, quam habemus apud S. *Nicolaum* de *Anſido*, & omnes proventus ipſius, deputentur ad reſervationem & reparationem prioris ibi conſtituti vel conſtituendi.

XII. Item; ſtatuimus, ut omnes captivi in carcere detenti liberentur, praeter illos de Imperio, & praeter illos de Regno, qui capti ſunt ex proditionis nota.

XIII. Item; ſtatuimus, quod praefatus *Manfridus* filius noſter, omnibus bene meritis de familia noſtra provideat vice noſtra, in terris, caſtris, & villis, ſalvo dicto domanio Regni noſtri ſiciliae, & quod *Conradus*, & *Henricus*, filij noſtri, ratum & firmum habeant, quidquid dictus *Manfredus* ſuper hoc duxerit faciendum.

XIV. Item; volumus, quod nullus de proditoribus Regni, aliquo tempore reverti audeat in Regnum, immo haeredes noſtri teneantur de eis vindictam ſumere.

XV. Item; ſtatuimus, quod mercatoribus creditoribus noſtris debita ſolvantur.

XVI. Item; ſtatuimus, quod ſacroſanctae Romanae Eccleſiae, matri noſtrae, reſtituantur omnia jura ſua, ſalvis in omnibus & per omnia, jure & honore Imperij, & haeredum noſtrorum, & aliorum fidelium noſtrorum; ſimiliter ipſa Eccleſia reſtituet jura Imperij.

XVII. Item; ſtatuimus, quod ſi de praeſenti infirmitate Nos mori contigerit, in majori Eccleſia *Panormitana*, in qua divi Imperatoris *Henrici* & divae Imperatoricis *Conſtantiae*, parentum noſtrorum, memoriae recolendae, tumulata ſunt corpora, corpus noſtrum debeat ſepeliri, cui Eccleſiae dimittimus uncias auri quingentas, pro ſalute dictorum noſtrorum parentum animarum, & noſtrae, per manus *Berardi*, Panormitani Archiepiſcopi familiaris & fidelis noſtri in reparatione ipſius Eccleſiae erogandas.

Praedicta autem omnia, quae acta ſunt in praeſentia praedicti Archiepiſcopi, *Bertoldi* Marchionis de *Boniburgio*, dilecti Conſanguinei & familiaris noſtri; *R.* Comitis *Taſtani*, dilecti generis noſtri. *Ruffi* de *Calabria* Mariſtalliae noſtrae Magiſtri. *Richardi* de *Monteurgio*, magni curiae noſtrae Magiſtri juſtitiae; *Fulconis Ruffi*, *Johannis* de *Ocrea*. *Nicolai* de *Brunduſio*, Tabellionis Imperij, & Regni ſiciliae, & curiae noſtrae notariorum noſtrorum, quos praeſenti diſpoſitioni noſtrae mandavimus intereſſe, per praedictum *Conradum* filium, & haeredes noſtros, ſub poena benedictionis noſtrae, tenaciter volumus obſervari,

vari, alioquin haereditate nostra non gaudeant. Idem autem universis fidelibus nostris, praesentibus & futuris, sub Sacramento fidelitatis, quo Nobis, & haeredibus nostris tenentur, injungimus, quod praedicta omnia illibata teneant & observent.

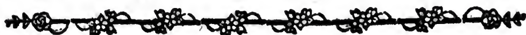
Praesens autem Testamentum nostrum, & ultimam voluntatem nostram, quam robur firmitatis volumus obtinere, per praedictum Magistrum *Nicolaum* scribi, & signo Sanctae crucis propriae manus nostrae, sigillo etiam nostro, & praedictorum subscriptionibus jussimus communiri.

Actum apud *Florentinum*, in *Capitanata*, Anno, mense, die & indictione praemissis, Anno Imperij nostri XXXII. Regni *Jerusalem* XXVIII. & Regni *Siciliae* LI.

Ex Cod. MS. Biblioth. Vaticanae num. 6206.

*) Falluntur ij, qui *Fridericum* II. Imp. die *Luciae* (XIII. Dec.) obijsse referunt, cum decima septima hujus mensis & anni supra fati suum condiderit Testamentum. Vero propius accedit *Matthaeus Parisiensis* ad an. 1251. p. 792. dicens, completis autem eodem anno diebus Natalitijs & imminente festo Purificationis beatae *Mariae*, increbuit rumor per partes occidentales de morte *Friderici* quondam Romanorum Imperatoris, quod scilicet die Sanctae *Luciae* virginis morbo percussus irremediabili, die Sancti *Stephani* obierit. Verum haec explicanda sunt ex verbis anterioribus, dum ad an. 1250. p. 695. dicit: Objit autem circa eadem tempora Principum mundi maximus *Fridericus*. . . die S *Luciae*, ut non videretur ea die Terrae motus sine significatione & inani-

inaniter evenisse . . celata autem fuit mors ejus per aliquos dies, ne hostes ejus cito exultarent, sed die S. *Stephani* facta est in publico manifesta & nuntiata in populo.

VIII.

MANDATUM CIRCA PACIS INEUNDAE ARTICULOS INTER *OTHACARUM* REGEM BOHEMIAE &c. ET *STEPHANUM* REGEM HUNGARIAE &c. *)

O*thacarus* Dei Gratia Rex Boemiae, Dux Austriae, Styriae, Carinthiae, Marchioque Moraviae, Dominus Carniolae, Marchiae, Egrae, & portus Naonis, universis praesentium notitiam habituris salutem in salutis auctore.

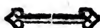
Licet aeterni Regis Imperio generali, post caeli & terrae transitum, teste veritate Evangelica, duraturo, parere deceat universos, speciales tamen personas sublimitate Regia decoratas, ipsius praeceptum in pace, quae caritatis est vinculum, observanda, mentis suae habere continue convenit in Archivis, subtili considerationis libramine attendendo, quod ex ea, & per eam, eisdem quies corporis, animi tranquillitas, & subjectis votiva opulentia praebeatur; praesertim cum aeterni Regis filius, in sinum Patris, unde venerat, regressurus, Apostolici ordinis coetui, per quem orbem instrui voluit universum, post salutaria praecepta, pacem servandam reliquerit & tenendam, quae etsi, ex mandati coelestis latitudi-

tudine, ad universos & in universos intentionis suae extendere soleat incremento; tamen eo ampliori sinceritate inter eos eamdem decet esse radicatam, quos multiplicis attinentiae unio copulat & connectit.

I. Proinde, noverint universi, quod post longa Guerrarum discrimina, quae inter Dominum *Stephanum*, Regem Hungariae illustrem, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Serviae, Galliciae, Ludomeriae, Cumaniae, & Bulgariae, Ducem totius Sclavoniae, charissimum cognatum nostrum, ex una parte, & Nos ex altera suscitatae fuerant, suggerente humani generis jnimico, cum Nos pro votivae pacis puritate reformanda, dilectos fideles nostros, Dominum *Brunonem*, venerabilem Episcopum Olomacensem; Fratrem *Hartpertum*, Ministrum ordinis Fratrum Minorum per Austriam; *Hartlibum*, Camerarium; *Bubulconem*, Marschallum; *Nozamizlonem*, Pincernam; venientes cum Praelatis & Baronibus Regni Hungariae, Domino *Paulo*, venerabili Episcopo Vespriniensi, *Aegidio* summo Camerario, *Rolando Bano*, & Magistro *Benedicto*, Praeposito Gradiensi, Vicecancellario, a praedicto Rege Hungariae similiter cum pleno mandato destinatis, tractare, ordinare, & definire possent omnia ad reformationem pacis facientia, quae Nos ipsi, si praesentialiter cum ipso Rege Hungariae convenissemus, ordinare & definire possemus pro nostri quiete animi, & nostrorum tranquillitate subjectorum, ijdem Barones nostri, considentes cum praedictis Baronibus Regni Hungariae, ordinaverunt, & assum-

aſſumpſerunt, juxta mandati traditi ſibi formam, ut de caetero perpetua pax inter Regem Hungariae, ac Nos, debeat eſſe & obſervari, nec eidem Regi, vel ſuis, turbationes vel moleſtias inferemus, vel inferri per noſtros patiemur, includentes eidem paci, & eadem vallantes, Regnum noſtrum Bohemiae, terraſque noſtras, Auſtriam, Styriam, Carinthiam, Moraviam, Carniolam, Marchiam, Egram & portum Naonis, cum omnibus attinentijs eorundem, ſecundum ſigna, diſtinctiones, & metas antiquas, prout etiam progenitores noſtri Reges Bohemiae, & Marchiones Moraviae, nec non anteceſſores noſtri, Duces Auſtriae, Styriae, & Carinthiae, Domini Carniolae, Egrae, & portus Naonis, uſque tempus vitae Domini *Belae*, inclytae recordationis, Patris Domini Domini *Stephani*, Regis Hungariae, poſſederunt, & tenuerunt. Verum, ſi Termini hinc inde fuiſſent avulſi, vel mutati, venerabiles Patres Dominus Archiepiſcopus Strigonienſis, & Epiſcopus Olomucenſis Deum, et juſtitiam habentes prae oculis, ſuper ipſis terminis & limitibus cognoſcent, & id, quod legitime definiverint, per cenſuram eccleſiaſticam, Partes faciant obſervare, hoc adjecto; ut occaſione terminorum ſeu limitum, de quibus dicti Archiepiſcopus, & Epiſcopus, cognoſcent, pacis puritas inter Regem Hungariae, & Nos non turbabitur, nec Nos cum eodem Rege relabemus in Guerrarum diſcrimina rediviva.

II. Pace igitur hujusmodi inter Ipſum Regem, & Nos, reformata, & cautionibus tam litterarum

authenticarum, quam jurisjurandi religione firmata, ut eodem robore valeat ſubſiſtere firmiori; infra terminum inter jlluſtrem Regem Hungariae, & Nos, ſtatuendum, ſeu moderandum, pro pacis multiplici firmitate, eidem Regi Hungariae dari procurabimus & faciemus literas magnificorum virorum, Domini *Henrici*, Misnenſis, & Domini *Othonis* Brandeburgenſis, inclytorum Marchionum, cognatorum & amicorum noſtrorum, praeſenti pace, ex parte noſtra, incluſorum, ſuper eo, quod ijdem paci, conventioni, ſeu compoſitioni, nunc factis per Nos, & noſtros Barones, adhibebunt conſenſum, & opitulationem omnimodam, inviolabiliter obſervandis, eo expreſſim cauto tam in litteris Marchionis *Henrici* Misnenſis, quam Domini *Ottonis* Brandeburgenſis, praedictorum, ut ſi Nos pacem contingat (quod abſit) infringere vel turbare, ex tunc ijdem Marchiones Nobis non aſſiſtent auxiliis, Conſilio, vel favore: ſed ſe a Nobis penitus ſeparabunt. Rex autem Hungariae, ſub eadem ſeu conſimili forma, Nobis dari faciet literas Magnifici Domini *Caroli*, jlluſtris Regis Siciliae, &c. Nec non, literas Domini *Henrici*, inclyti Ducis Bavariae, amicorum ſuorum, ſub ea forma: ut ſi Rex Hungariae aliquid contra pacem fecerit, vel attemptaverit, violando ſeu infringendo Eandem, ex tunc ijdem Rex, & Dux, a ſocietate & amicitia Regis Hungariae ſe penitus retrahentes, eidem contra Nos non impertientur Conſilium, auxilium & favorem. Et hoc expreſſim continebatur in eorundem Regis & Ducis patentibus literis, ſigillis eo-

rum

rum authenticis pendentibus, consignatis, quae ut dictum est, infra terminum, per Dominum Regem Hungariae, & Nos, moderandum, nobis debet similiter assignari.

III. Caeterum; quaedam castra, intra limites Regni Hungariae constituta, quorum principale Dominium ad ipsum Regem spectat; *Keuwzeg* videlicet, de monte *Sancti Viti. Zloymuck*, *Perusteyn* de *Kertus*, ac castrum *Farcasy* de *Zaguria*, quae *Henricus*, & duo castra, *Sirigo* vocato, quae *Joannes*, filius ejusdem *Henrici*, ac castrum *Dobra*, quod *Nicolaus*, & *Stephanus*, filij *Pauli*; & castrum *Row* vocatum, quod *Merck*, filius *Gijariwir*, qui a Rege Hungariae transfugientes, se ad Nos transtulerant, detinent occupata, juxta ordinationem Baronum nostrorum, & ipsius Regis Hungariae, recuperanda & habenda, de nostra bona voluntate, deseruimus adijciendo, & expresse cavendo, quod detentores praedictorum castrorum, nec per Theutonicos, nec per Boemos juvabimus, nec juvari aliquatenus permittemus palam vel occulte; Et nominatim non patiemur eos juvari contra Regem Hungariae in ipsis castris detinendis; promittendo firmiter, juxta eorundem Baronum ordinationem, quod de castris nostris nullum nocumentum hominibus Regni Hungariae inferri patiemur per supradictos *Henricum*, *Joannem* filium ejusdem; *Nicolaum* & *Stephanum*, filios *Pauli*, & socios eorundem, & adhaerentes eisdem; Hoc expresse declarato, quod si ijdem damna, insultus & depraedationes aliquas hominibus Regni Hungariae quolibet ingenio inferre

praesumpserint, & super hoc Nobis per *Hartlibum*, Camerarium nostrum (qui secundum formam compositionis inpraesentiarum factae, ad investigandum hominem suum, cui super praemissis credi possit, transmittere tenetur) facta fuerit certa fides, ex tunc eosdem omnibus possessionibus, in quacunque Regni nostri, & terrarum nostrarum parte, a nobis concessis & datis, spoliabimus & privabimus, nullo regressu ipsis ad possessiones easdem reservato. Et ut expresse appareat eosdem per Nos in sua malitia non foveri, ipsos sic privatos praedictis possessionibus de Regni, & Ducatuum nostrorum, terrarumque Nobis adhaerentium partibus excludere tenebimur, utpote pacis necessariae perturbatores.

IV. Promisit etiam Rex *Stephanus* saepedictus, secundum ordinationem praedictorum Baronum, quod non recipiet in gratiam suam *Henricum*, *Joannem*, *Stephanum*, *Nicolaum*, & *Laurentium*, filium *Petri*, & complices eorundem supradictos, cum castris & munitionibus, a Nobis eisdem traditis & concessis in Regno & terris, vel inposterum concedendis.

V. Sane; quia per infideles & transfugas, huc illucque inter mundi Principes discurrentes, seminari solent pestifera, pacis turbantia puritatem, quae interdum ipsis Principibus non tam temporalis tranquillitatis commodum, quam vitae futurae subsidia per guerrarum discrimina adimunt oportuna; promittimus, juxta ordinationem praedictam, non receptare infideles ex parte ipsius Regis Hungariae ad Nos transfugientes,

nec

nec eis ſubſidium vel benignitatem aliquam impertiemur; ſed ipſos potius, tanquam male meritos, excludemus, nec per amicos noſtros, vel ſubditos, receptari vel foveri aliquantenus patiemur.

VI. Porro; quia multiplex tam conſanguinitatis, quam affinitatis affectio, ad correlativum amorem Nos poſſunt & debent mutuo incitare; pro obſervatione pacis nunc factae, & in perpetuum duraturae, promittimus & aſſumimus: ut ſi aliqua, temporis proceſſu, contingeret ſuboriri hinc inde, quae turbare poſſent pacis & concordiae unionem (pace eadem nunc facta in ſuo robore permanente) ſuper gravioribus, quae ex parte hominum noſtrorum contra homines Regis Hungariae attentata fuerint, ſive facta, Episcopus olomucenſis tam extraordinaria jurisdictione, quam ex ipſius jurisdictionis in eos, qui eidem Epiſcopo ſubjecti non ſunt, prorogatione facta, cognoſcet, & quae, judiciaria maturitate ſervata, invenerit, perperam attentata, ſeu facta in praejudicium Regis Hungariae, & hominum ſuorum, praelata diffinitiva ſententia reformabit, poſtquam de cauſae meritis cognoverit, ut eſt juris, & quae diffiniverit, per cenſuram Eccleſiaſticam faciat conſervari; cum id ipſius Regis Hungariae, ac Noſtri Barones ordinaverint, juxta traditam ſibi formam, & ipſe Rex Hungariae, ac Nos, aſſumpſerimus, approbaverimus, & homologaverimus praemiſſa omnia & ſingula, ſpontanea voluntate. Si vero aliqua graviora per homines Regis Hungariae, vel Barones eiusdem attentatae

 fuerint,

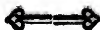

fuerint, sive facta, per quae Nobis, & hominibus Regni, terrarumque nostrarum, posset praejudicium generari, super ijs venerabilis pater Dominus *Philippus*, Strigoniensis Archiepiscopus, ex ordinaria jurisdictione, quam omnes Barones, & homines Regni Hungariae, in se prorogaverunt, cognoscet juxta formam articuli proxime expressi, & quod diffiniverit, executioni mandabit, contradictores per censuras Ecclesiasticas districtius compescendo. Et in hujusmodi cognitionibus, diffinitionibus, & executionibus causarum procedent ijdem Archiepiscopus & Episcopus, Deum & justitiam habentes prae oculis, postpositis gratia, odio, timore, & favore. ijdem quoque Archiepiscopus & Episcopus in personam Regis Hungariae, atque Nostram, singuli sigillatim promulgandi excommunicationis sententiam, plenam habeant facultatem, cum ipse Rex, et Nos, in praemissis subjeceremus personas nostras jurisdictionibus eorum. In minoribus vero causis, quae hinc inde inter ipsius Regis, & nostros homines, emerserint circa confinia Moraviae, duo ex parte ipsius Regis Hungariae, videlicet: Comes Posoniensis, & comes Mitriensis; ex parte vero Nostra; Camerarius Moraviae & Burchgravius de *Bruino*. Circa confinia Austriae; ex parte Regis Hungariae; comites Inpruniensis, & Musuniensis; ex parte vero Nostra, Castellanus de *Haselowe*, & Castellanus *novae civitatis*, judices provinciales. circa confinia Styriae, ex parte Regis Hungariae; Comites *Castriferrei*, & de *Zala*; ex parte vero Nostra: Capitaneus, & Notarius Styriae.

Circa

Circa confinia Karinthiae, Carniolae, Marchiae; ex parte Regis Hungariae: Banus totius Sclavoniae; ex parte vero noſtra; Capitaneus Carinthiae, Carniolae, deputabuntur, qui quaerulantibus hinc inde, juſtitiae facient complementum, & id, quod fecerint, tam ipſius Regis Hungariae, quam Noſtra auctoritate facient obſervari. Quod ſi aliqui ex ipſis fuerint diem functi, ſucceſſores ipſorum dignitatis haereditarij, vel per alterutrum Regnum inſtituti, fungentur vice & partibus eorundem.

VII. Item, ſi inter amicos Regis Hungariae, & Noſtros, aliqua fuerit diſcordia ſuſcitata pro cauſa hujusmodi, contra pacem promittimus non venire, ſed diſcordantes ſtudebimus, ſi poterimus, ad pacem & concordiam revocare; alioquin cauſa inter ipſos diſcordantes exorta, Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum judicio vel ordinationi relinquetur, quam ipſi recipient, & eidem parebunt, ſive ſtabunt. Quod ſi amici noſtri hanc renuerint adimplere, nullum conſilium & auxilium eisdem impendemus contra Regem Hungariae; ſi vero (quod abſit) Rex Hungariae pacis violator ex quacumque cauſa propria, vel amicorum ſuorum, ac hominum Regni ſui, inventus, vel turbator, ipſo facto incidet in ſententiam excommunicationis, quam ex nunc venerabiles Patres Archiepiſcopi Strigonienſis, & Colocenſis, eorumque ſuffraganei Epiſcopi Hungariae, protulerunt in ſcriptis ſolemniter, & quod eadem ſententia teneat, & adſtringat violatorem pacis & concordiae cum effectu, ipſe Rex Hungariae

ſubjecit ſe jurisdictioni ipſorum Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, non obſtantibus aliquibus literis, jndulgentijs, ſeu privilegiis a ſede Apoſtolica impetratis, vel impoſterum impetrandis.

VIII. Praeterea; ut multiplicatus funiculus pacem faciat pleniorem, venerabiles Patres: Electus Salzeburgenſis, Pataventis, Friſingenſis, Ratisbonenſis, Pragenſis, Olomucenſis, & ſecovienſis, Epiſcopi Regni, terrarumque noſtrarum, juraverunt, quantum in eis eſt, pacem praeſentem inter ipſum Regem, & Nos, ordinatam, tenere & ſervare, & Nos inducere, juxta pomisſionis a ſe factae formam, ad eandem mutuo obſervandam, & tenendum ea, quae in praeſentiatiarum promiſimus & promittimus, ſpopondimus & ſpondemus, ſicut in ipſorum literis plenius continetur. promiſerunt quoque etiam per idem juramentum, & promittunt, quod ſi Nos (quod abſit) pacem infiringere contingeret, vel ea, quae in praeſens placitum ſunt deducta violare, jdem Salzeburgenſis electus Eccleſiae, & Epiſcopi nominati, Regnique noſtri Barones, Nos deſerent, & Regi Hungariae adhaerebunt ex debito juramenti praeſtiti. verum, ſi Regem Hungariae, pacem, vel ea, quae in placitum devenerunt, infringere, contigerit vel turbare, Archiepiſcopi, & Epiſcopi Regni ſui, & Barones & comites eiusdem, juxta formam praeſentis conſtitutionis & ordinationis, eum deſerent, & Nobis adhaerebunt ſimiliter ex debito praeſtiti juramenti, ſicut in ipſorum patentibus literis continetur.

IX.

IX. Item; electus Salzeburgensis, & venerabiles Patres Pataviensis, Frisingensis, Ratisbonensis, Pragensis, Olomucensis, & Secoviensis, Episcopi, de Nostra, & Baronum nostrorum voluntate, ex nunc sententiam excommunicationis promulgarunt, quam si Nos (quod absit) pacem transgredi contigerit, ipso facto incurremus, & nihilominus ijdem electus, & Episcopi, totum Regnum, Terrasque nostras, Ecclesiastico subiicient in suis Dioecesibus interdicto, non obstantibus literis seu jndulgentijs impetratis vel imposterum impetrandis. Archiepiscopus etiam Strigoniensis, qui ordinarius Regis Hungariae existit, Archiepiscopus Colocensis, ipsius Cancellarius, ac Suffraganei Eorundem Praelati Regni Hungariae, consimilem excommunicationis sententiam in scriptis solemniter tulerunt, quam ipse Rex Hungariae, ipso facto, incurret, si transgressor pacis extiterit, vel turbator. Et, si, in hac parte Archiepiscopi, & Episcopi praedicti, tam Regnorum Regni Hungariae, quam Regni nostri, & caeterarum Terrarum nostrarum, negligenter in exequendis praemissis extiterint, vel remissi, puniuntur a Dominis Cardinalibus, quorum jurisdictioni se, in hac parte, subjecerunt, tanquam juramenti praestiti transgressores.

X. Barones insuper Regni nostri, videlicet: *Andreas*, Camerarius Bohemiae, *Yeroichius* de *Wspercb*; *Iaroslaus* de *Lewenbercb*, *Boischero* de *Lisemburcb*; *Ziwizlaus*, Burggravius Pragensis; *Iaurbo* de *Waldembercb*; *Dytricus* subcamerarius Boemiae; *Rovarus* de *Seratawiz*; *Hymberto* de

Luchtemburch; Stencho, Frater *Zmyrlonis; Zlabko*, Filius *Botscheronis; Hartlibus* Camerarius Moraviae; *Bobusch*, Mareschalcus; *Bneza* Dapifer; *Nezamizlaus* Pincerna Moraviae; *Milota*, Frater *Benesy; Chuno*, Frater *Zmizlonis*; *Otto* de *Haselowe*; *Otto de Perhstellom*, *Heutesus* de *Howvelde*, & alij quamplures, juraverunt (quantum in eis est) pacem nunc factam fideliter observare, & Nos inducere, juxta posse, bona fide, ad praemissa Nostra & sua servanda, suis super hoc Regni Hungariae literis traditis & concessis.

XI. Adhoc; ut concordiae, & amoris dulcedo inter ipsum Regem Hungariae, & Nos, Propagines nostras faciat largiores, ordinatum extitit a praedictis Baronibus Regis Hungariae, & nostris, ad tractatum praesentis pacis specialiter deputatis; ut idem Rex Hungariae, *Philippum*, Electum Aquilegiensem, & Nos *Stephanum Lombardum*, Nepotem Marchionis Estensis, excludere a nostra societate & amicitia deberemus. Nos itaque (juxta placita & ordinationem Baronum nostrorum, juramento firmata) excludimus & exclusimus a nostra societate & amicitia omnimodis, eundem *Stephanum Lombardum*; promittentes eum non receptare, nec fovere in nostris, & amicorum nostrorum Finibus sive terris, sed excludi, & excludere facere penitus de eisdem; cum Rex Hungariae, *Philippum* Electum Aquilegiensem excluserit de sua societate, familiaritate, & amicitia, omnimodis; non obstantibus literis concessis eidem, & promissionibus sibi factis; imo penitus removerit, & omnino & specialiter adsump-

ſumpſerit, non receptare vel fovere eundem in ſuis & amicorum ſuorum Finibus, ſive Terris; promittens eum excludere & excludi facere de eisdem. Excluſit etiam Rex Hungariae ſupradictus, *Wilbelmum* de *Scharfembercb*, & *Nicolaum* de *Leumbercb*, Terrarum noſtrarum profugos, a ſuo ſervitio, gratia, & favore; promittens in defendendis & detinendis caſtris ipſorum, eos contra Nos, & noſtros homines, non juvare.

XII. Inſuper; Dominus *Stephanus*, Rex Hungariae, renuntiavit omni juri, & actioni, quod, & quae ſibi videbantur competere, ſeu etiam competebant in Ducatibus Styriae, Karinthiae, & Dominijs Carniolae, Marchiae; nullam de caetero, ſuo, vel Haeredum ſuorum nomine, contra Nos, & Haeredes noſtros, ſuper illis moturus materiam quaeſtionis.

XIII. Renuntiavit etiam Rex *Stephanus* Hungariae ſaepedictus, juri, & actioni, ſibi, & ſuis Haeredibus competentibus de inſigniis, regalibus, corona videlicet, gladio, monili, ſella, ſcutellis, & alijs clenodijs, ac theſauro, delatis per Dominam *Annam*, ſocrum noſtram, in Regnum Boemiae.

XIV. Item; praedictae ordinationi, & paci, includi volumus & includimus Excellentes & Illuſtres Dominos, Regem Hiſpaniae; Regem Angliae; Dominum *Riccardum*, Fratrem Regis Angliae, Electum Romae in Imperatorem, cum Filiis eorundem. Venerabiles Patres, Dominos Archiepiſcopum Moguntinum, cum ſuis ſuffraganeis;

neis; Archiepiscopum Salzburgensem, cum suis Suffraganeis; Dominum *Ludovicum*, comitem Palatinum Rheni; Dominum *Henricum*, Marchionem Misnensem; Dominum Ducem *Brabantiae*; Dominum Ducem de *Lympurch*; Dominum *Albertum*, Langravium *Turingiae;* Dominum *Theodoricum*; Marchionem de *Lantsperch*; Dominum *Ottonem;* Marchionem de *Brandburch*, cum Fratribus suis carissimis, avunculis nostris; Filios Domini *Joannis*, videlicet: Dominum *Joannem*, Marchionem *Brandburgensem*, cum Fratribus & Filiis suis. Dominum *Waleslaum*, Ducem Silesiae, & Fratrem suum Ducem *Henricum*, ac alios Filios suos; Dominum *Chunradum* Ducem Silesiae, cum pueris suis. Dominum *Henricum*, Filium Ducis *Henrici* de *Uratislavia*, Dominum *Leskonem;* & Fratrem ejus, Duces cujaviae; aliosque fideles, Fautores, & familiares nostros, cum filljs omnibus, Terris, Regnis, Ducatibus, juribus & possessionibus eorundem.

XV. Insuper promisimus, & promittimus, juxta ipsorum Baronum nostrorum ordinationem, quod a Dominis Cardinalibus, vacante nunc sede Apostolica obtinebimus, transmissis nostris Nuncijs, Confirmationem pacis nunc factae; hoc adjecto: quod ipsius Regis Hungariae, & Nostri Nuncij, circa festum Sancti *Michaelis* nunc venturum iter arripient, & in festo omnium Sanctorum proxime subsequenti, se Dominorum Cardinalium conspectui praesentabunt, & Confirmationem nostris sumptibus, Nobis dandas; creato autem Papa, confirmationem eamdem sub simili vicissitu-

cissitudine alterutri nostrum dandam, faciemus, largiente Domino, impetrari. Damna autem illata hinc inde, compensatione mutua sunt sublata, juxta ordinationem saepius memoratam.

Vt igitur praemissa universa & singula per Nos inviolabiliter observentur, nec successivorum temporum mutatione infringi valeant, vel aliqualiter vacillare, juravimus, & juramus, tactis corporaliter sacrosanctis Evangeliis, multorum Sanctorum Reliquiis, & vivificae Crucis Ligno; adiicientes: ut transgressor praemissorum, praeter infamiae notam quam ex transgressione juramenti incurret, divinae acrimoniam sentiat ultionis, & cum *Chore*, *Dathan*, & *Abiron*, recipiat portionem; Dei omnipotentis, & gloriossimae virginis, ac Sanctorum omnium suffragiis destitutus. In cujus rei testimonium & perpetuam memoriam ac munimen, praesentes concessimus literas, duplicis sigilli nostri munimine roboratas.

Datum, & actum *Pragae* Anno Domini MCCLXXI. Coronationis nostrae Anno X. II. Idus Julij.

Ex Cod. MS. Bibl. Vaticanae num. 7183.

14. Jul.

VIII.

SUBSCRIPTIO *STEPHANI* REGIS HUNGARIAE.

Stephanus, Dei gratia, Vngariae, Dalmatiae, Croatiae, Raemae, Serviae, Galliciae, Ludomeriae, Comaniae, Bulgariaeque Rex universis praesentium notitiam habituris salutem in salutis auctore.

Licet aeterni Regis Imperio Generali, post coeli & Terrae transitum &c. ut supra.

Proinde, noverint universi, quod post longa Guerrarum discrimina, quae inter Dominum *Otbacarum*, Regem Boemiae jllustrem, Ducem Austriae Styriae &c. carissimum cognatum nostrum, ex parte sua, & nos ex altera suscitata fuerant suggerente humani generis inimico, cum Nos pro votivae pacis puritate reformanda, dilectos Fideles nostros Dominum *Paulum* Episcopum vespremiensem; *Egidium*, summum camerarium Aulae nostrae; *Rolandum Banum*, Magistrum *Benedictum*, Praepositum Gradiensem, aulae nostrae vice cancellarium, Barones Regni nostri, misissemus, Dato eisdem pleno sufficienti & legali mandato, ut convenientes cum Praelatis & Baronibus Regni Boemiae, similiter cum pleno mandato destinatis, tractare, ordinare, & definire possent omnia ad reformationem pacis facientia &c.

Prout in tractatu Regis *Otbacari* usque ad Articulum XIV. Cujus tenor in *Stephani* Regis litteris est talis.

Item;

Item; praedictae ordinationi, & Paci, includi volumus & includimus Excellentissimos Dominos *Philippum* Francorum & *Carolum*, Siciliae, Reges jllustres; *Carolum* juniorem, primogenitum ipsius Regis *Caroli*, Generum nostrum; *Michaelem Angelum Paleologum*, Imperatorem Graecorum, *Andronicum* juniorem Imperatorem Graecorum, Generum nostrum; *Boizlaum*, Majoris Poloniae, *Henricum* Bavariae, inclytos Duces, Generos nostros; *Belam*, Ducem de *Machoxe* & de *Bozna*, Fratrem nostrum. *Urossiuim*, Regem Serviae, & *Stephanum*, filium ejus, juniorem Regem Serviae, Generum nostrum; *Swetislaum* Imperatorem Bulgarorum, & *Leonem* generum nostrum Ruthenorum Ducem, *Mitizlaum* fratrem eiusdem, & *Wazulem* filium *Wazuli* Ducis Ruthenorum; aliosque Fideles, fautores, & Familiares nostros, cum filijs, omnibus Terris &c.

Datum, & actum in castris apud *Pozonium*, Anno Domini MCCLXXI. Regni vero nostri Anno II. V. Nonas Julij.

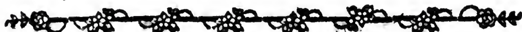
3. Jul.

*) Chronicon Pulkavae apud *Dobner Monumenta historica Boemiae Tom. III.* p. 234. refert. Anno Domini M. CC. LXXI. *Ottakarus* qui & *Przemysl* illustris Rex Boemiae... cum suis exercitibus ydus Aprilis intravit Vngariam nemine resistente... *Possonium* alias *Presburg* obsedit & tandem vi exercitus sui expugnavit despolians cameram Regiam plenam thesauris auri pariter & argenti... Quaedam Castra & civitates fortiores pro se retinuit, quae cum suis attinentiis sibi solverent annuam pensionem... Tunc Rex cum

Boemis

Boemis habito consilio, cum dubitaret, quid amplius faceret, in civitatem suam *Wiennam* revertitur cum triumpho.

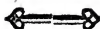
IX.

ARBITRIUM SUPER ARMIS, SCUTIS ET FEUDIS NOBILIUM DE *RAIDENPUCHEN*. (a)

Wir *Heinrich* (b) von Gots gnaden Bischove zu *Regenespurg* als obman, und wir *Ludewig*, und *Steffan* der junge von Gots gnaden palzgraven bey Rhein, Herzogen in Bayern als erbetten zusetz bekennen mit disim brieff: als sich unwillen gehalten haben zwischen unsern lieben getruwen *Friderichen* Ritter, *Wilbold*, und *Sigismunden* von *Raidenpuch* eins auch *Dietrichen*, *Ulrichen*, und *Seyfrieden* von *Raidenpuchen* anders teils: nemlich von wegen herkommens ihres geschlechts, Wappen und Schilde, auch ihrer helmlehen, und ankommender Lehen, darum sie vor uns erschinen sein und aust uns bewilliget und gelobt das wir darinn sprechen das sie ihre Erben und nachkomen solich trewlich halten wollen ohne gewerde. Also haben wir sie und sonderlich ihre urkunde und briefe, die bei dreihundert jar alt sein gesehen und verhort, darinn wir lauter erfunden das sie von alter aus einem blut geborn und eines geschlechts sein und zwen schilde gehabt, nemlich: ;der eine Schildt hat einen gantz Gern zwischen zweyer halber weisser Gern; der ander

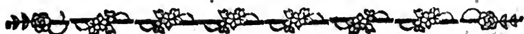
ander Schild drey weiſs fannen an Stangen uber Eylhe in einem roten Velde. als aber ihre Eltern ihre Erben voneinander geteilt haben der ein teil den Schild mit der gern und der ander teil den Schild mit fannen angenommen, aber ihr Cleinot auff dem helm haben ſy beiderſeits alweg gleich gefurt: nemlich zwo Stangen mit hermel uberzogen und oben uf jeder Stangen ein Puſch von Swartzen Hannen feder, und ſolchs ihr Cleinot haben ſie auff dem Helm in einer gelben Croon, oder in roter und weiſſen ſeyden gewunden wie ein Crantz gefurt und gebraucht. dem allen ſprechen wir das es zwiſchen ihnen noch alſo dabey bleiben und dermaſs gehalt ſein ſoll, und auch jeder theil die macht haben welcher will und dem das geliebt iſt des andern Schild bey dem ſeinen zu fuhren und ſeines gefallens zu gebrauchen ſie ſollen auch wie ihre Eltern geton in den Turniren und andern Ritterlichen ſpielen zuſammen ſetzen dann der helm lehen halb, haben wir gnugſam bericht emphangen das ſolche helm lehen halbweg die von *Quaideneuch* ſo die gern im Schild fuhren haben gelihen, aber die andern ankommende lehen haben die von *Quaideneuch* ſo die fannen im Schild furen gelihen ſprechen wir das es noch gänzlich dabey bleiben, und jeder teil ſein lehen verleihe dermaſſen ime vor ſtehet one geverde ez des zu urkunde haben wir jedem teil ein brief geben nach Chriſti geburt Tauſent zweyhundert zwey und neunzig Jar, den St. *marxen* Evangeliſten tag.

25. Apr.

(a) Circa an. 1230. *Heinricum de Raitenpuch* cum patre suo censum V. denariorum super aram S. *Pancratii* nobilis in Bavaria Canonicorum Regularium S. *Augustini Ranshofae* caenobij tradidisse reperi in *Monumentis Boicis volum. III.* p. 302. imo jam occurrunt hi nobiles an. 1180. Vid. *T. VII. p. 485. 492.*

(b) *Henricus* II. Comes de *Roteneck*, Comitis *Rheinhardi* de *Roteneck* filius, Archidiaconus & Canonicus Ratisbonensis, ejusdem Ecclesiae factus est Episcopus anno 1277 *Rudolpho* Romanorum Rege imperante. Hic vendito suo patrimonio & Castro *Roteneck Ludovico* Duci Bojariae Ecclesiae Ratisbonensi usuris & debitis oneratae succurrit &c. *Hundii Metrop. Salisburg. T. I.* p. 203.

X.

HENRICI VII. ROM. IMP. DECLARATIO, QUANDO ET QUIS REPUTANDUS SIT REBELLIS.

Henricus septimus, divina favente clementia, Romanorum Imperator semper Augustus &c. Cum nuper est ad auditum nostrum deductum, quod inter nonnullos fideles & subditos nostros provinciae Lombardiae, aliorumque locorum Italiae, disceptationes & dubia saepius oriuntur, an infidelis & rebellis Imperij quisquam reputari debeat, nisi prius per nostrae Majestatis sententiam condempnatus appareat; Nos attendentes quod, acta privata malorum potius quam verba sententiarum ipsos faciunt poena condignos, & eo quod quis

quis peccat correctionem meretur, & quanto plus differtur punitio, tanto magis culpa crescit, & gentibus in exemplum perniciosius transit, tenore praesentium declaramus, decernimus, & pronuntiamus: quod illi omnes & singuli sunt rebelles, & infideles, nostri & Imperij, qui quandocumque publice vel occulte, contra nostrum honorem Infidelitatis vel rebellionis opera faciunt, & in nostram, seu Imperij prosperitatem aliquid machinantur, sive contra officiales nostros in ijs, quae ad commissum eis officium pertinent, rebellant.

Datum *Pisis* *) IIII. Nonas Aprilis. Regni nostri Anno quinto, Imperij vero primo. Anno a Nativitate Domini MCCCXIII.

Ex Cod. MS. Bibl. Vatican.

2 April.

*) *Henricus* VII. Imp. Celebrato *Pisis* concilio gravem sententiam in *Robertum* Neapolitanum Regem, causa ejus per juris consultos Italos examinata tulit, eundemque tanquam Vasallum, quod Florentinos Senensesque contra Caesarem stimulaverit, cum ijsdemque foedera fuerit pactus *Cremonam*, *Rhegium* & *Parmam* ad rebellionem concitaverit, *Johannem* fratrem *Romam* miserit, qui urbem occupasset, atque Imperatoris inaugurationem impedire fuerit conatus, rebelles foverit, Pisanos Imperatoris fideles infestaverit, ad Imperialem curiam vocatus non comparuerit, proscribit, omnesque vasallos ac subditos a vinculo fidelitatis absolvit. *Vecerius p. 71. Musatus lib. XIII. rubr. IV.*

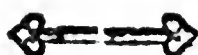
XI.

LITERAE *BALDUINI* ARCHIEP. AD *FRIDERICUM* (a) SICILIAE REGEM DIRECTAE, IN QUIBUS DE NUPTIIS AGITUR, INTER HUJUS FILIUM, ET NEPOTEM SUAM PROXIME CONTRAHENDIS.

Excellenti Principi Domino *Friderico* Dei gratia, Siciliae Regi jllustri, *Balduinus*, eadem gratia, Archiepiscopus Trevirensis &c. Dilectionis integrae Constantiam, sincerumque affectum in omnibus complacendi.

Serenitatis vestrae litteras, cum ea, qua decuit Reverentia recepimus, & quae Nobis prudentes viri Domini *Thom.* & *Thicius*, vestri Familiares, ex parte vestra, curaverunt provide & sapienter exponere, pleno collegimus intellectu, ex quibus statum serenitatis vestrae sanum & hilarem cognoscentes, consolationibus sumus uberius recreati; & quia super statu inclyte Dominae *Beatricis*, Matris nostrae, & jllustris Domini *Johannis* Regis Bohemiae & Poloniae, Nepotis nostri, nostro, ac inclytae *Lo*. . . Filiae vestrae, grata nova, vestri gratia libenter suscipitis, eum vobis favente divina Clementia incolumem nunciamus, & id ipsum de vobis scire saepius, affectamus. Super eo autem, quod inclytam *Beatricem*, Nepotem nostram, natam felicis recordationis Domini quondam *Henrici* Imperatoris Romanorum, nostri Germani Karissimi, pro inclyto *Petro* vestro primogenito, ad matrimoniale conjugium (b) (quod, prout per eundem Dominum nostrum Imperatorem tractatum exstitit, inclyti mater,

mater, et Nepos noſtri, ac Nos ratificamus, & approbamus) veſtra ſerenitas tam ſolempniter re-quirere dignata eſt, animadvertentes: procul dubio hoc ex ferventi dilectionis Zelo, quem erga quondam praedictum Dominum Imperatorem geſſiſtis, procedere, ſpeciales veſtrae Dominationi actiones inceſſanter referimus gratiarum. Sane pro eo, quod ambaxiatores ſuper tempore quo eandem Nepotem noſtram ad vos vellemus transmittere, nec non de loco, ubi veſtrae Majeſtati eam debeamus praeſentare, inter caetera duxerunt Nos requirendos; ſuper quibus, ſic expoſitis, volentes Magnificentiae veſtrae mentem noſtram exprimere, praehabito diligenti Conſilio, de conniventia inclytae Matris noſtrae, nec non illuſtris Principis *Johannis* Bohemiae & Poloniae Regis, cum praedictis veſtris Ambaxiatoribus extitit ordinatum, quod a menſe Aprilis venturo proximo, anno revoluto, cum tempus anticipare nequeamus, inſpecta puerili ipſius aetate, & terrarum noſtrarum conditionibus, ſi votis noſtris faveat altiſſimus, transmittemus, de loco ſiquidem ubi deliberari debeat, vos certos reddere non poſſumus ea vice, ſed ſatis breviter Ambaxiatores praefati jlluſtris Regis Bohemiae, attributa eis poteſtate plenaria, eidem pro ſaepefata noſtra Nepote promittendi, ac aſſignationem donationis propter Nuptias, nomine ipſius veſtri primogeniti, ad opus eiusdem noſtrae Nepotis recipiendi, nec non de loco conveniendi, in quo vobis tradi debeat, cooperante ſuper hoc veſtro Conſilio, curabimus deſtinare &c.

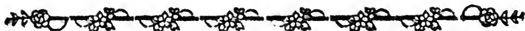

Datum *Treviris* Anno MCCCXIV. Die XXVIII. ſeptembris.

Ex Cod. MS. in Archiv. S. *Andreae* Worm.

(a) *Fridericus* hic ex Arragonijs, qui poſt Veſperas ſiculas in Sicilia imperabant. Et licet *Robertus* etiam adfectaret ſiciliam atque Utriuſque Siciliae Rex audiret, Arragoniis tamen regnum relinquere fuit coactus.

(b) *Albertus Argentin:* p. 118. Convenit autem Caeſar cum Rege Siciliae, de danda filia ſua filio ſiculi & diſpoſuit ſe iturum *Neapolim* & in partes illas. Rex quoque *Robertus* diſpoſuit recedere de regno Caeſare veniente & in provinciam ſe transferre. Decrevit autem Caeſar ſe *Apuliam* & terram *Roberti* Siculo commiſſurum. Praeceperat enim omnibus Civitatibus Epiſcopis & aliis Magnatibus Alemanniae ut transmitterent novam gentem, quae jam erat in itinere veniendi.

XII.

CAROLUS IV IMP. LIBERTATEM ET IMMUNITATEM CLERI HERBIBOLENSIS DE NOVO STABILIT.

Carolus Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus & Bohemiae Rex venerabili Epiſcopo & Principi ſuo dilecto & honorabilibus Praepoſito, decano & Capitulo Eccleſiae *Herbipolenſis*, Caeteriſque Praelatis, perſonis Eccleſiaſticis, Saecularibus & Regularibus praeſentibus & futuris Capitulis & conventibus Eccleſiarum & monaſteriorum civitatis & ſuburbiorum, ac dioeceſis *Herbipolenſis*, devotis ſuis dilectis, quorum & quarum gubernatio ſeu defenſio in Spiritualibus & temporalibus

ralibus conjunctim vel divisim ad Episcopum & Ecclesiam praedictam ex nunc spectat, & in futurum spectabit, gratiam suam & omne bonum.

Officiosum Regimen nostrae Regiae majestatis ad dei gloriam & honorem Romani Imperii & pro Conservatione Libertatum ac jurium Ecclesiarum & Ecclesiasticarum personarum, quarumlibet ob augmentum Cultus divini Numinis, gratia inspirante divina, satagit incessanter, nos igitur ad vestram supplicationem devotam hoc regali decreto & Edicto statuendo sanctimus, ut nulla communitas vel universitas, nullique magistri, Rectores sive proconsules, consules & consilium, neque scultetus seu sculteti, centgravius seu centgravii, scabini seu judices sive justitiarii saeculares, eorumque potestas in partibus franconiae, statuta, edicta, plebiscita, condicta, pactiones, compromissiones, conventiones vel ordinationes contra Libertatem seu immunitatem Ecclesiasticam vobis & Ecclesiis ac monasteriis vestris per Sanctiones Canonicas ac imperiales concessam seu de consuetudine sive antiqua observantia introductam, vel in ipsius Libertatis seu emunitatis derogationem edere, statuere, condicere, pacisci, convenire vel alias verbo aut scripto quomodolibet ordinare; nulla etiam persona singularis seu privata cujuscunque praeeminentiae vel status existit, contra eandem Libertatem seu emunitatem vel in ejus derogationem quicquam suis subditis praecipere, injungere aut alias ullatenus facere seu attentare in praejudicium Ecclesiarum & monasteriorum vestrorum, suarumque Ecclesiasticarum

 per-

perſonarum conjunctim vel diviſim praeſumant ullo tempore ſeu praeſumatis. Siquis autem hujusmodi noſtri decreti, edicti, ſtatuti ac ſanctionis transgreſſor exſtiterit, ſi communitas, ſeu univerſitas, vel Rectores magiſtri ſive proconſules, aut Conſilium, aut ſcultetus aut ſculteti, centgravius vel centgravij ac ſcabini ſeu judices ſeu juſticiarii Saeculares, eorumque poteſtas fuerit vel fuerint, Centum Libras auri, ſin vero Singularis aut privata perſona, quinquaginta Libras auri componat, medietatem Librarum ipſarum utrarumque ſummarum Camerae noſtrae ſeu Fiſco Romani Imperii, ac reſidua medietate communiter ipſi Epiſcopo Herbipolenſi pro tempore exiſtenti, ac etiam Eccleſiae ſeu Eccleſiis, ac monaſterio ſeu monaſteriis veſtris, cuius vel quarum ſeu quorum Libertas ſeu Emunitas Eccleſiaſtica in ſe ſive perſona ſeu perſonis Eccleſiaſticis, ut praemittitur, fuerit violata, irremiſſibiliter utique applicanda.

Praeterea hoc decreto noſtro regali ſtatuimus ac ſancimus, ut ſi communitas ſive univerſitas ſive magiſtri, Rectores ſeu proconſules &c. eorumve poteſtas, aut etiam privata, ſingularisve perſona ante hanc ſanctionem noſtram in contrarium facere, ut praedicitur, praeſumpſerint, quomodolibet, ſive praeſumpſerit, tunc hujusmodi fore facta quantocius poſt hujusmodi decreti & ſtatuti noſtri notitiam verbaliter & effectualiter revocent aut retractent, ſeu revocet & retractet, nec non communiter ipſi Epiſcopo Herbipolenſi *) pro tempore exiſtenti, ac Eccleſiae ſeu Eccleſiis, mona-

monaſterio vel monaſteriis veſtris cujus vel quorum ſeu quarum libertas ſeu emunitas hujusmodi, in ſe ſuive perſona ſeu perſonis Eccleſiaſticis, ut praefertur, fuerit violata, emendam debitam & condignam ad arbitrium noſtrum ſeu Regis ſive Imperatoris Romanorum ſucceſſoris noſtri pro tempore exiſtentis, vel noſtri ſeu noſtrorum in ipſo Regno ſeu Imperio Romano ſucceſſorum pro tunc in hac parte Commiſſariorum unius vel plurium, vel ipſo Regno ſeu Imperio Romanorum vacante commiſſarii, ſcilicet venerabilis archi praeſulis *Moguntinenſis*, ipſius Romani Imperii per germaniam Archicancellarii, Metropilitani veſtri pro tempore exiſtentis infra VIII hebdomadas proximas a requiſitione deſuper facienda tempore numerandas, faciat ſeu faciant, ut tenentur.

Ut autem praeſens Regale noſtrum edictum efficaciore diligentia obſervetur, quanto contra transgreſſores ejusdem edicti per exactionem poenarum in eo contentarum, non ſervato etiam juris ordine uſquequaque facilius procedi valeat, ſimpliciter & de plano, de plenitudine noſtrae poteſtatis regalis, hoc indulto concedimus gratioſe, ut ipſe Epiſcopus Herbipolenſis pro tempore exiſtens & praelati Eccleſiarum veſtrarum nec non perſonarum, quarum intereſt in praemiſſis, in noſtra & ſucceſſorum noſtrorum in ipſo Regno ſeu Imperio Romano curia, aut extra ipſam curiam coram uno vel pluribus noſtris vel eorundem ſucceſſorum noſtrorum in partibus franconiae ſeu germaniae Vicariis ſeu certis Commiſſariis in praemiſſis &c. libere proſequi, poenaſque praeſcriptas

cum suis accessoriis, concomitantiis, & sequelis, ac violatoribus hujusmodi Libertatis seu emunitatis, exigere & accipere valeant in usum quidem ipsius Episcopatus Herbipolensis & Ecclesiarum ac monasteriorum vestrarum praedictarum injuriam praesertim passarum debite Convertendas, non obstantibus siquiden contra praemissa vel aliquod praemissorum Legibus, vel juribus Imperialibus & statutis, locorum consuetudinibus, rescriptis ac concessionibus quibuscunque &c. in Cujus rei roboris & testimonii firmitatem mandamus haec Sacra scripta nostrae majestatis Regalis Sigilli appensione solemniter Communiri.

Actum *Nurenberg* **) Anno Domini millesimo trecentesimo, quadragesimo septimo. indict. XV. VIII Kal. Decembris Regnorum nostrorum Anno II.

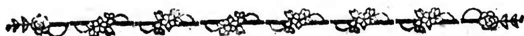
Et Ego *Nicolaus*, olomucensis Decanus, aulae Regiae Cancellarius, vice & nomine Reverendi Patris & Domini *Gerlaci* Archiepiscopi moguntinensis S. R. I. per germaniam Archi Cancellarii, recognovi.

24. Nov.

*) *Clemens* VI. PP. Ecclesiam Herbipolensem ex obitu *Ottonis* de *Wolffskeel* viduatam *Alberto* I. Comiti de *Hohenburg* in Suevia oriundo Decretorum Doctori Canonico Constantiensi Capellano suo regendam commisit, resistente Capitulo Wirceburgensi jus liberae electionis firmiter tuente. Causa haec litigiosa cum ultra triennium perdurasset, *Albertus* tandem recedens Episcopatum Frisingensem obtinuit atque legitime nuper electus Herbipolen-

polensis *Albertus* II. de *Hohenlohe* sedi impositus est.

**) *Karolus* IV. Imp. *Ulma* cum *Norimbergam* tenderet, a Captivitate vix abfuit, haud dubie capiendus, nisi mutato itinere *Ludovici* Brandenburgici insidias evitasset. *Albertus Argentin*: *pag*. 144. Veniens autem *Ulmam*, ibidem a XXIV. sueviae oppidis sub quibusdam pactis juramentis per ea praestitis, est receptus. Volens autem ire *Noremberg* & deinde Bohemiam, positis sibi insidijs per Marchionem de Brandenburg reversus est *Ulmam* & deinde per aliam viam veniens *Norenberg*, Bohemiam est reversus.

XIII.

LITERAE MUTUI FOEDERIS INTER *CAROLUM IV*. ROMANORUM ET *EDUARDUM* ANGLIAE, *) REGES INITI.

K*arolus* Dei gratia, Romanorum Rex semper Augustus, & Boemiae Rex. Constare volumus & facimus praesentium Inspectoribus, quorum interest, vel interesse poterit, vniversis; quod consideratione verae dilectionis, & sincerae amicitiae, quas cum excellenti, & potenti Principe Domino *Edwardo*, Rege Angliae jllustri, habere cupimus, quasdam ligas, confoederationes, sive pacta cum eodem Rege inter Nos mutuo adjutorio duximus ineundum, promittentes firmiter. . . . quod ex nunc amicitiae purae, & since-

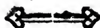
*) Fuit is *Eduardus* hujus nominis VI.

sincerae confoederationis foedera inter Nos inita absque omni dolo, fraude, & deceptione quibuscumque fideliter observabimus, nec unquam contraveniemus pro quacumque causa, actione, dampno injuria, transgressione, querela, emenda, vituperio sive facto Nobis, aut nostris qualitercumque competentibus de praesenti, sive per dictum Regem, suosve Nobis, aut nostris procuratis hactenus sive factis, quae omnia sibi remittimus, & quibus omnibus, ex nunc, ex scientia nostra, palam per praesentes renuntiamus, & expresse, & dictum Regem inde penitus quittamus. Promittimus insuper bona fide, quod nunquam . . . cum aliquo adversario dicti Regis, Rege duce, Principe, seu quocumque alio, confoederationem aut ligam aliquam, compositionem aut concordiae unionem inibimus, de novo recipiemus, aut faciemus in praejudicium praesentium ligarum & conventionum, sine ipsius Regis Angliae tractatu mutuo, sed eundem Regem Angliae fideliter juvabimus Consilijs nostris sanis, & etiam potentia, cum idem facere poterimus commode, & super eo congrue fuerimus requisiti, jure tamen nostrorum tam Imperij quam Regni Boemiae ac aliarum terrarum nostrarum semper salvo. Eundem tamen Regem ad invadendum seu ad debellandum Regem Franciae juvare non intendimus, nec ad hoc volumus coarctari nisi specialiter in eventum, cum pro juribus Imperij nostri, contra Regem Franciae, vel personam eiusdem Regni quamcumque, quavis auctoritate vel dignitate praefulgeat, aut utatur, quaestionem habuerimus, sive bellum,

bellum, quo casu, eundem Regem Angliae, propter auxilium & consilium, quae Nobis juxta confoederationem & ligam inter Nos initas tanquam contra jurium Imperij invasores impendere tenetur, statim a tempore quaestionis hujusmodi motae, seu belli, vice mutua pro jure suo, quod habet, in Regno Franciae recuperando, contra quascumque ipsius Regni occupatores juvare, & dicto Regi Angliae opem, consilium atque auxilium impendere, & ad hoc astringi volumus per praesentes.

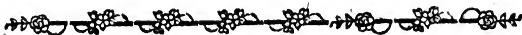
Ad haec etiam adjicimus, & spondemus, quod neminem Nobis subditum, quovis colore impediemus aut permittemus, quantum in Nobis est, aut procurabimus impediri, quominus ad servitium dicti Regis Angliae, sive in bello, sive extra, aliave occasione quacumque, etiam pro recuperando jure suo in Regno Franciae, se conferat, transeat, & libere revertatur, nec Anglicum aliquem, aut alium dicti Regis Angliae familiarem, litteras suas Regias deferentem, quominus per quamcumque partem Imperij nostri libere transire morari, aut reverti valeat, per Nos aut alios impediri, quantum in Nobis est, sinemus faciemus, aut procurabimus clam vel palam, sed quodcumque impedimentum hujusmodi procurabimus & faciemus, absque more diffugio, quantum poterimus amoveri. Quae omnia & singula, prout de Nobis scripta sunt, promittimus bona fide, juramento per Nos praestito Corporali Nos absque omni calumpnia, dolo, fraude, & deceptione seu colore quocumque fideliter serva-

ſervare. In cujus&c. Datum *Pragae*, VIII. Kal. Iulij Anno Dom. MCCCXLVIII.

Regnorum noſtrorum Anno ſecundo.

24. Jun.

XIV.

RECOGNITIO PRAECEDENTIS FOEDERIS EX PARTE *EDWARDI* ANGLIAE REGIS.

E*dwardus* Dei gratia Rex Franciae & Angliae & Dominus Hiberniae. Conſtare volumus & facimus praeſentium Inſpectoribus, quorum intereſt, vel intereſſe poterit vniverſis, quod conſideratione verae dilectionis & ſincerae amicitiae, quas cum excellenti & potenti Principe, Domino *Karolo*, Rege Romanorum ſemper Auguſto, & Boemiae Rege, habere cupimus quasdam ligas, confoederationes cum eodem Rege de & ſuper Nos mutuo adjuvando inter Nos duximus ineundas, promittentes firmae, & ſincerae fidei puritate, quod ex nunc purae & ſincerae confoederationis foedera inter Nos inita abſque dolo fraude, & deceptione quibuscumque fideliter obſervabimus, & nunquam contraveniemus in aliquo clam vel palam.

Promittimus inſuper bona fide, quod nunquam cum aliquo dicti Regis Romanorum adverſario, Rege, Duce, Principe, ſeu quocumque alio confoederationem aut ligam, compoſitionem, aut concordiae unionem, quominus idem Rex ſuper Imperio, & ejus poſſeſſione gaudere, libere valeat,

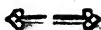
leat, & habere inibimus, de novo recipiemus, aut faciemus in praejudicium praesentium ligarum & conventionum sine ipsius Regis tractatu mutuo & assensu, sed eundem Regem fideliter juvabimus consilijs nostris sanis, & etiam potentia, cum idem facere poterimus commode, & super eo fuerimus congrue requisiti, jure tamen Regnorum nostrorum tam Franciae, quam Angliae, ac aliarum terrarum nostrarum semper salvo.

Volumus tamen & concedimus, quod cum idem Rex pro juribus Imperii sui contra Dominum *Philippum de Valesio*, nostrum adversarium habuerit quaestionem, vel indixerit eidem bellum, in quo casu cum Rex Romanorum Nobis pro acquisitione juris nostri in Regno nostro Franciae teneatur assistere, tunc eundem Regem pro acquisitione jurium Imperii sui contra dictum Dominum *Philippum*, & Regni Franciae occupatores quoscumque juvare, & opem, consilium atque auxilium sibi impendere fide mutua tenemur.

Quae omnia & singula, prout de Nobis scripta sunt, promittimus bona fide, juramento a Nobis praestito Corporali, Nos absque omni Calumpnia, dolo, fraude, & deceptione, seu colore quocumque, fideliter servaturos. jn cujus rei testimonium has litteras nostras fieri fecimus patentes. Datum apud *Vestimonasterium* XXIIII. die Aprilis Regni nostri Franciae Anno IX. Regni vero nostri Angliae XXII.

Ex Cod. MS. Archivii Eccles. Colleg. S. *Andreae* Worm.

XV.

XV.

RUPERTUS COMES PALATINUS RHENI AD ELECTIONEM ROMANORUM REGIS ADMITTENDUS. *)

Nos *Karolus* Dei gratia Romanorum Imperator, ſemper Auguſtus & Bohemiae Rex, recognoſcimus publice per praeſentes, & notificamus cunctis ipſas intuentibus ſeu legi audientibus, quod nos cum omnibus Principibus Electoribus, Eccleſiaſticis & ſecularibus, & ipſi Nobiſcum, voluntate communi & unanimiter, in Imperiali noſtra curia *Nurenbergae* deliberavimus & concordavimus, & cum jure & ſententia invenimus, declaramus, & pronunciamus, pro jure, tanquam Rex Bohemiae, ſacri Romani Imperij Achipinçerna & Coelector praefatorum Principum; ex quo Magnificus *Rupertus* ſenior comes Palatinus Rheni, ſacri Romani Imperii Archidapifer, Dux Bavariae eſt in poſſeſſione vocis & electionis, in electione Romanorum Regis futuri Imperatoris, & etiam in poſſeſſione & dominio ſeu uſu habet Principatum Palatinatus, Archidapiferiam, Terras, Vaſallagia, cum omnibus pertinentiis, ſuper quibus electio & vox comitatus Palatini Rheni fundata eſt, ſicut hoc nobis & omnibus Principibus praefatis & cuilibet liquidum eſt, & notum ſine haeſitatione quacunque, quod merito dictus *Rupertus* admittendus eſt, & Nos ipſum de jure admiſimus, & admittere volumus & debemus, ad quaslibet cauſas & omnia facta, quae Nos & antefati noſtri Coelectores tractabimus vel faciemus pro honore & utilitate ſacri Romani

mani Imperii & ejus fidelium subditorum, omnimode sicut de jure & de honesta & laudabili consuetudine Comes Palatinus Rheni, Archidapifer sacri Imperii, & Princeps Elector, merito admitti debet.

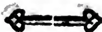
2. Etiam invenimus & pronunciamus, tanquam jus & pro jure, si ita contingeret, quod aliquis antedictum Ducem *Rupertum* pro eisdem electione & voce electionis Rom. Regis futuri Imperatoris impetere vellet, quod hujusmodi impeditionem facere non posset nec deberet, nisi prius impeteret Principatum & terras praenarrati Palatinatus, Archidapiferiam seu officium Dapiferiae, vasallagia, & quidquid ad hujusmodi Palatinatum pertinet, & eam obtineret, sicut juris est. Quia nos cum jure & per sententiam invenimus, quod electio & vox super Principatum & super terras Palatinatus, & super Archidapiferiam taliter fundata sunt, quod unum sine alio persistere non potest; sed oportet ea, simul in omni impetitione tam in damno quam in lucro inseparabiliter permanere.

Harum testimonio litterarum, nostro Imperiali sigillo sigillatarum.

Datum *Nurmbergae*, Anno Domini MCCCLVI. quinta feria post *Epiphanias* Domini; Regnorum nostrorum anno decimo, Imperij vero primo.

13. Jan.

*) In Comitiis *Norimbergae* hoc anno celebratis *Carolus* Imperator cum reliquorum Electorum consensu Decretum promulgat, quo Electoralia jura *Ruperto Rufo* comiti Palatino Rheni contra *Stephanum*

num Fibulatum Bavariae Ducem adſeruntur, ipſo tamen *Stephano* non praeſente nec conſentiente. *Rebdorfenſis* ad hunc annum: Hoc decreto Imperator evertit pactum Ticinenſe anno 1329. initum, quo alternatio inter Bavariae Duces & Comites Palatinos Rheni fuerat conſtituta.

XVI.

CAROLUS IV. IMP. FILIO SUO *WENCESLAO* *ELISABETHAM* *FRIDERICI* MARGGRAVII NORIMBERGENSIS FILIAM DESTINAT UXOREM. *)

Wir *Karl* von Gots gnaden Romiſcher Keyſer &c. Kunig zu Beheim Bekennen, daz wir angeſehen haben die getruwen ſteten dinſt, die uns, und dem Reich, der edel *Friderich* Burgrawe zu *Nuremberg*, und auch die edeln *Johannes*, etwann ſin vatter, und *Albert* ſein vetter, Burgraven zu *Nuremberg*, mit iren freunden, offt williglich und nutzelichen getan haben; und meinen und welln in durch ſunderliche liebe und genade, die wir allewegen zu dem ſelben burgrawen *Friedrich* gehabt haben, umb tugent und frumikeit, die wir alle zyt an ime funden haben, gnediglichen betrachte von unſern ſunderlichen gnaden, alſo: daz Er und ſein Freunde uns, und unſern Freunde ze dinſt und ze freuntſchafft ewiglichen deſter forderlichen verpunden weren, und haben mit wohlbedachtem mut, mit rate unſer furſten und getrewen, und auch mit rechter wizzen den hochgeborn *Wentzlaen*, unſern lieben ſun, *Eliſabethen* deſſelben Burgraffen *Friedrich* tochter,

tochter, zu ainem elichen Wirte, und zu rechter elicher Kontschafft geben, als er auch herwider dieselbe seine tochter *Elisabeth* dem egenanten *Wenzlaen* unserm sun, Zu ainem ehlichen gemahel, und zu rechter konschafft geben hat. davon sprechen wir von unsern sunderlichen gnaden, daz wir denselben unsern lieben sun der egenanter unser Snure *Elisabethen*, Burgrave *Friedrich* tochter, ynwendig Zehen jaren, die von diesem heutigen tag zu zelen sint, zu legen welln on allez hindernuss, und verzihen zu rechter konschafft als davor begriffen ist. und were daz sache, daz der egenant unser lieber sun *Wentzlaw* inwendig sulcher frist sturbe, do got fur sey, und ob uns gott eines andern suns oder mer begnade, so meinen und welln wir ainen andern unsern sun, darnach den eldesten, der egenanten *Elisabethen* unser lieber snure zu einem ehlichen wirt, und zu rechter konschafft geben in aller der mazze, und in dem rechten als da vor und hernach geschriben stet. auch soll der egenant Burgraff *Friederich* dasselb tun, ob leicht die egenant *Elisabeth* sein tochter sturbe ee wenn sulche konschafft geendet wurde, daz er dann ein andere seine tochter ob ime die got beschert, an dieselbe stat geben sol, die alleweg die eldest sey. auch meinen und welln wir, wer daz gescheen, daz der egenant Burgraff *Friedrich* leicht sturbe, daz er eliche mannes erben hinder ime nicht lizz, oder ob Er sune gewunne, oder dieselben sune furbaz sune gewunnen, die leicht auch alle sturben, so sol in allen sulchen geschiechten allewege sein Lant,

 leut,

leut, gut und Herschafft in aller der mazze, als er, und sein Eltern die herbracht haben, uf den egenanten unsern sun, und Burgrafen *Friderich* tochter unser Snure, besampt, und uf ir Erben beider, on allez hindernuzze, gefallen: were aber daz er also sturbe, und eliches mannes erben hinder Ime nicht enlizz und daz er nach der vorgenanten seiner tochter, eine oder mehr tochter liezze, oder ob sein sun, oder sunnes sun, wie vil der auch were, also sturben, daz sie nur tochter liezzen, so sol er jeglicher tochter zu konschafft VIII tusent gulden geben, ob er daz gelebt; geschehet aber daz er sturbe, und sein lant und herschafft uff den egenanten unsern sun und seine gemaheln unser snyre gevielen, so sulln wir, oder egenanter unser sun, und des Burgraffen tochter, unsers suns Wirtin, oder ir beider Erben, ob sie abgingen, iglicher seiner, seiner sun, oder sunes sun tochtern zu den egenanten acht tusent gulden, damit sie besorgt werden solln, ander acht tusent gulden geben zu den ersten acht tusenden, und damit sol in genugen, daz sie und ir Erben furbaz keine zuversicht, vorderung, oder ansprach zu den egenanten Landen und Herscheften haben sulln. were auch daz man der tochter dehein oder mer in Kloster geben wolt, so solt man einer yglichen zwey hundert gulden, jerlicher gult beweisen, dweil sie lebt.

Wer auch, das die egenanten unser sun, und des Burgraven tochter unser snure, erben mit einander gewunnen, und der selber unser sun, ee wenn sin Wirtin, abgienge, so soll sie, die

weil

weil sie iren witwen-stul nicht verkeret, bey dem Lande ungehindert beleiben, dieweil sie Lebt, also: daz sie von dem Lande nicht verkouffen, versetzen, oder empfremden sol, und sulln auch alle amptleut der Lande sweren den Kindern zu rechtem Erbe, und der frawen zu Leipgedinge, und sie sol auch keinen amptman verkeren, anders denn nach der Kinder oder ir vormunde rat, und sulln auch die Kinder, und ir vormunde sulch amptleut auch nit verkeren an der egenanten frawen rat; und sol auch ein yglicher amtmann, den man von newes also setzen wurd, alle die eyd glubde, und gewisheit tun, ee er an das ampt gesetzt wirdet, die ander amptleut getan haben, die vor in gewesen sint. Ez sol auch nach tod der egenanten des Burgraven tochter unser snure, das lande lediglichen an die egenante ir erben on allez hindernusse gevallen; wer aber daz sie iren witwenstul verkeren wolt, und einen man nemen, so sol man ir zehen tausent Schock grozzer prager munze geben, und bezalen, und sol sie furbaz mit dem Land nicht zu schicken haben.

Auch sol der egenant graf *Friederich* aller siner Lande, Lute, gut undHerschafft gewaltig sein ungehindert, dweil er lebt, und solt auch ganz macht haben, ob im des kuntlich not wirdet, dieselben Lande, Lute ez zu verkouffen und zu versezen nach siner notdurft, an alles geverde. wer auch daz er elich mannes erben gewunne, so sulln die egenanten unser sun, und unsere snure sine tochter, kein vorderung, oder anspruch haben zu seinen Landen, Luten, guten, oder

Herschefften, sunder sie sullen sich gnugen Lazzen, an dem daz er in zu rechter heimsteur geben wirdet; wer auch daz der selb Burgraf *Friederich* an elich mannes Erben verschied, und die egenanten sine lant an die vorgenanten unsern sun, und unser snure sine tochter gevielen, so sulln wir, und derselb unser sun, alle brief und glubde die der selb Burgraf *Friederich*, sein vatter, sein vetter, oder sein vorfarn, seiner mutter, seinem weibe, oder seines vettern graffen *albrechtes* Wirtin umb ire Leipgedinge, morgengabe, und wiederlegung ir heimsteur geben und getan haben, stet und ganz halten, und sie daby ungehindert beleiben Lazzen; wer auch daz der egenant Burggraf *Friederich* an eliche mannes-Erben abgieng, und die land an die egenanten unserm sun, und unser snure, sine tochter, gevielen, als davor begriffen ist, so mag er Burgraf *Friederich* uff funff tusent marck lotiges silbers, oder darunter, geben, schaffen, oder vermachen fur sein sele, und zu sel gereht, oder sust wem er will, und darum sol in niemant hindern.

Auch sol und will der egenannt Burgraff *Friederich* des vorgenantes Burgraven *Albrechtes*, seines vettern dochter, die wertlichen bleiben sol, X tusent gulden geben zu ainem manne: wer aber daz burgraff ane ehliche mannes Erben sturbe, und sein Land an die vorgenant unsern sun, und unser snure, sein tochter gevielen, so sullen wir oder derselb unser sun, derselben tochter darzu auch X tusent gulden geben fur iren erbtail, und sie auch der ersten X tusent guldein richten ob sie

der

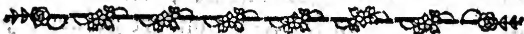
der vor nicht gericht were, alſo: daz ſie oder ir Erben darnach zu deſſelben Burgaven *Friederich* Landen, Luten, guten oder Herſchefften kein zuverſicht, vorderung, oder anſpruch in keine wiſe haben oder gewinnen ſulln, und die andern tochter deſſelben ſeines vettern, ſoll er in ein erber Cloſter geben, als er Burgraf *Albrecht* an ſeinem todpett ſelber geſchikt hat, und wil und ſol Burgraf *Friederich* ir zwey hundert gulden, jerlicher gult, beweiſen, dweil ſie lebt, und wan ſie geſtirbt, ſo ſulln dieſelben CC. gulden geltes wider an die erben gevallen.

Und des ſein gezeug die Erwirdigen *Arneſt* Ertzbiſchoff zu *Prag*, *Johans* zu dem *Leutmuſchel*, unſer Canzler, *Johanns* zu *olmuz*, *Bertolt* zu *Eyſtet*, *Dietrich* zu *Munden*, und *Prezla* zu *Brezzlaw*, die Biſchoffe. und die hochgeb. *Rudolff* Herzog zu *Sachſen*, des heiligen Rom. Reichs oberſter marſchalck *Otto* margraff zu *Brandenburg*; *Wilhelm* margraf zu *Meihſen*; *Bolck* zu der *Swindniz*, *Bolck* zu *opul*, und *Przmiſl*, zu *Teſchin*, Herzogen. die Edlen *Burchart* Burgraff zu *meidburg* unſer hofmeiſter; *Johans* Lantgraf zum *Leuhtenberg*, *Iesko* von *Wartemberg*, und *Boiſſe* von *Riſenburch*, und vil ander furſten, graffen, Fryen, Ritter, und Knecht, unſers und des Riches lieben getruwen, mit urkund diſs briefs verſigelt mit unſer Keyſerlichen majeſtat inſigel, der geben iſt zu *Prag*. nach Criſtus gepurt MCCCLXI. an dem achten tag des heilgen *Lichnams unſers Herrn*.

3. Jun.

*) Imperator natum fibi filium *Wenceslaum* ex *Anna* conjuge an. 1361 *Norimbergae* die 26 Februarij, facro ibidem fonte ablui III. idus Aprilis & folemnes ludos equeftres inftitui jubet, *Wenceslaus* per Moguntinum & Colonienfem aliofque in Ecclefia S. *Sebaldi* ibi e facris undis levatur. Huic *Wenceslao* poft aliquos menfes jam deftinatur uxor fuo tempore attribuenda.

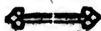
XVII.

CAROLUS IV. IMP. *HENRICI* AVI SUI FAMAM CORDI HABET.

Romana Ecclefia quae pro confervatione jurium aliquas ordinat vel difponit conftitutiones oportunas ac legitimas prout exigit paftoralis officii debitum ejus credenda eft mentis exiftere ut per conftitutiones ipfas famam celebrem famoforum principum quos alias praeclara gefta & perpetuis digna praemiis opera multipliciter, dum in humanis agerent, extulerunt laedere non intendat. Sane pro parte cariffimi in Chrifto Filij noftri *Karoli* Romanorum Imperatoris femper Augufti ac Boemiae Regis illuftris per venerabiles Fratres noftros *Arneftum* Archiepifcopum Pragenfem, & *Johannem* Epifcopum Argentinenfem, ac dilectum filium *Guillelmum* Decanum Ecclefiae wiffegradenfis prope *Pragam*, Ambaffiatores fuos in noftra praefentia conftitutos fuit humiliter fupplicatum quod cum in duabus Decretalibus olim per felicis recordationis *Clementem* Papam V. praedeceflorem noftrum editis, quarum una incipit *Romani*

mani principes (1) alia *Pastoralis cura* (2) nonnulla fuerint posita, quae secundum nonnullorum opinionem clarae memoriae *Henrici* Imperatoris avi sui famam laedere, suorumque Laudum praeconiis derogare videntur, idemque *Henricus* inter Catholicos Principes propter ejus magnifica gesta ac praeclara opera, vita conspicuus nomine clarus & fama insignis dum viveret haberetur, ac etiam talis postquam de hac luce fuit subtractus, super haec sibi, prout nobis melius videretur providere de benignitate apostolica dignaremur.

Nos igitur praemissa nobis proposita debita meditatione pensantes, ac simul considerantes quod licet idem *Henricus* quaedam verba protulit quae si omnino fuissent sub silentio praetermissa in magnum & evidens ejusdem Romanae Ecclesiae praejudicium poterant redundare, nec non contra inclitae memoriae *Robertum* Regem Siciliae, Romanae Ecclesiae subditum, ac ipsius hominem ligium, & vasallum, inpraemeditate inconsulte vel praecipitanter quandam sententiam promulgavit, prout in dictis constitutionibus seu Decretalibus plenius continetur. Tamen cum alias in suis operibus ac magnificis gestis Imperialibus, utique mansuetudinis & justitiae libramine ponderatis, tam ante quam post unctionem & coronationem suas in devotione & obedientia ac fidelitate Romanae Ecclesiae usque ad suae vitae terminum persistendo, prout hoc memorabilis suae famae praeconium aperte demonstravit, haec potius fuerunt turbati temporis, & Guerrarum fremitibus quibus tunc multipliciter . . . quam instabilis deliber-

liberationis consilio ad scribenda . . . praehabita de ipsorum consilio dicti Imperatoris supplicationibus invitati decrevimus . . . constitutiones seu decretales ipsas vel aliqua in eis contenta, quibus tamen non intendimus . . . intelligi volumus, vel notatam, sed per eas juribus ejusdem Ecclesiae, exigente justitia, provisum . . . quin imo ejusdem *Henrici* Catholici Principis memoriam apud posteros multipliciter suorum . . extollendam; nostrae tamen . . . vim constitutionis seu decretalis habeant sed per eandem famae *Henrici* Imperatoris duntaxat specialiter providere. Actum anno M. CCC. LXI.

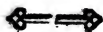
Ex Cod. MS. Eccles. *S. Andreae* Worm.

(1) *Clementinarum lib. II. tit. IX. Cap. unico.* De jure jurando. *juramenta, quae Romanae Ecclesiae praestant Romani Principes, fidelitatis existunt. Joann. Andr. Clemens V.* in Concilio Viennensi.

(2) *Clement. lib. II. Tit. IX. Cap. II. Sententia lata contra citatum extra citantis territorium existentem, nulla est ipso jure. Joann. Andr. Clemens V.* in Concilio Viennensi.

XVIII.

XVIII.

RUPERTI ROM. REGIS DIPLOMA, QUO CERTA QUAEDAM PRIVILEGIA A *WENCESLAO* REGE INDULTA REVOCAT AC NULLIUS VALORIS DECLARAT.

Wir *Ruprecht*, von Gots gnaden, Romischer Kunig, zu allen zyten merer des Richs, bekennen — als wir von gnaden des allmechtigen Gots. zu dem heiligen Romischen Riche herfurdert und herwelt sin; so sin wir willig mit unverdrossener arbeit allesz daz zu tuwen nach unserm vermogen daz Gote zu eren, dem heiligen Romischen Riche und eime gemeinen Nutz der heiligen Cristenheid kommen mochte, und auch underften zu wenden alle undigliche sachen davon sie gemynnert, und geswenckert mochte werden, und wand nu der durchluchtige Furst Kunig *Wentzlawe*, unser furfare an dem Riche, vil friheid, gnaden, privilegia, und brieffe geben hait vil Fursten, Geistlichen und weltlichen, Graven, Freyherren, Rittern &c. die widder daz heilige Riche und sin herlickeid, und einen gemeinen not sint, und auch umb gelts willen dicke und vil sine frunde gesant hat mit ungeschrieben brieffen die man nennet *membrane*, die doch mit siner majestat Ingesiegel versiegelt waren, an die selben membrane sine frunde oder die den sie dan wurde, schrieben was sie wolten, daz dem Riche auch zu grossem schaden komen ist. Darumb und auch umb vil ander redelichen sachen willen der vorgenant Kunig *Wenzlaw* von den Kurfursten mit rech-

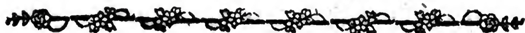
rechten ortel von dem heiligen Romischen Riche entsetzt, und des entweltiget ist. herumb so haben wir mit Rate unser Fursten, Grawen, Fryenherren, und andern unsern und des Richs getruwen mit wolbedachten mute und rechter wissen widderrufft, vertilget, und vernichtet alle und igliche friheit, gnade, privilegia und brieffe die der vorgenant Kunig *Wenzlaw* von nuwen geben hat wie die lutent, und widderruffen, verdilgen und unmachten sie auch in crafft dies briefs und Romischer Kuniglicher mechte vollnkommenheid und wollen daz dchein Furst geistlich und weltlich, Grave, Freyeherre &c. des obgenant Kunig *Wentzlaw* frijheid, gnaden, privilegia &c. die er von nuwen geben hat behelffen mogen in gerichte oder usser gerichte in deheine wisse oder wege, sunder gentzlichen uz geslozzen und widderufft, vertilget und vernichtet verbliben, als vor gescriben stet. Orkund diz briefs versiegelt mit unser Kuniglichen Majestat Insigel. der geben ist zu *Heidelberg* uff den dinstag nach sant *Jacobs* tag des heiligen zwolffbotten in dem Iare da man Zalte nach *Christi* geburte, Vierzehen hundert, und ein Iare, unsers Riche in dem ersten Iare. *)

Ex archiv. Episc. Worm.

26. Jul.

*) Sententiam depositionis *Wenceslai* Regis Electores tres Ecclesiastici ferebant in tribunali sedentes extra portas *Superioris Landstein* propre *Rhenum* coram magno populo praesente, cui sententia alta voce fuit lecta XX. Augusti 1400. Nihilominus

nus magna Principum & civitatum Alemaniae pars eundem adhuc poſtea pro Romanorum Rege colebat, ipſeque *Wenceslaus* titulo Regis Romanorum in diplomatibus ſuis etiam poſt depoſitionem fuit uſus. *Wencker apparat: Archiv.* p. 301.

XIX.

EJUSDEM *RUPERTI* REGIS LITERAE AD FLORENTINOS, QUIBUS CONQUERITUR DE ATTENTATO IN SE, SUOSQUE FACINORE EX PARTE *JOANNIS GALEAZII* MEDIOLANENSIS.

R*obertus*, Dei gratia Rom. Rex ſemper Auguſtus &c.

Magnifici, Fideles;

Fraudis commentarius ſerpens, tortuoſus ille malitiae artifex, dolo & aſtutiis ad noſtrum interitum ſerpentinum virus evomuit, ſed conſilio *Architofel* diſſipato, pro hac vice, a negotio perambulante in tenebris, Deus coeli, ſua nos protectione non minus pie quam mirifice praeſervavit *) ſane, die XX menſis praeſentis, in oppido noſtro *Sulzbach*, *Johannes* de *Oberingolitz*, Familiaris & ſecretarius magiſtri *Hermanni*, phyſici noſtri, de partibus Italiae, ubi aliquamdiu moras traxit, miſſus ad eundem, ſine tormentis faſſus eſt quomodo *Johannes Galeaz* comes virtutum, proh pudor! deſtabiliter horrendo ſcelere, nos, prolemque noſtram, veneno perimere diſponebat per opus & operam praeſcripti magiſtri *Hermanni*,

manni, quem diligebamus ex intimis, & in nostris fovebamus deliciis, cui insuper salutem nostrae personae, ac conthoralis, & stirpis nostrae, praeteritis aliis medicis, commisimus fiducia singulari. Demum praescriptus medicus noster Magister *Hermannus*, quem & in vinculis detinemus, hoc idem fatetur, tanquam facti & pacti conscius, quomodo cupiditate allectus sponsione magnorum munerum praescripti *Johannis Galeaz*, & persuasionibus Magistri *Petri* de *Tusignano* physici ejusdem, cujus notitiam familiarem, ipso quondam existente in studio Papiensi acquisivit, ad perpetrandum hoc scelus sit inductus. Prodidit etiam alia quae calamo committi non expedit pro praesenti: sed suprascripta Fidelitatibus vestris pro nunc intimare decrevimus, certissime tenentes, ut sicut nostris felicitatibus congaudetis, ita, si quae forent, doleretis similiter de adversis. Datum *Amberg* XXXI. Aprilis Anno Dom. M. CCCC. I. Regni vero nostri Anno primo.

Superscriptio.

Magnificis Viris, Prioribus arcium & Vexillifero Iustitiae Populi & communis *Florentiae*, fidelibus nostris Karissimis.

Ex Cod. MS. Bibl. Palat. in Vatican. num. 686.

*) *Martene T.* 1. *p.* 1653. Non deerant equidem, qui *Ruperto* Regi suaderent, ut potius cum *Galeatio* firmam atque bonam concluderet amicitiam, ipsi plurimum profuturam. Patet hoc e *Conradi* Comitis de *Autisberg* litteris ad *Rupertum* apud *Martene T.* 1. *pag.* 1645. ubi scribit. Notificans reverenter, ut teneor, sicut vester fidelis, quod ad

ad obtinendam Majeſtatis veſtrae in partibus iſtis intentionem nihil melius, nihil utilius & nihil operis exequendi celerius invenire poteritis, quam cum praefato Domino meo Duce Mediolanenſi firmam & bonam amicitiam tenere, ſuumque ſalubre conſilium exequi totaliter in agendis.

XX.

WENCESLAI REGIS EXAUCTORATI LITTERAE CONTRA *RURERTUM* SUCCESSOREM ELECTUM.

Wenceslaus Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus, Boemiae Rex, honorabilibus ancianis populi & communi civitatis Bononienſis, noſtris & Imperii ſacri dilectis.

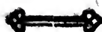
Honorabiles, fideles, dilecti. diu, credimus, ad notitiam veſtram fama perambula pervenit, qualiter *Rupertus* dictus *Clem*, de Bavaria, fraudis commentator & figulus falſitatis, ſui juramenti nobis praeſtiti prorſus immemor, & honoris literarum ſuarum ſerenitati noſtrae Regiae de obedientia & ſubjectione tanquam vero Romanorum Regi & ſuo Domino naturali & ordinario legitime praeſtitis fidefragus violator adverſus nos & Imperium ſacrum Romanum ſociatis ſibi quibusdam Electoribus, videlicet duobus Archiepiſcopis & tertio valetudinario & pro tunc nusquam compote rationis, factionis ſuae Complicibus, & aliis fautoribus inobedientiae & rebellionis erigens Calcaneum, nedum ingratitudinis vitio denigratus, verum auſu temerario ſe Romanorum Regem nominare conatus mutatus in angelum ſatanae angelum lucis

ſe

ſe fingens, ſedem locare nititur in latere aquilonis quae factionis Immanitas & crimen laeſae majeſtatis Regiae, tum omnis poteſtatis, quae a Domino deo eſt, molitur conculcare Dominia, tum a ſubditis exemplo ſimili jugum excutere debitum ſervitutis . . . ne ergo tam pernicioſae rebellionis temeritas dicti *Ruperti* ſibi redeat ad gloriam, nos cum ſereniſſimo Principe Domino *Sigismundo*, *) Ungariae, Dalmatiae, Croatiae Rege & Sacri Rom. Imperii per totum Romanum Imperium vicario Generali, fratre noſtro Kariſſimo, unanimis voluntatis indiſſolubili vinculo foederati, eundem fratrem noſtrum Kariſſimum fecimus, ordinamus, & conſtituimus meliori modo & forma, quibus fieri poteſt noſtrum & Imperii Sacri Romani tam per allemaniam, quam Italiam ac alias per totius Sacri Rom. Imperii ambitum verum legitimum ordinarium, & irrevocabilem vicarium Generalem, & in hoc nos mutuo infiximus, ſolidavimus, & firmavimus inviolabiliter mentes noſtras, quatenus dicto *Ruperto* noſtro & Imperii infideli, aliisque ſuis in hac parte complicibus, qui ſe noſtrae opponere voluerunt poteſtati, penitus conculcatis & ad obedientiam condignam redactis, ſublimitatem Sac. Rom. Imperii ad optatum pacis & tranquillitatis commodum reducere valeamus, nolentes in hoc parcere noſtris Corporibus, Regnis & oportunis impenſis, nec a proſecutione Sacri Rom. Imperii quaevis temporis imminentis qualitas totius vitae noſtrae temporibus nos poterit ſequeſtrare, ſicut ad hoc ipſum realiter conſummandum brevi temporis intervallo victri-

ces

ces Imperiales aquilas ad conculcationem nostrorum Rebellium per nos & dictum fratrem nostrum Karissimum in campis publicis solemniter extendemus in auras celebres magnifice pervolandas, prout egressionis nostrae tempus ad campos fidelitati vestrae per certos nuntios nostros dignabimur secretius aperire. & quia vestra & progenitorum vestrorum radicata devotio, quacunque etiam temptationis aura pulsante ab obedientia Caesarum, Regum, & Principum Imperii Sacri Romani in antea nunquam est reversa retrorsum, nec clypeus fidelis assistentiae vestrae quolibet declinavit, haeret indubiae Regiae menti nostrae praesumptio, quod & vos progenitorum vestrorum claris inhaerentes vestigiis in obedientia & fidelitate nostris immobiles maneatis. idcirco fidelitatem vestram affectuosius requirimus & hortamur, imo sub fidelitate, qua nobis & Imperio Sacro Romano astricti noscimini, districte monemus, quatenus in assistentia, obedientia & devotione nostris & Sacri Romani Imperii constantius permanentes & ad nos & ad Sacrum Rom. Imperium & etiam ad dictum fratrem nostrum Ungariae Regem, vicarium Imperii Sacri Romani, & nullum alium respectum habentes, dicti *Ruperti* de Bavaria, & complicum suorum machinamenta, & versipelles astutias, quas in honoris & status vestri demolitionem possent vergere, transeatis; per hoc enim nedum augmenta status & commodi vestri votiva Praesidia procurabitis cum redibitione favoris gratiae principalis, verum futura pericula (siquidem non credimus contrarium)

 quae

quae vos manent, declinabitis in effectu. volumus enim per nos ipsos adversus hostes nostros & Imperii Sacri Romani potentiae nostrae vires & Brachium excire, ac etiam dicto fratri nostro Karissimo Ungariae Regi dedimus plenariam facultatatem, omnes rebelles nostros dicto *Ruperto* publice vel occulte faventes, prout demeriti poscet qualitas, efficaciter compescendi, adeo, ut morbus pestilens, qui lenimento unctionis totus non solvitur, ferri remedio curetur, ne putrefactione crescente surrepat in medullam, totius Imperii, vitalem fidelium nostrorum fomitem exstincturus. in praemissis nobis intentionem vestram, quam confidimus ad desideria nostra prorsus ultroneam, per litteras vestras & certos nuntios placeat nuntiare.

Datum in *montibus Cuthnis* MCCCCII die I Ianuarii. Regnorum nostrorum Boemiae anno XXXVIII. Romanorum XXVI.

Ad mandatum Domini Regis *W.* Patriarcha Cancellarius.

Ex Cod. MS. Bibl. Paullin. Lipf.

*) *Sigismundus* alter ex *Caroli IV.* filijs ex *Elisabetha* stettinensi natus, qui mortuo *Ruperto* Imperatori suffectus est. *Dubravius lib. XXII. p. 592.* Hae caeteroquin litterae calumnijs plenae produnt animum *Wenceslai* felle plenum, cum vitam in Bohemia duxisset inglorius. *Aeneas Sylvius c. XXXIV.*

XXI.

SIGISMUNDUS REX ROM. SIBI CONFOEDERAT NOBILITATEM EQUESTREM.

Wir *Sigmund* von Gottes gnaden Römischer Koenig zu allen Zeiten mehrer des Reichs in Hungarn, Boheim, Dalmatien Croatien Koenig &c. bekennen und thun kund offenbahr mit diesem Brieff allen denen die ihn sehen oder horen lesen. Sintemal uns der Allmaechtige Gott von seiner Göttlichen Schickung darzu gerufft hat, als wir gäntzlich hoffen, dem heiligen Romischen Reich vorzuseyn, und einem jeglichen unserm und des Reichs unterthanen wiederfahren lassen, und bey seinem ordentlichen Weesen zu bleiben, als billig ist. So ist doch unser Betrachtung nicht allein darauf gewand, wie unser und des Reichs Ritterschafft, damit der Adel bestellt ist, also versorgt werde, das er bestehe, und nicht zerrütte, noch zerstoeret, oder also getrungen sey an seinem Rechten, sondern das er bey unsern Zeiten an seinem Wesen glucklich und Seeliglich bleibe, und auffnehme; und wann wir wohl vernommen haben, das die Ritterschafft in Teutschland viel Zwang leidet, und fast Getrungen wird an ihrem Rechtem von etlichen, vnd aufhaltung solches unrechtens wohlbedürfft, und wiewohl sie offt gern zu uns zuflucht hetten, von solches unrechtens wegen, und uns anruffen ihn das zu wenden. so sein wir ihnen offt zu ferne von anderer unserer Gescheffft wegen, die wir vor handen haben, das sie uns nicht fuglich moegen

erreichen; darumb mit wohlbedachtem und gutem rath, und rechtem wissen geben wir Vollmacht und Gewalt der obgenanten Ritterschaft uberal in Teutschland, und gönnen ihnen das sie sich miteinander verbinden und vereinen sollen und moegen, wie sich das am besten zu sein gedüncken wird, das sie bey gleich und Recht bleiben, und sie auch unser und des Reichs staette in denselben Bund wohlnehmen moegen, die sich zu ihn wolten verbinden *) doch uns und unsern nachkommen an dem heiligen Romischen Reich ausgenommen, das uns und denselben unseren nachkommen am Reich derselb Punt nicht schaden soll, daran frevlen noch thuen sie nicht wider uns, noch das heilige Römische Reich, noch jemand anders in keine weis. mit Urkund dis Brieffs versiegelt mit unserm Koniglich, auch anhangendem Insiegell geben zu *Nürnbergk* nach Christi geburt vierzehen Hundert jahr, und darnach in dem vier und Zwantzigsten, am nächsten Sontag vor des heiligen *Creutz-tags Exaltationis* unserer Reich des Hungarischen im sechs und dreisigsten, des Romischen im Zwoelfften, und des Bohoemischen im dritten jahr.

10. Sept.

*) Excitabatur Nobilitas, cum Austriae adpropinquarent Hussitae & comitijs Electoralibus ab Imperatore *Viennam* indictis adesse nollent. Confere *Wenckerus Apparat. Archiv. p. 317.*

XXII.

XXII.

FRIDERICUS ROM. IMP. DE CIVITATE MEDIOLANENSI AD IMPERIUM PERTINENTE &c.

Fridericus Divina favente Clementia Rom. Imp. Augustus &c. illustrissimo *Karolo* duci Burgundiae Brabantiae &c. principi & consanguineo suo Carissimo.

Illustrissime princeps consanguinee Carissime. applicuerunt ad nos pridie venerabilis *Georgius* Episcopus Mettensis, princeps devotus noster dilectus, orator dilectionis tuae, & honorabilis devotus noster dilectus *Georgius Hesler* praepositus in *Xanten*, Consiliarius & prothonotarius noster referentes matrimonium inter illustrissimum *Maximilianum* Ducem Austriae & filium nostrum carissimum & illustrissimam principem *Mariam* Ducissam, filiam tuam nurum nostram charissimam per nos & dilectionem tuam tractatum, ad finem perductum, conclusum & expeditum esse *) nihilque amplius ad hoc, quam executionem restare, quam tua dilectio quam maxime accellerari desiderat, quos quidem Episcopum Mettensem & praepositum in *Xanten* benigno ac grato animo suscepimus & lubenter audivimus, praedictumque matrimonium acceptavimus, approbavimus, & ratificavimus, similiter per praefatum filium nostrum *Maximilianum* dictum matrimonium acceptatum approbatum ratificatum, & in ipsum consensum esse; agentes dilectioni tuae gratias de suo erga nos & filium nostrum sincero amore & benevolentia, eodem vero Metensi Episcopo ad

 plenum

plenum expedito celerius ad dilectionem tuam remittamus.

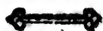
Caeterum intelleximus pridie *Galiazum*, cum qui *Mediolanum* occupaverat, gladio interiisse, cum vero civitas & Dominium *Mediolani* absque ullo medio ad nos & sacrum Romanum Imperium pertinere dignoscitur, illico ut casum intelleximus oratores nostros mediocris conditionis, prout celeritas rei poscebat, *Mediolanum* transmisimus Mediolanenses ipsos exhortantes & requirentes, ut nemini alteri quam nobis & Romano Imperio pareant, & adhaereant; nec se alicui Alteri subjiciant Domino, super quo quidquid nobis per eosdem oratores nostros in responsis relatum fuerit Dilectionem tuam faciemus certiorem de ope & consilio dilectionis tuae in hoc providebimus, & procedemus, studiosius rogantes, quatenus dilectio tua in civitate & dominio *Mediolani* circa eos, quorum fidem erga se perspectam habet, operam dare & curare velit, ut Civitas & dominium *Mediolani* ad Sacrum Romanum Imperium habeat respectum, illi adhaereat, & nulli alteri subjiciatur Dominio. Insuper non fugiat dilectionem tuam Regem Franciae & Venetos utrimque ad dominium *Mediolani*, ut didicimus, aspirare: apud Venetos vero, qui dilectioni tuae Confoederati sunt, operam dare poterit dilectio tua quod ei rei abstineant, & contra Romanum Imperium non impediant de *Mediolano*, quod quidem ad rem ipsam ut plurimum conducit. Super praemissis & aliis honorabilis devotus noster dilectus *Jacobus de Ensmynga* decretorum Doctor Vicarius Metensis

ſis dilectioni tuae nonnulla noſtro nomine referet, quae ei commiſſimus, hortantes vero ut ſibi dilectio tua in hujusmodi referendis plenam credentiae fidem dare velit nobis complacentiam factura ſingularem erga dilectionem tuam amice promerendam.

Datum *Wiennae* XXIIII die Menſis Januarii Anno Domini MCCCCLXXVII. Imperii vero noſtri XXV. Regnorum noſtrorum Romanorum XXXVII. Hungariae vero XVIII.

Ex Cod. MS. Eccleſ. Mogunt.

*) Pacta dotalia *Gandavi* fuere concluſa die decima octava Auguſti hujus anni & XX ejusdem menſis ibidem celebratae ſunt nuptiae ſacra operante Tornacenſi Antiſtite & praeſente inter alios Legato Pontificis *Juliano* Cardinale Oſtienſi. *Fridericus Leonard Tom. I.* p. 208. *du Mont Tom, III. p. II.* pag. 9. *Roo* p. 376. *Heuterus rer. Auſtr. c. VII.* Solemnia nuptiarum deſcribit *Müllerus Maximiliano I. Vorſt. c. V. §. XV.*

XXIII.

MATHIAS KOENIG IN BOHEIM UND UNGARN CLAGT DAZ ER UNGEHOERT VON DEN CHUR UND FURSTEN ZU *REGENSBURG* VERSAMMLET GEURTHEILT UND WIDER IN EIN HULFF ERKENNET SEY, BITTET GELEYTH UND VERHOER. *)

Wir *Mathias* von Gottes gnaden zu Hungarn und zu Behaim König empieten dem hochwürdigen Fürsten unserm Lieben frund Hern N. N. unseren freundlichen grus, und was wir liebs und guts vermägen bevor: uns ist ein Schreiben aus der beysammung am nechsten zu *nürnbergk* gehalten, von etlichen den hochwürdigen Hoch gebohrnen Churfürsten und fürsten unsern lieben brüdern und freundten an uns lautent geantwortt worden, darin unter andern begrieffen, das die hülff wieder die unglaubige dem Römischen Keysser auf den tag *Martini* daselbst geleist, durch Ihr Lieb und ander unser brüder und freundt, die Chur-fürsten und fürsten zugesagt, auf *Philippi* und *Jacobi* zu *Wien* solten sein gewesen, und damit das Christenlich werk Löblich und ohne irrung volbracht mägt werden, seye der Ehrwürdig in gott vatter der Bischoff von *Eystett* mit sambt *Gotzen* von *allesheim*, und *Jörgen* von *absperg* geschickt, die dinge zwischen uns und der Keyserlichen majestät hien zu legen und das darnach Ihr Lieb aus unserem Schreiben, darzu wir uns gar gütlich erpotten, trost empfangen, und unzweifentlich dafür gehalten hetten,

es

es zeiget an eine gewisse bericht, deshalb ihr Lieb bewegt worden, unpartheysch in den dingen zuhalten, und darauf im besten und zu gut dem Christlichen werk seye verhalten hülff der Keyserlichen majestät zu schiecken nicht zu kleiner schmach der Keyserlichen meyestät, und beschädigung des heiligen Reichs von Ihnen in pesten gedult mit mehr wortten desselbigen briefs, nun sagen wir Ihr Lieb und anderen unseren Lieben brüdern und freundten des h. Romischen Reichs Chur-fürsten und fürsten grossen danck, das sie die hülff der Keyserlichen majestet zugesagt, die derselb Römisch Keyser mehr wieder uns, dan wieder die unglaubige Türcken suchet uns here verhalten, und wann sie uns je zu zeiten guts gethan haben, seint wir Ihn auch gantz danckbar, und erpieten uns das immergleichen in einem grössern, aber zweifflen nicht, es seye E. Lieb und menneglich unverborgen, das wir da zwischen zu rettung der Christenheit nicht kleine mühe und darlegen getan mit grossem der unseren blut-vergiessen, und an viel enden die Türken bishero niedergelegt, verhindert und auffenthalten haben, das nicht solche infäll, eingrieft und beschädigung als sonst der Christenheit und insonderheit der teutschen nation haben thun mägen, sein auch ohne Zweiffel Euer lieb und freundtschaft werde solches für eine sondere guthat von uns aufnehmen, und das darum gethan und thun das noch täglich als wir itzt mercklich höre auf den unglaubigen haben dadurch wir dem h. Römischen Reich, des wir ein gliedt zu sein

 nicht

nicht laugenen, und insonderheit der gantzen teutschen zungen, annehmen freuntlichen willen erzeigen wollten, wir sein auch willig gewesen, als wir dan denselben von *Eystett* und sein mitgewannten von stundt an im ersten anbringen, als sie uns bey sich geantworttet, und das eur Lieb und andern von zuschreiben haben, unser spruch und forderung die Keyserliche majestet berürendt zu Euer Lieb und der anderen Chur-fürsten und fürsten des h. Römischen Reichs erkantnus zu setzen und zu stellen, in recht oder zu gütigkeit, wan in unserm handel nach billigkeit zu erkenen, uns zu willen gewesen were, und als wir auch durch Euer aller sandtbotten darumb ersucht sein worden, haben wir uns nicht ungern darinn verwilliget, wan wir recht und billigs nie abgeschlagen haben, damit zwischen der Keyserl. majestet und uns von friedswegen gehandelet mogt werden, das wir da nie keinen Weeg gethan, so wir die fürsten des h. Reichs, als ihr schreiben itzt Lautet, für partheysch gehalten hatten, aber als unsere freundt der Churfürsten sandtbotten in den sachen von friedwegen zwischen dem Römisch Keyser und unser zu handeln komen; wie wir da umbgeführt seien, ist Euer Lieb und andern unverborgen, wen als wir des von *Eystett* brief und siegel vertrauten und einen kurtzen friedsatz und anstandt mit dem Römischen Keysser aufnehmen, ist uns derselbe von *Eystett*, das wir vor nicht glaubten, argwönig worden, wan er uns mit seinen briefen versichert, das der Römisch Keysser uns den anstandt und friedsatz halten würde,

so

so hat sich doch das anders funden, wan als wir uns auf den friedtsatz verliessen und vor aus den sandtbotten glaubten und vertrauten, haben wir mit mindern fleis und Ernst unser sachen ausgewartt, da zwischen die unsern nit mit kleinen unserm schmach von den gelegeren gezogen sein, und von den Keyserl. wieder die abredt des friedensatz etliche befestigung erobert worden, und ist den unsern heimblich grosser abbruch geschehen, und schaden Zugefügt; so nun der von *Eystett* so scheinbarlich sich argwönig erzeiget, haben wir unser bottschafft in seiner gesellschafft zu dem tag gehen *Nürnberg* nit schiken wollen, und vorsorg gehabt, als wir auf sein vertrauen und trost vormahlen verführt wir mögten auch zu schieckung unserer sandbotten mit Ihm, aber umbgeführt werden, nichts desto minder haben wir von stund an unser trefflich sandbotten geordnet und geschieckt mit solcher gantzer unterrichtung und mit solchem vollkomenen gewalt, den wir bishero keinerley sandbotten vorgegeben haben, und stellen das in keinen zweiffel, solten sie mit sicherheit zu dem tag gelassen sein, sie hetten den grund unserer gerechtigkeit, so dapferlich angezeigt, und unser unschuld und glimpfen in aller menschen augen gelautert, das menneglich gegrieffen hett, das wir wieder die Keyserliche majestet nichts anders fürgenohmen und gethan hetten, dan was uns aus krafft Keyserlich gelübd, brieff und siegel gebührt hette, und zu geben ist, und das wir keinerley unrecht, noch ungebuhr gegen dem Römisch Keysser gehandlet, und des Römi-

Römischen Reichs glieder nicht ohne Erbar aufrecht sach beleidiget haben, vielmehr mit allem fleis begirlich gewesen, und noch sein, die nach unserem Vermögen zu beschutzen, und zu beschirmen, als wir bisherò gethan haben, und hinfuhr wohl thun kennen, und gern thun wollten, so das zu danck von uns aufgenohmen wurde, darumb wir uns gar keines argwohns zu des h. Reichs Churfursten und fürsten versehen, als Ihr von demselben von *Eystett*, wann Er das, so Er gehört hat, treulich angebracht, eigenthlich vernohmen wird, wir sein auch wohl eingedenckt, das wir demselben von *Eystett* und andern geantworttet haben, wir wolten etlich aus des h. Römisch. Reichs fursten die sachen zwischen des Röm. Keyssers und unser zu billigen, wiewohl sie der Keys. majestat verpflicht zu willkurten Richtern erwehlen und annehmen, und deselben unsers willens und gemüthes unser freundt die fürsten des h. Röm. Reichs durch unser trefflich Bottschaft, die wir darzu geordnet hetten, zu berichten, und so die zu gelassen, und der nit geleid wieder alle naturliche, menschlige und gemeine recht versaget were worden, sie hetten alsdann scheinbarliche und klärlich endakt, unsern getreuen guten willen und gemüth, so wir allwege zu dem h. Röm. Reich und der Löblichen teutschen nation und ihren gliedern getragen, und was gross aufsehen wir noch darzu haben, wie aber unser sandbotten herwieder komen sein, und was Ihn von denen von *Eystett* auf den gehalten tag geantwort ist, megt Ir aus den copien seiner

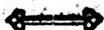
ner brieff hierin verschlossen wohl vernehmen, wir hetten auch wohl gehofft, die guthat, so wir zeither an der h. Christenheit getan, von unsern jungen tagen bis auf diesen heutigen tag mit gegenwertigen heerzügen noch mechtiglichen wieder die unglaubige uber, hette so viel dancks auf Ihm tragen, das wir durch die fürsten, so zu *nürnberg* besambt waren, nicht unverhört, verurtheilet, und in den handelen zwischen dem Röm. Keysser und unser, nach dem Ihn verkunt ward, das unser pottschafft, durch die wir uns vor ihnen hören wollten, lässen auf dem weg was und sie nicht zu liessen des Röm. Keyssers auffatz nicht der gleichen erkant war worden, und als wir uns zur verhör fur die fursten des h. Reichs erbotten haben, sein wir ohne zweiffel, niemand werde uns unverhört verurtheilen, oder wieder uns hülff dem Römisch Keysser, der unser und Euer herr ist, als die fürsten in ihren brieffen melden thun, das der Römisch Keysser unser herr seye und im verwandt sein, wiedersprechen wir nicht, versehen uns aber das menneglich in dem Röm. Reich menneglich seye, das wir allein von des Königreich und der cur wegen zu Beheim dem Röm. Keysser verwandt seyen und sonst nicht, den wir auch fur unsern oberen und Hern erkennen, und das also allwege gehalten haben, es mag auch niemandt anders sprechen, den das wir von demselben Königreich Beheim sein wird nie beleidigt haben, aber unser Königreich Hungarn ist alwegen frey gewesen und kein gemeinschafft mit dem Röm. Reich gehabt, wiewohlen wir

den Keyſſer der wurdigkeit halben für den obern halten, aber von der machten achten wir uns Ihme nicht ungemäs, nachdem wir das h. Königreich Hungarn nicht von ihme Haben, ihn auch ſeiner macht halben nicht förchten, noch förchten werden, und alles, ſo wir wieder ihn itzt fürgenohmen, iſt aus krafft unſer verſchreibung, ſo wir von Ihme und ſeinen Landten halben und aus dem Konigreich Hungarn beſchehen und nicht anders. auch als die furſten in ihrem brieffe melden, das ſie je verwandt ſein zu troſt und nutzhaltung der h Chriſtlichen Kirchen und glaubens, und des h. Rom. Reichs ſchaden zu fürkommen, und den unglaubigen troſtlichen wiederſtandt zu thun, der Keyſ. majeſtet ein ſtattlich hülff zu ſchicken, des ſchelten wir nicht, ſondern Loben das hoch, und haben das viel Jahr hero begehrt und geſucht, und erbieten des auch darzu unſer zu ſchub nach allem unſerem vermegen zu thun mit dem zuſatz, ſo ſolches wieder die türcken und zu troſt, und nutzhaltung der Chriſtenheit mit guter ordenung beſchicht, als Ihr ſchreiben laut, ſolt aber dem Rom. Keyſſer ſolche hülff wieder uns geſchickt werden, des wir uns doch zu dem h. Rom. Reich nicht verſehen, bezeugen wir uns itzt hirmit, das uns unrecht beſchehe, deshalben das wir ehe dann wir gehört ſein, wieder alle billigkeit verurtheilt worden, und wiewohlen wir uns keines argwohns von dem Rom. Reich verſehen haben, iſt in geſtalt eines gütlichen bericht auf einer ſeiten und an der andern an alle abſag feindſchafft und Krigs-Sachen wieder uns furgenohmen

nohmen und hülff erkant worden, und so solches wieder uns volbracht und vollzogen solt werden, mocht uns von E. Lieb und anderen fursten billig nit vermerckt oder zu ubel gemessen werden, das wir uns selbst fürsehen, und uns wie wir möchten, und ob das auch nicht anders gesein mag, mit abbruch oder schaden der Christenheit gedachten unsern standt zu handt haben, dan wir durch solch unrecht so unverhort, dem Röm. Keysser wieder uns hulff gar nicht dazu getrungen worden, es soll auch niemant dafur halten, das wir, als der fursten schreiben Laut, uns unterstanten den handel, dahien er nicht gehört, zu ziehen, so wir vermercken mochten, das unser sach rechtlichen oder nach einem billigen fürgenohmen würden, so wir aber durch die fursten, so zu *Nürnberg* beysambt waren, ungehört, ungerecht erkant sein, mag uns das niemants vermercken, so wir den handel fur den ziehen, der des Keyssers unsers und des h. Rom. Reichs gewaltig ist, und so fern wir gedrungen wurden, das zu thun, so Erbieten wir uns für die fürsten gemeinlich des h. Reichs oder etlich aus Ihnen zu kommen, und sie erkennen lassen, ob nach gelegenheit alle sachen, das gebott, so der Rom. Keysser fur die fursten, oder das wir fur dem stuhl zu *Rom* thun, das gleicher seye und welcher aus uns das gleiche gebott aussetze, und wolten uns des Ihrer bekantnuss darin betragen; wir haben auch des h. Rom. Reichs unterthan nie als die fürsten aus dem tag schreiben vor dem Reich entleiden wollen, sondern nach unserm vermögen

die

die beschirmbt und den entlieden wiederstant gethan, wohl sein wir bekantlich, das wir den stiefft zu *Saltzburg* von wegen des Ertz-bischofs daselbst unser bundgenossen in unserm schutz und schirm genohmen haben, und das das in das Röm. Keysser uber seine völlige rechtbott von seinen würden hat gewaltig verstossen wollen; alsdann von unsern vorfahren Königen zu Hungarn vormahlen auch ist beschehen, nach inhalt der hierin beygeschlossenen copi, und haben das nicht gethan darumb, das wir den stieft zu *Salzburg* von dem h. Reich wollen entleiden oder reysen, sondern das wir unsere Hauptfeind den Ertzbischoff zu *Gran*, den der Keysser in den stift zu *Saltzburg* ir hat gewaltiglich tringen, und uns zu wiederwertigkeit an die seiten setzen wollen, den eingang verspahrren möchten, das wir den noch nicht gestatten wollen, und sollen wir gar viel darumb Leiden, desgleichen haben wir wieder das haus österreich auch nichts anders furgenohmen, den was uns in krafft des Keyssers verschreibung, so Er uns nicht hat halten wollen, zu thun geburth, nicht das wir uns frembde Landt unterwunden, sondern das wir das bekamen, das uns aus der gerechtigkeit oder Keys. verschreibung zugehoret, und als wir vormahlen dem von *Eystett* zu andtwortt gaben, als ist noch unser meinung, sein wir gutwillige, so sicherheit gegeben wird, unser treflich potschafft auf einen tag in das h. Rom. Reich zu schiecken, und alsdann daselbst unsern glimpfen und gerechtigkeit hören lassen und uns erzeugen, das aller rechtlich zimblich und billi-

ger

ger sachen nach an uns kein abgang erfunden werden soll. doch also das die dinge nach gleichem fürgenohmen würden, und begehren an E. Lieb desgleichen wir auch itzt an der unser Lieb bruder und freund des h. Rom. Churfürsten und fürsten freundlich bittende einen tag im Reich zu setzen und fürnehmen darzu wir unser treflich sandbotten schiecken und den grundt unserer gerechtigkeit für bringen, erleuttern und erzehlen lassen wollen, die auch von der abgewonnen verschlosser und stett wegen die zu treuer handt zu stellen unsern willen und grundt ferner zu erklären, und also zu erkennen geben werden, das an uns keinerley billigkeit abgangen oder mangel erfunden soll werden, was uns von rechts oder billigkeit wegen zugebürt, wo es aber je die meinung auf Ihm haben würde, das etwan unser sachen ungelimpfenen uns nur nicht zu messen, und unser hohes und gleiches erbieten vernichten, uns unverhört verurtheilen, und hülff wieder uns thun wolten, müsten wir uns des bey dem h. stuhl zu *Rom* in teutschen und welthschen Landen und in Franckreich als erklagen und unser gerechtigkeit dermassen, an das Licht bringen, das menneglichen verstehen wurde, das uns gar ungütlich geschehe, und dabey nichts desto minder uns zu der gegenwehr dermassen schiecken, das etlichen, so lust hetten, uns zur gegenwehr dringen, etwan leidt werden möcht, das sie sich on sach zu uns genöthigt hetten.

23. Octob.

Geben zu *Offen* am Ihrtag **) nach ſant *Urſula* tag anno Domini MCCCCLXXXI. unſer Reich den Hungriſchen im vier und zwantzigſten, und des Bohmiſchen im dreyzehenden Iahr.

Ad Mandatum Domini Regis.

*) *Andreas* presbyter p. 71. an. 1482. Quidam Electorum jmperij, Palatinus Rheni, Dux Saxoniae, Marchio Brandenburgenſis *Norimbergae* ad petitionem Imperatoris, ubi convocati fuerunt principes & civitates Imperii, pro auxilio Imperatori contra *Mathiam* Vngariae Regem praebendo, miſit etiam illuc Rex jam dictus ambaſiatam ſuam, quibus denegatus fuit ſalvus conductus & ſic abſque audientia abierunt. Electores taxas fecerunt, principum ſecularium & ſpiritualium & cum hoc civitatum jmperialium. Principes Bavariae nihil dederunt, neque miſerunt, aſſerentes, non eſſe bellum jmperij, ſed Ducatus Auſtriae. plenius de his Comitijs *Müllerus p. V. c. LXXXI.*

**) Ihrtag, ertag, erchtag, erichtag dies Martis a Deo Germanorum Erich, Marte.

CHAR-

CHARTARUM ECCLESIAE MINDENSIS
MANIPULUS ULTIMUS

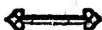
XXIV.

SUPER BONIS IN *LESYNGHRE*.

A*lexander* *) Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filijs Prepoſito & Canonicis Mindenſis Eccleſiae ſalutem & Apoſtolicam benedictionem juſtis petentium deſiderijs dignum eſt nos facilem prebere conſenſum & vota que ordinationis tramitem non diſcordant effectu proſequente complere, ea propter dilecti in Dño filij veſtris juſtis poſtulationibus grato annuentes aſſenſu predium in *Leſynghre* **) cum omnibus pertinentijs ſuis a bone memorie *Henrico* Rege quarto Eccleſie veſtre pia devotione collatum & ſuo privilegio confirmatum ſicut ipſum pacifice poſſidetis vobis & per vos Eccleſie veſtre auctoritate Apoſtolica confirmamus & preſentis ſcripti patrocinio communimus ſtatuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtre confirmationis infringere vel ei auſu temerario contra ire, ſi quis autem hoc attemptare preſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum *Petri* & *Pauli* Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum *Tuſculani* quinto Kal. Julij.

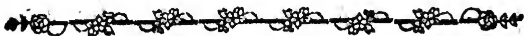
27. Jun.

 *) *Alex-*

*) *Alexander III.* ſummus Pontifex ſedit ab anno 1159 — 1181.

**) An. MLXII. Civitas Mindenſis & Monaſterij *S. Petri* Eccleſia ibidem XI. Kalend. jun. praeſente Imperatore *Henrico* per ignem deſtruitur, quae poſt anno decimo renovatur & per *Rodolphum* Epiſcopum Slesvicenſem denuo reconciliatur. Ad cujus inſtaurationem hic Imperator bona *Lezingebrn* ad petitionem S. *Annonis* Colonienſis Archiepiſcopi ob juge & fidele ſervitium Epiſcopi Mindenſis *Engelberti* largitus eſt & privilegio ſuper hoc dato ſic inquit: curtem noſtram, quae vocatur *Lezingebrn* in pago *Angeri* dicto, in Comitatu *Ottonis* Ducis ad reſtituendum damnum, quod praefatae Eccleſiae peccatis exigentibus in noſtra praeſentia per incendium contigit, cum omnibus appendiciis ſuis, id eſt, utriuſque ſexus Mancipiis, areis, aedificiis, lignis & pratis &c. Eccleſiae Mindenſi tradidimus .. vid. P*iſtorius* *Script. Rer. Germ. T. III. p.* 742.

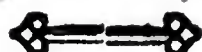
XXV.

SUPER CERTIS BONIS TRADITIS ECCLESIE PROUT IN LITTERIS.

In nomine ſancte & individue Trinitatis. *Thietmarus* *) ſancte Mindenſis Eccleſie Epiſcopus, qui perhennis glorie & eterne beatitudinis participes cupiunt exiſtere virtutum cultores & ſanctorum eſſe debent imitatores qui ſuis ſtudiis & laboribus ſanctam Dei Eccleſiam decoraverunt & eam ſuis ſequacibus ſplendidam & divino cultu uberrimam pepererunt, unde & nos ex injuncto nobis a Deo preſulatus officio debitores ſumus ſi quid in Eccle-

Ecclesia Dei nobis credita utiliter ordinatum fuerit omni sollicitudinis cura stabilire ut & actus nostri sub debita habeantur memoria & posteris nostris honesta & pia relinquamus exempla, proinde que in diebus sacerdocii nostri acta & a nobis confirmata sunt plena sollicitudine stabilire volentes ac Deo juvante in perpetuam valitura presenti pagina notum facimus omnibus Christi fidelibus qualiter Domina *Mechthildis* nobilis de *Ryclinge* vidua filiabus suis cum filios non haberet patris ipsarum hereditatem divisit ac viris nobilibus comparibus ipsarum quasdam nuptum tradidit, quasdam vero Ecclesiastice religioni & sanctimonialium professioni associavit, partem etiam ejusdem hereditatis quam a Domino & marito suo *Remberto* nomine in dotem contracti matrimonii acceperat usibus suis possidendo conservavit, Post hec hujus seculi vanis & varijs pertesa laboribus & desiderio regni celestis invigilans & pro sua suorumque & mariti sui salute terrena hereditate regnum celorum mercari desiderans Ecclesie nostre Dominos ac patronos beatum; scilicet *Petrum* Apostolorum Principem & sanctum *Gorgonium* Martirem anime sue intercessores & defensores ad Deum elegit & omnem hereditatem quam a parentibus suis acceperat itemque omnia predia cum suis pertinenciis que post mortem *Remberti* mariti sui jam dicti possederat cum ministerialibus ejus ac mancipiis utriusque sexus ad hec pertinentibus filiabus suis legitimis heredibus in collaudationem & donationem ipsi consentientibus in jus proprietatis & sempiternam possessionem cum omni utilitate que

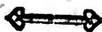
 scribi

ſcribi vel nominari poteſt in Eccleſia noſtra Mindenſi ad altare beati *Petri* ipſa mater cum filiabus obtulit. In *Affundorpe* VIII. manſos in *Hotberge* VIII. manſos in *Monle*.II. manſos & unum molendinum. In *Aletben* XVI. manſos in *Tbiutebergen* V. in *Veltbim* XI. manſos, in *Benediſſen* III. manſos in *Gimmerė* IX. manſos in *Linde* VIII. manſos in *Ryckelinge* XVIII. manſos in *Hemminge* III. manſos in *Watberge* X. manſos in *Acbim* VI. manſos in *Geſe* VIII. manſos in *Aldentborpe* II. in *Helen* IV. manſos in *Melebergen* II. in *Helenbuſen* V. manſos in *Hodenbuſen* IV. manſos in *Lasbike* VIII. manſos in *Geſenbuſen* IX. manſos in *Amentborpe* II. manſos in *Watbircbe* I. manſum in *Guarmiſte* I. manſum in *Seleſſe* V. manſos in *Blandern* XII. manſos cum Eccleſia in *Guerberge* II. manſos in *Emmencbuſen* VIII. manſos in *Hodenbuſen* II. manſos in *Obrten* I. manſum in *Stockim* V. manſos in *Wegirtbe* I. manſum in *Emplitbe* V & ne umquam ullo tempore preſcripta donatio alicujus contradictionis poſſet caſſari impulſu, venit denuo predicta *Mecbildis* cum ſuo Mundiburdo *Wydekindo* advocato de *Rötken* ſimulque filie ejus cum ſuis mundiburdis ſcilicet *Friderico* de *Genckenſteine* & jam dicto *Windek* in mallum *Conradi* comitis in pago *Seleſſen* in loco *Salſeken* ibique coram multis nobilibus ac liberis Angarice legis ac juris peritis & Imperii miniſterialibus traditiones ſeu donationes Eccleſie noſtre legitima ſtabilitate corroboraverunt mundiburdis ipſarum preſentibus & cum omni alacritate conſentientibus & collaudantibus, nos ergo cum Eccleſia devotionem ac pietatem Domi-

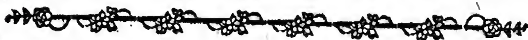
Domine *Mechildis* ac filiarum ejus diligentius attendentes ipſam & unam ex filiabus ejus ſanctimonialem de *Gandersbem* in fraternitatis noſtre conſortium recepimus & plenam prebendam cum domo clauſtrali ipſis tradidimus eo pacto ut que altera decedente ſuperviveret eandem prebendam & domum quiete poſſideat, pecuniam etiam ipſi Domine *Mechildi* ad XXV. marcas dedimus & curtem noſtram in *Alethen* cum omni ſervicio quod inde debetur abſque vini advectione & ſine jure feudali, ipſi promiſimus preterea bonorum que ipſa Eccleſie noſtre contulerat, exceptis quinquaginta manſis quos in ſervitio noſtro detinuimus, uſum fructum ipſi ad vite ſue terminum reliquimus, filiabus quoque ipſis & Mundiburdis ipſarum orationum noſtrarum communionem conceſſimus & uni cum marito ejus videlicet *Friderico* CL. marcas alteri vero & ipſius marito *Wykero* nomine C. marcas. Item uni in Eccleſia *Uysbecke* XII. marcas exſolvimus. ut autem hanc legitimam & rationabilem ordinationem ac donationem nullus unquam mortalium turbare aut infirmare preſumat, preſentem paginam ad immortalem hujus rei memoriam ſigilli noſtri impreſſione communivimus banno firmavimus & teſtibus idoneis tam clericis quam laycis nobilibus ac liberis & regni miniſterialibus corroboravimus & eos auctoritate ſancte Trinitatis & beati *Petri* Apoſtoli ac noſtra quicumque aliquid horum rapina vel malo machinamento infringere vel alienare temptaverint, in perpetuum excommunicavimus ut anima & corpore niſi ad ſatisfactionem redeant, vadant deſcen-

 dentes

dentes in infernum. Hec ſunt nomina teſtium *Reinhardus* presbiter *Volcmarus* presbiter *Hermannus* presbiter *Reinboldus* presbiter *Conradus* Diaconus *Nithungus* Diaconus *Hildeboldus* Diaconus *Otto* Diaconus *Conradus* Subdiaconus *Liudolfus* Subdiaconus *Lieffhardus* Subdiaconus *Vulverus* Subdiaconus. Nobiles comes malli *Conradus Wydekindus* advocatus Eccleſie *Hermannus* de *Arnheim Albertus* comes de *Poppenberg Wydekindus* de *Rethen.*

*) *Dethmarus* Mindenſis Epiſcopus ab an. 1185. ad 1206.

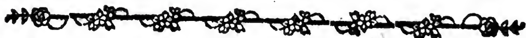
XXVI.

SUPER DECIMA IN *DODEHUSEN* CONCESSA ABBATI PADERBURNENSI IN FEUDUM.

In nomine ſancte & Individue Trinitatis. *Conradus* *) Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus, noverint univerſi preſentem paginam inſpecturi quod nos dilecto noſtro Dño *Alberto* Abbati Padebornenſi decima ſuper quadam ſundera curie ipſius in *Dodenhoſen* adjacente que videlicet factis novalibus nuper colonis diſtributa eſt in pheodo porreximus, cupientes ergo ipſum noſtre liberalitatis dono perfrui & ab omni injuria tutum eſſe preſentem ſcedulam inde conſcriptam ſigilli noſtri fecimus impreſſione roborari & teſtium annotatione muniri, Hujus rei teſtes ſunt *Heinricus* Major Decanus *Johannes* Scholaſticus Paderbornenſis *Conradus*

radus ſacerdos *johannes* ſacerdos *Gherardus* miles *Herebordus* pincerna Epi. Paderbornenſis & alii quam plures.

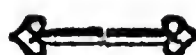
*) Ex nobilibus de *Diepholte* erat Epiſcopus ab an. circ. MCCXI—MCCXXXVI.

XXVII.

DETERMINATIO IMPERATORIS PETITUR.

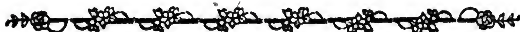
Magnifico & glorioſiſſimo Domino ſuo *A.* (a) Romanorum Regi ſereniſſimo ſemper Auguſto *Ludolphus* (b) Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus princeps ſuus devotus cum fidelitate debita obſequium ſemper promptum. A Majeſtate Regia determinatio queritur talis caſus: Miniſterialis alicujus principis ſive nobilis qui Domino ſuo fidelitatem juravit contra fidem & juramentum ſuum veniens dolum committit treugas Domini ſui quamvis de conſenſu ejusdem Miniſterialis datas idem Miniſterialis violat terram ſpoliat exactionem facit in homines Domini ſui pecuniam a Domino ſuo extorquet contra ſententiam Regis, Idem etiam miniſterialis in proſcriptione Regia per ſex annos & amplius permanſit caſtra Domini ſui precludit Domino ſuo nec vult reſtituere donec Dominus omnibus talibus injuriis renuntiet coactus & invitus, eadem etiam caſtra exhibet ad vendendum Duci & aliis nobilibus Majoribus in prejudicium ſui Domini & gravamen, queritur utrum Domi-

nus ei fidem servare debeat & an Dominus dolum dolo compensare possit eundem Ministerialem capiendo & si capiens sive sit miles sive famulus male faciat an non qui de mandato Domini sui eum capit & quam penam incurrit talis Ministerialis infidus qui in suum Dominum felloniam talem committit in excessibus prenotatis?

(a) *Adolphus Nassovicus* Rex. Rom. *Francofurti* vigesima Maji 1292. proclamatus, in praelio apud *Gelheim* prope *Kirchheim - Bolanden* secunda julij an. 1298. comisso a suo successore *Alberto Austriaco* occiditur.

(b) *Ludolphus* de *Rostorpe* natione Saxo in Episcopatu Mindensi succedit *Conrado* II. Kalendis julij MCCXCV. demortuo.

XXVIII.

QUOD EPISCOPUS HABEBIT PROPRIETATEM XII. NAVIUM IN MARI *STENHUDE*.

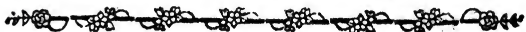
Joannes Dei gratia comes de *Roden* & de *Wunstorpe* omnibus hoc scriptum visuris salutem in Domino, Noveritis quod cum post graves discordias inter Rdūm Patrem, & Dnūm *Ludolphum* *) Episcopum Mindensem & suam Ecclesiam ex una parte & nos ex altera subortas compositio intervenit, inter cetera eidem compositioni est additum quod proprietatem juris & servitutis habendi duodecim naves in mare juxta *Wunstorpe* predicto Episcopo & sue Ecclesie deberemus donare, quam proprietatem juris & servitutis duodecim navium

in

in mari **) juxta *Wunstorpe* prout in compositione ordinatum est nobili viro Comite *Ottone* de *Welpa* mediante predicto Domino Episcopo & sue Mindensi Ecclesie de consensu *Ludolphi* filij nostri damus perpetuo possidendam renuntiantes omni juri canonico & civili generali & speciali dolo malo exceptioni metus restitutioni in integrum privilegio minorum per quod sive per que per nos vel nostros heredes predicta donatio possit imposterum a Mindensi Ecclesia revocari. In cujus rei testimonium nostrum sigillum presentibus est appensum Datum. . . .

*) Ab an. 1295—1314.

**) Mare, ut *S. Hieronymus* in Genesin ait, est aquarum generalis collectio; omnis enim congregatio aquarum sive sallae sive dulces, abusive maria nuncupantur juxta illud: & congregationes aquarum vocavit maria. Haud procul a *Wunstorp Leinam* influunt die *stadt awe* und *Casper awe* & magna fit aquarum congregatio.

XXIX.

SUPER BONIS IN *WELPINGEHUSEN.*

G (a) Dei gratia Major Prepositus *H.* (b) Decanus totumque Mindense Capitulum universis hujus pagine inspectoribus perpetuam in Domino salutem, noverit devotio & fidelitas omnium tam presentium quam futurorum quod nos unanimi consensu totius Capituli nostri bona in *Welpinghusen* ad prebendam nostram pertinentia Dño

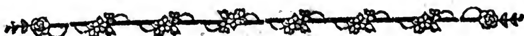
Ascuino

(a) *Gyso.*

(b) *Hermannus.*

Aſcuino militi & uxori ejusdem *Walburgi* cum univerſis attinentiis videlicet in domibus paſcuis arboribus agris & ceteris omnibus libere & abſolute ſine omni cenſu contulimus ita quod quamdiu vixerint ſive alter ipſorum uſufructum habeant in bonis predictis & poſt mortem utriusque ſepedicta bona abſolute ad Eccleſiam noſtram revertantur, nec aliquis occaſione ipſorum duorum ſive alterius eorum bona prefata ſibi jure hereditario vendicabit, preterea prefatis *A.* & uxori ejus plenam dedimus fraternitatem in Eccleſia noſtra & in vita & in morte & pro omnibus ſupradictis ſepedicti duo quadraginta marcas argenti Eccleſie noſtre ad prebendam fratrum contulerunt, Hec autem ordinata ſunt in capitulo noſtro & ſigillo noſtro munita. Teſtes *A.* ſacerdos de *Hukolne H.* ſacerdos de *Berkeken.* Miniſteriales Eccleſie noſtre *Volcmarus* de *Burinkhuſen Arnoldus* camerarius *Ludolphus* de *Hille Arnoldus judeus Albertus* de *Eckeſſen Rabodo* de *Vulbeke Godeſcalcus* cocus noſter & alij quam plures.

XXX.

SUPER VILLICATIONE IN *RUNEBERG* IMPIGNORATA ILLIS DE *ALTEN* &c.

Nos *Johannes* de *Alten* miles *Volcmarus* & *Everhardus* ipſius fratres famuli recognoſcimus per preſentes quod quandocunque venerabilis Pater & Dominus Dnũs *Lodowicus* Mindenſis Eccleſie Epiſcopus aut ejus ſucceſſores qui pro tempore

fuerint

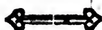
fuerint aut Capitulum dicte Ecclesie nobis aut alteri nostrum vel nostris veris heredibus de pecunia videlicet ducentis & quadraginta marcis Bremensis argenti pro qua bon. mem. Dnus *Ludolphus* (a) quondam Mindensis Ecclesie Episcopus cum consensu Capituli Mindensis villicationem (b) in *Runeberghe* nobis titulo pignoris obligavit prout in litteris dictorum Dñi *Ludolphi* & capituli poterimus demonstrare cum quinquaginta marcis Bremensis argenti in serviciis Ecclesie Mindensis per nos predictos legitime & rationabiliter satis fecerunt, nos & quilibet nostrum ac nostri heredes memorati Dño *Ludewico* Episcopo aut ejus successoribus vel capitulo dictam villicationem cum omnibus juribus & pertinenciis suis reddere debemus quod & fide data promittimus per presentes absque omni contradictione liberam & solutam, renunciantes in hijs penitus per fidem omnibus contractibus obligationibus litteris & instrumentis usque in hodiernum diem qualicunque modo & per quoscunque habitis super villicatione memorata, ex quibus nos vel quilibet nostrum aut heredes nostri possemus aliquid juris nobis in premissa villicatione seu ejus pertinenciis quomodolibet vendicare. In quorum omnium testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo quinto in crastino ascensionis Domini.

17. Maji.

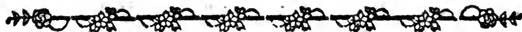
(a) de *Rostorpe* natione saxo.

(b) Charta *Marquardi* Abbatis Fuldensis apud *Browerum Antiquit: Fuld. c.* 18. de Villicationibus

sic:

ſic: Nec mirum, nam laici habebant inter ſe diverſas villicationes & quod volebant, retinebant. Hac inquam occaſione maxima diſtractio primum facta eſt huic Eccleſiae, nam quicunque laicorum aliquanto tempore habebat inter manus Villicationem hujus Abbatiae, optimos exinde ſibi excepit manſos, eoſque pro beneficiali jure in ſuos haereditavit filios, ita ut aliqua Villicatio plures amitteret hubas, quam retineret; & Villicatio, quae debebat ſervire in monaſterio ad 14 dies, vix ſeptem ſerviret fratribus & quae ſeptem, vix tres dies vel prorſus nihil ſerviret fratribus. *vid. infra.*

XXXI.

SUPER VILLICATIONE *BRACH* IMPIGNORATA.

Datum per copiam. *Godefridus* (a) Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus preſens ſcriptum viſuris ſalutem in Domino. Noverint univerſi quod cum olim per venerabilem Patrem ac Dñum *Conradum* (b) Mindenſis eccleſie Epiſcopum predeceſſorem noſtrum villicatio (c) noſtra in *Brach* cum omnibus ſuis juribus & pertinentiis pro centum & ſexaginta marcis Bremenſis argenti *Henrico* militi bon mem. dicto de *Hallis* *Sophie* uxori ſue juſtiſque heredibus eorum vendita fuiſſet quibusdam tamen condicionibus appoſitis prout in inſtrumento ſuper hoc confecto vidimus contineri urgente nos gravi ſarcina debitorum a noſtris predeceſſoribus & a nobis juſta neceſſita-

ceſſitate contractorum cum *Hugone* milite *johanne* & *Friderico* fratribus predicti *Henrici* filiis ad alienandam debitorum noſtrorum ſarcinam contractum quemdam de conſenſu noſtri capituli inivimus ſub modo forma & condicionibus infra ſcripta videlicet quod receptis ab eisdem centum quinquaginta marcis Bremenſis argenti preter pecuniam ſupradictam eandem villicationem cum omni juris integritate pro trecentis & decem marcis Bremenſis argenti jure pheodali & emptionis-titulo ipſos & juſtos heredes eorumdem ſicut prius poſſederunt ex nunc ſicut ex tunc promittimus & concedimus pacifice poſſidere, eo tamen adjecto quod per nos vel ſucceſſores noſtros eandem villicationem quandocumque viſum fuerit expedire recuperare poterimus pro eadem pecunie quantitate dummodo ante unum annum fuerit intimatum, adjectum eſt etiam quod ſingulis annis unum talentum Hamelenſis monete nobis vel ſucceſſoribus noſtris qui pro tempore fuerint in Nativitate Domini noſtri de eadem villicatione miniſtrare debebit quamdiu predicti fratres vel eorum heredes poſſederint villicationem ſuperius memoratam. In cujus rei teſtimonium noſtrum & capituli noſtri ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum *Minde* Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo decimo octavo feria quarta infra octavas paſche. Nos *Hermannus* Decanus totumque capitulum Eccleſie Hamelenſis recognoſcimus & proteſtamur Originalia preſentis copie ſigillata ſigillis *Godefridi* Epiſcopi totique capituli Eccleſie Mindenſis de verbo ad verbum vidiſſe & audiviſſe. In cujus teſtimonium noſtrum & Ec-

clesie

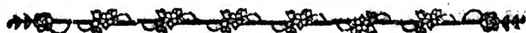

clesie nostre Hamelensis sigillum ad causas ad instanciam Domini *Hugonis* de *Hallis* militis duximus huic copie apponendum. Datum visum & auditum Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo quinto. In die *johannis Baptiste.*
24. Jun.

(a) Obitus *Godefridi* Episcopi de *Waldegge* in Chronico Mindensi male ponitur ad an. MCCCXXIV.

(b) Ex nobilibus Saxoniae de *Wereberge.*

(c) Praedium rusticum cujus administratio committebatur villico. plura de Villicatione paulo infra.

XXXII.

SUPER CERTIS BONIS IN LITTERIS EXPRESSIS CAPITULO MINDENSI DONATIS.

Nos *Lodewicus* *) Dei gratia Mindensis ecclesie Episcopus scire volumus universis presentes litteras inspecturis quod ex certis causis & serviciis nobis in recompensam per dilectos nobis Decanum & Capitulum ecclesie nostre predicte exhibitis proprietatem bonorum infra scriptorum que bone memorie *Wernerus* quondam Rector capelle sancti *Michaelis* & *johannes* frater ejus laycus pro animarum suarum salute prefato nostro capitulo provide donaverunt ipsi capitulo nostro Mindensi dedimus & tenore presentium jure perpetuo condonamus videlicet curiam *Conradi* de *Berchusen* & curiam quondam *Johannis* de *Heverstede* Item duos mansos quos quondam *Getburgis* vidua de *Haddenhen* possidebat Item unam casam quam emit circa

Bros-

Brosken cum pratis pascuis silvis & alijs juribus pertinentibus ad bona memorata dantes ipsi has nostras litteras nostri sigilli munimine roboratas in testimonium super eo. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo quinto Kalendis Octobris.

1. Oct.

*) Filius *Ottonis* Ducis de Lüneborg.

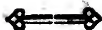
XXXIII.

UPPE DAT RICHTE TO *WYTERSEN.*

Ego *Reynerus* famulus de *Witerssen* omnibus presencia visuris publice recognosco quod a *Theodorico* & *Johanne* fratribus dictis de *Ufflen* quatuor marcas Bremensis argenti super Gograviatum *) sive judicium quod vulgariter Gogerichte in *Wyterssen* recepi. In cujus rei testimonium sigillum meum presentibus est appensum. Datum feria secunda post *Dyonisij* Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo quinto.

14. Oct.

*) Huic judicio praeerat Gogravius, Comes seu judex pagi sive territorij subin satis ampli. *Speculum Saxon. lib.* 1. *art.* 2. §. 6. Pagani proprium non habentes, suorum Gograviorum judicium expectent. *art.* 55. Gogravius ab incolis trium villarum seu praediorum eligi dicitur quandoque ad hanc dignitatem infeudatur, ubi tunc Gogravius natus dicitur *ibidem art.* 58.

XXXIV.

SUPER CASTRO *LIMBERGHE* RECEPTO IN FEUDUM.

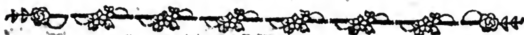
Nos *Otto* comes de *Rauensberge* publice recognoſcimus per preſentes quod penſata utilitate & commodo noſtro & terre noſtre licet multiplices guerras cum ven. quondam Domino *Gotfrido* Mindenſis eccleſie Epiſcopo bon. mem. ſuper proprietate caſtri *Limberghe* habuerimus, nunc cum ven. Patre Dño *Lodewico* eccleſie predicte Epiſcopo de conſenſu & bona voluntate ac conſilio dilecti fratris noſtri Dñi *Bernhardi* Prepoſiti Oſnaburgenſis ſuper dicta proprietate concordavimus in hunc modum videlicet quod proprietatem dicti caſtri memorato Dño Epiſcopo *Lodewico* ejusque ſucceſſoribus & Eccleſie Mindenſi abſolute dedimus & preſentibus damus ac ad manus ipſius Domini *Lodewici* Epiſcopi nomine Eccleſie Mindenſis libere reſignavimus & preſentibus reſignamus ipſumque caſtrum poſtmodum a prefato Dño Epiſcopo recepimus in feodum noſtris veris heredibus amplius cum oportunum fuerit a ſepedicto Dño Epiſcopo vel ſuis ſucceſſoribus amicabiliter concedendum, preterea in ſignum proprietatis predicte duas manſiones ſeu habitaciones in ſuburbio dicti caſtri eidem Dño Epiſcopo & Eccleſie Mindenſi aſſignavimus & favorabiliter preſentibus aſſignamus quandocumque has duxerit & voluerit habere pro ſuo libitu voluntatis de quibus contra omnes ſibi & eccleſie ſue injuriantes ac adverſan-

tes

tes se defendere poterit quandocumque sibi & suis successoribus fuerit oportunum & in hijs inter nos & nostrum Dominium ex parte una & Dn̄um Episcopum predictum & totam Mindensem Ecclesiam parte ex altera super omni discordia ratione proprietatis dicti castri habita amicabilis & stabilis compositio esse debebit ac sana firma & perpetua permanere, in quorum omnium testimonium nos comes predictus nostrum & nos *Bernhardus* ejus frater Prepositus memoratus in signum nostri consensus nostrum sigilla presentibus apponi fecimus perpetuo duraturis. Datum Anno Dn̄i Millesimo tricentesimo vicesimo quinto ipso die beati *Galli*. *)

16. Oct.

*) In crastino B. *Galli Ludovicus* Mindensis Episcopus litteris testatus est, se cum *Ottone* comite de *Ravensberg* transegisse de Castro *Lintberg*. vid. *Cl. Lameji Diplomatische geschichte der alten Grafen von Ravensberg. Cod. Dipl. p. 89.*

XXXV.

SUPER QUADAM CURIA IN *DILINGEN*.

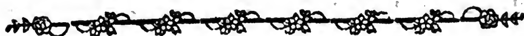
Noverint universi presentium inspectores quod nos *Bardoltus* de *Rusle* famulus & *Sophia* conjuges cum pleno consensu heredum & amicorum nostrorum prehabito publice recognoscimus in hijs scriptis quod curtis in *Dilingen* cum quadam casa sibi annexa cum omnibus proventibus & usu fructibus ad limites ejus spectantibus quam de manu

venerabilis Domini *Ludolphi* Mindensis Ecclesie Episcopi cum consensu capituli Ecclesie ejusdem tenemus & comparavimus pro sexaginta marcis Osnaburgensium denariorum ad tempora vite nostre titulo usu fructuum quod vulgo dicitur lyfftucht *) nobis de medio sublatis integraliter & libere revertetur ad manus venerabilis Domini Mindensis Ecclesie prefati vel suorum successorum nichil juris cuiquam ex parte nostri penitus reservato in eadem. Et quia proprio sigillo caruimus presentem paginam sigillo *Ernesti* famuli dicti *Meyenbergh* fratris mei videlicet *Sophie* prefate petivimus communiri. Et ego *Er.* predictus ad hoc rogatus specialiter sigillum meum duxi presentibus apponi in testimonium premissorum. Datum Anno Dñi Millesimo tricentesimo vicesimo quinto ipso die beati *Stephani* prothomartiris.

26. Dec.

*) Liefftoch, leibzucht, leibgedinge. Vitalitium, annua pensio, quae morte extinguitur.

XXXVI.

QUOD BONA SINE CONSENSU CAPITULI NON OBLIGENTUR.

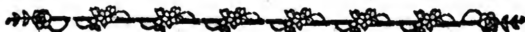
Nos *Johannes* (a) Decanus totumque Capitulum Ecclesie Mindensis recognoscimus & presentibus publice protestamur, quod ubicunque & quibuscunque ac qualitercunque aliqua bona vel redditus Ecclesie Mindensis per predecessores venera-

nerabilis Patris & Domini nostri Dñi *Lodewici* Episcopi nostri presentis absque consensu (b) & voluntate libera Capituli nostri obligata vel alienata aut alias illicite distracta fuerint illa dictus Dñus noster Episcopus repetere recuperare & se de ipsis intromittere de jure poterit & debebit, in quibus sibi per omnia assistere consilio & auxilio quantum poterimus & ipsum efficaciter volumus promovere & fideliter adjuvare. In quorum testimonium sigillum Capituli nostri ad causas presentibus est appensum Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo sexto ipso die *felicis in Pincis*.

14. Jan.

(a) In documento de an. 1324. nominatur *Johannes Andree*.

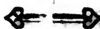
(b) Titulus integer in Decretalium lib. III. ibidem tit. X. c. I. ex Concilio apud *Valentiam*: Irrita erit Episcoporum donatio vel venditio vel commutatio rei Ecclesiasticae absque collaudatione & subscriptione clericorum.

XXXVII.

SUPER DECIMIS NOVALIUM APUD *WALESRADE*.

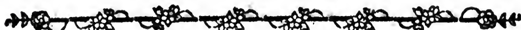
Nos *Henricus* Prepositus Monasterij monialium in *Walesrade* *) scire volumus universos presentes litteras inspecturos, quod in recompensam gratie nobis & monasterio predicto facte de decimis novalium ad vitam nostram & tempore quo nos apud dictam Preposituram erimus pro-

prio motu & ob reverentiam Rdi Patris Dñi *Lodewici* Mindensis Episcopi qui nobis dictam gratiam favorabiliter concessit prout in litteris suis inde confectis plenius continetur dicto Domino Episcopo dabimus & dare volumus singulis annis unam marcam Bremensis argenti in signum juris quod dictus Dñus Episcopus habet ad decimas novalium memoratas. In cujus rei testimonium nostrum sigillum presentibus est appensum. Datum Anno Dñi Millesimo tricentesimo vicesimo sexto feria sexta post Dominicam *invocavit*.

14. Febr.

*) Coenobium sanctimonialium Saxoniae inferioris an. 986. fundatum ad Alleram. In eo requiescit *Ludovicus* Mindensis Episcopus in eadem hac charta nominatus.

XXXVIII.

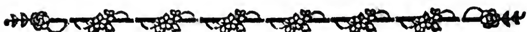
DE CENSU NOVORUM ORTORUM IN BRULONE.

Nos *Lodewicus* Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus recognoscimus per presentes quod dilecti nobis Decanus & Capitulum dicte nostre Ecclesie vel alij qui brulonem *) habuerint suo jure de voluntate nostra censum novorum ortorum in eodem brulone recipere poterunt quamdiu ipsi dictum brulonem habuerint & nos de ipso sicut de jure possumus aliter duxerimus ordinandum. In cujus rei testimonium nostrum secretum presentibus

bus eſt appenſum. Datum Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſexto feria quinta poſt *Miſericordia Domini.*

10. Apr.

*) De hoc vocabulo inferiùs quaedam recurrent.

XXXIX.

SUPER CASTRUM NOVUM.

Noverint univerſi preſentium inſpectores, quod cum venerabilis in Chriſto Pater & Dominus noſter Dñus *Lodewicus* Mindenſis Eccleſie Epiſcopus nobis *Ottoni* Dei gratia comiti de *Brochuſen* *) *Ode* conthorali noſtre *Hilleboldo* filio noſtro & noſtris veris heredibus dimidietatem ſui novi caſtri cum advocatia bonis ac juribus ad ipſam medietatem pertinentibus pignoris titulo obligaverit pro quadringentis marcis Bremenſis argenti, nos ipſam pecuniam ſolvere & dictam medietatem ipſius caſtri tenere & reddere per modos infra ſcriptos dicto Domino Epiſcopo promiſimus & promittimus per preſentes, ſic videlicet quod centum triginta marcas quas idem Dominus Epiſcopus tenetur noſtris quibusdam militibus ac ſubditis pro pecoribus ſolvere nos eisdem pro ipſo Domino Epiſcopo amicabiliter perſolvemus & ſeptuaginta marcas Bremenſes in preſentatione caſtri ſibi in *Minda* dabimus in parato, centum vero marcas ſibi dabimus in feſto beati *Johannis Baptiſte* proximo venturo ibidem & ultimas centum marcas in

festo Assumptionis gloriose virginis proximo subsequente in loco memorato, preterea dictum castrum erit sibi & ecclesie sue totaliter apertum contra omnes sibi & ecclesie sue injuriantes & contra quos guerram habere voluerit quovis modo. Item quandocunque dictus Dominus Episcopus aut sui successores vel Ecclesia Mindensis dictam medietatem ipsius castri redimere voluerint pro pecunia memorata intimationem talis redemptionis per spatium dimidii anni ante nobis vel nostris heredibus facta & pecunia prefata nobis in termino tali & loco predicto persoluta nos & heredes nostri pretacti ipsam medietatem prefati castri dicto Domino Episcopo aut ejus successoribus seu Ecclesie ipsius reddere & restituere aut representare debebimus cum omnibus juribus & pertinentiis suis omni contradictione remota & occasione qualibet quiescente, nec nos aliquam summam pecunie aut quicquam aliud ultra summam supradictam computabimus supra castrum memoratum, super dicta etiam redemptione aut redimendi preintimatione facienda dictus Dominus Episcopus quoad vixerit & nos non quolibet tempore liberam habebit optionem & voluntariam facultatem, successor autem dicti Episcopi qui pro tempore fuerit aut Ecclesia Mindensis similiter dimidii anni spatium ad faciendam preintimationem redemptionis dicti castri habebunt & nos vel heredes nostri predicti cum pecuniam nostram rehabere voluerimus talem redemptionem successori presentis Episcopi qui pro tempore fuerit aut ecclesie Mindensi ad unum annum ante preintimare debebimus more solito

&

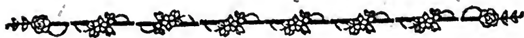
& consueto, super quibus omnibus firmiter tenendum. Nos *Otto* comes predictus prelibato Domino Episcopo & Ecclesie sue pro nobis & heredibus nostris fide prestita corporali promittimus per presentes omnia & singula supra scripta firma & rata tenere & inviolabiliter observare. Et nos *Thidericus Plump Johannes Friso Albertus Hanerber Johannes* de *Bucken Rodolphus* de *Runne* milites *Johannes Friso Bernerus Crenet Ludolphns* de *Raymer Hinricus Hanerber Thidericus Amendorp* famuli Castellani in *Brochusen Hinricus* de *Monichusen Johannes* de *Drech Arnoldus* de *Tekeneborch Hinricus* de *Drech Hermannus* de *Vysbeke* milites *Johannes* de *Mersch Zegebodo de Gropelinge Justacius* de *Rethern Thomas* de *Gropelingen Stacius* de *Monichusen* pro dicto comite de *Brochusen oda* uxore sua *Hilleboldo* filio eorum & heredibus ipsorum predictis tanquam principales debitores & fide jussores memorato Dño Episcopo & Ecclesie sue promittimus similiter fide data corporali in solidum per presentes omnia & singula supradicta firmiter tenere & omnem defectum adimplere super omnibus & singulis supradictis si quem per dictum comitem de *Brochusen* vel ejus heredes prenotatos haberi contigerit quod absit in aliquo premissorum & cum super hoc per dictum Dñum Episcopum vel ejus nuntium moniti fuerimus communiter vel divisim ex tunc infra quindenam civitatem Mindensem intrabimus inde non exituri nisi omnia & singula favorabiliter prius impleantur & de singulis satis fiat, si etiam aliquem dictorum fidejussorum sive fuerit miles aut famulus decedere quod absit con-

H 5 tigerit,

tigerit, ex tunc infra menſem alium loco ſui & eodem modo tam bonum & ſufficientem ſtatuemus. In quorum omnium teſtimonium & certitudinem firmiorem ſigilla noſtra preſentibus ſunt appenſa. Datum *Minde* Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſexto in vigilia Aſcenſionis Domini. 30. Apr.

*) *Henricus Wolterus* in *Chronico Bremenſi* MS. ultimum familiae Brockhuſanae vocat *Henricum*, affirmans eum in praelio Winſemenſi (1388.) occubuiſſe; Hic cum liberis careret, Dynaſtiam ſuam vendidit comitibus de *Hoya*, qui inſignia ſuis adjunxerunt.

XL.

SUPER CURTIBUS IN *HOLTHUSEN* ET *MEYNSEN*.

Nos *Fredericus* nec non *Dethardus* & *Johannes* fratres ac *Heinr.* & *Bodo* fratres famuli dicti de *Lerbeke* recognoſcimus omnibus preſentia viſuris ſeu audituris publice proteſtando quod de bona voluntate & conſenſu omnium coheredum noſtrorum reſignando obligavimus & preſentibus obligamus *Rodolpho* dicto *Kikebugh* famulo uxori ſue legitime noſtre nepti eorumque veris heredibus pro ſponſalibus domum noſtram & unam caſam in *Holthuſen* ſitas nec non domum noſtram dictam *Holthus* & duas caſas in *Meynſen* ſitas cum omnibus utilitatibus & proventibus ſilvis pratis paſcuis agris cultis & incultis pro quadraginta marcis cum quin-

quinque Bremenſis Argenti juſte & pacifice poſſidendo tali conditione mediante quod quandocunque predicta bona redimere poterimus aut voluerimus hoc predicto *Rodolpho* aut ſuis heredibus infra feſtum Nativitatis Domini & Epiphaniam per deliberationem & conſenſum omnium noſtrorum unanimem pro tunc exiſtentium debemus intimare & ex conſequenti infra octavam paſche proxime futuram ipſis pecuniam predictam perſolvemus curialiter & amice, ſi vero predicto termino intimatione premiſſa ut pretactum eſt eandem pecuniam ad redimendum predicta bona quod abſit non perſolveremus, ex tunc ſepedictus *Rodolphus* aut ſui heredes prefata bona pro predictis quadraginta quinque marcis Bremenſis argenti cum omnium noſtrorum juvamine & voluntate poſſunt vendere vel obligare, ad quod proteſtandum munimine ſigilli nobilis advocati *de Monte* coram quo obligationem predictam terminavimus preſentem litteram fecimus roborari. Et Nos jam dictus *Wedekindus* *) nobilis advocatus de *Monte* in teſtimonium & evidentiam majorem omnium predictorum ad petitionem partium utrorumque ſigillum noſtrum preſentibus duximus apponendum. Datum & Actum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſexto feria quinta proxima ante feſtum Penthecoſtes.

8. Maij.

*) Hic *Wedekindus* in charta anni MCCCXXXI. vocatur domicellus Montis & nobilis Advocatus Eccleſie Mindenſis.

XLI.

SUPER CASTRUM NOVUM.

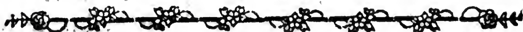
Noverint universi inspectores presencium, quod cum venerabilis Pater Dominus *Lodowicus* Mindensis Ecclesie Episcopus michi *Stacio* de *Rethin* famulo castrum novum in fideli custodia commisisset & ipsum rehabere vellet de consensu & capituli sui consilio super expensis per me factis in dicto castro & super restitutione ipsius castri cum dicto Domino Episcopo tractavi per hunc modum videlicet quod molendinum in *Wunstorpe* *) & advocatiam ibidem cum utilitatibus suis debitis nec non quatuor mansos in *Veltere* ac decimam trium mansorum in *Renneberghe* michi *Gherburgi* uxori mee ac nostris veris heredibus titulo pignoris obligavit pro ducentis marcis Bremensis argenti quas tempore quo dictum castrum hujusmodi me expendisse computavi ita videlicet quod quandocunque dictos quatuor mansos in *Velthere* & decimam trium mansorum predictam habuero & possidero pacifice & quiete, ad quod ego pro toto posse meo viriliter laborabo dictusque Dominus Episcopus michi cooperabitur cum effectu ex tunc mansos & decimam predictos pro centum marcis de dicta pecunia defalcandis titulo pignoris possidebo quos & decimam dictus Dominus Episcopus & ejus successores infra quatuor annos immediate tunc sequentes redimendi pro dictis centum marcis habebunt liberam facultatem, alioquin ipsis quatuor annis transactis a tempore possessionis pacifice ego & mei veri heredes predictos mansos & decimam in feodo habebimus libere perpetue possidendos,

dos, pro residuis vero centum marcis molendinum predictum solum aut advocatiam prefatam solam quod in dicti Domini Episcopi vel ejus successoris optione erit & arbitrio titulo pignoris ut supra dicitur debebimus reservare si etiam dictus Dominus Episcopus vel ejus successor me vel uxorem meam aut heredes meos de dictis centum marcis infra spatium unius anni persolvendis per fide jussores competentes certificaverit quod similiter in ejusdem Episcopi erit optione Ego vel alter nostrum qui pro tempore fuerit molendinum aut advocatiam predictos quale ipsorum habuero prefato Domino Episcopo aut ejus successoribus vel Ecclesie Mindensi absque omni contradictione reddemus libere & solute, homines etiam ad dictam advocatiam pertinentes exactionibus gravibus & servicijs nullatenus aggravabo & ipsos promovebo tuebor in omnibus & defendam ac alienatos & distractos cum omni diligentia & recuperatione viriliter revocabo nec supra dictam advocatiam aliquam aliam pecuniam aut quicquid aliud quoscunque modos debebo nec potero computare, hoc sane expresso, quod si Ego *Justacius* per computacionem meam predictam aut ex alia causa per meam culpam infra illud tempus quo dictum castrum habui memoratum Dominum Episcopum vel ejus ecclesiam in aliquo dampnificavi, quod michi infra annum a data presentium ostendere vel proponere poterit, super hijs sibi & ecclesie sue satis facere debebo integraliter & in toto. In quorum omnium testimonium Ego *Justacius* meum & nos *Hayneko* de *Monecbusen* ac *Johannes* de *Drech* milites

milites tanquam testes & tractatores singulorum premissorum nostra sigilla appendi fecimus huic scripto. Datum Anno Domini millesimo tricentesimo vicesimo sexto feria quinta post *jubilate*.
5. jun.

*) a *Wunstorpe* nomen sumpsere comites. Contra comitem de *Wunstorpe Ludovicus* Episcopus Mindensis castrum *Bockelo*, quem vinctum cum filio suo *Mindam* adduxerat, cujus adjutores erant Duces de *Lünenburg* & inveterati aemuli Ecclesiae Mindensis de *Hoja* comites, aedificavit, sed miles quidam de *Mönnichhusen* ab Ecclesia Mindensi praedictum castrum traditiose alienavit & nobili comiti de *Schowenborg* tradidit. *Chron. Mindense apud Meibomium.*

XLII.

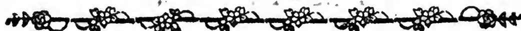
SUPER UNO MANSO IN *RODENBEKE*.

Nos *Hinricus* (a) Prepositus *Johannes* (b) Decanus totumque capitulum Ecclesie Mindensis recognoscimus & presentibus publice protestamur quod mansum situm juxta locum qui dicitur *Rodenbecke* quem Dñus *Wilhelmus* bon. mem. nostre ecclesie vicarius a *Wernero* de *Hasle* & suis heredibus emens Domino *Brunoni* de *Stemwede* presbitero ad possidendum vite sue tempora comparavit, cujus etiam mansi proprietatem capitulo nostro rite donavimus nos *Hinricus* Prepositus antedictus ipsi Dño *Brunoni* de *Stemwede* ad tempora vite sue cum omni juris integritate assignavimus & presentibus assignamus sic quod eodem Domino *Brunone* defunc-

defuncto dictus mansus cum sua proprietate ad altare sancti *Nicolai* in capella nostre prefate ecclesie perpetuis temporibus integraliter permanebit. In cujus rei testimonium sigilla nostra videlicet Prepositi & capituli presentibus sunt appensa. Datum Anno Dñi Millesimo tricentesimo vicesimo septimo in octava beatorum *Petri* & *Pauli* Apostolorum.

6. jul.

(a) Nobilis de *Lippia* Praepositus 1320—1333.
(b) *Joannes Andree* jam supra memoratus.

XLIII.

SUPER VILLICATIONE *LAUWERDESBUKE.*

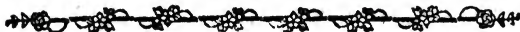
Ego *Baldewinus* de *Wenden* *) miles una cum omnibus heredibus meis veris & legitimis recognosco publice & protestor presentibus manifeste quod cum consensu & voluntate dictorum heredum meorum & quorumcunque interest renuntiavi & presentibus renuntio hominibus & bonis ville *Lauwerdesbuke* ac omni juri habito inibi in campis pratis & pascuis & universis que ibidem in feodo ab ecclesia Mindensi habueram, dimittens omnia & singula prenarrata venerabili Domino *Lodewico* Mindensi Episcopo & ipsi ecclesie Mindensi jure hereditario obtinenda, super premissis quoque a me & heredibus meis ex nunc debet impeticio fieri prorsus nulla, In quorum testimonium sigillum nostrum

noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſeptimo in vigilia *beate Margarethe*.

12. jul.

*) Pagus *Wenden* ſupra *Riddagshuſium* a Venedis & familia ejusdem nominis a pago ſuam deducit originem.

XLIV.

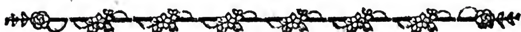
SUPER CURIA IM *SWEGHE* ET NOVALIBUS IN *RYSNE*.

Noverint univerſi preſencium inſpectores quod cum venerabilis Pater Dñus *Lodewicus* Epiſcopus Mindenſis Dominam *Hillen* contoralem mei *Johannes* de *Drock* militis *) de curia in *Swegbe* & decima novalium in *Ryſne* prope *Vredewolt* liberaliter infeodaverit ita quod uſu fructum ad tempora ſue vite habeat in eisdem nos *Johannes* predictus & *Hinricus* ejus filius milites promittimus per preſentes poſt mortem ipſius Domine *Hillen* nos de dictis curia & decima nullatenus vel noſtros heredes intromittere debere, ſe quod ad dictum Dominum Epiſcopum vel ejus ſucceſſorem ea de medio ſublata libere revertentur. In cujus rei teſtimonium noſtra ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſeptimo tertia decima Kalendas Auguſti.

20. jul.

*) *Meibomius* ad *Origines Marchanas Levoldi Northovii* notat: *Milites ejus miniſteriales*. Miniſteriales

les ſunt noſtri Equites, die Ritterſchafft, Saxonibus: die ehrbare und gute Männer, a miniſterio, quod ratione clientelae principibus debent, knapen oder knechte, ſervi, ſervientes & famuli. Diſtinguuntur & quaſi opponuntur liberae conditionis hominibus. Ex his, qui torque donabantur, Milites, Ritter appellabantur, reliqui Famuli vel ſervi; conferatur charta ſequens.

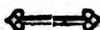
XLV.

SUPER BONIS IN VILLA *REDERE*.

Omnibus hanc litteram viſuris & audituris Ego *Bruningus* de *Suderſs* famulus (a) recognoſco me hujusmodi placitis (b) inter fuiſſe videlicet quod dictus *Boock* famulus *Wedekindo* domicello de *Monte* nobili advocato in *Minda* juſticiam non fecerit ſive juſtos redditus non dederit de hujusmodi bonis in villa *Redere* ſitis ſibi a dicto Domicello commiſſis, ex tunc dictus *Boock* cum domicello in ſupradictis bonis impedire non debet. In cujus teſtimonium ſigillum meum preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſeptimo vigilia beate *Marie Magdalene*.

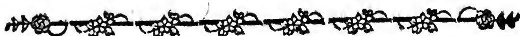
21. Jul.

(a) vid. nota chartae praecedentis; cui ſubdimus exempla: Magni Ducis Brunsvicenſis ſic clauditur: Teſtes hujus rei ſunt: *Geverhardus* & *Burchardus* de *Werberge* nobiles. *Lippoldus* de *Vreden* & *Baldewinus* de *Dalem* milites. *Henricus* de *Veltheim* & *Burchardus* de *Aſſeburg* famuli. an.

MCCCLVII. Et in alio transactionis instrumento: Nos *Burchardus* de *Asseborg*, *joannes* de *Oberge*, *Conradus* de *Saldere* milites. *Gebhardus* de *Werberge*, *Heinricus* de *Heimborge*, *Gunzelinus* de *Asseborg*, *Burchardus* de *Asseborg* dictus *Lochte*, *Gebhardus* de *Bortfelde*, *Ludolfus* de *Veltheim* famuli. *Fabricius* in *Chronico Mindensi* rem paucis ita explicat: Illo tempore (circa annum MCCCLXXX) non amplior virorum nobilium fuit titulus, quam ut strenui famuli nominarentur, Equites vero aurati, milites dicerentur. Morem initiandi milites & ordinis militaris regulam exhibet *Chronicon Belgicum p. 244.*

(b) Placitum mediae aetatis Scriptoribus significat comitia sive conventum procerum publicum, ubi pares curiae causas examini subjectas determinabant.

XLVI.

SUPER DECIMA IN *SNATHORST.*

L*odewicus* Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus omnibus hoc scriptum visuris salutem & noticiam subscriptorum. Cum olim Dominus *Volquinus* (a) bon. mem. predecessor de consensu capituli sui decimam in *Snathorst* una cum minuta decima & alijs suis pertinencijs que ad officium Wichgravij (b) & ad mensam Episcopalem spectabant altare sancte *Marie* in Ecclesia nostra majori donaverit ac ipsum altare, perpetuo dotaverit receptis ex eisdem sexaginta marcis Bremensis argenti a *johanne* tunc vicario & capellano altaris predicti

dicti quibus de manu laycali recuperavit decimam cum suis pertinencijs prelibatam nobis tamen vel successoribus nostris & capitulo Majori dumtaxat reservata facultate recuperandi ipsam decimam pro supradicta pecunie quantitate, igitur nos castrum nostrum *Reynenbergh* (c) ab ecclesia nostra *Dethardo* de *Slon* militi obligatum redimere aliter non valentes decimam hujusmodi cum suis pertinencijs omnibus de consilio & consensu nostri capituli ac *Conradi* dicti *Knigge* nunc capellani altaris ejusdem recepimus & abstraximus quam eidem *Dethardo* de *Slon* dedimus & vendidimus pro centum marcis Osnaburgensium denariorum ita tamen quod nos aut successores nostri ad sex annos ex nunc subsequentes redimere poterimus vel poterunt pro centum marcis Osnaburgens. ut prefertur in recompensam vero decime sepedicte & pertinenciarum ipsius curiam nostram superiorem prope *Hille* dictam *vore Warck* quam *Dethmarus* inhabitat cum octo modijs filiginis qui dicuntur Graffmolder eidem altari absolute donavimus pleno jure & ipsum altare cum eadem curia perpetuo dotavimus & dotamus per presentes, acta sunt hec de consensu & consilio nostri capituli & presens scriptum super hoc confectum nostro & ecclesie nostre sigillis communitum presentibus *Hinrico* Preposito *johanne* Decano *Wedekindo* Preposito Hamelensi *johanne* Cantore *Wernero Dumen johanne de Lubbeke justacio de slon Borchardo posch Hinrico Gripp Ryberto de Bure Volcmaro de Alten Hardewico de Monchusen johanne post Leonardo Lippoldo de Godenstede* & pluribus alijs fide dignis. Datum

 Minde

Minde Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo septimo ipso die beati *jacobi* Apostoli.

25. Jul.

(a) *Volquinus* Mindensis Episcopus ex comitibus de *Schwalenbergae.*

(b) Wickgraff. Wick civitas. comes sive judex civitatis judicio Criminali praesidens.

(b) *Conradus* Episcopus Mindensis ex nobilibus de *Diepholde* Sec. XIII. castrum *Reinenberg* aedificat.

XLVII.

SUPER DIMIDIETATE DECIME IN *BLIDINGENHUSEN.*

Nos *Liborius* presbiter *Rothgerus* & *Hermanus* famuli fratres de *Wulbeke* notum facimus universis presencia visuris & audituris publice protestando, quod a *Widekindo* *) nobili domicello de *Monte* & suis heredibus dimidietatem decime in *Blidingenhusen* cum omnibus pertinencijs emimus pro viginti duabus marcis Bremensis argenti pacifice possidendam tali conditione mediante quod predictus nobilis domicellus & sui heredes eandem dimidietatem decime pro eisdem viginti duabus marcis infra quinque annos continue sequentes a proximo festo *Michaelis* computando reemere possunt quo facto dimidietas predicta decime ad ipsos libere revertetur. In cujus rei testimonium sigillum mei *Rothgeri* pro me & fratribus meis presentibus est appensum. Et nos *Liborius* presbiter

ter & *Hermannus* famulus appenſioni ſigilli fratris noſtri conſenſum adhibemus. Datum & actum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſeptimo ipſo die beati *jacobi* Apoſtoli.

25. Jul.

*) De hoc *Widekindo* jam paulo ſuperius.

XLVIII.

SUPER OPPIDUM *MÜNDER.*

Noverint univerſi preſencium inſpectores quod cum Ven. Pater & Dominus Dn̄us *Lodewicus* Mindenſis eccleſie Epiſcopus nobis *johanni Bock* & *Hinrico de Reden* militibus noſtriſque veris heredibus medietatem opidi in *Mündere* cum hominibus & juribus & omnibus alijs pertinencijs pro viginti & quinque marcis Bremenſis argenti obligaverit nos dicti milites promittimus memorato Domino Epiſcopo & ſuis ſucceſſoribus quod ipſum opidum dicto Domino Epiſcopo & Eccleſie ſue in omnibus neceſſitatibus contra quoslibet apertum erit & liberaliter permanebit, & quandocumque ipſum opidum redimere voluerit vel ſui ſucceſſores hoc ad ſpacium trium menſium nobis pre intimare debebit. & ſoluta pecunia nobis vel heredibus noſtris ex tunc ſtatim ſibi ipſum opidum cum omnibus ſupradictis reſtituere debebimus contradictione qualibet procul mota, preterea uxorem villici dicti *Scherenhagen* in parochia *Hulſede* cum duabus ſororibus ipſius uxoris litones *) eccleſie Minden-

ſis nobis in fideli cuſtodia commiſſas cum opidum redemerit reddemus & reſtituemus dicto Domino Epiſcopo vel ejus ſucceſſori omnibus pretermiſſis liberas & ſolutas. In cujus rei teſtimonium ſigilla noſtra preſentibus ſunt appenſa. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſeptimo Idus Auguſti.

13. Aug.

*) Lito, Litus, ſervus glebae adſcriptitius; fiſcalinus litus, qui in publicis, privatis aut Eccleſiarum fiſcis ſeu praedijs degit, apud *Henſchenium* ad vitam S. *Ludgeri* Ep. totam terram illam, quam *Laudulfus* Litus meus incolebat & proſerviebat.

XLIX.

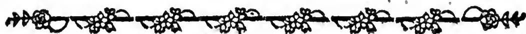
REDDITUS UNIUS MARCE DANDI IN VIGILIA *SIMONIS* ET *IUDE*.

Omnibus hoc ſcriptum viſuris ſeu audituris pateat manifeſte quod Ego *johannes* dictus *Schele* cantor Eccleſie Mindenſis vendidi in curia mea unius marce Mindenſis redditus dandos annuatim in vigilia beatorum *Symonis* & *jude* Apoſtolorum honorabilibus viris Dominis Decano & capitulo ejusdem Eccleſie pro quindecim marcis Bremenſis Argenti fertone *) minus a me receptis eidem capitulo per *johannem Petershagen* bone memorie pro remedio anime ſue rite traditis & legatis ita tamen quod dum de conſilio dicti capituli hujusmodi marce redditus alicubi emero ſeu comparavero effective dicta mea curia ex tunc a datione dicte

dicte marce libera permanebit. In cujus rei testimonium sigillum meum una cum sigillo ipsius capituli ad causas presentibus sunt appensa. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo septimo feria sexta post *Egidij* Abbatis.

4. Sep.

*) Ferto (Ferting, vierling) quarta pars unius marcae ut probat *Schilterus* ex charta an. 1415. Quod si de coetero evenire contigerit, quod Antistes nostrae Argentinensis Ecclesiae vel Electus ejusdem quicunque, non obstante Fertone, id est, quarta pars marcae argenti, per decedentem sibi ut ordinario legata, bona decedentis clerici vel Ecclesiasticae personae, post mortem sibi per se vel suos Officiales attrahere vel usibus suis applicare conaretur, hoeredes defuncti bonis sic derelictis indebite spoliando, quod tunc nos capitulariter & conjunctim requisiti assistere debemus & defendere, ut suo fertone contentus remaneat. idem ex charta an. 1419. alijsque locis comprobat.

L.

SUPER CERTIS BONIS IN *RODEN.* &c.

Nos *Lodewicus* Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus omnibus presentia visuris & audituris recognoscimus publice in eisdem, quod cum parati eramus una cum capitulo nostro strenuo militi *Geroldo de Horst* *) nostro ostendere juramento nos & ecclesiam nostram ad restitutionem dampnorum & deperditorum que habuit & recepit in diocesi Hildensemensi tempore pie memorie Dñi Go-

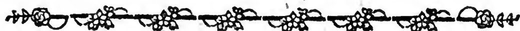

defridi predecessoris nostri aliqualiter non teneri ipseque miles secundum diffinitionem & dictum Dominorum militum & aliorum nobilium & fide dignorum in hoc contentus via juris nos & capitulum nostrum ac totam ecclesiam nostram ratione talium deperditorum & dampnorum quitos dimisit & solutos, demum matura consultatione prehabita perpendentes necessitatem nobis & ecclesie nostre per guerras multiplices imminentem & servitia que idem miles nobis & ecclesie nostre facere & impendere poterit fructuose ipsi *Gheroldo* militi ratione talium servitiorum nobis utiliter faciendorum nomine subvencionis liberaliter dedimus ducentas marcas Osnaburgensium denariorum pro quibus sibi & suis veris heredibus bona nostra in parochia *Roden* videlicet in villa *Toden* tres mansos in *Varle* duos & in *Rodesweden* duos cum suis pertinentijs prout mater ipsius militis ad tempora vite sue habet & habuit favorabiliter & amice in feodo contulimus & per presentes conferimus in hunc modum videlicet quod quandocunque nos vel nostri successores aut capitulum nostrum dicta bona reemere voluerimus pro prefata pecunia tunc ipse vel sui veri heredes nobis successoribus nostris vel capitulo nostro eadem bona pro tali pecunia restituent absque omni contradictione & impedimento libera & soluta. In quorum omnium testimonium nostrum majus sigillum presentibus est appensum. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo octavo ipso die beate *Agnetis* virginis & martiris.

21. Jan.

*) Jam

*) Jam Anno 1277. *Eberhardus* de *Horst* obvius est inter canonicos Ecclesiae Osnabrucensis.

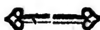

LI.

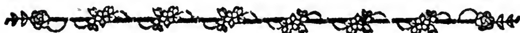
SUPER MINUTA DECIMA IN *HEMMENTINCHUSEN.*

Nos *Hinricus* Prepositus totumque capitulum Ecclesie Mindensis tenore presencium recognoscimus quod omnem minutam decimam que vulgariter dicitur Ochtmunt *) nobis de curte in *Hemmentinchusen* debitam nobis viro Domicello *Widekindo* de *Monte* advocato in *Minda* matura voluntate concedendo remisimus & per presentes remittimus quoad ipse eandem ad usum allodij proprij voluerit possidere, ita tamen quod ipse advocatus nobis tres solidos Mindenses singulis annis nomine pensionis de eadem ministrabit, postquam vero sepedictus advocatus allodium suum in alium locum transtulerit ex tunc prenominata curtis sub priore pensione nobis debita absque omni contradictione remanebit. In cujus rei certitudinem nostra videlicet Prepositi & Capituli quoad causas sigilla presentibus sunt appensa. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo septimo.

*) Dicitur, quoque Ochtum, der Schmal oder kleinzehende, der zehende von vieh. *Vogt Monum. inedita T. 1. p. 605.* Vendidi venerabili Dominae Abbatissae & conventui monialium in *Liliendale*.. decimam duarum peciarum . . cum suis minutis decimis, quae Ochtum dicuntur. *Idem T. 2. p. 37.*

Gerhardus D. G. Sanctae Bremensis Ecclesiae Archiep. . Noverint omnes hanc litteram intuentes, quod *Albero* civis Bremensis decimam quamdam in *Wursacia*, quae Ochtum dicitur . . in manus nostras in bonorum virorum praesentia resignavit &c.

LII.

SUPER BONIS IN *RADEN*, *VERLO* ET *RODESWEDEN* ET DECIMA IN *HALEDUM*.

Nos *Geroldus* miles *Henricus* famulus & *Rodolphus* ipsius filius famulus dicti de *Horst* recognoscimus publice per presentes quod quandocunque venerabilis Pater & Dnūs noster *Lodewicus* Mindensis Ecclesie Episcopus vel ejus successores aut capitulum suum reemere voluerint & decreverint bona in *Raden* *) videlicet in *Raden* tres mansos in *Verlo* duos & in *Rodesweden* duos cum suis pertinentijs a nobis *Geroldo* milite & nostris heredibus pro ducentis marcis Osnaburgensium denariorum & a nobis *Hinrico* & *Rodolpho* ejus filio ac nostris heredibus curias in *Offelten* & in *Buttinghusen* pro ducentis & quinquaginta marcis Osnaburgensium denariorum nec non decimam in *Haledum* pro ducentis & quinquaginta marcis dictorum denariorum que bona dictus Dn̄us Episcopus pro prefata pecunia nomine donationis & libere subventionis ac ratione servitiorum sibi & ecclesie sue utiliter per nos & nostros faciendorum nobis & nostris veris heredibus in feodo contulit per modum reemptionis ut prefertur & in suis litteris plenius continetur

tinetur tunc nos & nostri heredes veri dicto Dño Episcopo vel suis successoribus aut capitulo suo dicta bona particulariter vel in toto simul vel divisim ut superius est expressum, quod in ipsorum optione erit pro rata pecunie restituemus absque omni impedimento & contradictione libera & soluta, ad que omnia & singula nos & nostros heredes sub fidei datione presentibus obligamus. In quorum omnium testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo octavo ipso die beate *Agnetis* virginis & martiris.

21. jan.

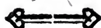
*) Ibidem situm est Castrum a *Gerhardo* hujus nominis primo Mindensi Episcopo e comitibus de *Schoumburg* orto an. MCCCLVIII. comparatum.

LIII.

SUPER DUOBUS MANSIS IN *SUNTHENNUNGBERN.*

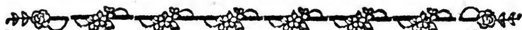
Lodewicus Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus omnibus hoc scriptum visuris salutem in Domino. Noverint universi presencium inspectores quod nos bona & libera voluntate dilectis nobis Preposito (a) Decano (b) & capitulo Ecclesie nostre Mindensis predicte proprietatem unius domus & duorum mansorum sitorum in villa & juxta *Suthennungbern* quos domum & mansos *Johannes* de *Eck Hinricus* ejus filius milites & uxor ipsius *Johannis* nec non ipsorum heredes coram nobis resignaverunt ad manus capituli antedicti & ipsum capitu-

pitulum ab ipsis emerat pro certa pecunie quantitate donavimus & donamus per presentes. In cujus testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum, Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo octavo duodecima Kalendas Maji.

20. Apr.

(a) *Henrico* nobili de *Lippia.*
(b) *Joanne Andree.*

LVI.

SUER DUABUS MARCIS DANDIS DE QUADAM CURIA CANONICALI.

Omnibus hoc scriptum visuris *Johannes* dictus *Schele* *) cantor Ecclesie Mindensis salutem & rei geste agnoscere veritatem. Noverint universi quod de consensu Decani & capituli Mindensis vendidimus *Hinrico* dicto *Budenstrucke* ac *Eyliken* uxori sue legitime duarum marcarum denariorum Mindensium redditus in curia nostra quam inhabitamus annuatim sub infra scriptis temporibus persolvendas, quas quidem marcas idem *Henricus* & sua uxor pro remedio animarum suarum ad Ecclesiam nostram Mindensem pure contulerunt, que eidem capitulo per nos vel successores nostros curiam obtinentes de eadem persolventur tali conditione adjecta, quod si duarum marcarum redditus in bonis infra civitatem Mindensem vel extra circumjacentibus comparaverimus, seu successor

ceſſor noſter comparaverit quod tamen de conſenſu ſcitu & voluntate capituli Mindenſis predicti faciemus ex tunc curia noſtra predicta a ſolutione penſionis hujusmodi erit libera & ſoluta, placuit etiam dictis *Heinrico* & *Eylicken* ut due marce predicte in octava diei omnium animarum poſt Penthecoſtes quamdiu vixerint taliter dividantur prout in noſtro Kalendario eſt **) inſertum, cum autem alter eorum deceſſerit unius marce diſtribucio in die obitus ipſius & pro ejus memoria peragenda diſtribuetur, ita quod duodecim ſolidi canonicis tunc preſentibus novem ſolidi, vicarijs ſimiliter, preſentibus ſcholaribus ſolidus & ad oblationem & candelam ſedecim denarij camerarijs & campanarijs octo denarij miniſtrentur, altero etiam decedente ſimilis erit diſtribucio de marca reſidua prout ſupra quod ſub ſigillo noſtro una cum ſigillo capituli predicti ad cauſas duximus proteſtandum. Et Nos Decanus & Capitulum predicti ſigillum noſtrum ad cauſas huic littere in evidentiam premiſſorum duximus apponendum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo octavo in craſtino beati *Egidij* Abbatis.

2. Sept.

*) Cantor Eccleſiae Mindenſis *Johannes Schele* jam notatur in Catalogo Capitularium dictae Eccleſiae an. 1311.

**) Kalendarium hic pro regiſtro aut directorio diſtributionum quotidianarum ſumitur.

LV.

SUPER PROPRIETATE DUORUM ORTORUM.

Lodewicus Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus omnibus hoc scriptum visuris salutem in Domino sempiternam & perpetuam noticiam rei geste. Noverint igitur universi presencium inspectores quod nos discretorum virorum Prepositi Decani & tocius Capituli ecclesie nostre Mindensis accedente consensu pleno & expresso proprietatem duorum ortorum extremorum juxta curiam *Bastorpe* extra valvam dictam codor sitorum quos *Hermannus* & *Johannes* fratres dicti *Crusen* a nobis in feodo detinebant & nobis ipsi & eorum veri heredes resignabant, quos quidem ortos honorabilis vir *Johannes* de *Lubbecke* ecclesie nostre canonicus & Archidyaconus in *Pattensen* accensus amore divino ab ipsis comparavit certa pecunie quantitate quorum proximiorem ad altare decem millium martirum ad ponendum ibidem lumen nocturnale per circulum anni perpetue in ecclesia nostra, remotiorem vero ad altare beate *Katherine* ad ipsius octavam peragendam deputavit ad peticionem piam & justam predicti *Johannis* damus ac conferimus per presentes ad usum memoratum secundum ordinationem quam idem *Johannes* duxerit faciendam. Ob quorum omnium testimonium & robur perpetuum sigillum nostrum una cum sigillo capituli nostri predicti presentibus est annexum. Actum & Datum Anno Domini Mille-

Millesimo tricentesimo vicesimo nono in crastino conversionis beati *Pauli* Apostoli.

26. Jan.

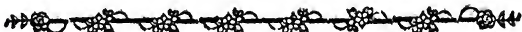

LVI.

SUPER CERTIS CURTIBUS IN *GHESTORP* IMPIGNORATIS.

Nos *Lodewicus* Dei gratia Mindensis ecclesie Episcopus in presenti littera nostra recognoscimus & publice protestamur quod cum *Hinricus* de *Horst* famulus & *Rodolphus* filius suus vendiderint sub spe reemptionis quasdam curias in villa *Ghestorpe* quas a nobis tenent in feodo nobili viro *Rodolpho* de *Desphohlte* nos dictam venditionem ad sex annos proximos ratam habebimus atque gratam ipsumque nobilem pro dicto tempore ipsas curias volumus possidere. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo nono feria sexta ante Dominicam *Invocavit*.

10. Mart.

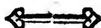

LVII.

SUPER UNO ORTO EXTRA VALVAM KODOR.

In nomine Domini Amen, *Lodewicus* Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus universis presentia visuris vel audituris salutem in Domino & presentis scripti perpetuum valorem. Nosse cupimus tam presentes quam posteros quod cum *johannes* de

Lubbeke

Lubbeke Ecclesie nostre predicte canonicus & Archidyaconus in *Pattenhusen* amore tactus divino salutem anime sue efficaciter precogitans ortum unum situm extra Valvam dictam codor a *Ludolfo* dicto *Schewilige* uxore sua & veris eorum heredibus, quem ortum predictus *Ludolfus* a nobis in feodo detinebat & nobis ipse & veri sui heredes resignabant ut exinde anniversarius sue depositionis dies jugiter in dicta nostra Ecclesia specialiter peragatur proprijs sumptibus comparavit, supplicavit nobis humiliter & devote quatenus proprietatem dicti orti ipsi donare seu conferre curaremus, nos vero pijs ipsius precibus inclinati proprietatem predicti orti discretorum virorum Prepositi Decani & omnium quorum interest de nostro capitulo accedente consensu pleno & expresso antedicto Domino *johanni* damus & conferimus libere in hijs scriptis ad usum memoratum secundum ordinationem quam idem Dominus *johannes* duxerit faciendam, ob cujus testimonium sigillum nostrum una cum sigillo capituli nostri predicti presentibus est annexum. Actum & Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo nono in crastino *Gregorij* Pape.

13. Mart.

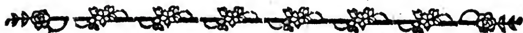

LVIII.

SUPER BONIS IN *GESTERUNGEN* REDIMENDIS.

Nos *Hinricus* ac *Rodolphus* filius *Hinrici* famuli dicti de *Horst* universis presentia visuris seu audituris cupimus fore notum quod nos promisimus & in hijs scriptis data fide promittimus *Lodewico* Dei gratia Mindensis ecclesie Episcopo duas domus sitas in *Gesteringen* infra sex annos immediate consequentes absque aliqua protractione a *Rodolpho* nobili viro Domino de *Depholte* redimere ac quitas & solutas Dño Episcopo predicto procurare. In cujus rei testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo nono ipso die *Servacij*.

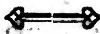
13. Maij.

LIX.

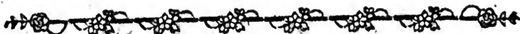
SUPER DECIMA IN *ELENHUSEN*.

Ego *Rabodo* de *Bure* recognosco universis presencia visuris seu audituris quandocunque Reverendus Dnūs Episcopus ecclesie Mindensis *Thidericum* de *Ufflen* famulum & suos heredes cum decima in *Eylenhusen* quam eisdem *Thiderico* & suis heredibus vendidi juste titulo venditionis inpheodaverit seu inpheodari voluerit quod ex tunc eandem decimam libere resignavi & ad manus

eiusdem *Thiderici* conferendum sibi resigno per presentes & protestor quandocunque ad presentiam eiusdem Rdi Dñi Episcopi Mindensis in propria persona venire potero quod eandem decimam ad manus sepedictorum *Thiderici* & suorum heredum coram eodem Domino Episcopo ore manuque sicut moris est resignabo. In cujus faciende resignationis testimonium sigillum meum presentibus duxi appendendum. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo in crastino beati *Dyonisii* martiris.

10. Oct.

LX.

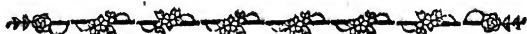
SUPER UNO HORTO EXTRA VALVAM KODOR.

L*odewicus* Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus omnibus hoc scriptum visuris & audituris salutem in eo qui est omnium vera salus. Noverint universi tam futuri quam presentium inspectores, quod nos propter grata servicia ab honorabilibus viris Dominis Preposito Decano & capitulo Ecclesie nostre Mindensis nobis & Ecclesie nostre impensa & imposterum impendenda proprietatem unius orti *johanni* de *Polde* civi Mindensi & suis heredibus quondam pertinentis quem idem Capitulum ab eodem *johanne* & suis heredibus sedecim marcis Bremensis argenti comparavit siti extra valvam seu portam proprie dictam codor juxta ortum quem discretus vir *johannes* de *Lub-*

becke

becke nostre Ecclesie canonicus eidem Ecclesie ad memoriam ipsius peragendam legavit eisdem Preposito Decano & capitulo Ecclesie nostre predicte donavimus & donamus per presentes perpetuis temporibus possidendam ipsius capituli nostri expresso accedente consensu. In cujus donationis evidentiam nostrum sigillum presentibus est appensum. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo in crastino beati *Nicolai* Episcopi.

7. Dec.

LXI.

SUPER UNO CAMPO CIRCA *MYNDAM.*

Nos consules civitatis Mindensis recognoscimus & tenore presencium protestamur, quod constituti coram nobis *Herbordus* junior de *Ryntbelen Elizabeth* uxor sua & heredes eorundem recognoverunt quod campus juxta ortum Domini Episcopi Mindensis quoad paludem situs quem idem *Herbordus* prout recognovit coram nobis ab honorabilibus viris Dominis Decano & capitulo Ecclesie Mindensis pro annuo censu octo solidorum Mindensium eisdem Dominis Decano & capitulo annuatim in vigilia Nativitatis beate virginis *Marie* dandorum quoad vixerit habet in locato post mortem eiusdem *Herbordi* vacet & ad eosdem sepedictos Dominos Decanum & capitulum omni hereditaria successione extraclusa libere sine aliqua predictorum & suorum heredum contradictione revertatur. In cujus recognitionis testimonium

 sigil-

ſigillum noſtre civitatis preſentibus duximus appendendum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo feria ſecunda poſt *Lucie* Virginis.

17. Dec.

LXII.

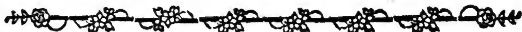
SUPER UNO ORTO EXTRA VALVAM KODOR.

Univerſis & ſingulis quibus exhibitum fuerit preſens ſcriptum pateat evidenter, quod cum ego *Wedekindus* dictus *Hoffſleger* uxor mea & noſtri heredes ortum noſtrum ſitum extra valvam codor honorabilibus viris Decano & capitulo eccleſie Mindenſis vendiderimus nichil juris nobis reſervando ipſumque ab eisdem Dominis pro penſione annuali videlicet pro dimidia marca Mindenſium denariorum annis ſingulis in vigilia nativitatis ſancte *Marie* virginis perſolvenda recepimus ſub locato & eundem ortum ſepibus & alijs neceſſarijs reedificandum reedificabimus noſtris proprijs laboribus & expenſis quod ſi negligentes fuerimus quod abſit, ita quod in ipſo die vigilie nativitatis beate virginis penſionem hujusmodi minime exſolverimus vel reedificanda non edificaverimus ex tunc prefati Decanus & Capitulum alijs locare poterunt dictum ortum & nos nichilominus de penſione retenta ſatis faciemus ac dampnum & expenſas quas ſuſtinuerint in reedificando & in ſepibus faciendo refundemus omni dubio procul mo-

to.

to. In cujus rei teſtimonium ſigillum meum *Wedekindi* ſupradicti pro me & meis heredibus eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo primo in craſtino beatorum *Marcellini* & *Petri* martirum.

3. jun.

LXIII.

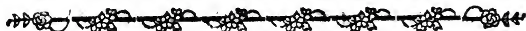
SUPER UNO MANSO EXTRA VALVAM HALREDOR.

L*odewicus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus hoc ſcriptum viſuris & audituris ſalutem in eo qui eſt omnium vera ſalus. Noverint Univerſi tam futuri quam poſteri preſentium inſpectores, quod nos diligenti conſilio prehabito, utilitate & neceſſitate Eccleſie noſtre fideliter conſideratis manſum unum ſitum extra valvam ſeu portam proprie dictam Halredor per mortem *johannis* dicti *Wederbleke* ac matris ipſius nobis & Eccleſie noſtre vacantem & proprietatem eiusdem honorabilibus viris Dn̄is Prepoſito Decano totique capitulo Eccleſie noſtre Mindenſis pro ſexaginta marcisBremenſis argenti quas in utilitatemEccleſie noſtre convertimus vendidimus ac vendimus rite & rationabiliter per preſentes perpetuis temporibus poſſidendos ipſius capituli noſtri expreſſo accedente conſenſu. In cujus vendicionis & omnium premiſſorum evidenciam ſigillum noſtrum una cum ſigillo capituli noſtri preſentibus duximus appo-

nendum, quod & nos Capitulum fecisse protestamur. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo primo ipso die beati *Bonifacii* Episcopi & Martiris.

5. jun.

LXIV.

PROPRIETAS UNIUS ORTI EXTRA VALVAM KODOR.

Nos *Heinricus* Dei gratia Prepositus Ecclesie Mindensis Universis tam presentibus quam futuris volumus esse notum quod ad cultum divinum ampliandum & propter grata servicia nobis a capitulo nostro Mindensi impensa proprietatem unius orti siti extra valvam codor empti a *Widekindo* dicto *Hoffsleger* & suis heredibus pro octo marcis Bremensis argenti quem ijdem *Widekindus* & sui heredes coram nobis ad manus ipsius capituli resignarunt de consensu dicti capituli donamus & presentibus assignamus prefato capitulo perpetuis temporibus possidendam. In cujus rei testimonium nostrum & capituli sepedicti sigilla presentibus sunt appensa. Datum Anno Dñi Millesimo tricentesimo tricesimo primo feria sexta proxima post *Bonifacii* martiris.

7. jun.

LXV.

LXV.

SUPER CERTOS MINISTERIALES.

Borchardus Dei gratia sancte Bremensis ecclesie Archi Episcopus omnibus hoc scriptum visuris salutem & rei geste cognoscere veritatem. Noverint universi presencium inspectores quod nos causis rationabilibus exigentibus consensu nostri capituli accedente honestos viros *justacium* de *Monichusen* militem *johannem justacium* & *Ludolphum* famulos de *Lubbeke* filios *Rabodonis* famuli bone memorie nostros & ecclesie nostre ministeriales venerabili Patri Domino *Lodewico* Mindensis ecclesie Episcopo eiusque ecclesie eo jure ministeriali quo nos & ecclesia nostra ipsos habuimus & habemus dimittimus & resignamus per presentes perpetuis temporibus possidendos in recompensam & permutationem discretorum virorum *johannis Conradi Hinrici* & *Thiderici* ipsius *johannis* filii dictorum de *Omünde* ministerialium ecclesie Mindensis quos nobis Pater venerabilis Episcopus predictus & ipsius ecclesia modo & forma premissis dimisit jure quo supra pacifice possidendos pleno & expresso consensu ac voluntate omnium ministerialium acto premissorum mediante. In quorum omnium testimonium premissorum sigillum nostrum una cum sigillo capituli nostri presentibus duximus apponendum, & Nos Capitulum ecclesie Bremensis in evidenciam consensus nostri presentem paginam nostro sigillo duximus roborandam. Datum *Breme* Anno Dñi Millesimo tricentesimo tricesimo primo ipso die beati *Odalrici* confessoris.

4. jul.

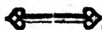

LXVI.

REDDITUS VARIJ IN *VISBECKE*.

L*utgardis* Dei gratia Abbatiſſa totusque conventus Monaſterij in *Visbeke* omnibus hoc ſcriptum viſuris ſalutem in Domino & rei geſte cognoſcere veritatem. Noverint univerſi tam futuri quam preſentium inſpectores quod nos in recompenſam quinque caſarum & arearum ipſarum ex oppoſito monaſterij noſtri trans rivum ſitarum quas honorabiles viri Prepoſitus Decanus ac Capitulum Eccleſie Mindenſis utilitate & neceſſitate eiusdem Eccleſie Mindenſis ac noſtre diligenter conſideratis pro tali annuo cenſu ſcilicet duodecim ſolidorum Mindenſium denariorum prout ſolvere conſueverunt nobis deputarunt ac dimiſerunt perpetuis temporibus poſſidendas conſolatori *) bonorum in *Visbeke* hoc eſt illi qui predicta bona a predicto capitulo obtinuerit hujusmodi duodecim ſolidos nomine penſionis in civitate Mindenſi annis ſingulis infra octavam beati *Michaelis* ſolvere tenebimur expedite & nos & noſtrum monaſterium ad ſolvendum aſtringimus per preſentes. In quorum omnium teſtimonium & conſenſum nos Abbas & conventus preſentes litteras ſigillis dedimus roboratas Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo primo ſexto die menſis Auguſti.

*) Durante vita communi quaedam ſubinde bona deſtinabantur, ex quibus menſae canonicorum conſolationes (ſpecialia fercula) ſubminiſtrabantur; qui horum bonorum curam habebant, conſolatores audiebant.

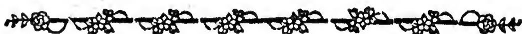

LXVII.

SUPER DECIMA IN *GROUEDE.*

Reverendo in Christo Patri ac Domino suo Dño *Lodewico* Mindensis Ecclesie Episcopo *Lambertus* dictus de *Osen* famulus tam debite quam prompte reverentie famulatum, vestre Dominationi dimidiam decimam in *Grouede* sitam cum plena voluntate fratris mei *Hermanni* prout decet presentibus nunc resigno quod sub appensione sigillorum duorum vestrorum vasallorum videlicet *Hugonis* militis & fratris sui *johannis* famuli dicti de *Halle* & mei sigilli appensione nunc protestor. Datum Anno Dñi Millesimo tricentesimo tricesimo primo, in die *Galli Lulli* Abbatum.

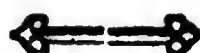
16. Oct.

LXVIII.

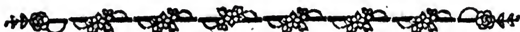
SUPER UNO MANSO IN *HOLTHUSEN.*

Omnibus hoc scriptum visuris & audituris. Ego *Johannes* miles dictus de *Brock* notum facio per presentes, quod accedente consensu filii mei *Hinrici* mansum unum situm in *Holthusen* cum proprietas ad me hactenus spectavit pleno jure honorabilibus viris canonicis ecclesie Mindensis trado & dimitto perpetuo possidendum ob salutem videlicet anime *Hillegundis* conjugis quondam mee ut ex nunc perpetuo dies anniversarius ipsius annis singulis in ecclesia Mindensi constanter & fideliter futuris temporibus peragatur. In cujus rei testimoni-

monium ſigillum meum una cum ſigillo *Hinrici* filij mei predicti preſentibus ſunt appenſa. Et Ego *Hinricus* jam dictus pro ratihabicione premiſſorum ſigillum meum huic ſcripto recognoſco appendiſſe. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo primo, *Galli* confeſſoris.

16. Oct.

LXIX.

SUPER PROPRIETATE TRIUM ORTORUM.

Omnibus hoc ſcriptum viſuris *Hinricus* de *Lippia* Prepoſitus Eccleſie Mindenſis ſalutem & noticiam ſubſcriptorum. Noverint univerſi quod nos accedente conſenſu capituli eiusdem Mindenſis Eccleſie proprietatem trium ortorum extra valvam codor ſitorum, quos predictum capitulum a *Hermanno* & *johanne* fratribus dictis *Cruſe* & eorum veris heredibus pro duodecim marcis emit eidem capitulo dedimus & damus per preſentes perpetuis temporibus poſſidendam. In cujus teſtimonium ſigillum noſtrum una cum ſigillo dicti capituli in ſignum conſenſus ipſius preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo primo feria ſecunda poſt feſtum beati *Thome* Apoſtoli.

23. Dec.

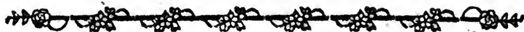
LXX.

LXX.

SUPER DECIMA IN GROUEDE.

Universis presentia visuris seu audituris nos *Hermannus* & *Lambertus* fratres dicti de *Ozen* recognoscimus publice protestantes quod honorabili Dño nostro Dño Episcopo Mindensis Ecclesie unam decimam in *Grovede* cum una curia de tribus mansis in Indagine prope villam *Surford* resignavimus & sigillorum testimonio duorum vasallorum nostrorum videlicet Dñi *Hugonis* militis & *Johannis* famuli fratrum de *Halle* presentibus resignamus. Datum Anno Dñi Millesimo tricentesimo tricesimo secundo in vigilia beate *Margarete* virginis.

12. jul.

LXXI.

SUPER ADVOCATIA IN KOLTHE.

Ego *Ludolphus* de *Slon* *) famulus recognosco & protestor coram omnibus presentia visuris seu audituris quod de consensu fratris mei *Dethardi* & heredum meorum omnium obligavi & obligo per presentes honorabilibus viris Dominis Preposito totique capitulo Majoris Ecclesie Mindensis advocatiam bonorum in *Colete* cum suis pertinentijs universis pro triginta marcis Osnaburgensium denariorum legalium sub hac forma quod predicti Domini & Capitulum pacifice & quiete possideant ipsam advocatiam donec per me vel per meos he-

redes

redes redimatur, nam ex tunc redemptione facta ipsi capitulo prefato triginta marcas persolvam integraliter & explete, si vero in eadem advocatia impeticionem aliquam vel impedimentum sustinuerint eisdem infra mensem postquam monitus fuero pretactam pecuniam ex toto persolvam omni dubio procul moto, si autem in premissis vel quolibet premissorum defectusali quis contingerit quod absit, statim post me quinque fidejussores infra scripti qui defectum hujusmodi totaliter adimplebunt, & nos *justacius* de *Slon Bartoldus* de *Billem*, *Rodolfus* de *Lunne Albertus* de *Rusle* & *johannes* de *Lubbeke* famuli fidejussores predicti *Ludolfi* recognoscimus sepedictis Dominis & capitulo manu complici & in solidum fide data promisisse quod omnem defectum in premissis vel quolibet premissorum contingentem infra duos menses postquam moniti fuerimus adimplere tenebimur in civitate Mindensi in parata pecunia vel pignoribus sufficientibus cum quibus dictas triginta marcas sibi potuerint procurare. In cujus obligationis simul & promissionis testimonium sigillum meum & meorum fide jussorum predictorum presentibus sunt appensa. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo secundo feria secunda proxima post decollationem *johannis Baptiste*.

31. Aug.

*) *Ludolfum & Dethardum de Slon* vid. in cit. *Codice Diplom. Ravensburg. p. 112 & 118.*

LXXII.

LXXII.

SUPER UNA CASA IN *VELTHEM.*

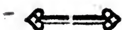
Nos *Johannes* de *Velthem* famulus & *Bodo* filius ejusdem presentibus profitemur protestantes universis quod unanimiter de consensu omnium heredum nostrorum *Johanni* dicto *Schichten* & ipsius heredibus nec non nobili viro advocato de *Monte* & filijs ejusdem ad manus *Johannis* premissi casam nostram in *Velthem* dictam Wegheueres Kote *) que annuatim quatuor solidos Mindenses quatuor pullos & quatuor uncia ovorum pro suis utilitatibus & proventibus universis dabit & ministrabit eisdem obligavimus assignando hac sub conditione quod facultas hujus case redimendi tantum infra festa purificationis & pasche nobis patebit pro pecunia memorata & in cujus testimonium evidens ego *Johannes* predictus sigillum meum pro me & filio meo antedicto ac alijs meis heredibus duxi appendendum. Et Ego *Bodo* premissus prenarrata firmiter approbo & protestor sub sigillo memorato. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo secundo in crastino beati *Thome* Apostoli.

22. Dec.

*) Kaute, Kave, casa ein hütten in lingua Saxoniae inferioris.

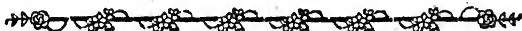
LXXIII.

LXXIII.

SUPER QUATUR MANSIS IN *WETBERGE.*

Venerabili in Christo Patri ac Domino suo Dño *Lodewico* Episcopo Mindensis Ecclesie *Lambertus* miles dictus de *Wetberge* famulativam in omnibus voluntatem. Dominationi vestre curiam cum quatuor mansis *Wetberge* sitis mitto & resigno dummodo *Wulffardo* & *Engelberto* de *Wetberge* fratribus ac ipsorum veris heredibus titulo justi pheodi conferatis. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo secundo. Ego etiam *Henricus* de *Wetberghen* miles notum facio Domino meo de *Minden* supradicto quod in mea presentia obligatio facta est antedicta. Datum &c.

LXXIV.

SUPER UNA CURIA CUM TRIBUS MANSIS IN *GROTEN-RICKLINGEN.*

Venerabili in Christo Patri ac Domino suo Domino *Lodewico* Episcopo Ecclesie Mindensis *Thidericus* de *Ryntbelen* civis in *Honovere* famulatam in omnibus voluntatem. Dominationi Vestre curiam cum tribus mansis sitis in majori *Ryclinge* mitto & resigno dummodo *Johanni* fratri meo & suis heredibus titulo justi feodi conferatis. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo secundo.

LXXV.

LXXV.

MANDATUM IMPERATORIS CONTRA MINDENSES SUPER JURISDICTIONE TEMPORALI.

Ludewicus (a) Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus Conſulibus & communitati civitatis Mindenſis fidelibus ſuis dilectis gratiam ſuam & omne bonum. Venerabilis *Ludewicus* (b) Mindenſis Epiſcopus Avunculus noſter kariſſimus auribus noſtris detulit Majeſtatis, quod vos & veſtri ipſum & ſuos in jurisdictionibus ſuis temporalibus & alijs juſticijs ſuis quas Anteceſſores ſui Mindenſis Eccleſie Epiſcopi exercuerunt per ſe & officiales ſuos multipliciter impeditis, quare cum nemo debeat uti jure alieno, niſi legitimis hoc ſibi competere deceat documentis, a vobis ſtudioſe requirimus & auctoritate preſentium diſtricte mandamus quatenus dictum Epiſcopum avunculum noſtrum Kariſſimum in ſuis jurisdictionibus aut juſticijs deinceps nullatenus moleſtetis niſi probare posſitis Imperatorum aut Regum Romanorum auctenticis litteris vobis jurisdictionem & juſticias competere ſupra dictas, quod ſi non feceritis & Epiſcopus Avunculus noſter denuo nobis conqueſtus fuerit eadem Majeſtas noſtra de oportuno remedio providebit. Datum *Nurenberg* Dominica *) cirumdederunt Regni noſtri Anno decimo octavo Imperij vero quinto.

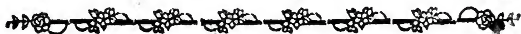
(a) *Ludovicus Bavarus* Rex Rom. ab an. 1314—1347.

(b)

(b) *Ludovicus* filius Ducis de Lüneborg Mindensis Episcopus ab an. 1324. ad 1345.

*) Dominica Septuagesimae.

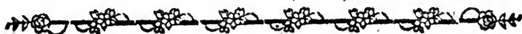

LXXVI.

SUPER NOVEM JUGERA.

Nos *Hinricus* de *Lyppia* Prepositus Ecclesie Mindensis recognoscimus per presentes, quod cum Capitulum dicte Mindensis ecclesie a relicta quondam *Alberti* de *Hermemolen Wynando* filio ejus ac eorum veris heredibus novem jugera extra valvam sancti *Symeonis* juxta locum qui dicitur clint sita emerit, nos de consensu dicti capituli proprietatem dictorum jugerum dicto capitulo donamus & presentibus assignamus perpetuis temporibus possidendum. In cujus testimonium nostrum & dicti capituli sigilla presentibus sunt appensa. Datum Dominica *Invocavit* Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo tertio.

21. Febr.

LXXVII.

SUPER DECIMA IN *EYLENHUSEN*.

Nos *Ludolphus* & *Luthertus* fratres dicti *Westfal* famuli recognoscimus in hijs scriptis, quod dum cum consensu nostrorum heredum decimam in *Eylenhusen Raboden* de *Bure* famulo pie memorie, justo venditionis titulo venderemus eandem

deci-

decimam cum omnibus ſuis juribus & pertinentijs ſupradicto *Rabodoni* nos & noſtri heredes coram Dno noſtro Epiſcopo Mindenſis eccleſie obſervato juris ordine reſignamus libere ſine alicujus impeticione poſſidendam propter quod cum ſepedictus *Rabodo* prenotatam decimam *Thiderico* & *johanni* fratribus de *Ufflen* famulis & ſuis heredibus pro quadraginta marcis Oſnaburgenſibus vendiderit, nos predicti fratres *Ludolphus* & *Luthertus* dicti *Weſtfal* & noſtri veri heredes & coheredes ſepedictis fratribus de *Ufflen* & eorum heredibus jam dictam decimam in *Eylbuſen* cum ſuis pertinencijs ſi quid juris in ipſa habere poſſemus ex ſuper habundanti dimittimus & reſignamus omni juri ſi quid juris in ipſa nos vel noſtri heredes nobis vendicare poſſemus renuntiantes in hijs ſcriptis nobis nullam peticionem in ipſa prorſus reſervando. Teſtes hujus rei ſunt nobiles Domicelli *Wedekindus* & filius ejus ſenior *Wedekindus* de *monte johannes Schele* cantor eccleſie Mindenſis *johannes de Haddenbuſen* famulus *Herbordus de Rynthelen* junior, *Conradus de Oſen Wernerus Schine* cives Mindenſes & plures alij fide digni. In cujus rei teſtimonium nos predicti *Ludolphus* & *Luthertus* fratres dicti *Weſtfal* famuli ſigilla noſtra pro nobis una & pro noſtris heredibus apposuimus huic ſcripto in quibus ſigillis nos heredes predictorum fratrum *Weſtval* pro teſtimonio noſtri conſenſus conteſtamur. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo tertio in Craſtino beati *Martini* Epiſcopi.

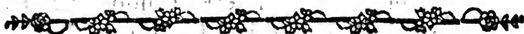
12. Nov.

LXXVIII.

SUPER CURIA IN *HEMMYE* CUM DUOBUS MANSIS.

Venerabili in Christo Patri ac Domino Dño ipsorum *Lodowico* Mindensis Ecclesie Episcopo *Hen. Wy. Al.* & *Al.* fratres dicti de *Wagendelle johannes* de *Wagendelle* servitij quantum poterunt & honoris. Dominationi vestre dimidiam curiam *Hemmye* sitam & duos mansos ibidem cum una casa & dimidia mittimus & resignamus dummodo *Annen* de *Haymborch* & suis heredibus titulo justo pheodi conferatis Datum Anno Dñi Millesimo tricentesimo tricesimo tertio.

LXXIX.

SUPER DECIMA IN *GRAUEN*

Nos *Bruningus* *) Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis universis presentia visuris tam presentibus quam futuris notum esse cupimus quod constitutus coram nobis *johannes* filius *Raynoldi* de *Honstrate* clericus Mindensis sanus mente & corpore volens saluti anime sue & parentum suorum utiliter providere in remissionem peccaminum sui & suorum nobis pecuniam super quinque mansos Decanatus se extendentem super curiam *Grauen* extra valvam sancte *Marie* sitam post decessum suum donavit liberaliter & legavit usu fructum tamen dicte decime integraliter de nostro beneplacito quoad vixerit retinendo, cujus etiam decime pro-

proprietatem Prepositus ecclesie nostre nobis contulit sicut in instrumentis super hoc nobis datis plenius continetur, prefatus vero *johannes* donationem suam observari & haberi decrevit in hunc modum, quod possessor decime prefate solvat tria talenta nomine pensionis annis singulis de eadem in Anniversario *Raynoldi* patris *johannis* predicti scilicet ipso die *Luciani* Martiris detur unum talentum & inter presentes dividatur in hunc modum quod canonicis presentibus duodecim solidi vicarijs sex solidi ad candelam & oblationem sedecim denarij Camerarijs & custodibus octo denarij tribuantur, & similiter in Anniversario *Albaydis* uxoris *Reynoldi* antedicti matris *johannis* supradicti videlicet ipso die *Felicis* confessoris & consequenter in Anniversario *johannis* sepedicti post quam decesserit tempore suo, reliqua duo talenta partialiter distibuantur & equaliter modo prenarrato quorum memoriam in libro ad hoc deputato volumus registrari & debitis officijs peragere sicuti de fratribus nostris fieri hactenus est consuetum. In cujus rei evidenciam & perpetuam firmitatem sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Et Ego *johannes* dictus de *Hornstrate* clericus prenominatus premissa vera esse recognosco & ea in singulis articulis observare promitto & intendo nec in aliquo in perpetuum contra ea facere vel venire sigillum meum una cum sigillo Capituli in testimonium presentibus apponendo. Datum Dominica qua cantatur Reminiscere Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo quarto.

20 Febr.

*) *Bruningus Engelebostele* an 1324. allegatur. pro Decano se gerens.

LXXX.

SUPER CERTIS BONIS IN *WERTZINGE-HUSEN.*

Ego *Dethardus* dictus *Lode* famulus recognosco presentibus publice protestando quod bona mea sita in *Werzingehusen* que legitima causa necessitatis exigente vendidi juste Vendicionis titulo *Woltbero* & *johanni* fratribus dictis de *Wertzingehusen* famulis *Rabodoni* & *Amelungo* fratribus dictis de *Wulbecke* ac eorum veris heredibus, que quidem bona venerabili Domino *Lodewico* Mindensis ecclesie Episcopo in hijs scriptis resigno more bonorum pheodalium ut dicti famuli & eorum heredes juste inpheodationis titulo talium bonorum ex gratia Domini Venerabilis Episcopi Mindensis Ecclesie inpheodentur. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Anno Dñi Millesimo tricentesimo tricesimo quarto Dominica qua cantatur *Quasi modo geniti.*

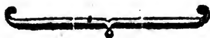

LXXXI.

SUPER DECIMAM IN *ODERINGHUSEN.*

L*odewicus* Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus omnibus hoc scriptum visuris salutem in Domino. Noverint universi quod de consensu capituli nostri *Thiderico de Slon* famulo *Vredeken* uxori sue nec non justis eorundem heredibus obligavimus titulo pignoris & presentibus obligamus decimam in *Oderinchusen* cum omnibus juribus & pertinentijs suis pro centum marcis Bremensis argenti pro qua quidem pecunia predictus *Thidericus* ipsam decimam a *johanne* de *Gropelingen* redemit ista conditione tamen interjecta, quod nos infra festum pasche & nativitatis beati *johannis Baptiste* eandem decimam quolibet anno per nos vel successores nostros recuperare poterimus pro jam dicte pecunie quantitate. In cujus rei testimonium nostrum & capituli nostri sigilla presentibus sunt appensa. Datum *Minde* Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo quarto in vigilia *Laurentij* martiris.

9. Aug.

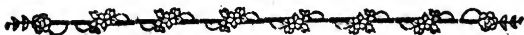

LXXXII.

SUPER QUATUOR MANSIS IN *MANDELS-LO* RECEPTIS IN FEUDUM.

Reverendo in Chriſto Patri & Domino Dño Epiſcopo Mindenſi *Ludolphus* de *Mandeslo* miles fidele obſequium cum ſtudio complacendi paternitati veſtre quatuor manſos *Mandeslo* ſitos excepta una caſa quam nobis reſervare volumus iſtos manſos cum omnibus litteris ibidem ſitis & uxorem villici in *Braſe* ejusque pueros omne jus quod habemus in eisdem heredibus in quibus nos inpheodaſtis cum conſenſu omnium noſtrorum heredum quorum intereſt, reſignamus libere per preſentes attencius ſupplicando quatenus *Ludolphum* de *Kampe* famulum & ſuos veros heredes in predictis bonis dignemini inpheodare. Datum ſub appenſione ſigilli mei in teſtimonium ſuper eo Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo quarto in vigilia *Simonis* & *jude* Apoſtolorum.

27. Oct.

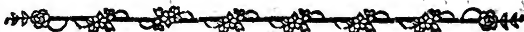
LXXXIII.

SUPER QUATUOR MANSIS IN *MANDELSLO.*

Nos *Ghyſo* de *Landesberge* & *Thidericus* de *Herbergen* famuli recognoſcimus publice proteſtando quod vidimus & audivimus quod *Ludolphus* de *Mandeslo* miles quatuor manſos ſitos *Mandeslo* excepta

ta una caſa cum omnibus juribus & pertinentiis ſuis libere reſignavit & reſignationem venerabili Domino Dno Epiſcopo Mindenſi per nos duos transmittit. In hujus rei teſtimonium ſigilla noſtra preſentibus ſunt appenſa. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo quarto in vigilia *Symonis & jude* Apoſtolorum.

27. Oct.

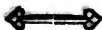

LXXXIV.

SUPER QUADAM AREA.

Nos *Bruningus* Decanus totumque capitulum Eccleſie Mindenſis cupimus eſſe notum publice proteſtantes *johannes de Lubbeke* noſter concanonicus coram nobis *Volcmaro* de *Alten* Prepoſito ſancti *johannis* Mindenſis ſpacium curie ſue juxta valvam Wyſere cujus finis Prepoſituram ſancti *johannis* attigit juxta domum prepoſiture predicte pro ſex ſolidis Mindenſium denariorum locavit annuatim cujus ſpacij longitudo triginta quatuor ulnas latitudo vero menſurata a cremenata ſuper cellarium poſita tredecim ulnas dinoſcitur continere quamdiu dictus *Volcmarus* Prepoſitus ſancti *johannis* extiterit pacifice poſſidendum, addicione tamen adjecta quod ſepedictus *Volcmarus* dicto *johanni* de *Lubbecke* vel ejus ſucceſſori dictam curiam habenti tres ſolidos in feſto paſche reſiduos vero tres ſolidos in feſto *Michaelis* immediate ſequenti perſolvet expedite. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum ad cauſas de conſenſu dicti *johannis de Lubbeke* pre-

 ſenti-

ſentibus duximus apponendum. Et Ego *Johannes* de *Lubbeke* ſupradictus omnia & ſingula coram dicto capitulo per me fore placitata preſentibus recognoſco, unde ſigillum meum una cum ſigillo ſepedicti capituli ad cauſas preſentibus eſt appenſum. Datum actum & placitatum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo quinto feria ſexta proxima poſt Dominicam *Oculi mei ſemper.*

24. Mart.

LXXXV.

SUPER CERTO SPATIO AREE.

Nos *Ludolphus* Decanus & Capitulum Sancti *Johannis* Mindenſis recognoſcimus in hijs ſcriptis de conſenſu noſtro de noſtrarum arearum proprietate que adjacet Prepoſiture noſtre eccleſie a parte orientali contra occidentem habens ſedecim a meridie vero contra aquilonem viginti quatuor pedum ſpacia honorabili viro Domino *Volcmaro* de *Alten* Prepoſito eccleſie noſtre & ſuis ſucceſſoribus aſſignavimus ſeu deputavimus perpetuis temporibus poſſidenda ut exinde ſingulis annis decem & octo denarij Mindenſis monete ad luminaria eccleſie noſtre in Dominica qua cantatur *Letare* per dictum Prepoſitum aut ſuos ſucceſſores fideliter miniſtrentur. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus duximus apponendum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo quinto in vigilia Penthecoſtes.

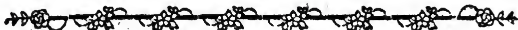
3. jun.

LXXXVI.

LXXXVI.

SUPER UNA CURIA IN *HILLA* DICTA *UPHOFF.*

Nos *Harbertus Lippoldus Herbordus Conradus* & *Olricus* fratres dicti de *Mandeslo* tenore preſencium recognoſcimus publice proteſtantes, quod renunciavimus & renunciamus omni juri ſi quod nobis vel heredibus noſtris competebat in curia dicta *Ophove* & bonis pertinentibus ad eandem juxta *Hille* immo eandem unanimi conſenſu voluntate heredum noſtrorum accedente Dno *Lodowico* Mindenſis ecclesie Epiſcopo & capitulo ſuo reſignamus promittentes nichilominus quod eccleſiam Mindenſem perpetuo impetere non debebimus ſuper bonis predictis per nos ſeu per alium vel alios qualitercunque de jure vel de facto. In teſtimonium premiſſorum ſigilla noſtra apponentes huic ſcripto Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo quinto.

LXXXVII.

SUPER UNA CASA IN *MEYSEN.*

Ego *Rodolphus* dictus *Kykebuſch* famulus recognoſco in hijs ſcriptis me cum conſenſu uxoris mee legitime *Ghislen* & filiorum meorum *Borchardi* & *Gherardi* & omnium aliorum meorum heredum voluntate & aſſenſu *Brunoni* parvo dicto *Holſch* civi in *Minda* & uxori ſue legitime *Hampen* & eorum veris heredibus meam caſam in *Meyſen* cum om-

nibus utilitatibus & proventibus seu pertinencijs quibuscunque pro tribus talentis Mindensium denariorum justo obligationis titulo libere possidendum obligasse hoc modo quod redemptionem ejusdem case nobis utrobique & vicissim in alterutrum constat arbitrium ad integrum annum unusquisque alteri preintimare poterimus & debemus, Annum vero integrum circum volutum predicta tria talenta eisdem meis creditoribus Ego & mei heredes expedite in civitate Mindensi persolvemus constituentes nichilominus *Fredericum* de *Hümen* militem & *Fredericum Westfal* famulum qui omnem defectum predictis *Brunoni* & *Hampen* & eorum veris heredibus in premissis vel quolibet premissorum contingentem supplere debebunt quando super eo fuerint requsiti, & quia proprio sigillo careo sigillo nobilis viri Domicelli mei *Wedekindi* advocati Ecclesie Mindensis & Domicelli *Montis* presens, scriptum in testimonium predictorum petivi roborari. Et Nos *Wedekindus* nobilis Domicellus predictus memoratam peticionem *Rodolphi* supradicti apposuimus huic scripto. Datum Anno Dni Millesimo tricentesimo tricesimo sexto ipso die Cathedra Sancti *Petri*.

18. jan.

LXXXVIII.

LXXXVIII.

SUPER DECIMA IN *LUTTEKENHEUSTEDE.*

Omnibus presencia visuris seu audituris Nos *Wedekindus* de *Schalkesberge* nobilis advocatus diocesis Mindensis cupimus fore notum, Nos dimidietatem decime site in villa dicta *Luttekenheustede* cujus proprietas nobis dinoscitur pertinere strenuo famulo *Meynardo* dicto de *Oldennesch* jure feudali rite & legaliter contulisse presentibus nostris vasallis *Friderico* dicto *Dumen* milite & *Justacio* dicto *Wecken* & alijs quam pluribus fide dignis. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum in castro nostro *Schalkesberge* Anno Dñi Millesimo tricentesimo tricesimo sexto ipso die beate *Lucie* virginis & martirs.

13. Dec.

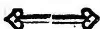

LXXXIX.

SUPER BRULONE EMPTO AB EPISCOPO.

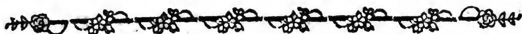
Lodewicus Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus Omnibus presentia visuris vel audituris salutem & noticiam subscriptorum. Noveritis quod pensatis ecclesie nostre utilitatibus nec non imminentibus nobis & urgentibus nos ipsius Ecclesie necessitatibus in hac parte Brulonem ad ecclesiam nostram spectantem cum omnibus & singulis suis pertinentijs tam in molendinis ortis aquis vijs invijs quam etiam juribus universis vendidimus justo

vendi-

venditionis titulo capitulo noſtro pro centum marcis Bremenſis argenti in numerata & ponderata pecunia nobis traditis libere poſſidendum, quam pecuniam in noſtros & eccleſie noſtre uſus nos recognoſcimus convertiſſe maxime cum idem Capitulum ipſum Brulonem de manu redemerunt laycali. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum una cum ſigillo capituli noſtri preſentibus eſt appenſum. Et Nos Capitulum predictum ſigillum noſtrum in ſignum conſenſus noſtri appoſuimus huic ſcripto. Datum & Actum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo ſeptimo feria quarta poſt *Andree* Apoſtoli.

3. Dec.

XC.

SUPER UNO MANSO IN *GHERDEN.*

Nobili viro & honeſto *Widekindo* Domicello de *Monte Ol.* dictus de *Wynningehuſen* famulatam in omnibus voluntatem, nobilitati veſtre manſum unum *Gherdene* ſitum per *Ghiſekonem* de *Lubbeke* in preſenti littera reſigno dummodo *Herbordo* dicto de *Billem* civi in *Honnovere* & uxori ſue ac heredibus ipſorum titulo juſti pheodi conferatis. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo ſeptimo.

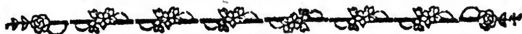

XCI.

UPPE DEM AMERCAMP RECEPTUM IN FEUDUM.

Reverendo in Christo Patri ac Domino Dno suo *Lodewico* Mindensis ecclesie Episcopo *Ludolphus* de *Sloen* famulus cum subjectione servitium siuum perpetuum. Noveritis me quedam bonorum que de manu vestra habeo videlicet campum dictum vulgariter amercamp in *Hellenbusen* situm legitima exigente causa vendidisse propter quod eundem campum ad manus *Wedckindi* Dni *Montis* & vestri nobilis advocati coram vobis resigno per presentes conferendum titulo feudi advocato vestro nobili prelibato per vos secundum quod exigerit ordo juris quam resignationem sepedicto vestro advocato cum dicto campo infeodato ratam & gratam observabo. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo octavo feria quarta post Dominicam qua cantatur *Invocavit.*

4. Mart.

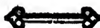

XCII.

SUPER XVI. AGROS ET UNAM AREAM IN *HELHEN.*

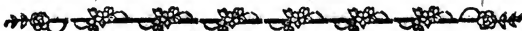
Nos *Botherus* & *Arnoldus* fratres de *Helhen* famuli *Elizabeth* & *jutta* sorores eorundem recognoscimus publice in hijs scriptis quod cum pleno consensu omnium heredum nostrorum obligavimus

&

& presentibus obligamus *Gotfrido Borcholten* & *Johanni* de *Hesen* fratribus & legitimis eorum & ipsorum veris heredibus sedecim agros in campo *Helben* sitos cum una area que dicitur en hoffstede in *Helben* cum omnibus juribus utilitatibus & proventibus universis pro septem marcis Bremensis argenti in hunc modum, quod redemptionem predictorum in medio quadragesime singulis annis prenuntiare poterimus & consequenter prenuntiatione facta predictis obligatarijs & eorum heredibus in festo *Walburgis* virginis subsequente antedictam summam pecunie eisdem nos & nostri heredes dabimus & persolvemus expedite in ista persolutione facta bona prelibata ad nos libere revertentur, ad quod protestandum sigillum patrui nostri *Botheri* de *Helben* famuli pro nobis & nostris veris heredibus presentibus duximus appendendum. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo octavo die Dominica qua cantatur *Oculi.*

15. Mart.

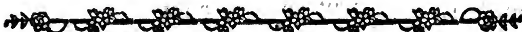
XCIII.

PERMUTATIO CERTORUM LITONUM.

Nos *Thidericus* miles *Thidericus* & *Ludolphus* ejus filij famuli dicti de *Goltern* recognoscimus & liquide in hijs scriptis protestamur quod unanimi consensu omnium nostrorum heredum Reverendo in Christo Patri ac Domino nostro *Lodewico* Mindensis Ecclesie Episcopo & eidem sue Ecclesie *Hillebrandum* villicum curie in *Coldenenvelde*

velde noſtrum ſervum & colibertum titulo concambij dedimus & dimiſimus ad idem jus quod nos cum ipſo habuimus recipientes in reconcambium pari permutationis titulo *Sifridum* de *Sacmolen* ejus litonem ad idem jus quo nobis dictus *Hillebrandus* tenebatur. In cujus concambij titulum ſigilla noſtra appoſuimus huic ſcripto. Datum Anno Domino Milleſimo tricenteſimo triceſimo octavo ipſo Aſcenſionis Dominice.

21. Maji.

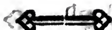

XCIV.

SUPER OPPIDUM *MUNDERE.*

Nos Conſules tam futuri quam preſentes & univerſi Burgenſes opidi *Mundere* recognoſcimus & publice proteſtamur coram omnibus ad quorum preſentiam pervenerit preſens ſcriptum, quandocumque omagium Domino noſtro Duci de *Luneborgh* vel alicui alteri ex parte ſui fecerimus, quod tunc etiam Domino noſtro Epiſcopo & ceteris Dominis noſtris capituli Mindenſis Eccleſie ſeu quibuscumque aljis ex juſſu & mandato eorum debuerimus idem omagium ſine omni contradictione & prorogamine benivole faciemus. Hec preſcripta in preſentibus noſtro ſigillo ſignatis promittimus inviolabiliter obſervare. Datum Anno Domini M° CCC° XXX° octavo ipſo die beati *Galli* Confeſſoris.

16. Oct.

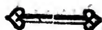
XCV.

SUPER DUOBUS MANSIS IN *IMMENDORPE*.

Nobili viro Domino suo Dno *Wedekindo* de *Monte* Mindensis dioc. Advocato *Jordanus* miles de *Wenthusen* cum debita promptitudine obsequij quicquid poterit & honoris, nobilitati vestre duos mansos in campis & villa *Immendorpe* Hildesemensis dioc sitos cum omni jure & omnibus suis pertinentijs ibidem sicut eos hactenus a vobis habui & pacifice possedi resigno plenarie in hijs scriptis renuntiando omni juri quod michi & meis heredibus in eis competebat & competere posset in futuro, rogans etiam intimo cum affectu ut Dominum *Johannem* militem de *Goddenstede* consanquineum meum & suos heredes cum eisdem dignemini infeodare, qua infeodatione a vobis facta meam resignationem de dictis bonis gratam & ratam observabo. In hujus resignationis mee evidens testimonium vestre preclare nobilitati transmitto presentem litteram inde conscriptam sigillo meo patenter communitam. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo octavo in die beatorum *Symonis* & *jude* Apostolorum.

28. Oct.

XCVI.

SUPR UNO MANSO IN *NORTASLE*.

Nos *Florinus* Dei gratia Decanus totumque Capitulum ecclesie sancti *Blasii* in *Brunswick* litteris presentibus publice recognoscimus & testamur, quod concordi voluntate permutacionem fecimus cum famoso viro Domino *Widekindo* de *Monte* Mind. dioc. nobili advocato & suo filio Domino *Wedekindo* donantes ipsis & eorum heredibus proprietatem unius mansi ad ecclesiam nostram pertinentis in *Nortasle* siti cum omni jure possidendam & habendam, pro qua proprietate dicti mansi ijdem nobiles dederunt nobis & ecclesie nostre vice versa proprietatem unius mansi in *Lockmachtersem* siti cum omni jure apud ecclesiam nostram perpetuo permansuram. In hujus permutationis evidens testimonium dedimus prefatis nobilibus & eorum heredibus presentem litteram inde conscriptam sigillo ecclesie nostre patenter communitam Actum & Datum in capitulo nostro Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo octavo in die beatorum *Symonis* & *jude* Apostolorum.

28. Oct.

XCVII.

SUPER UNO CAMPO CIRCA *MYNDAM.*

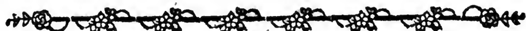
Officiales curie Mindensis universis & singulis presentia visuris vel audituris salutem & noticiam subscriptorum. Noveritis quod constitutus in judicio coram nobis *Herbortus* junior dictus de *Ryntbelen* pro se & suis heredibus voluntarie recognovit se dimisisse & dimisit campum quemdam prope ortum Domini Episcopi situm in Brulone de quo orti quidam sunt exculti in quibus idem *Herbordus* habuerat usu fructum temporibus vite sue honorabilibus viris Dominis Decano totique capitulo Ecclesie Mindensis ortum tamen quemdam solum attingentem finem orti dicti Dñi Episcopi Mindensis ab eisdem Dominis obtinuit de quo singulis annis ipso die beati *Michaelis* Archangeli quatuor solidos Mindensium denariorum pensionis nomine dictis Dominis ipse *Herbordus* & sui heredes tenebuntur ministrare. Actum in ambitu Majoris Ecclesie Mindensis presentibus testibus videlicet *Hermanno* dicto *Kense* canonico Ecclesie Sancti *Martini johanne* de *Ryntbelen* Ecclesie Majoris perpetuo vicario *Wedekindo* dicto *Hoffleger* proconsule, *johanne Stevenick* Wychgravio *Wedekindo* ipsius *Wedekindi* filio *Alberto* dicto *Brummer* civibus Mindensibus & pluribus alijs fide dignis. Et nos officialis predictus sigillum officialitatis apponendum presentibus duximus in testimonium omnium premissorum sub Anno Dñi Millesimo tricentesimo tricesimo octavo tertio Kalendas Novembris.

30. Oct.

XCVIII.

SUPER QUATUOR MANSIS IN *ERVES-SEN.*

Nos *Lodewicus* Dei gratia Mindensis ecclesie Episcopus universis presencia visuris seu audituris cupimus fore notum, quod dilectis nobis in Christo Decano & capitulo ecclesie nostre pretacte proprietatem quatuor mansorum in *Ervessen* quos dilectus nobis *Lippoldus* de *Godenstede* canonicus Ecclesie prefate pro certa pecunie quantitate a *Wydekindo* de *Indagine* comparaverat & Capitulo antedicto pro salute anime sue in perpetuam memoriam in testamento assignavit & tradidit cum plena juris integritate ad hujusmodi bona spectantis juxta ordinationem testamenti eiusdem erogavimus jure perpetuo & presentibus condonamus, dantes presentes litteras sigillo nostro sigillatas in testimonium super eo. Datum & Actum *Minde* Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo octavo.

XCIX.

SUPER DUOBUS MANSIS IN *MARTESLO.*

Omnibus presens scriptum cernentibus *Ludolphus* & *Dethardus* fratres dicti de *Slon* & *Justacius* eiusdem *Ludolphi* filius famuli nec non *Soffia Ludolphi* & *Anna Dethardi* predictorum uxores salutem in Domino sempiternam & rei infra scrip-

te cognoſcere veritatem. Quod nos de conſenſu & plena voluntate omnium heredum noſtrorum legitimorum juſto vendicionis titulo vendidimus honorabilibus viris Dominis Decano & Capitulo eccleſie Mindenſis duos manſos ſitos juxta *Mertes-lo* in campo Mindenſi cum omnibus ſuis juribus & pertinencijs pro octoginta marcis Bremenſis Argenti nobis pagatis integraliter & ſolutis quos quidem *Dethardus de Slon* miles pater noſter bon. mem. a *Florentio* de *Dungerten* milite venditionis titulo comparaverat dimittentes & reſignantes eosdem manſos dicto Capitulo in poſſeſſionem ſuam per preſentes abſque ulla advocatia & qualibet ſervitute liberos & pacifice poſſidendos, reſignamus etiam nichilominus in hijs ſcriptis venerabili in Chriſto patri & Domino Dno *Ludowico* predicte eccleſie Epiſcopo noſtro pheudi Domino manſos ſupradictos quos & nos *Sophia Ludolphi* & *Anna Dethardi* uxores predictorum in figura judicij libere & voluntarie reſignaſſe proteſtamur. In cujus venditionis ſimul & reſignationis evidens teſtimonium ſigilla noſtra *Ludolphi Dethardi* & *juſtacij* prefatorum pro nobis uxoribus noſtris & heredibus univerſis duximus preſentibus apponenda, que quidem ſigilla Nos *Sophia* & *Anna* femine predicte quia proprijs ſigillis caruimus recognoſcimus pro nobis hijs ſcriptis appendiſſe. Datum & Actum Anno Domini Milleſimo triceenteſimo triceſimo nono in Dominica qua cantatur *Letare Jheruſalem.*

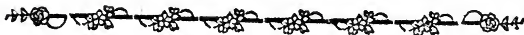
C.

C.

SUPER DUOBUS MANSIS IN *MARTESLO.*

L*odewicus* Dei gratia Mindensis ecclesie Episcopus Omnibus hoc scriptum visuris seu auditu- ris pateat evidenter, quod nos propter grata servicia & promoticiones nobis & ecclesie nostre impensa ac impensas & adhuc impendendas ab honorabilibus viris Dominis Preposito Decano & Capitulo ecclesie nostre predicte proprietatem duorum mansorum sitorum juxta *Merteslo* in campo Mindensi quos ijdem Prepositus Decanus & Capitulum a *Ludolpho Dethardo* fratribus & *justacio* ejusdem *Ludolphi* filio famulis de *Slon* & eorum veris heredibus pro octoginta marcis Bremensis argenti emerunt eisdem Preposito Decano & Capitulo donamus & conferimus perpetuis temporibus possidendam ipsamque venditionem & emptionem presentibus approbamus. Datum sub nostro sigillo secreto quia majori caremus Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo nono in Dominica *Palmarum.*

21. Mart.

CI.

SUPER DUOBUS MANSIS IN *MARTESLO.*

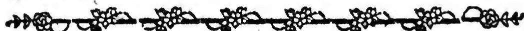
Ego *Ludolphus* de *Slon* famulus recognosco presenti littera sigillo meo munita quod nobili Domino Dno *Wedekindo* advocato de *Monte* & ejus

 here-

heredibus hujusmodi jus ſicut ipſe ratione advocatie ſue ſuper duos manſos in *Merteslon* honorabilibus viris Dominis Capitulo Mindenſis eccleſie renuntiando penitus reſignavit in curia ſeu domo ville Holthuſs quam pro nunc quidam nomine *Bouinck* inhabitat michi ab ipſo Domino advocato obligata aſſigno preſentibus & aſſcribo. ſi vero dictam Domum in Holthus idem Dñus de *Monte* vel ejus heredes aliquando decreverint redimere curiam ex tunc pro hujusmodi jure ratione advocatie ſue aſſignate Ego ſeu mei heredes faciemus quidquid duobus ſuis amicis & duobus meis ſeu heredum meorum amicis qui ad hoc deputati fuerint videbitur conſonum rationi. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo nono feria tertia *Palmarum.*

23. Mart.

CII.

SUPER CERTIS BONIS IN *STEMWEDE.*

L*odewicus* Dei gratia Mindenſis eccleſie Epiſcopus omnibus hoc ſcriptum viſuris ſeu audituris ſalutem in Domino Jeſu Chriſto, noveritis quod cum *Ludolphus* quondam dicte eccleſie Epiſcopus noſter predeceſſor pie memorie caſtrum *Steygelberch* recuperare vellet & in tanta neceſſitate *Heinricus* de *Monigbuſen* bona ſua in *Lewenhagen* que eidem prius a noſtra eccleſia predicta fuerant obligata pro eodem *Ludolpho* & eccleſia Mindenſi ſepedicta pro trecentis marcis Bremenſis argenti obligaſſet, idem dictus Dnus *Ludolphus* noſter predeceſ-

deceſſor eidem *Heynrico Hillegundi* uxori ejus ipſiusque *Heynrici* juſtis heredibus bona ejusdem ecclesie in *Stemwede* que quondam *Gherhardus* dictus *Spaan* miles ab eadem noſtra eccleſia titulo pignoris tenuerat in recompenſam cum omnibus ſuis utilitatibus & juribus ac cum hominibus & pertinentijs quibuscunque elemoſinis tamen pauperum duntaxat excluſis & exceptis que de predictis bonis annis ſingulis exſolvi conſueverunt & pro prelibatis trecentis marcis Bremenſis argenti titulo pignoris de conſenſu noſtri Capituli obligavit prout in litteris ſuper hoc confectis ſigillis eiusdem & dicti noſtri capituli ſigillatis ejusdem & dicti noſtri capituli ſigillatis vidimus contineri ſub dato anno Dñi Milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſeptimo Dominica *Letare Jheruſalem.* *) Igitur cum filij & heredes prenominati *Heynrici* de *Monighuſen* a nobis pecuniam prelibatam ſcilicet trecentas marcas repopoſcerint ac ipſa bona per nos redemirequiſierint, nec nobis facultas redimendi alijs debitorum honeribus pregravati propter preſentem carentiam ſuppeteret ne etiam dicta bona a noſtra eccleſia contingeret alienari diſcreto viro *Ludolpho* dicto *Beren* uxori ejus *Hillegundi* & ejus veris heredibus ſepenotata bona cum hominibus & cum omnibus juribus & pertinencijs ac utilitatibus exceptis elemoſinis prenotatis obligavimus & in hijs ſcriptis obligamus conſenſu ſupra taxati noſtri capituli ſuper hoc accedente. Et Nos noſtrique ſucceſſores dicta bona quandocunque facultas ſuppetierit redimendi liberam habebimus facultatem.

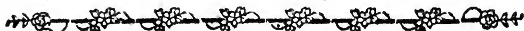
 In

*) 24. Mart.

In cujus rei teſtimonium ſigillis noſtri & capituli jam dicti preſens ſcriptum fecimus roborari. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo tridecimo nono in craſtino beate *Agnetis* virginis.

22. jan.

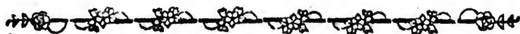
CIII.

SUPER ADVOCATIA IN *NAMMEN.*

Univerſis preſentes litteras viſuris ſeu audituris Nos *Wedekindus* Dominus de *Monte* nobilis advocatus eccleſie Mindenſis *Lyſa* uxor ſua legitima *Wedekindus* & *Wedekindus Gherardus Hinricus Bernhardus* & *Otto* eorum filij notum facimus recognoſcentes & conteſtantes publice per easdem quod cum conſenſu & voluntate omnium noſtrorum heredum verorum & coheredum quorum intereſſe poterit & intererat obligavimus nomine pignoris juſte obligationis titulo & obligamus per preſentes *Friderico* dicto *Dume* militi *Armegardi* uxori ſue legitime *Hermanno Arnoldo Friderico* & *johanni* filijs ſuis veriſque ſuis heredibus Advocatiam noſtram in *Namme* & per curtes in *Honrode* ad dictum *Byſſcopp* & uxorem ſuam cum omnibus ſuis juribus & pertinencijs ac utilitate quacumque pro viginti & quatuor marcis Bremenſis ponderis & argenti nobis pro noſtra voluntate perſolutis tali mediante condicione quod quandocunque advocatiam cum hominibus predictis predictam redimere voluerimus vel ipſi pecuniam ſuam repetere voluerint, id alter noſtrum alteri prenuntiabit infra feſtum

festum Nativitatis Christi & Epiphaniam ejusdem & ex tunc in festo pasche continue & immediate subsequente viginti & quatuor marcas predictas ipsis cum argento parato benivole persolvemus, quo facto dicta advocatia cum dictis hominibus ad nos & heredes nostros libere revertetur sine brigis. In cujus rei testimonium nos *Wedekindus* Dominus *Montis Lysa* uxor sua *Wedekindus* & *Wedekindus* eorum filij predicti fecimus presentes litteras pro nobis & heredibus nostris & coheredibus supradictis nostris sigillis roborari. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo quadragesimo feria quarta proxima post Dominicam *Letare*.

24. Mart.

CIV.

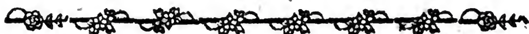
SUPER BONIS IN *VENENBEKE*.

Universis presentes litteras visuris seu audituris, Nos *Arnoldus* de *Eysterde* & *Gerburgis* uxor sua legitima notum esse volumus recognoscentes publice per easdem quod domus & due case in *Venenbeke* quas Dominus *Wedekindus* Dnūs *Montis* ecclesie Mindensis nobilis advocatus Domina *Lysa* conthoralis sua legitima eorumque filij & heredes nobis ad usum solum vite nostre vendiderunt, mortuis nobis ad eos absque impedimento libere revertentur. In cujus rei testimonium sigillum *Arnoldi* predicti pro nobis ambobus presentibus est appensum. Datum Anno Domini Millesimo tri-

centesimo quadragesimo feria quarta proxima ante festum *Palmarum.*

5. Apr.

CV.

SUPER UNA CURIA IN *LEMBEKE.*

Reverendo in Christo Patri ac Dno suo Dno *Lodewico* Mindensis ecclesie Episcopo *Thiderico* de *Werpe* miles debite fidelitatis obsequium, noveritis quod matura deliberatione resignavi & presentibus resigno post mortem meam & post mortem uxoris mee legitime si heredem non procreavero domum in *Lembeke* sitam quam colit *Conradus Rode* quam a vobis in pheodo teneo & cum omni jure & pertinentijs honesto viro avunculo meo dilecto *Godfrido* de *Tekeneborch* famulo jure hereditario possidendam reservando michi quamdiu vixero pro meo beneplacito & necessitate dictam domum vendendi obligandi seu donandi & distribuendi & de eadem pro mea voluntate ordinandi liberam facultatem & quidem si tempore obitus mei dictam domum in mea possessione quod were dicitur non habuero, resignatio hujusmodi vigorem non habebit aliqualem, supplico igitur Rdē vestre paternitati humiliter per presentes, quatenus dicto *Godefrido* domum predictam conferre dignemini in pheodo salvis predictis conditionibus vestrarum patentum testimonio literarum & quicquid in hijs facere decreveritis michi peto vestris litteris reformari. In evidens mee resignationis & premisso-

rum

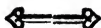
rum teſtimonium ſigillum meum preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Dni Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo Dominica *Vocem jocundatis.* 21. Maji.

CVI.

SUPER DUOBUS MANSIS IN *MANTESLO.*

Univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus tam preſentibus quam futuris nos *Albertus* de *Ruale* proconſul *johannes* de *Billem Maynhardus* de *Dron johannes Scretinchuſen Gerlacus Borchbeke johannes* de *Oldendorpe Willikinus Krumme* & *Ertwinus Tynogel* conſules jurati opidi Lubbecenſis recognoſcimus & preſentibus liquidius profitemur quod *Ludolphus* de *Slon* famulus, *Sophia* ejus uxor, *Stacius Ludolfus Dethardus* & *Bernhardus* eorundem filij ac *Hillegundis* ipſorum filia *Dethardus* de *Slon* famulus dicti *Ludolfi* frater *Anna* ipſius uxor in figura judicij coram *johanne Eylekint* judice jurato antedicti opidi noſtri preſencialiter conſtituti duos manſos in *Marteslo* cum omnibus appendicijs ſeu pertinencijs ſuis videlicet in paſcuis pratis aquis ſilvis agris cultis & incultis & univerſaliter cum omni juris integritate ſpontanea voluntate & unanimi conſenſu pro ſe & univerſis heredibus ſuis natis ſeu naſcituris honorabilibus Dominis Decano & capitulo Eccleſie Mindenſis libere reſignarunt ac omnimode manu miſerunt cum ſententijs congruis in judicio debitis & conſuetis ſuper hoc interrogatis & productis pro ipſorum commodo & utilita-

utilitate fine aliqua disbrigatione ac impeticione utriusque juris fine fine possidendos, quos quidem mansos Capitulum dicte Mindensis ecclesie emerat ab eisdem pro octoginta marcis Bremensis argenti ipsis integraliter traditis & solutis prout recognoverunt publice coram nobis unde abrenuntiarunt legitime viva voce modo quo decuit in tali judicio & coram judice memorato omni juri actioni proprietati ac impeticioni quod vel que ipsis & ipsorum heredibus seu coheredibus in dictis mansis pro nunc competebat vel imposterum aliqualiter competere potuisset ingenio de jure vel de facto assignantes nichilominus & in effectu dimittentes predictis Dominis & capitulo Mindensi supra memoratos mansos cum omnibus pertinentijs ac attinentijs suis in pacificam quietam ac legitimam possessionem. In hujus manu missionis & resignationis ac omnium premissorum robur perpetuum & testimonium verum & ad specialem peticionem ambarum parcium predictarum ac etiam pro peticione judicis prenominati qui proprio caruit sigillo duximus sigillum opidi nostri prefixi presentibus appendendum. Hujus rei testes fuere *Rabodo* sacerdos in *Lubben johannes Busge justacius* de *Reme* famuli & alij plures fide digni ad hoc vocati & rogati. Datum secunda feria proxima post festum beati *Martini* Episcopi hyemalis Anno Domini Millesimo tricentesimo quadragesimo.

13. Nov.

CVII.

CVII.

SUPER UNA CURIA CUM QUINQUE MANSIS IN *GROTEN RICHLINGEN*.

Universis & singulis Christi fidelibus ad quos presentes pervenerint nos *Johannes Henricus* & *Bruninghus* fratres filij quondam *Henrici* militis dicti de *Wetbberge* recognoscimus pro nobis & nostris veris heredibus presentibus publice protestando, quod in curia Hohoff & quinque mansis ad ipsam spectantibus sitis in *Grotenrichlingen* cum omnibus usu fructibus & pertinencijs eorundem Episcopo & Ecclesie Mindensi per mortem *Hillebrandi* de *Orberghe* bon. mem. vacantibus nobis vel nostris heredibus nichil juris competat nec aliquid juris acquirere poterimus in eisdem renuntiantes nichilominus omni juri si quod nobis aut heredibus nostris in curia & mansis predictis quocunque modo competebat competit seu competere poterit in futurum ubicumque etiam locorum coram quibuslibet fide dignis quandocumque requisiti seu moniti fuerimus profitebimur in premissis bonis jus aliquod non habuisse aliquo tempore nec posse aliquatenus obtinere, preterea recognitionem & renuntiationem per nos pro nobis & nostris heredibus sponte & libere factas promisimus & presentibus fide data promittimus inviolabiliter observare. In quorum omnium testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Datum & Actum Anno Domini Millesimo tricentesimo quadragesimo secundo die Dominica qua cantatur *judica*.

17. Mart.

CVIII.

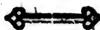

CVIII.

SUPER UNA CURIA IN *VEGCHENDORFF* CUM DUOBUS MANSIS.

Nos *Heinricus johannes Hugo* & *Rotgherus* fratres de *Welſede* filij *Henrici* quondam de *Welſede* pie recordationis recognoſcimus univerſis preſens ſcriptum videntibus & audientibus proteſtando ubilibet evidenter, quod nos duos manſos ſitos in campis ville *Vechendorp* cum quadam curia pertinente ad eosdem manſos que jam dicta bona in pheodo ſeu jure pheodali habuimus & poſſidebamus a Ven. Domino Dno noſtro Epiſcopo Eccleſie Mindenſis vobis Venerando Dno Dno Mindenſi prenotata bona per preſentes reſignamus obnixe deprecantes quatenus Dne Venerande *Volquinum* de *Holvelderen* armigerum dignemini cum eisdem bonis in omni utilitate & uſu fructu & ejus heredes inpheodare, in cujus reſignationis teſtimonium nos fratres preſcripti noſtra ſigilla preſentibus duximus appendenda & nos *Bernhardus Beueſchen* & *Arnoldus* de *Beldenſchen* caſtrenſes in *Lewenowe* miniſteriales Eccleſie Mindenſis hujusmodi reſignationis ſumus teſtes & in teſtificationis noſtre evidentiam ſigilla noſtra ad petitionem fratrum de *Welſede* predictorum ad preſentes dedimus appendenda, Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo ſecundo, ipſo die annuntiationis ſancte virginis genitricis *Jheſu Chriſti*.

25. Mart.

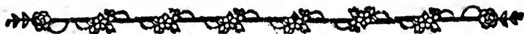

CIX.

SUPER DECIMIS IN *NETELREDER* &c.

Venerabili in Chriſto Patri ac Domino Dno *Lodewico* Mindenſis eccleſie Epiſcopo *Brunſtayn* de *Wydben* famulus ad quevis beneplacita ſe paratum, veſtre reverencie remitto & renuncio decimam ville *Netelreder* & decimam campi illius loci qui dicitur Ryſne quas a vobis in feodo tenui veſtram venerabilitatem rogitans diligenter, quatenus *Conradum* de *Hamelen* in opido Mindenſi reſidentem cum antedictis decimis infeodare dignemini mei benivoli obſequij ob reſpectum & quod remiſſio ſive renuntiatio predictarum decimarum per me facte ſunt hoc in hac aperta littera ſub appenſione mei ſigilli publice ſum proteſtans. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo ſecundo ipſo die beati *Georgij* Martiris.

23. April.

CX.

SUPER CASTRO *STAYGERBERCH.*

Nos *Bruningbus* (a) Prepoſitus *Gherardus* (b) Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis litteras venerabilis in Chriſto Patris ac Dni noſtri Dni *Lodowici* Epiſcopi Mindenſis habere recognoſcimus in hac forma, Nos *Lodewicus* Dei gratia Epiſcopus Mindenſis univerſis ad quos preſentes pervenerint volumus eſſe notum dilucide proteſtando, quod cum honorabilibus viris Dominis

Pre-

Prepoſito Decano & capitulo noſtro Mindenſi ordinavimus & concorditer placitavimus quod omnem pecuniam per eosdem de procuratione clericorum ſeu alio quocumque modo nomine noſtro receptam una cum ducentis marcis de eadem in caſtrum *Staygerberch* converſis ſuo tempore reſtituendis & percipiendis ijdem Domini ſub eorum clauſura fideliter obſervabunt, que quidem pecunia ac dicte ducente marce cum recepte fuerint noſtro & eorum Dominorum ac Illuſtris Principis Domini *Ottonis* Ducis de *Brunswigh* & *Luneborgh* fratris noſtri carnalis eo tamen exiſtente noſtre diocesis tutore unanimi conſenſu & aſſenſu in utilitatem noſtre eccleſie dolo & fraude penitus excluſis liberaliter convertentur ſuper prefatum caſtrum ratione ducentarum marcarum de eodem ſuo tempore debitarum nullum officiatum ſeu advocatum ſtatuere debebimus niſi prefatorum Dominorum conſenſu & conſilio mediante, hec omnia & ſingula grata rata & firma habebimus & tenebimus promittentes eadem ſub appenſione ſigilli noſtri quo utimur preſentibus inviolabiliter obſervare. Actum & Datum Anno Dni Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo ſecundo ipſo die beati *Laurencij* Martiris.

10. Aug.

(a) *Bruningus* de *Engelinge borſtelde.*

(b) *Gerhardus* de *Scowenborch.*

CXI.

SUPER BONIS IN *VARLO*, *RODEN* ET *RODESWEDE* REEMENDIS.

Ego *Lodewicus* dictus de *Endelingeborsten* famulus recognosco presentibus publice protestando quod litteras sigillo Venerabilis in Christo Patris ac Domini mei Dni *Lodewici* Episcopi Mindensis sigillatas habeo sub hac forma, Nos *Lodewicus* Dei gratia Episcopus Mindensis recognoscimus tenore presencium publice protestando quod honesto & discreto famulo *Lodewico* dicto de *Endelingeborsten* suisque veris heredibus bona in parrochia *Roden* videlicet in villa *Roden* tres mansos in *Varlo* duos & in *Rodeswede* duos cum suis pertinentijs jure pheodali prout quondam *Bartoldus* dictus de *Horst* miles bon. mem. ac heredes ipsius a nobis pro ducentis marcis Osnaburgensium denariorum in pheodo tenuerunt, nec non Domine *Fredecken* prefati *Lodewici* uxori legitime usu fructum in eisdem bonis contulimus & conferimus in hijs scriptis tali tamen conditione adjecta, quod quandocunque nos vel nostri successores aut Capitulum nostrum dicta bona reemere voluerimus pro prefatis ducentis marcis tunc ipsi vel sui veri heredes seu predicta *Fredeke* nobis successoribus nostris vel capitulo nostro eadem bona pro memorata pecunia restituent absque omni contradictione & impedimento libera & soluta. In quorum omnium testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum Anno Domini Millesimo tricentesimo

quadragesimo secundo feria secunda post festum *omnium Sanctorum.*

4. Nov.

CXII.

SUPER QUATUOR MANSIS IN *ERVESSEN.*

Nos *Lodewicus* Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus recognoscimus & tenore presentium publice protestamur, quod alias vir honorandus Dominus *Lyppoldus* de *Godenstede* *) dicte Ecclesie nostre Canonicus saluti anime sue quo ad statum vite future providere desiderans quedam bona videlicet quatuor mansos in campo *Ervessen* sita a nobis in pheodo descendentia a *Widekindo* de *indagine* layco cive Mindensi & suis heredibus pro certa pecunie summa emptionis titulo comparavit & ad peragendam ipsius Domini *Lippoldi* & suorum progenitorum & propinquorum memoriam atque nostram in eadem ecclesia deputavit & dicto capitulo nostro justa & perfecta donatione donavit nobisque humiliter supplicavit ut donationem eandem ratificare & approbare & dictos mansos eidem capitulo incorporare & appropriare dignaremur. Nos igitur dicti Domini *Lippoldi* devotis postulationibus inclinati honorabilium virorum Prepositi Decani & capituli nostri antedicti communicato consilio & consensu bona predicta cum eorum juribus fructibus & proventibus universis recepta prius resignatione *Wedekindi* & suorum heredum

&

& renuntiatione omnis juris quod eisdem in dictis bonis competebat vel competere poterat quomodolibet in futurum Decano & Capitulo predictis ut de manu laycali eripiantur & ad personas ecclesiasticas in augmentum divini cultus convertantur, incorporamus appropriamus & eorum utile dominium in ipsos ex certa nostra scientia transferimus in hijs scriptis, Ordinationem quoque inter Dominos de Capitulo & *Lippoldum* predictos super memoria nostra sua & suorum prout in litteris per ipsos mutuo traditis lucidius continetur, de bonis predictis & eorum redditibus temporibus ad hoc statutis vel constituendis ut predicitur peragenda nichilominus approbamus. In cujus rei testimonium nostrum & dicti nostri capituli sigilla presentibus sunt appensa, Et Nos Prepositus Decanus & Capitulum predicti emptionem donationem appropriationem bonorum predictorum & omnia & singula premissa ratificamus & approbamus & in signum nostri consensus & voluntatis circa ea omnia & singula intervenientis sigillum capituli nostri apponi fecimus huic scripto. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo quadragesimo secundo in profesto beati *Martini* Episcopi.

10. Nov.

*) *Lippoldus* de *Godenstede* fuit quoque Archidiaconus in *Pattenhusen*.

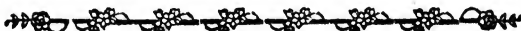

CXIII.

SUPER CERTIS FEUDALIBUS IN *VELSEDE.*

Dei gratia Nos *Lodewicus* Epiſcopus Eccleſie Mindenſis recognoſcimus ſub tenore preſencium publice proteſtantes, quod *Hermanno* dicto *Thureke* civi in *Honnover* curiam & tres manſos cum ipſorum decima *Velſede* ſitos & unam caſam ibidem nobis per *Godefr.* de *Lun.* opidanum in *Honnover* reſignatos cum omni jure & utilitate tam in villa quam extra villam jure pheodali contulimus ſuiſque heredibus & conferimus in hijs ſcriptis. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum & actum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo ſecundo in feſto beati *Martini* Epiſcopi.

11. Nov.

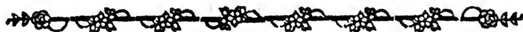
CXIV.

SUPER UNA DOMO IN *HOLTHUSEN.*

Univerſis preſentes litteras viſuris ſeu audituris. Nos *Wedekindus* Dominus *Montis* & Eccleſie Mindenſis nobilis advocatus & *Widekindus* filius ſuus primogenitus notum facimus recognoſcentes publice per easdem quod *Hinrico* de *Brema* famulo & ſuis veris heredibus gratiam quandam indulſimus ſpecialem videlicet quod domum *juſtacij* de *Coſtede* ſitam in *Holthuſen* quam ipſis dictus *juſtacius* pro triginta & uno talentis denariorum Minden-

densium obligavit, si ipsum *justacium* antequam dictam domum redemerit mori contigerit eadem domo pro ipsius *justacii* mortem nobis non vacatura obtinebunt de nostro & nostrorum heredum ac coheredum beneplacito quousque ab ipsis pro predicta pecunia redemerimus vel alio quocumque modo ad nos vel heredes nostros fuerit jure devoluta. In cujus rei testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa, Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo quadragesimo tercio in crastino conversionis beati *Pauli*.

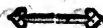
26. jan.

CXV.

SUPER DECIMA IN *STEUBEKE* ET UNA CURIA IN *OLDENHAGHEN*.

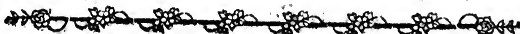
Nos *Thidericus Steucke Johannes* ejus filius *Hinricus*, *Hinricus* & *Marckquardus* dicti *Marquardingt* cives Hamelenses in presenti scripto nostris sigillis signato publice profitemur, quod quandocumque nobilis vir Dominus *Wedekindus* nobilis ecclesie Mindensis advocatus & Dominus montis ipsiusque legitimi heredes nobis & nostris legitimis heredibus in proposito reemptionis dimidie decime in *Steubeke* & decime super unam curiam in *Oldenhagen* & super bona ad eandem curiam pertinentia viginti marcas Bremensis argenti paratas coram campsore *) in *Hamellen* notorie & integraliter persolverint tunc & non prius Nos & nostri legitimi heredes easdem decimas quas Nos a prenota-

notato Domino *Widekindo* justo habebimus pheodi titulo sepedicto Domino *Wedekindo* ipsiusque legitimis heredibus de nostra possessione dimittere volumus & debebimus absque contradictione liberas penitus & solutas. Datum Anno Dni Millesimo tricentesimo quadragesimo quarto in festo *Epiphanie* Domini.

6. jan.

*) Campsor, nummularius, Monetarius, Mensarius.

CXVI.

SUPER DUABUS DOMIBUS IN *SINDERINCHHUSEN*.

Venerabili in Christo Patri ac Domino suo Dno *Lodowico* Episcopo Mindensi *Willikinus* dictus de *Wecblete* miles obsequiosam in omnibus voluntatem, vestre venerabili Paternitati duas domos sitas in *Sinderincbusen* ab Ecclesia Mindensi obtentas & habitas jure feodali de consensu & bona voluntate uxoris mee ac omnium verorum heredum meorum resigno per presentes dummodo easdem eodem jure *johanni* dicto *Costen* famulo misericorditer conferatis. In cujus rei testimonium presentem litteram meo sigillo feci presentibus apposito communiri Anno Domini Millesimo tricentesimo quadragesimo quarto ipso die beati *Marcelli* Pape & Martiris.

16. jan.

CXVII.

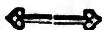
CXVII.

SUPER BONA IN *GROTEN RICLINGEN.*

Nos *Theodericus Lodewicus* & *Bruninghus* fratres dicti de *Goltern* *) famuli recognoſcimus nos fore cum bonis ſitis in *Groten Ricklingen* vacantibus Reverendo Domino noſtro *Lodowico* Mindenſi Epiſcopo per mortem *Hillebrandi* dicti de *Horberge* que pro nunc *johannes* & *Borchardus* fratres dicti de *Stenhus* opidani in *Honovere* contra juſticiam occupant & detinent violenter per dictum Dnum noſtrum *Lodewicum* Epiſcopum quoad vixerimus inpheodatos, poſt mortem vero noſtrorum trium fratrum predictorum dicta bona ad predictum Dominum noſtrum Epiſcopum aut ejus ſucceſſorem & ſuam Mindenſem Eccleſiam ſine omni contradictione noſtrorum heredum libere revertentur. In cujus rei teſtimonium ſigilla noſtra preſentibus ſunt appenſa Datum Anno Dni Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo quarto feria quarta poſt feſtum Aſſumptionis beate *Marie* virginis. Teſtes hujus recognitionis ſunt honeſti Domini *Bruninghus* de *Endelingeborſtele* Prepoſitus Mindenſis & *Lodewicus* de *Waldegghe* canonicus eccleſie Mindenſis nec non *Hermannus* dictus *Kruſe* pro tunc conſul & *Henricus* de *Hasle* cives Mindenſes & alij quam plures fide digni.

18. Aug.

*) Jam an. 1277 & 1296. legitur inter Canonicos Osnabrugenſes *Hugo Goltheren. Codex Diplom. Ravensburg. p. 52 & 67.*

CXVIII.

SUPER DECIMA IN RUBERCH CONCESSA IN FEUDUM.

Nos *Lodewicus* Dei gratia Episcopus Mindensis recognoscimus tenore presencium publice protestando, quod *Olrico* dicto de *Hoyen* famulo decimam dictam quer den Ruberch ore manu & lingua jure quod dicitur vulgariter manghut *) contulimus pheodali & conferimus in hijs scriptis, nichilominusque *Beatrici* matri dicti *Olrici* de consensu eiusdem *Olrici* usu fructum in dicta decima quo ad tempora vite sue auctoritate presentium assignabimus dantes has litteras nostro sigillo quo utimur sigillatas, in testimonium super eo presentibus honorabili viro Domino *Bruningo* Preposito Ecclesie nostre Mindensis strenuo viro *justacio* dicto de *Monichusen* milite ac honestis famulis *johanne* de *Haddenhusen* & *Thiderico* de *Uffelen* ac alijs quam pluribus fide dignis Anno Domini Millesimo tricentesimo quadragesimo quarto in crastino beati *Bartholomei* Apostoli.

25. Aug.

*) Manne Guud, Mannlehen, *Statut.* 8. Is idt ock alſo, dat dar Manne Gudt iſt, edder Deenſtmanne gudt, dar ſchall idt umme gaen, als ein recht is vor den heren.

CXIX.

CXIX.

SUPER BONIS IN *NERLO* IN *HUDA* ET IN AQUIS *DUMMER*.

Universis presentes litteras inspecturis & audituris Nos *Lodolphus* & *Conradus* noster filius nobilis viri Domini in *Depholte* tenore presencium publice recognoscimus protestando quod venerabilis pater Dnus *Lodewicus* Episcopus Ecclesie Mindensis a nobis & nostris heredibus redemit bona cum hominibus in *Merlo* in *Huda* & in aquis *Dummer* in parochia *Burlage* sita prout in litteris suis vobis obligavit pro centum marcis denariorum integrorum gravium & bonorum nobis integraliter persolutis, Insuper litteram ipsius sigillatam super hoc confectam obtinemus, ne idem Dnus *Lodewicus* Episcopus Mindensis vel ipsius successores aut aliquis ipsorum nomine cum violentia aut jure canonico aut civili nos vel nostros heredes occasione bonorum predictorum aggravant vel infestant. In cujus rei testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo quadragesimo quarto ipso die *Luce* Evangeliste.

18. Oct.

CXX.

SUPER CURIA *VENENBECKE* PERTINENTE CAPITULO.

Nos *Adolfus* Dei gratia comes Holtſacie & in *Schowenborch* tenore preſencium recognoſcimus publice proteſtando quod de conſenſu & bona voluntate uxoris noſtre & *Adolphi* noſtri filij ſenioris ac omnium aliorum heredum noſtrorum penſionem decime curie in *Venenbecke* que vulgariter Tegetloſe *) dicitur quam a Reverendo patre & Domino noſtro *Lodewico* Mindenſis Eccleſie Epiſcopo tamquam a ſuperiori noſtro hactenus in feodo tenuimus capitulo Eccleſie Mindenſis ad augmentationem divini cultus in dicta Mindenſi Eccleſia pure propter Deum donavimus & donamus in hijs ſcriptis renuntiantes pro nobis & noſtris heredibus univerſi omni jure quod nobis aut dictis noſtris heredibus quocumque modo competere poterit in futurum in bonis prelibatis. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum pro nobis & noſtris heredibus in quo & nos heredes contentamur preſentibus duximus apponendum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo quarto ipſo die beati *Thome* Apoſtoli.

21. Dec.

*) Tegen der zehnte decimae. den tegen teen: den zehnten heben. He moot van allen ſinen tegen mit teen: er will von allem etwas mit haben. los: frey. Tegen los zehnt frey.

CXXI.

SUPER DECIMA CURIE *VENEBEKE*.

In nomine Domini Amen. Univerſis Chriſti fidelibus ad quos preſentes littere pervenerint Nos *Lodewicus* Dei gratia Mindenſis eccleſie Epiſcopus cupimus fore notum quod litteras predilecti noſtri Avunculi *Adolphi* Comitis Holtſacie & in *Schowenborgh* cum gratiarum actione recepimus in hec verba. Nos *Adolphus* Dei gratia comes Holtſacie &c. finis eſt: Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo quarto ipſo die beati *Thome* Apoſtoli. *) Cum igitur nos non immerito quia loci Epiſcopus ad hujus cultum divinum augmentandum eſſe debeamus per amplius inclinati dictam penſionem decime integraliter ſeu ipſam decimam nobis prout premittitur legitime reſignatam & a nobis gratanter receptam ad preces & conſenſus dicti noſtri capituli & preſertim Dni *johannis* dicti *Schelen* dicte noſtre eccleſie cantoris quitam & abſolutam ab omni jure & onere ſervitutis quo hactenus fuerat aſtricta in Augmentationem divini cultus in dicta noſtra duntaxat eccleſia ſibi donavimus & tradidimus ac preſentibus aſſignamus & appropriamus pure & ſimpliciter propter Deum. Datum ſub noſtro quo nunc utimur pro majori & dicti noſtri capituli ad cauſas ſigillis in ſignum premiſſorum & conſenſus appoſitis Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo quinto ſabbato ante feſtum *Palmarum*.

19. Mart.

*) Vide dipl. ad hunc annum.

CXXII.

CXXII.

SUPER CURIA IN *VENEBEKE.*

Nos *Wedekindus* Domini Episcopi Mindensis in Ecclesia Mindensi perpetuus Vicarius *Albertus* & *johannes* mei *Alberti* filius dicti *de Slon* famuli omnibus ad quos presens scriptum pervenerit recognoscimus & presentibus liquide protestamur quod de consensu & bona voluntate heredum nostrorum videlicet *justacii Wedekindi Lubberti* filiorum *Pelleken Immicken* & *Metteken* filiarum mearum *Alberti* predicti nec non *johannis* dicti *Dimel* & *Elizabeth* relicte quondam *Raymberti* dicti *Dimel* & omnium heredum eorum vendidimus Obedienciario *) in *Gerboldessen* & ad manus ipsius capitulo ecclesie Mindensis redditus quinque modiorum siliginis totidem ordei & quatuor avene nobis annuatim de curia in *Venenbeke* ad dictam obedientiam pertinente pro redemptione decime quam vulgariter dicitur Thegetlose dandorum cum omni juris integritate justo venditionis titulo unanimi consensu pro quatuordecim marcis Bremensis argenti nobis in parato numeratis & traditis perpetuo sine aliqua impeticione possidendos. In cujus rei testimonium Nos *Wedekindus Albertus* & *johannes* predicti sigillo nostro pro nobis & nostris heredibus & Ego *johannes* dictus *Dimel* predictus sigillum meum pro me & meis heredibus & Ego *Elizabeth* relicta *Raymberti* dicti *Dimel* predicti sigillum honorabilis viri Dni *johannis* dicti *Posch* Archidyaconi in *Reme* mei fratris karissimi quod pro me & meis heredibus apponi petivi, in quibus & nos

here-

heredes singulorum predictornm contentamur presentibus duximus apponenda. Et Nos *johannes* dictus *Posch* Archidyaconus predictus ad rogatum predicte sororis nostre & heredum suorum sigillum nostrum apposuimus huic scripto. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo quadragesimo quinto in professo Sancti *Petri* ad vincula.

31. jul.

*) Obedientiae a statu monachali seu vita clericorum communi derivandae, sic enim tunc dicebantur Cellae, Praepositurae & Grangiae a Monasterijs seu Collegjis dependentes. Obedientiarij earundem curam gerebant aut illas deserviebanr.

CXXIII.

DOTACIO VICARIE SANCTE *ELIZABETH.*

In nomine Domini Amen. Universis Christi fidelibus ad quos presentes pervenerint Nos *Gherardus* *) Dei & Apostolice sedis gratia Episcopus *Mindensis* cupimus fore notum quod cum considераremus predictam nostram Ecclesiam *Mindensem* fuisse & esse in medio nationis perverse sitam & quasi omnes municiones suas villas fructus redditus & pensiones ad ipsammet Episcopalem mensam pertinentes per invasiones Dominorum & Ministerialium vicinorum circumquaque adjacentium fuisse & esse perditos dispersos obligatos alienatos prodigaliter & distractos fecimus quod potuimus videlicet unam peciam terre aratorie sive mansum

cum omni jure ſuo & utilitate quocum modo ad ipſum ſpectantibus ſit nuncupatum Ecclesie noſtre predicte per mortem relicte *Arnoldi* de *Sullede* quondam civis *Mindenſis* vacantem in campo *Mindenſi* ſitum videlicet quindecim jugera ſita juxta locum vulgo dictum *Vedrifft* a parte occidentali extendentia ſe in latitudine ad viam protendentem de valva *Halredor* ad villam dictam *Halen* a parte auſtrali, Item duodecim agros equipollentes quindecim jugeribus ſitos juxta campum vulgariter dictum *Halenrevelt* extendentes ſe in latitudine ad viam predictam a parte aquilonari ſolum ad menſam Epiſcopalem ſpectantes de conſenſu capituli noſtri vendidimus pro centum marcis Oſnaburgenſium denariorum legalium nobis numeratis totaliter & ſolutis ac in utilitatem ſepedicte eccleſie noſtre integraliter converſis & in preſentiarum vendimus & tradimus diſcretis viris Dominis *Henrico* dicto *Gripb* Prepoſito Magiſtro *johanni de Bertben* Canonico Eccleſie ſancti *Martini Mindenſis Hermanno* Rectori divinorum Eccleſie *de Lotbe* & *Henrico* dicto *de Haſle* civi *Mindenſi* Teſtamentarijs Domini *Ludolfi* de *foro* olim prememorate Eccleſie noſtre canonici communiter & cuilibet eorum in ſolidum ad dotem altaris per eos edificandi ſuper capellam ſancti *Magni* in emunitate Eccleſie noſtre ſitam in honore ſanctarum *Agnetis* virginis & Martiris & *Elizabeth* vidue conſecrandi nobis nichilominus & Epiſcopo qui pro tempore fuerit in recompenſam juriſpatronatus providendi ſeu conferendi dictum Altare cum quibuslibet & quantiscunque redditibus dotatum fuerit poſt mortem

Hen-

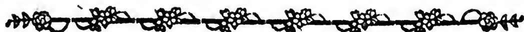
Henrici dicti *de Mersch* presbiteri cui voluntas Testatoris de dicto altari prima vice voluit provideri quotienscunque vel quandocunque ipsum vacare contigerit persone idonee que actu sit sacerdos vel a die provisionis sibi facte intra annum continue numerandum in sacerdotem se faciat promoveri omni occasione frivola postposita perpetue juste vendicionis titulo possidendum, adjectum est tamen quod nos aut successor noster qui pro tempore fuerit prefatum mansum pro predictis centum marcis in redditus ad dictum altaris officium convertendis reemere poterimus si videbitur expedire, Insuper prestabimus warandiam dicti mansi quandocunque ubicunque & quotienscunque fuerimus requisiti renuntiantes omni exceptioni legis & canonis etiam competenti ultra dimidiam justi precij circumventis per quam hujusmodi noster contractus posset imposterum impediri in aliquo vel differi prout hec omnia & singula premissa sepedictis testamentarijs & ejusdem altaris vicario qui pro tempore fuerit perpetue firma grata & rata habere & teneri & adimplere nec contra facere vel venire per nos seu alium vel alios aliqua ratione promisimus & promittimus in hijs scriptis sub nostri & capituli nostri sigillis presentibus appensis in testimonium omnium premissorum, Et nos *Hinricus de Waldegge* Dei gratia Prepositus totumque Capitulum Ecclesie *Mindensis* sigillum majus nostri capituli presentibus in nostri consensus omnium prescriptorum evidens testimonium duximus apponendum. Datum & Actum Anno Domini Millesimo tricentesimo quadra-

dra-

dragesimo octavo decima septima Kalendas Aprilis.

16. Martij.

*) *Gerbardus* hujus nominis primus e Comitibus de *Schoumborg*; huic a Papa *Clemente* VI. an. MCCCXLVII. de Episcopatu fuit provisum.

CXXIV.

SUPER DOMO IN *VORDESSEN* &c.

Nos *Lutgardis* Preposita nec non *Sophya* Decana totusque conventus ecclesie Montis sancte *Marie* extra muros Hervordenses *) presentibus publice protestamur, quod Nos unanimi voluntate & consensu vendidimus & libere resignavimus *Ludolpho* de *Monckebusen* & uxori sue legitime *Albaydi* ac omnibus suis veris heredibus domum nostram in *Vordessen* quam dictus *Dutlofs* colit & unam casam in *Hude* quam *Conradus* dictus *Wacker* colit cum omnibus suis juribus & fructibus perpetue possidendo promittimus nichilominus *Ludolpho* de *Moneckebusen* & *Albaydi* sue uxori predictis & detentori presencium cum beneplacito & voluntate eorundem predictorum bonorum firmam & justam cum omni juris integritate & plenitudine facere Warandiam quando ubi & quociens ipsis fuerit oportunum. In cujus testimonium nostri conventus sigillum presentibus duximus annectendum. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo quadragesimo nono in crastino beati *Blasij*.

4. Febr.

*) An-

*) Anno Christi DCCLXXXIX *Beatus Wolderus* comes *Hervordiae* hortante *Carolo Magno* & admittente Rege Angarorum *Wedekindo* jam tunc fideli Christiano coenobium nobilium puellarum in *Hervordia* Westphaliae ab Angaria non remote fundavit & paterna haereditate dotavit.

CXXI.

SUPER CAMPO EYMERSPOL.

Universis presentes litteras visuris seu audituris Ego *justacius* de *Costede* notum facio earumdem tenore publice recognoscentes quod de consensu & voluntate *Ghertrudis* uxoris mee legitime *Hildemari* filij mei & omnium meorum verorum heredum quorum intererat seu interesse poterit consentire obligavi & presentibus firmiter obligo *Hinrico* de *Brema* *) famulo & suis veris heredibus redditus decem solidorum denariorum Mindensium ipsis singulis annis in festo beati *Michaelis* de campis dictis Eymerspol presentandos & solvendos pro quatuor talentis denariorum Mindensium michi persolutis quousque hec quatuor talenta ipsis fuerint per me seu meos heredes prompte & integraliter restituta, si tamen in festo beati *Michaelis* proximo ipsis unum talentum vel duo persolvero redditus predicti in tantum minuentur anno subsequente. In cujus rei testimonium sigillum meum presentibus apposui substituens fidejussores infra scriptos videlicet *Arnoldum* de *Ecstrede* & *Johannem* de *Hellebusen* qui omnem defectum in premissis seu aliquo premissorum quomodolibet con-

tingentem etiam quod *Hinricus* & ſui heredes hujus ratione coram aliquo judicio non impetantur reſtaurabunt infra quindenam proximam poſtquam ſuper eo fuerint requiſiti, quod faciendum nos fidejuſſores predicti promittimus fide data & in ſolidum per preſentes ſigilla noſtra in teſtimonium hujus noſtri promiſſi preſentibus apponentes. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo nono feria ſexta poſt *Gordiani* & *Epimachi*. 15. Maji.

*) Jam an. MCCXXXV. inter miniſteriales Bremenſis Eccleſiae numerabantur *Sifridus* de *Brema* & *Alardus* de *Brema*.

CXXVI.

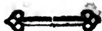
QUOD DOMINUS MONTIS JURA ET BONA PREPOSITURE NON OCCUPABIT SED EA IN SUO ESSE DEFENDET ET CONSERVABIT.

Nos *Wedekindus* Dominus *Montis* nobilis advocatus eccleſie *Mindenſis* una cum *Wedekindo* milite primogenito noſtro & alijs filijs & amicis noſtris gratiarum actiones multimodas honorabilibus viris Dominis de Capitulo Eccleſie *Mindenſis* referentes pro eo quod Theſaurarium eiusdem eccleſie filium noſtrum dilectum in Prepoſitum *) ſuum & Eccleſie *Mindenſis* concorditer eligere & aſſumere dignabantur, promittimus in hijs ſcriptis bona fide per nos corporaliter preſtita loco juramen-

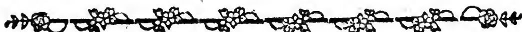
ramenti una cum *Wedekindo* primogenito nostro predicto pro nobis & alijs filijs & heredibus nostris eisdem Dominis Preposito & Capitulo quod bona & homines Prepositure in quibus Advocatiam habere dinoscimur, quamdiu filius noster Prepositure prefuerit in eo jure & statu conservabimus & stare permittemus quo predecessor suus immediatus usus est hactenus & gavisus, nec jus Prepositi & capituli in eisdem bonis & hominibus diminuemus seu pejorabimus sed pocius augebimus & meliorabimus in quantum possumus cum effectu & dictum Prepositum filium nostrum toto posse promovebimus ad proloquendum & tuendum bona & homines eosdem & alia bona & jura Prepositure ubi & quando necesse eis fuerit seu eciam oportunum, nec ob hoc quidquam juris ultra id quod de jure competit nobis usurpabimus in bonis & hominibus memoratis ymmo micius agemus & magis moderate exigemus requiremus & extorquebimus jura nostra & servicia ab eisdem, nos etiam promocionibus Ecclesie *Mindensis* & Capituli constanter intendemus & Domini Episcopi & Ecclesie servicijs nos applicabimus & conformabimus & ejus profectui & incremento in quantum in nobis est & salvo honore facere poterimus fideliter & efficaciter insistemus. In cujus rei testimonium nostra videlicet *Wedekindi* senioris & *Wedekindi* primogeniti nobilium predictorum pro nobis & heredibus nostris presentibus & futuris sigilla presentibus sunt appensa. Datum Anno Domini Millesimo trecentesimo quadragesimo nono in profesto *Odalrici* confessoris.

3. Jul.

 *) Hic

*) Hic *Wedekindus* e Praepoſito poſtea factus eſt Ecleſiae Mindenſis Epiſcopus.

CXXVII.

SUPER CERTIS BONIS IN LITTERA EXPRESSIS.

Nos *Gherardus* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus Univerſis & ſingulis preſens ſcriptum intuentibus cupimus fore notum, quod nos matura deliberatione prehabita noſtrorum fidelium & conſiliariorum honorabilibus & diſcretis viris Dominis Decano & Capitulo noſtre Mindenſis Eccleſie predicte rite & rationabiliter vendidimus & in hijs ſcriptis juſte & pure venditionis titulo vendimus duos manſos dictos Dalhove quos pro nunc colit *Gherbordus Langerder* civis Mindenſis in campo Mindenſi ſitos cum uno orto quem olim *Johannes* de *Wermena* quondam Decanus Eccleſie ſancti *Martini* Mindenſis poſſedit cum omnibus ſuis fructibus & pertinentijs univerſis pro centum marcis Oſnaburgenſium denariorum *Minde* uſualium nobis in numerata pecunia traditis & integraliter perſolutis Dominoque diſponente altiſſimo in evidentem utilitatem Eccleſie Mindenſis predicte & noſtram & ſpecialiter pro redemptione bonorum predictorum *Luderſchevelt* ad noſtram Epiſcopalem *) menſam ſpectancium que hucusque a longis retro actis temporibus manus laycales occuparunt converſis & convertendis volentes eisdem Dominis veram & indubitatam ubi-

ubicunque & quandocunque eis necesse fuerit facere Warandiam & de evictione teneri constituentes & mittentes eosdem emptores in veram pacificam realem ac corporalem possessionem bonorum eorundem, ac volentes sic missos tueri in eadem ac perpetuis temporibus defensare. In cujus rei testimonium & memoriam futurorum presentem litteram nostro ac dicti capituli sigillis majoribus duximus & procuravimus roborandam presentibus discretis viris *jordano* de *Helbeke* advocato *Hinrico* de *Hasle* & *Hermanno Cruse* nostris consiliarijs juratis testibus ad premissa Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo quadragesimo nono decima septima septima die mensis julij.

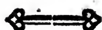
*) Quidquid ad sustentationem Episcopi pertinet.

CXXVIII.

SUPER UNA CURIA IN *UFFLEN.*

Ego *justacius* dictus de *Egsen* *) famulus tenore presencium recognosco & notum esse cupio universis quod constitutus coram judicio, cui *Gherardus* de *Lerbeke* famulus judex presidebat resignavi & obligavi & nichilominus resigno & obligo per presentes nobilibus viris Dominis *Wedekindo* Domino *Montis* & *Wedekindo* primogenito suo nobilibus advocatis Ecclesie Mindensis & suis veris heredibus curiam meam in *Ufflen* quam pater meus bon. mem. inhabitabat cum viginti & septem pecijs agri sibi adherentibus universis quoque

 appen-

appendicijs ſuis fructibus pertinencijs proventibus & utilitatibus ſuis quibuscunque pro quadraginta & duabus marcis Hervordenſium denariorum vel pro viginti & una marcis puri argenti ſi Hervordenſis moneta commode haberi non poterit michi perſolutis iſta mediante condicione, quod ſi predictam curiam cum bonis ſibi adjacentibus & ſuis pertinentijs predictis redimere voluero ſeu nobiles predicti ſuam rehabere voluerint pecuniam memoratam id alterutrim nobis prenuntiabimus in feſto nativitatis *Chriſti*, qua prenuntiatione facta memoratas quadraginta & duas marcas Hervordenſes vel viginti & unam marcam puri argenti prefatis nobilibus infra octavas feſti Paſche continue & immediate ſubſequentes cum parata pecunia perſolvam dilatione qualibet poſtergata, & tunc prefata curia cum agris ſibi adjacentibus & ſuis pertinentijs omnibus ad me libere revertetur. In quorum teſtimonium preſens ſcriptum meo ſigillo duxi muniendum. Acta ſunt hec preſentibus *Hinrico* de *Gripeshope*, *Hermanno* de *Heyde* & *Gotfrido Borcholte* & alijs pluribus fide dignis Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo nono ipſo die aſſumptionis beate virginis.

15. Aug.

*) In Codice Diplomatico Ravensberg. occurrit ad an. 1316. *Wedekindus Ekeſen.*

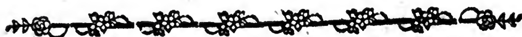
CXXIX.

CXXIX.

SUPER PONIS IN *BORNE*.

Nos *Nicolaus* & *Bernhardus* fratres dicti de *Werpe* presentibus protestamur, quod in bonis dictis to *borne* que mater nostra tenet pro usufructu ab ecclesia Mindensi nichil juris habemus nec quicquid nobis vendicabimus post obitum eiusdem nostre matris. In cujus testimonium sigilla nostra duximus presentibus apponenda. Datum Anno Dni Millesimo tricentesimo quinquagesimo in vigilia Purificationis gloriose virginis *Marie*.

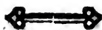
1. Febr.

CXXX.

SUPER XVIII. SOLID. DANDIS DE QUADAM CURIA CANONICALI.

Noverint universi presentium inspectores quod Ego *johannes* dictus *Posch* *) Cantor Ecclesie Mindensis tenore presencium publice recognosco propter evidentem necessitatem michi incumbentem honorabilibus viris Dnis Decano & Capitulo Mindensis Ecclesie predicte pure vendicionis titulo me vendidisse ac qualibet conditione semota vendo per presentes redditus seu pensionem decem & octo solidorum denariorum Osnaburgensium pro viginti quatuor marcis Bremensis argenti qualibet marca pro undecim solidis Osnaburgensibus computata michi numeratis ac personaliter persolutis de curia habitacionis mee domo area at-

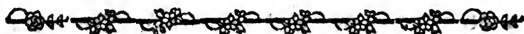
que cafis meis ad ipfam curiam pertinentibus que quidem curia fita eft prope curiam Epifcopalem annis fingulis feria fecunda proxima poft afcenfionem Domini pro memoria quarundam perfonarum tunc peragenda que easdem viginti quatuor marcas ad hoc in fuo teftamento legaverunt per me vel poffefforem aut inhabitatorem eiusdem curie cum alijs quatuor marcarum Ofnaburgenfium redditibus quos prefati Dni in dicta curia habere nofcuntur debitis temporibus miniftrandis fub pena fufpenfionis & inobedientie expedite perfolvendos, quas penas ipfo facto incurremus fi prefatam penfionem Ego vel mei fucceffores terminis non folverimus prenominatis per eosdem Dominos Decanum & Capitulum perhenniter ac pacifice poffidendos mittens eosdem in realem & pacificam poffesfionem penfionis & reddituum omnium predictorum curia percipiendorum de prefata hoc inter nos condicto ac per me venditorem meo ac fucceforum meorum nomine libere arbitrato quod fi dictam meam curiam in vita vel in morte per me vel meos teftamentarios juxta confuetudinem Ecclefie ad aliam manum devenire forfan contingeret, is ad cujus manus deveniret prius quam fe de eadem curia intromitteret vel eam occuparet prefatis Dominis Decano & Capitulo univerfos redditus fupradictos fub penis antedictis fe promittere deberet ac debebit de eadem curia debitis temporibus foluturum & quod nec Ego nec quisquam eorum in eadem curia fucceforum ampliores redditus vendere debebimus in eadem curia domo area five cafis aut ipfas pro alijs redditibus quomo-

dolibet

dolibet obligare volens eisdem Dominis Decano & Capitulo quotiens quando & ubi eis expedire videbitur prefatorum reddituum veram & indubitatam facere warandiam, promisi etiam ac in hijs scriptis fide data promitto sub pena premissa Dominis prelibatis quod omnia & singula supradicta integra volo & inviolabiliter observare. In quorum omnium testimonium nos Decanus & Capitulum predicti presentem litteram nostro sigillo ad causas & Ego *johannes* prelibatus meo proprio sigillo pro me & meis in eadem curia successoribus fecimus communiri. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo quinquagesimo ipso die *Nicomedis* martiris qui fuit Kalendis junij.

1. jun.

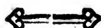
*) In elencho Canonicorum Mindensium vocatur *johannes Post* Archidiaconus in *Reme*.

CXXXI.

SUPER CASTRUM *BOKLO* REDEMPTUM A DUCIBUS DE *LUNEBORCH*.

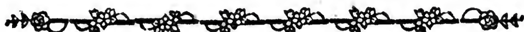
Nos *Gherardus* Dei & apostolice sedis gratia Mindensis Ecclesie Episcopus recognoscimus tenore presencium quod deficiente nobis parte pecunie pro redemptione & recuperatione castri *Boclo* *) Ducibus in *Luneborch* persolvende ne ex obmissione solucionis & per consequens redemptionis nos & Ecclesia nostra dampna & pericula intollerabilia exinde indubitanter provenientia incurremus

honorabiles viri dilecti nobis in *Christo* Canonici & Capitulum Ecclesie nostre ad supplementum hujus defectus centum marcas Osnaburgenses nobis extradiderunt pro eisdem bona ecclesie obligando unde volentes eos relevare ab hujusmodi nobis credito & indempnes reddere ut tenemur ipsis promittimus in hijs scriptis quod pro liberatione & recuperatione dictorum bonorum centum marcas denariorum Osnaburgensium *Minde* legalium & dativorum eis persolvere & restituere volumus quam primum nobis ad hoc sive per vacacionem devolutionem aut assecutionem bonorum immobilium per nos in locum prescriptorum bonorum cum consensu capituli obligandorum aut alias ratione quorumcunque excessuum vel eventuum nobis undecunque provenientium ultra decem marcas earum se sigillatim extendentium obtulerit se facultas, Preterea damus eis plenam & liberam facultatem bona per predecessores nostros vel nos aliquibus pro rata quantitate obligatà pro majori summa pecunie obligandi & quantum summa prioris obligationis excreverit & augmentabitur tantum nobis de antedicto principali debito defalcabuntur, premissa omnia & singula promittimus eis bona fide inviolabiliter observare, & si quod absit in aliquo infringeremus ex tunc dictos canonicos & Capitulum tam diu de appositione sigilli capituli in quibuscunque nostris negocijs & contractibus supportatos habebimus nec ipsos super eo requiremus aut indignationem si hoc facere recusaverit contra eos propterea habere volumus aliqualem quousque eis plenarie de centum marcis

cis per nos fuerit ſatis factum. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quinquageſimo ſecundo quarta decima die menſis octobris.

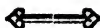
*) De hoc caſtro jam ſuperius e Chronico Mindenſi retulimus aliqua.

CXXXII.

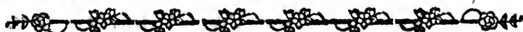
SUPER VICARIA Sti *THOME* IN ECCLESIA Sti *MARTINI.*

Nos *Hermanus Vincke* Decanus totumque Capitulum Eccleſie Sancti *Martini Mindenſis* omnibus preſens ſcriptum intuentibus notum facimus quod *Hinricus de Stocbuſen* civis Mindenſis novam in Eccleſia noſtra vicariam in augmentum divini cultus conſtituere deſiderans centum marcas denariorum Oſnaburgenſium legalium in dotem altaris novi in dicta noſtra Eccleſia verſus auſtrum juxta eiusdem *Henrici* affectionem conſtruendi expoſuit & eccleſie noſtre liberaliter donavit, reſervata ſibi gratioſe racione dotacionis hujusmodi proviſione ſeu collacione altaris ſeu vicarie prenotate prima vice volens nichilominus & cum noſtra voluntate & conſenſu conſtituens quod poſt mortem illius cui ipſe providere decreverit de dicta vicaria Decanus Eccleſie ſancti *Martini* qui pro tempore fuerit prima, & Prepoſitus eiusdem Eccleſie ſecunda & Prepoſitus Eccleſie ſancti *johannis* Mindenſis

denſis vice tercia diſponant & provideant alternatim, quodque talis prefici debeat ac per eum ad quem ſpectat proviſio deputari qui infra anni ſpacium a tempore facte ſibi proviſionis presbiteratus valeat ſuſcipere ordinem ac preſcitu Decani juxta morem canonicorum & vicariorum obedienter ſicut alij vicarij die noctuque in divinis choro deſerviat fideliter & altari, vicarius etiam predictus de redditibus ſuis miniſtrationem faciat in anniverſario apud nos peragendo prout *Hinricus* fundator prefatus in fundatione ſua ordinaverat obſervandum. In quorum omnium evidens teſtimonium ſigillum noſtre eccleſie preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quinquageſimo tertio quarto idus Marcij.

12. Martij.

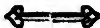

CXXXIII.

SUPER CERTIS BONIS IN *REME* ET *EYDINGHUSEN*.

In nomine Domini Amen. Nos *Thidericus* miſeratione divina Abbas *johannes* Prior totusque conventus monaſterij ſanctorum *Petri* & *Pauli* Apoſtolorum in *Padeborn* ordinis ſancti *Benedicti* ad univerſorum tam preſentium quam futurorum cupimus noticiam pervenire preſentibus lucide proteſtando quod matura inter nos & cum alijs monaſterij noſtri fidelibus dudum prehabita in contractu permutationis ſeu concambij infra ſcripti deli-

deliberatione consideravimus nobis nostris successoribus & monasterio ex causis rationabilibus & necessarijs nos ad id moventibus posse & debere verisimiliter pervenire commodum & profectum, communicato igitur Reverendi in Christo Patris & Domini nostri *Baldewini* (a) ecclesie Padeburnensis Episcopi consilio consensu ac eius approbatione interveniente bona sive predia videlicet duas curtes nostras unam in *Reme* cum molendino & duobus mansis liberis ibidem & aliam in *Eygdinghus* cum jure patronatus ecclesie parochialis & area que kaminata dicitur ibidem quorum quidem mansorum liberorum unum *Rothardus* presbiter plebanus in *Eygdinghus* cum eadem kamenata tenet ac possidet ad vitam suam & alium tenet ac possidet *Ludovicus* de *Monckebus* famulus jure villici in presenti cum earundem curtium mansorum & bonorum areis & casis agris cultis & incultis infra & extra villas ipsas cum pratis pascuis rubetis silvis aquis aquarum decursibus piscarijs mancipijs seu hominibus utriusque sexus reditibus fructibus obventionibus juribus & eorum pertinentijs universis jure tamen nobilis viri Domini *Ottonis* Dni Lippensis & suorum heredum & homagijs nobis & monasterio nostro & vasallis nostris bona alia preterquam predicta a nobis in pheodo tenentibus prestandum nobis & ipsis salvis ab hijs pariter & exceptis quibus per hunc contractum in nullo prejudicare intendimus utrobique dimisimus & tradidimus Reverendo in Christo Patri ac Domino *Thiderico* (b) Mindensis Ecclesie Episcopo suis successoribus & Ecclesie Mindensi pleno jure possessionis

ſionis & proprietatis & cum ipſis nomine & vice ſue eccleſie Mindenſis de omnium voto & concordi conſenſu omnium noſtrum & eorum quorum conſenſus merito intervenire debuit permutamus pro quatuor manſis agrorum cum ſuis ortis juribus & pertinentijs univerſis qui ad menſam Epiſcopalem Domini Epiſcopi ejusdem & ſuorum predeceſſorum ſpectabant, prope civitatem Mindenſem ſituatis quos quondam *Raymbertus* dictus *Dimel* miles & deinde *Hinricus Padode* civis Mindenſis dum viverent poſſidebant & tenebant & nunc Reverendus Dominus Epiſcopus Mindenſis antedictus de conſenſu capituli ſui eosdem quatuor manſos ab omni onere ſervicio & penſione abſolutos reſtituit & in concambium tradidit & dimiſit nobis & monaſterio noſtro pleno jure appropriavit & incorporavit perpetue & pacifice poſſidendos, ita quod quid Domino Epiſcopo & ſuis ſucceſſoribus ac Eccleſie Mindenſi nobisque & ſucceſſoribus noſtris & monaſterio noſtro de dictis bonis prout hinc inde nos contingunt deinceps placuerit perpetuo facere & diſponere valeamus promittentes alter alteri contra premiſſa vel eorum aliqua impoſterum non facere vel venire quavis arte vel ingenio de jure vel de facto ſed quando & quotiens oportunum fuerit & requiſiti fuerimus dictis Dominis Epiſcopo & ſuis ſucceſſoribus & eccleſie Mindenſi de bonis ſepedictis per nos ipſis dimiſſis ut predicitur & traditis perfectam & plenam facere warandiam ipſi quoque Domini Reverendi Epiſcopus & eccleſia Mindenſis de dictis quatuor manſis nobis & monaſterio noſtro vice

verſa

versa similem facient warandiam, est tamen condictum quod idem Dominus Episcopus eius successor aut ecclesia Mindensis eosdem quatuor mansos cum suis pertinentijs infra decem annos dumtaxat a data presencium currere incipientes continuos omni tempore anni preterquam infra nativitatis sanctorum *Johannis Baptiste* & *Michaelis* Archangeli festa pro ducentis marcis denariorum Osnaburgensium vel Monasteriensium legalium adeo bonorum quod viginti solidi unam marcam puri argenti valeant & reemere absque nostra contradictione possint si eis videbitur expedire dummodo nobis id ante pre intiment ad quindenam & nobis summam pecunie predictam integre sub eorum periculis & expensis in *Hervordia* vel in *Lemego* ubi nos ad eligendum duxerimus expediant & persolvant dolo & fraude in premissis omnibus amotis pariter & exclusis. In quorum omnium robur & evidens testimonium presentem litteram nostri & capituli seu conventus nostri nec non Reverendi in Christo Patris ac Domini nostri *Balduini* Paderburnensis Ecclesie Episcopi in signum approbationis & consensus ipsius circa contractum premissum sigillorum munimine fecimus communiri. Et nos Dei gratia *Balduinus* Padeburnensis Ecclesie Episcopi antedictus in contractum premissum de nostra noticia celebratum voluntarie consentientes ipsum in quantum nostra interest auctoritate ordinaria approbamus harum nostrarum testimonio litterarum nostro sigillo ad instantiam religiosorum videlicet Abbatis & conventus predictorum appositi munitarum Actum presentibus honorabilibus & discretis viris

viris Dominis *Liborio* cantore ecclesie Padeburnensis *Burgero* Decano ecclesie sancti *johannis* in *Minden* *Thiderico* officiali curie Padeburnensis *Lodowico* dicto *Post* milite *Wernero Gherlaci* Rectore capelle sancte *Brigide* in Majori ecclesia Padeburnensi mediatoribus in contractu premisso videlicet & alijs quam pluribus fide dignis ad premissa vocatis pariter & rogatis. Atque datum Anno Dominice Incarnationis Millesimo tricentesimo quinquagesimo tertio ipso die beati *Galli* confessoris.

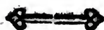
16. Oct.

(a) Dynasta Steinfurdensis *Bernardo* subrogatus, in Dioecesi Monasteriensi natus primusque, ut *Gobelinus* est Auctor, qui *Benedicti XII.* PP. auctoritate Paderbornensi Cathedrae impositus est.

(b) *Theodoricus* nomine tertius de Ordine cistercienfium assumptus est Episcopus Ebronensis, post Slesvicensis an. MCCCLIII. Mindensis, demum in Archiepiscopum Magdeburgensem. Iste vocabatur *Theodoricus Kagelbyrt*, doctus & famigeratus vir, plebeji generis de Stendalia natus, *Carolo* caesari admodum commendatus.

CXXXIV.

CXXXIV.

SUPER LIBERAS SEDES VEMEDING UNAM ANTE VILLAM *HALEM* PROPE *LUBBEK* ALTERAM ANTE VILLAM *WALLUEN* PROPE *MYNDAM*.

K*arolus* Dei Gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus & Boemie Rex ad perpetuam rei memoriam. Etſi Regie dignitatis circumſpecta benignitas univerſos & ſingulos fideles ſuos quos Romanum ambit imperium pio favore proſequitur, ad illorum tamen ſtatum & commoda promovenda ſpecialius & ferventius aſpirare tenetur quos pro exaltandis ſacri Imperij honoribus fide & opere reperit continua ſollicitudine aſſiduiſque laboribus indefeſſos; attendentes itaque multa grata ſervicia & accepta que ven. *Theodricus* Mindenſis Eccleſie Epiſcopus Princeps Conſiliarius & devotus noſter dilectus nobis & ſacro Imperio fructuoſe & fideliter hactenus exhibuit exhibet in preſenti & exhibiturum ſperamus fructuoſius in futurum volenteſque ſibi intuitu premiſſorum gratiam facere ſpecialem ei & in perſona ſua ſucceſſoribus ſuis ac ipſi Eccleſie Mindenſi duas liberas ſedes que proprie & vulgariter Vemeding *) nuncupantur unam videlicet ante villam *Halen* prope *Lubeke* & aliam ante villam *Walven* prope *Mindam* de liberalitate regia & certa noſtra ſcientia damus concedimus & donamus Statuentes decernentes auctoritate preſentium & volentes ut dictus Epiſcopus ſucceſſores quoque ſui ac ipſa Mindenſis eccleſia dictas duas ſedes cum univerſis & ſingulis ſuis jurisdictionibus hono-

honoribus prerogativis juribus gratijs utilitatibus commodis & libertatibus tenere habere ac ipſis gaudere debeant quibus ceteri conſimiles ſedes habentes ſicuti ducatus Aſchanie & Weſtfalie gaudent jure vel conſuetudine ſeu quomodolibet pociuntur, mandamus igitur univerſis & ſingulis Principibus tam ſpiritualibus quam ſecularibus Baronibus nobilibus univerſitatibus ceterisque noſtris & ſacri Imperij fidelibus cujuſcunque dignitatis eminentie conditionis vel ſtatus exiſtant preſentibus & futuris firmiter & diſcrete, quatenus predictum *Theodricum* Epiſcopum ſucceſſores ſuos ac ipſam Eccleſiam Mindenſem in hac noſtre donationis & collationis gratia non impediant, nec ab alijs impediri permittant, verum eos in ea manuteneant protegant favorabiliter & conſervent, contrarium facientes penam banni regij & centum marcarum auri puri ſe noverint irremiſſibiliter incurſuros, quarum medietatem Regie camere ſive fiſco, reſiduam vero Venerabilium Epiſcoporum dicte Mindenſis Eccleſie qui pro tempore fuerint, utilitate & uſibus volumus applicari preſentium ſub noſtre Majeſtatis ſigillo teſtimonio litterarum. Datum *Frankenfordie* Anno Domini Milleſimo trecenteſimo quinquageſimo quarto indictione ſeptima decima octava Kalend. Februarij regnorum noſtrorum anno octavo.

15. jan.

*) Secreta judicia a *Carolo* M. Imp. in ſynodo Paderbornenſi ordinata dicunt, quae occulta & Vemia paſſim vocant ſeveris legibus praeſcripta & cum primis per Weſtfaliam exerceri coepta.

CXXXV.

CXXXV.

FUNDACIO CAPELLE SEU VICARIE SANCTI *SILVESTRI.*

In nomine ſancte & individue Trinitatis Amen. Quoniam ea que geruntur in tempore cum lapſu temporis elabuntur, neceſſe eſt imbecillitati memorie humane ſcripturarum beneficio ſubveniri, ne igitur rei geſte noticiam tollat oblivio ac ea que in ſua origine & a principio perpetuata ſunt longi temporis tranſcurſus ex poſt facto faciat ignorari, Dei gratia Nos *Wedekindus* Prepoſitus *Albertus* Decanus totumque Mindenſis Eccleſie Capitulum Univerſis & ſingulis preſentibus & futuris preſertim quorum intereſt ſeu intereſſe poterit cupimus innoteſci & ad perpetuam rei memoriam lucide proteſtamur, quod commendabilis vir Dominus *Johannes* de *Lubbeke* quondam in noſtra Mindenſi Eccleſia dum in humanis agebat canonicus pio motus affectu cupiens divinum cultum ampliari in honorem Dei ejusque Genitricis *Marie* virginis glorioſe & beati *Silveſtri* Pape ac in ſuorum remiſſionem peccaminum capellam novam ſeu vicariam perpetuam in noſtra Mindenſi Eccleſia prope refectorium ubi panes prebendales diſtribui conſueverunt, ſituatam cum toto valore & redditibus curie ſue clauſtralis cum ſuis edificijs ſtructuris & areis univerſis infra & prope portam wiſere civitatis Mindenſis ſituatis duobus talentis Mindenſium denariorum uſualium pro memoria quondam Domini *Popponis* noſtri olim concanonici ſingulis annis de dictis bonis exponendis dumtaxat excep-

 tis

tis ſponte libere & pie dotavit & conſecrari laudabiliter procuravit & jus patronatus & omne dominium prediꝭtorum bonorum cum ſuis redditibus juribus & pertinentijs ad Capitulum noſtrum communiter & ad manus noſtri capituli ex mera liberalitate ſponte & abſque omni conditione tranſtulit aſſignavit & realiter condonavit nichil juris nichil propietatis & poſſeſſionis ſibi in dictis bonis ad pedes Crucifixi jam oblatis quomodolibet reſervando ſperans ſibi a bonorum omnium retributore proinde bravium in celeſti patria cumulari, voluit etiam dictus Dominus *johannes* fundator felicis recordationis quod ſi quis canonicorum dicte Eccleſie noſtre preſencium & futurorum dictam curiam clauſtralem comparare vellet, quod ille ante omnia ne divinus cultus ſuadente dyabolo illuderetur ad dictam capellam ſeu vicariam bona in redditibus equivalencia ſecundum conſilium noſtri capituli & dicte vicarie pro tempore Rectoris compararet & perpetue aſſignaret, poſtmodum vero honeſto viro Domino *johanni* de *Haymborch* noſtro concanonico pro comparacione predicte curie clauſtralis cum ſuis redditibus edificijs ſtructuris & areis univerſis agente & inſtante nos pro bonis dicte vicarie ſana prehabita deliberatione accedente ad hoc conſenſu *johannis Ambroſij* cui nos dictam Vicariam ſeu Capellam pure propter Deum contulimus ſibique de eadem canonice providimus clerici noſtri familiaris curiam predictam clauſtralem cum ſuis attinentijs ut preſcribitur, univerſis dicto Domino *johanni* de *Haymborch* juſte emptionis titulo vendidimus & canonice aſſignavimus

poſſi-

poſſidendam ita videlicet quod dictus Dominus *johannes* de *Haymborch* ſeu ipſius in dicta curia legitimus ſucceſſor dicto *johanni Ambroſij* ſeu ipſius in dicta vicaria ſucceſſori quinque marcarum cum dimidia Oſnaburgenſium denariorum perpetuos redditus viginti quatuor ſolidos Mindenſium legalium denariorum pro una marca computando ſingulis annis equaliter diviſos infra feſta beatorum *Michaelis* & *Martini* paſche & Penthecoſtes ſub pena, ut conſolaciones in noſtra Eccleſia hactenus exſolvi conſueverant, exſolvere indilate tenentur & debent, nobisque pro memoria ut premittitur peragenda de dicta curia & bonis duo talenta Mindenſium legalium denariorum perpetue miniſtrabuntur, cum condicione adjecta, ſi Dominus *johannes* de *Haymborch* vel ipſius in dicta curia & bonis legitimus ſucceſſor dictam curiam & bona a redditibus predicte vicarie ſeu capelle exhonerare vellet, ex tunc totidem redditus ejusdem valoris & monete in bonis poſſibilibus & ſufficientibus ſecundum conſilium noſtri capituli & pro tempore dicte vicarie ſeu capelle Rectoris libere & perpetue aſſignabit. In quorum omnium & ſingulorum evidens & perpetuum teſtimonium & robur preſentes literas noſtri capituli ſigillo duximus roborandas. Actum & Datum in Choro noſtre Eccleſie Mindenſis ſub Anno Gratie Milleſimo triceteſimo quinquageſimo ſexto, ſexto idus Auguſti.

8. Aug.

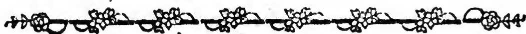
CXXXVI.

SUPER QUEMDAM ORTUM EXTRA VALVAM KODOR.

Nos *Volmarus* de *Alten* Prepositus Ecclesie sancti *johannis* Mindensis omnibus hoc presens scriptum intuentibus cupimus fore notum, quod de plena voluntate unanimique consensu Venerabilium Dominorum *Wedekindi* Prepositi *Alberti* Decani totiusque capituli Ecclesie Mindensis juste vendicionis titulo vendidimus & in presenti littera vendimus Domino *Gervasio* de *Warberch* Cantori Ecclesie predicte ejusque in cantoria successoribus ad manus & utilitatem pauperum clericorum dormitorialium ibidem & ipsis dormitorialibus *) ortum nostrum situm extra & versus valvam que dicitur codor civitatis Mindensis prefate inter ortos Domini *johannis* dicti *Wede* quem nunc *Henricus* de *Monechusen* villicationis nomine colit & fructificat cum suis attinentijs & septis universis debitis & consuetis per eosdem cantorem tamquam provisorem ipsorum dormitorialium & ad manus eorum & per ipsos dormitoriales perpetuis temporibus libere & sine omni onere possidendum pro una marca Bremensis annue pensionis de curia nostra in civitate Ecclesie Mindensis quam nunc inhabitamus sita eisdem dormitorialibus olim debita nobis quitata & remissa, cujus quidem orti proprietatem dicti venerabiles viri Domini Prepositus Decanus & Capitulum prefati nobis sponte donaverunt & liberaliter contulerunt mittentes eosdem cantorem ad manus eorundem dormitorialium & ipsos

ipſos dormitoriales qui pro tempore per ipſum cantorem conſtituti fuerint in veram plenam & pacificam poſſeſſionem ejusdem orti promittimusque eisdem ipſis facere veram & indubitatam varandiam & de evictione teneri quando ubi & quotiens eis fuerit oportunum & per eosdam vel ipſorum aliquem fuerimus requiſiti. In quorum omnium teſtimonium preſentem litteram ipſis noſtro ſigillo una cum ſigillo majori capituli Mindenſis predicti dedimus communitam, Et Nos *Wedekindus* Prepoſitus *Albertus* Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis predicte in ſignum noſtri conſenſus & teſtimonium omnium premiſſorum noſtri capituli ſigillum majus ad ſupplicationem dicti Domini Prepoſiti & divine remunerationis intuitu recognoſcimus appenſum huic carte. Datum & actum in Eccleſia Mindenſi ante majus altare Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quinquageſimo ſexto ipſo die *Lucie* que fuit tertia decima dies menſis Decembris.

*) Qui in communi morabantur dormitorio, cui Cantor Eccleſia Mindenſis praeerat.

CXXXVII.

SUPER UNA AREA IN LITTERA DESCRIPTA.

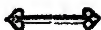
Officialis curie Mindenſis univerſis preſentia viſuris ſeu audituris cupimus innoteſci & in hijs ſcriptis lucide proteſtamur, quod conſtituti

coram nobis ad reddendum jura pro tribunali ſedentibus *Tidericus* dictus *Rydder* & *johannes* ejus filius cives Mindenſes patentem cartam tribus pendentibus ſigillis videlicet ſigilio Domini *Gbrardi* de *Scbowenborcb* Theſaurarij & Generalis vicarij eccleſie Mindenſis & ſigillo capituli dicte eccleſie ad cauſas & ſigillo Domini *Hinrici Gripp* Prepoſiti eccleſie ſancti *Martini* Mindenſis & beneficiati forenſis eccleſie ſancti *johannis* ibidem illeſas & integras ut prima facie apparebant ſigillatam aſſignationem ſive locationem cujusdam aree inferius deſcripte continentem in medium produxerunt & legi fecerunt dictamque cartam cum omnibus ſuis articulis pro ſe & ſuis heredibus noſtra ſtipulatione interveniente ratificaverunt approbaverunt & ipſius firmam & perpetuam obſervantiam ſub ſigillis eorum inferius appenſis promiſerunt, cujus quidem carte tenor talis erat — *Gerbardus* de *Scbouwenborcb* Theſaurarius Eccleſie Mindenſis Reverendi in *Cbriſto* Patris & Domini *Tbeodorici* Epiſcopi Mindenſis in ſpritualibus & temporalibus vicarius Generalis, *Albertus* Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis recognoſcimus publice per preſentes quod honorabilis vir Dnus *Henricus Gripp* Prepoſitus eccleſie ſancti *Martini* Mindenſis perpetuus beneficiatus forenſis Eccleſie ſancti *johannis* in emunitate eccleſie Mindenſis accedente conſenſu noſtro partem aree verſus auſtrum apud viam de allodio ad dictam Eccleſiam ſancti *johannis* ſpectantem infra opidum extra portam civitatis Mindenſis ſituata *Tiderico* dicto *Ryddere* civi Mindenſi uxori ipſius legitime eorumque veris heredibus jure emphy-

emphyteutico ſeu titulo meliorationis pro duodecim ſolidis Mindenſium uſualium denariorum legalium annis ſingulis in feſto beati *Michaelis* ſibi ſeu ipſius in dicto beneficio legitimo ſucceſſori indilate nomine penſionis exſolvendorum aſſignavit perpetue & hereditarie poſſidenda tali conditione adjecta ſi *Thidericus* aut ſui heredes predicti edificia ſeu meliorationes vel cenſum novum predicta penſione dumtaxat excepta in dicta parte aree vendere voluerit ſeu voluerint, hoc dicto Domino Prepoſito ſeu ipſius in dicta eccleſia ſancti *johannis* legitimo ſucceſſori per ſpatium unius menſis intimabit ſeu intimabunt ad deliberandum an dicta edificia ſeu meliorationes vel cenſum novum in dicta parte aree ad dictam eccleſiam ſancti *johannis* voluit comparare pro tanta pecunie ſumma pro quanta uni layco civi Mindenſi poſſent vendi pro ut valorem eorundem ſuo juramento corporali preſtito ſi requiſitus fuerit confirmabit, quo menſe, ſi emere noluerit, elapſo *Thidericus* uxor ejus & eorum veri heredes predicti dicta edificia meliorationes ſeu cenſum novum in dicta parte aree quibuscumque laicis civibus in *Minda* vendere poterit ſeu poterint ſub eisdem modis & conditionibus ut ipſi hujusmodi bona jure emphyteutico antea poſſiderunt, In hujus contractus evidens teſtimonium & robur ſigilla noſtra una cum ſigillo *Henrici Gripp* Prepoſiti predicti preſentibus ſunt appenſa. Actum & Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quinquageſimo ſexto in vigilia beatorum *Petri* & *Pauli* Apoſtolorum. — Actum & Datum Anno Domini Milleſimo tricentenſimo

 quin-

quinquagesimo septimo in crastino *omnium sanctorum*, & in hujus recognitionis evidentis testimonium & robur sigillum nostrum una cum sigillis *Thiderici* & *johannis* predictorum presentibus est appensum.

2. Nov.

*) Ejusdem tenoris litterae sunt expeditae anno MCCC LVIII. feria quinta post Dominicam *Laetare* pro *johanne Bodendorp* & *Ernesto* ejus filio civibus Mindensibus.

CXXXVIII.

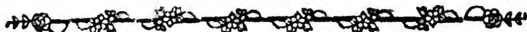
SUPER UNA MARCA DANDA DE SECUNDA CURIA AB AULA EPISCOPALI.

Nos *Liborius* de *Wulbecke* & *johannes* de *Rottorpp* *) Canonici Ecclesie Mindensis ad Universorum cupimus deducere noticiam per presentes quod venerabilibus viris Dnis Preposito Decano & capitulo Ecclesie Mindensis predicte pro decem marcis puri argenti nobis legaliter traditis & persolutis vendidimus justo vendicionis titulo redditus unius marce Osnaburgensium denariorum in curia habitationis nostre site in emunitate Ecclesie Mindensis inter venerabilium virorum Dominorum *Gherardi* de *Schouwenborgh* Thesaurarij & *Segebandi* de *Thune* Archidyaconi in *Patinhosen* in Ecclesia Mindensi & secunda ab aula Episcopali computanda singulis annis in die obitus quondam fel. rec. Dni *Wedekindi* de *Osin* Prepositi Hamelensis dum vivebat ad peragendum ipsius *Wedekindi*

di memoriam ſecundum diſtributionem inferius annotatam per nos & noſtros ſucceſſores in dicta curia & de eadem perpetuis temporibus exſolvendam, ſi autem in alijs certis bonis ad voluntatem dictorum Dominorum ſituatis redditus dicte marce poterimus & poterint comparare & perpetuare per hoc antefatam curiam noſtram a penſione predicta valebimus & poterimus liberare, diſtribucio vero dicte marce erit talis: ad candelam & oblationem ſexdecim denarios camerarijs quatuor denarijs & campanarijs quatuor den. canonici duas partes & vicarii tertiam partem qui pro tunc divinis interfuerint inter ſe dividentes recipient. In cujus rei teſtimonium & robur premiſſorum noſtra ſigilla ſub anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſexageſimo primo ſabato infra octavas Aſcenſionis Domini preſentibus duximus apponenda.

8. Maji.

*) Erat quoque Archidiaconus in *Lo.*

CXXXIX.

FUNDACIO VICARIE BEATE VIRGINIS ET BEATI *JACOBI* IN CAPELLA BEATE VIRGINIS CIRCA PONTEM *WESERE.*

In nomine ſancte & individue Trinitatis Amen. Ne rei geſte notitiam tollat oblivio ac ea que in ſua origine ac a principio manifeſta ſunt longi temporis transcurſus ex poſt facto faciat ignorari, vallari & confirmari ſcripturis ea que geruntur in tem-

tempore docuit mos antiquus. Nos *Gerhardus* de *Schouwenborch* Thesaurarius & Reverendi in Christo Patris ac Domini nostri Domini *Theodorici* Episcopi Mindensis in spiritualibus & temporalibus vicarius Generalis ad Universorum & singulorum presencium & futurorum perpetuam rei geste memoriam in hijs scriptis deducimus notionem, quod circumspecti & legales viri consules civitatis Mindensis pium desiderium quondam *Alberti Brummers* civis Mindensis in quantum in eis est ad effectum deducere cupientes altare novum in capella ubi beate *Marie* virginis ymago collata est ante portam *Wysere* in honorem omnipotentis Dei ejusque gloriose matris virginis *Marie* & beati *Jacobi* Apostoli divina cooperante gratia edificando & ad piam ac felicem dicti *Alberti Brummers* uxoris sue legitime ac suorum heredum recordationem cum centum marcis Osnaburgensium denariorum legalium seu cum redditibus qui cum dicta pecunia per jam dictum *Albertum* ad hoc deputata & oblata seu cum bonis alijs adhuc Deo volente deputandis perpetue comparari possent & dotando fundaverunt ita quod idonea persona in scribendo & dictando trita proconsulibus & consulibus civitatis Mindensis ad serviendum congrua actu existens presbiter seu infra annum ad dictum Gradum promovibilis ad dictum altare per consulem civitatis jam dicti pro tempore existentem tanquam per ipsius altaris verum patronum Preposito Ecclesie sancti *Martini* Mindensis dicti loci Archidyacono pro investitura ut moris est debito tempore nunc & perpetuo presentetur, Rector etiam

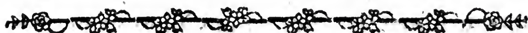
dicti

dicti altaris omni ebdomada tres missa unam de Trinitate unam de beata virgine tertiam pro defunctis per se vel alium celebrabit, nullam etiam habebit facultatem nisi unam missam in dicta capella qualibet die celebrandi oblationes sive libamina que infra missam super altare per fideles apportantur ad Rectorem pertinebunt, quicquid autem ad altare ad truncum ad imaginem in dicta capella aut extra apportatum fuerit seu libatum in quibuscunque rebus & existencijs Magistri fabricarum Ecclesie Mindensis & pontis *Wysere* pariter qui pro tempore fuerint per se vel fideles nuncios suos fideliter colligent & ad Ecclesie Mindensis & ad dicti pontis *Wysere* structuras equaliter dividetur, dictus etiam Rector Magistro fabrice dicte Ecclesie duas libras cere in festo Penthecostes Rectoribus Ecclesie sancte *Marie* Mindensis in quorum limitibus capella situata est in festis pasche fertonem & *Michaelis* fertonem denariorum *Minde* legalium annis singulis perpetue ministrabit, Ea propter Nos *Gerhardus* vicarius Generalis prenominatus qui divinum augeri nostris temporibus anhelamus cultum ad instantiam proconsulis & consulum civitatis jam dicte & ob reverenciam omnipotentis Dei gloriose virginis *Marie* genitricis ejus ac beati *Jacobi* Apostoli de venerabilium virorum ac laudabilium personarum Prepositi Decani ac capituli Majoris Prepositi sancti *Martini* Abbatisse sancte *Marie* curatorum ibidem Ecclesiarum Mindensium ac omnium quorum intererat consilio consensu & beneplacito fundacionem & dotacionem dicti altaris auctoritate ordinaria

naria approbamus ratificamus & confirmamus nosque dictum beneficium cum redditibus comparatis & comparandis instauravimus & instauramus per presentes. In quorum omnium evidens & perpetuum testimonium ac robur sigillum nostri vicariatus presentibus duximus apponendum. Et Nos *Wedekindus* Prepositus Decanus & Capitulum Majoris, *Otto* Prepositus Ecclesie sancti *Martini*, *Zanta* Abbatissa, *Johannes* & *Ludolphus* Rectores curati sancte *Marie* Ecclesiarum Mindensium in signum nostri consilij consensus & beneplaciti sigilla nostra post sigillum Domini Vicarij Generalis huic fundacionis dotacionis & confirmacionis littere ex certa sciencia ac ad firmiorem rei geste noticiam presentibus etiam duximus appendenda. Actum & Datum sub Anno Gratie Millesimo tricentesimo sexagesimo primo tercio nonas junij.

3. Jun.

CXL.

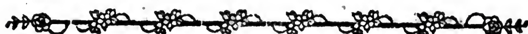
SUPER DUOBUS MANSIS IN *DALHOFF*.

Ego *Johannes* de *Haymborch* canonicus Ecclesie Mindensis presentibus publice protestando recognosco quod Venerabilibus viris Dominis Decano totique capitulo eiusdem solvere & ministrare teneor in civitate Mindensi singulis annis infra festo beatorum *Michaelis* & *Martini* duo plaustra annone duodecim modiorum minus videlicet viginti quatuor modios siliginis & ordei eque divisim & unum plaustrum avene ex duobus mansis

extra

extra valvam dictam kodor ſituatis *Dallhoff* nuncupatis ad tempora vite mee quiete poſſidendis michi canonice aſſignatis ab eisdem, ita tamen quod hujusmodi manſi poſt meum obitum ad dictos Dominos Decanum & Capitulum pleno jure & libere revertentur. In cujus rei teſtimonium ſigillum meum in teſtimonium & robur premiſſorum preſentibus duxi apponendum ſub Anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſexageſimo primo ipſo die beati *Viti* martiris & ſociorum ejus.

15. Jun.

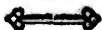

CXLI.

SUPER QUADAM AREA.

Nos *Wedekindus* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Mindenſis ecclefie Epiſcopus ac Prepoſitus Decanus & Capitulum eiusdem ecclefie Univerſis preſentes litteras viſuris & audituris cupimus innoteſci, quod de noſtro beneplacito & voluntate accedente ad hoc pleno conſenſu omnium quorum intererat venerabilis vir Dominus *Johannes* de *Haymborch* ſenior & canonicus memorate ecclefie locavit juſte locationis titulo aſſignavit *Christiano* dicto *Roggenbuck* civi Mindenſi uxori ſue legitime eorumque veris heredibus & impoſterum veris ſucceſſoribus jure hereditario poſſedendam quandam aream & domum quam nunc inhabitant ſitam in fundo ſive in ſolo curie clauſtralis ipſius Domini *Johannis* predicti & cum platea ſancti *Johannis* civitatis Mindenſis confrontatam pro ſeptem ſolidis Mindenſium denariorum legalium & bono-

rum

rum singulis annis divisis in festis pasche & beati *Michaelis* solvendorum videlicet in festo Pasche tres solidos Mindenses aut decem octo denarij Osnaburgensis equivalentes duobus campanariis nostre Mindensis ecclesie predicte pro nunc & pro tempore existentibus per eundem *Christianum* & suos imposterum successores etiamsi dicta area & domus in fundum fuerint devastate sine omni exceptione juris vel facti in perpetuum exsolventur, Item de consensu beneplacito & voluntate quibus supra prelibatus Dnus *Johannes* locavit & assignavit meliorationis titulo discreto viro *Johanni* de *Alten* ecclesie nostre predicte perpetuo vicario *Hillegundi* matri sue *Hillegardi* & *Mechildi* monialibus monasterij sanctimonialium vallis sancte *Marie* Mindensis diocesis & dicti Domini *Johannis* sororibus ad tempora vite ipsius *Johannis* & ipsarum seu alterius earundem libere possidendam quamdam aream quam actu possident ab una parte cum curia Prepositure Domini Prepositi sancti *Johannis* Mindensis confrontatam & prope cimiterium sancti *Johannis* ibidem & in solo sive fundo curie habitacionis eiusdem Domini *Johannis* de *Haymborch* situatam pro novem solidis Mindensium denariorum bonorum & legalium singulis annis divisim in festis supra nominatis solvendorum videlicet in festo pasche ipsi Dno *Johanni* de *Haymborch* predicto quatuor solidi Mindenses aut duo solidi Osnaburgenses equivalentes vel ipsius dicti Dni *Johannis* in predicta curia legitimo successori & in festo beati *Michaelis* singulis annis sepedicto Domino *Johanni* aut eius legitimo successori tres solidi Min-

den-

densium denariorum aut decem octo denarii Osnaburgenses equivalentes & duobus campanariis dicte nostre ecclesie pro nunc & pro tempore existentibus duo solidi Mindensium denariorum aut unus solidus Osnaburgensis equivalens per ipsum Dominum *johannem* de *Alten* seu matrem & sorores suas predictas seu alteram earumdem que supervixerit de dicta area & suis edificiis sine omni exceptione juris vel facti in effectu ministrentur quibus inquam *johanne* matre & sororibus suis defunctis area predicta cum omnibus suis edificiis & structuris dictis Campanarijs cedet & ad eos devolvetur ac deveniet in perpetuum per eosdem libere possidenda, hac tamen conditione adjecta semper salva quod septem solidi denariorum eorumdem predictorum de dicta area & suis edificiis dicto *Johanni* de *Haymborch* aut successori legitimo prenarrate curie per dictos campanarios aut inhabitantes vel inhabitantem domum & structuras in ipsa construendas seu constructas singulis festis predictis scilicet in festo Pasche quatuor solidi & in festo beati *Michaelis* tres solidi Mindensium denariorum ut predicitur sine omni occasione singulis annis dabuntur jugiter & solventur, adjectum est etiam conditionaliter & adjunctum quod ex nunc in antea campanarii pro nunc in predicta ecclesia existentes & qui in futurum pro tempore fuerint de supra scriptis pecuniis sive redditibus que eis debebuntur ac etiam de area seu edificiis ad ipsos devolvendis duas lucentes candelas & ardentibus singulis noctibus dierum Dominicarum in nocte beati *Michaelis* quolibet anno incipiendo usque ad sa-

cratiſſimam noctem paſche incluſive ac aliis certis feſtivitatibus ſcilicet in nativitate beate *Marie* virginis beati *Gorgonii* omnium ſanctorum & in Craſtino *omnium ſanctorum* id eſt in commemoratione omnium fidelium animarum, in nocte beate *Katherine* virginis, in purificatione glorioſe virginis *Marie* ac in Annuntiatione beate virginis *Marie*, In cena Domini, in nocte Paraſceven ac in vigilia paſche ſicuti in libro in quo conſolationes ac alie cotidiane diſtributiones Dominorum noſtrorum canonicorum conſcribuntur plenius continetur, nec non ad lucernas vitreas per eundem Dominum *johannem* de *Haymborch* adcomparatas & in ambitu dicte eccleſie noſtre affixas unam videlicet in angulo prope hoſpitium Prepoſiture Mindenſis & aliam in angulo prope dormitorium vicariorum eccleſie noſtre ſepedicte ante compulſationem matutinarum ſive divina fuerint in eadem eccleſia ſive non ponant & miniſtrabunt ac ſuis expenſis procurabunt tales & tantos que a tempore matutinali uſque ad clarum diem ardere valeant ſufficienter nec non predictas lucernas in eo ſtatu in quo ſunt & in eſſe ſuo integraliter conſervabunt, & ſi neceſſe fuerit propriis expenſis ſuis reformabunt, harum autem candelarum accenſionem & procurationem & ad lucernas predictas poſitionem quilibet campanariorum faciet ſecundum vices ſeptimane contingentis ipſum ad pulſandum matutinas & alias horas canonicas quemadmodum ſupra proxime eſt expreſſum unde nos Epiſcopus & Capitulum dignum eſtimantes & congruum ut piis operibus atque votis facilem & gratioſum prebeamus

aſſen-

assensum omnia premissa & singula ad devotam ipsius domini *Johannis* de *Haymborch* supplicationem rata & grata habentes eaque auctoritate nostra ordinaria presentis scripti patrocinio confirmamus & communimus ipsosque redditus supranominatos una cum area & edificiis ad ipsos ut prefertur devolvendos officiis dictorum campanariorum pro tempore existentium auctoritate nostra predicta presentibus adjungimus & communimus in perpetuum permansuros. In quorum omnium & singulorum robur & testimonium presentes litteras sigillis nostris una cum appensione sigilli eiusdem Domini *Johannis* de *Haymborch* duximus roborandas. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo septuagesimo quarto feria secunda post Dominicam qua cantatur *Invocavit me.* *)

27. Febr.

*) In hoc documento lucida reperiuntur vitae communis clericalis vestigia.

CXLII.

SUPER MOLENDINUM *CRONLAGE* ET SUPER SEX MANSOS IN *HADDENHUSEN*.

In nomine Domini Amen. Anno a Nativitate eiusdem Millesimo tricentesimo septuagesimo quinto indictione tertia decima die lune vicesima sexta mensis februarii Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Dni *Gregorii* divina providentia Pape *undecimi* Anno quinto in mei notarii publici & testium infra scriptorum presen-

tia personaliter constituti Venerabiles viri Domini *Echardus Oldendorpp* Prepositus *Fredericus* Decanus *Johannes* de *Haymborch* senior *justacius* de *Slon Lodewicus* de *Cersne johannes* de *Haymborch* junior *Lubbertus Westfal* cantor *Volcmarus de Haymborch* & *Gherardus* de *Monte* Archidyaconus in *Osen* Canonici Ecclesie Mindensis in loco Capitulari propter hoc capitulariter congregati attendentes & considerantes ut asseruerunt permutationem infra scriptam tam in dicte Prepositure quam in ipsius capituli & Ecclesie Mindensis utilitatem cedere multiplicem & profectum, ideo ipsam inter se fecerunt & celebraverunt in modum qui sequitur infra scriptum videlicet prefatus Dominus *Echardus* Prepositus pro se & suis in dicta Prepositura successoribus nomine & vice eiusdem Prepositure permutavit & titulo vere & juste permutationis tradidit & concessit prefatis Dominis *Friderico* Decano *Johanni* de *Haymborch* seniori *Justacio* de *Slon Lodewico* de *Cersne Johanni* de *Haymborch* juniori *Lubberto Westfal* cantori *Volcmaro* de *Haymborch* & *Gherardo* de *Monte* Archidyacono in *Osen* canonicis Ecclesie Mindensis predicte presentibus stipulantibus & recipientibus pro se ac totius capituli ipsius Ecclesie Mindensis nomine proprietatem & directum dominium cujusdam molendini to der cronlage vulgariter nuncupati siti extra muros civitatis Mindensis nec non censum sive canonem annuum viginti septem modiorum tritici sibi ratione dicte Prepositure annis singulis de dicto molendino dari & solvi debitum & consuetum cujus quidem molendini proprietas & dominium ac census

sus sive canon annuus ad dictum Dominum Prepositum & Prepositurarm spectant & pertinere noscuntur una cum omnibus & singulis aliis juribus pertinentiis & attinentiis ipsius molendini quibuscunque cum quibus & prout *Hinricus* & *Ludemannus* fratres dicti *Crusen* idem molendinum ut veri emphiteote tenuerunt & possiderunt & prefato capitulo ecclesie Mindensis vendiderunt & cum quibus & prout idem Capitulum ipsum molendinum tenet & possidet de presenti ad habendum tenendum utendum & perpetuis temporibus possidendum & quicquid sibi placuerit de dicto molendini ac proprietate & dominio ac censu ipsius deinceps faciendum & hoc pro sex mansis agrorum in campo ville que dicitur *Haddenbusen* situatorum quorum proprietas & dominium ad dictum Capitulum dinoscitur pertinere, quos quidem sex mansos una cum proprietate & dominio directo ac curiis curtibus domibus casis pascuis pratis aquis silvis & aliis juribus & pertinentiis eorumdem prefati Domini *Fridericus* Decanus *Johannes* de *Haimborch* & alii canonici supra nominati nomine & vice ipsorum ac nomine & vice totius capituli ecclesie Mindensis predicte permutaverunt & juste permutationis titulo in concambium & recompensam predictorum census scilicet viginti septem modiorum tritici ac proprietatis & dominii eiusdem molendini tradiderunt & concesserunt prefato Domino *Egbardo* Preposito presenti stipulanti & recipienti pro se & nomine & vice dicte PreposIture & suis in ea successoribus quibuscunque ad habendum tenendum utendum & possidendum & quicquid sibi & dicte

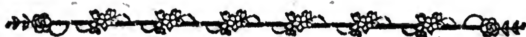
Prepofiture & fuis fucceſſoribus de dictis ſex manſis deinceps placuerit faciendum ſalvo tamen cenſu ſive penſione annua duodecim modiorum ſiliginis & viginti quatuor modiorum avene menſure Mindenſis per dictum Prepoſitum & ſuos pro tempore ſucceſſores eidem capitulo in feſto beati *Martini* de dictis ſex manſis annis ſingulis perſolvenda, quam quidem penſionem ſive cenſum idem Dnus *Egbardus* Prepoſitus pro ſe & ſucceſſoribus ſuis eidem capitulo annis ſingulis in feſto dicto beati *Martini* dare & ſolvere promiſit ſolempniter & convenit transferentes predicti permutantes quilibet eorum in alterum rem a ſe permutatam & omne jus & dominium ac cenſum & omnem proprietatem quod & que eis eorum cuilibet in predictis molendino & manſis competiit ſeu competere poterat quoquo modo nichil ſibi juris proprietatis ſeu poſſeſſionis in predictis penitus reſervando promittentes & convenientes ſibi ad invicem & viciſſim alter alteri veram & juſtam warandiam de re a ſe permutata facere & de evictione teneri ubicunque & quandocunque fuerit oportunum ac litem ſeu controverſiam ſuper ea alter alteri non inferre nec inferenti modo aliquo conſentire & predictam permutationem & omnia & ſingula in ea contenta rata grata & firma habere perpetuo & tenere & non contrafacere dicere vel venire per ſe vel alium ſeu alios aliqua ratione occaſione titulo ſive cauſa pro quibus omnibus & ſingulis firmiter obſervandis prefatus Dnus *Ecbardus* Prepoſitus bona ſua & dicte Prepoſiture & dicti Domini *Fridericus* Decanus *Johannes* de *Haymborch* & alii canonici bona ipſius capitu-

capituli omnia & singula sibi invicem & alter alteri obligavit & obligata & ypotecata pro predictis sibi invicem esse voluerunt & consentierunt renuntiantes hinc inde prefati permutantes expresse omnibus & singulis exceptionibus defensionibus privilegiis ac beneficiis & suffragiis utriusque juris tam canonici quam civilis per que se possent contra premissa seu aliquod premissorum in aliquo defendere vel tueri, super quibus omnibus & singulis supradictis prefati permutantes & quilibet eorum pro parte sua petierunt sibi fieri per me notarium publicum infra scriptum unum vel plura publicum seu publica instrumenta ipsumque seu ipsa fieri & refici semel & pluries ad dictamen & consilium cujuslibet sapientis facti tamen substantia non mutata, & ad majorem securitatem & certitudinem ac evidentiam premissorum voluerunt & decreverunt instrumentum seu instrumenta hujusmodi suorum sigillorum scilicet Prepositi & capituli predictorum munimine roborari. Acta fuerunt hec *Minde* in loco capitulari ipsius ecclesie Mindensis supradicto sub anno indictione die mense & Pontificatu quibus supra presentibus discretis viris Dominis *johanne Ambrosii* scolastico ecclesie sancti *Martini* Mindensis *Hermanno* de *Segelborst* perpetuo vicario in dicta Ecclesia Mindensi & *Stephano Heyndenrichstener* layco pataviensis Diocesis testibus ad premissa vocatis specialiter & rogatis.

Et Ego *Albertus Westfal* clericus Mindensis publicus Imperiali auctoritate Notarius premissis omnibus & singulis dum ut premittitur agerentur & fierent una cum prenominatis testibus presens

fui eaque ſic fieri vidi & audivi & in hanc publicam formam redegi propria manu ſcripſi ſignoque meo ſolito & conſueto ſignavi rogatus & requiſitus in fidem & teſtimonium omnium premiſſorum.

Et Nos *Echardus* Prepoſitus *Fridericus* Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis predicte ad majorem firmitatem & certitudinem & evidens teſtimonium premiſſorum preſens inſtrumentum ſigillorum noſtrorum ſcilicet noſtri Prepoſiti & capituli appenſione ex certa ſcientia duximus roborandum.

CXLIII.

SUPER QUADAM DOMO IN PLATEA PISTORUM PERTINENTE CAPITULO.

In Dei nomine Amen. Officialis curie Mindenſis ad Univerſorum noticiam deducimus per preſentes quod conſtituti perſonaliter in judicio coram nobis diſcretus vir *Gherardus* dictus *Redingh* ſartor civis Mindenſis & *Kyne* uxor eius legitima non coacti non compulſi nec in aliquo circumventi ſed ſua mera libera & ſpontanea voluntate confeſſi fuerunt & in veritate publice recognoverunt ſe de conſenſu *Weſſeken* eiusdem *Gherardi* fratris ac *Elizabeth* filie *Gherardi* & *Kyne* predictorum ibidem preſentium & expreſſe conſentientium nec non aliorum filiorum & filiarum ſuarum & omnium quorum intererat ſuorum heredum juſto venditionis titulo vendidiſſe tradidiſſe & conceſſiſſe honora-

norabilibus viris Dominis *Frederico* Decano totique capitulo Ecclesie Mindensis & Domino *johanni* de *Haynborch* seniori dicte ecclesie canonico ibidem presenti & nomine dicti capituli legitime stipulanti & recipienti perpetuos redditus unius dimidie marce Mindensium denariorum aut sex solidorum Osnaburgensium denariorum equivalentium de domo habitacionis & area quas prefati *Gherardus* & *Kyne* inhabitant scilicet in platea pistorum & in solo curie habitacionis dicti Domini *Johannis* de *Haymborch* ante valvam Wysere civitatis Mindensis situatis & constructis eisdem Domino Decano & Capitulo ac *Johanni* de *Haymborch* predicto per dictos *Gherardum* & *Kyne* ac ejus heredes seu tenentes inhabitantes & possidentes domum habitacionem & aream supradictas infra quindenam proximam post festum beati *Michaelis* archangeli annis singulis perpetuis temporibus absque aliqua protractione dandos & solvendos, salva tamen dimidia marca quam predicti *Gherardus* & *Kyne* ac eius heredes pro censu annuo possessori legitimo curie supradicte annis singulis etiam dare tenentur & ministrare de domo habitacionis & area supradictis pro pretio videlicet & nomine precii novem marcarum cum dimidia dictorum Mindensium denariorum ipsis bene & integraliter persolutarum de quibus se quitos contentos & solutos tenuerunt & vocaverunt exceptioni non habite non solute non numerate & non tradite sibi pecunie ac doli mali renunciantes penitus & expresse, quas quidem venditionem traditionem & concessionem supradictas memorati *Gherardus* & *Kyne* pro se &

 suis

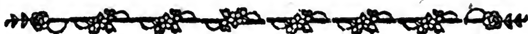
ſuis heredibus in manibus noſtris ſtipulantes & recipientes vice & nomine omnium quorum intereſt intererit aut in futurum quomodolibet intereſſe poterit fide data promiſerunt & quilibet eorum promiſit gratas ratas & firmas perpetuo habere & inviolabiliter obſervare ipſisque vel eorum alicui aliquo caſu cauſa occaſione aut quovis queſito excogitato vel excogitando ingenio ſive colore de jure vel de facto tacite vel expreſſe contra facere vel venire nec eas in aliquo revocare. In quorum omnium teſtimonium preſentes litteras ſive preſens publicum inſtrumentum ſupradictam venditionem in ſe continentes ſeu continens exinde fieri & per *Albertum* Notarium publicum infra ſcriptum ſubſcribi & publicari mandavimus noſtrique ſigilli fecimus appenſione muniri. Datum & Actum in Eccleſia Mindenſi nobis inibi ad jura reddendum pro tribunali ſedentibus ſub Anno a Nativitate Domini Milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo quinto indictione tertia decima die viceſima ſexta menſis februarii Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Dni *Gregorij* divina providentia Pape undecimi Anno quinto preſentibus honorabilibus & diſcretis viris Dominis *Johanne Ambroſii* ſcolaſtico Eccleſie ſancti *Martini* Mindenſis *Arnoldo* Rectore parochialis Eccleſie in *Lo* Mindenſis Dioceſis *Johanne* de *Eningerlo* clerico notario publico & *juſtacio Monckedorpp* cive Mindenſi teſtibus ad premiſſa vocatis & rogatis.

Et Ego *Albertus Weſtfal* clericus Mindenſis publicus Imperiali auctoritate Notarius premiſſis omnibus & ſingulis dum ut premittitur agerentur

&

& fierent una cum prenominatis teſtibus preſens fui eaque ſic fieri vidi & audivi & de mandato Domini Officialis ſupradicti in hanc publicam formam redegi propria manu ſcripſi ſignoque meo ſolito & conſueto una cum appenſione ſigilli prefati Domini Officialis ſignavi requiſitus in teſtimonium premiſſorum.

CXLIV.

SUPER UNA VICARIA IN *YENSEN* DOTATA.

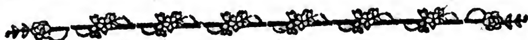
Reverendo in Chriſto Patri ac Domino ſuo Domino *Widekindo* Dei & Apoſtolice ſedis gratia *Mindenſis* Eccleſie Epiſcopo *Conradus* de *Elte* rector parochialis eccleſie in *Yenſen* veſtre dioc. orationes in Chriſto devotas & cum debita reverentia obedientiam, confirmationi Altaris per ſtrenuos ac famoſos viros *Gbevebardum* militem & *Conradum* famulum patruos dictos de *Zaldern* in laudem Dei & honorem glorioſe virginis *Marie* ac beatorum martyrum *Feliciani* & *Barbare* virginis infra tecta eccleſie mee predicte dotati ſub tali condicione noveritis me conſenſum adhibere ut qui ad ipſum altare preſentatus fuerit ad quatuor miſſas pro qualibet ſeptimana celebrandos & non ultra debet aſtringi & ſi pro tempore rector eccleſie opus vel indigentiam habuerit ad voluntatem ipſius miſſam celebrabit excepto Domino *Johanne* primo preſentando quem ab hoc cupio fore relevatum idemque altariſta in eccleſia predicta

ſeu

ſeu eius parochia in prejudicium dampnum vel fraudem rectoris ipſius eccleſie nullatenus attemptare preſumat, ſed votivas in ipſa parochia ſibi porrectas humiliter recipiat ipſique rectori cum oblacionibus ad altare ſuum delatis & apportatis mediante ſuo juramento ſi exigitur repreſentet & ut divini cultus miniſterium augeatur in ſingulis feſtis cum ipſe rector eccleſie cantare voluerit primis veſperis ipſius matutinis miſſis ſecundis veſperis proceſſionibus aliisque officiis pro ipſius feſti exigentia intra & extra eccleſiam peragendis niſi legitime occupatus vel de ſui Rectoris licentia debet perſonaliter intereſſe. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo quinto meo ſub ſigillo ipſo die *Bonifacii* & ſociorum ejus beatorum Martirum.

5. Junij.

CXLV.

SUPER UNA VICARIA IN ECCLESIA *YENSEN* DOTATA.

Nos Dei & Apoſtolice ſedis gratia *Wedekindus* Epiſcopus totumque Eccleſie Mindenſis Capitulum ad quorumlibet Chriſti fidelium per preſentes cupimus notitiam pervenire quod ſtrenui & famoſi viri *Ghevehardus* miles ac *Conradus* famulus patrui dicti de *Saldern* pia devotione commoti ad laudem & honorem omnipotentis Dei altare glorioſe virginis *Marie* ac beatorum martirum *Feliciane* & *Barbare* virginis conſecrandum in ſalubre

ſuarum

suarum ac parentum ipsorum remedium animarum de facultate & bonis suis videlicet quinque mansis in campo ville *Yensen* nostre diocesis jacentibus & solidatis cum omnibus suis juribus & attinentiis universis ad usus sustentandi sacerdotis ad ipsum presentandi in Ecclesia in *Yensen* ville predicte dotando fundaverunt, quos quidem mansos ipsi ac eorum progenitores a nobis & nostra diocesi inpheodati hactenus habuerunt quosque nos libera voluntate consensu & favore ad ipsorum precum humilemque instantiam ad altaris predicti fundationem seu dotacionem appropriari decrevimus & appropriamus, in cujus etiam appropriationis recompensam iidem fundatores nobis aut nostre diocesi alios quinque mansos in campo ville *Herbergen* nostre etiam Diocesis cum omnibus suis juribus & attinentiis transponendo dimiserunt ac perpetuis temporibus duraturis sub omni modo & jure prout prenominatos quinque mansos & ad altare predictum appropriatos detinuimus nostro & ecclesie nostre dominio subjicientes per nos cum eisdem se inpheodari fecerunt, & ut devotionis eorum accrescat affectus volumus quatenus jus patronatus seu presentandi ad ipsum altare apud predictos fundatores suosque in futurum heredes succedentes indesinenter permaneat ita tamen quod nullus qui actu sacerdos non fuerit vel saltem in primo sue presentationis anno sacrum sacerdotii gradum recipere voluerit ad ipsum altare presentetur, sed alius ad hoc abilis & idoneus loco ipsius sit presentandus, qui etiam cum hujusmodi presentationem rite ut premittitur fuerit assecutus

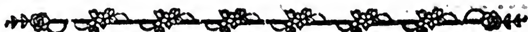
juxta

juxta desiderium fundatorum dictorum nec non rectoris ecclesie prefate singulis septimanis ad quatuor missas secundum ipsius altariste arbitrium celebrandas & non amplius debet astringi nisi forte rector ecclesie prefatus necessario indigeat, ad cujus libitum pro tempore indigenti missas celebrabit excepto Domino *Johanne* de *Volkersen* primo presentando quem ab hoc onere penitus relevamus & nichilominus idem Altarista in ecclesia predicta seu ipsius parochia in prejudicium dampnum vel fraudem rectoris ipsius ecclesie nullatenus attemptare presumat sed votivas in ipsa parochia sibi porrectas humiliter recipiat ipsique rectori cum oblationibus ad suum altare delatis & apportatis mediante suo juramento si exigitur representet, & ut divini cultus ministerium augeatur in singulis festis cum ipse rector ecclesie cantare voluerit primis vesperis matutinis missis & secundis vesperis processionibus aliis officiis pro ipsius festi exigentia intra & extra ecclesiam peragendis nisi legitime occupatus vel de sui Rectoris licentia debet personaliter interesse, hinc est quod cum omnium bonorum operum participes fieri ac divine laudis devotionem augeri desideramus pium supradictorum patronorum desiderium complectendo & ad humilium suarum & affectuosam precum instantiam largiter inclinati premissa omnia & singula sic ut premittitur statuimus ac statuta approbamus & in Dei nomine auctoritate nostra presentibus confirmamus. In quorum omnium & singulorum premissorum evidens testimonium presentibus sigilla nostra dignum duximus appendenda. Datum

tum sub Anno Domini Millesimo tricentesimo septuagesimo quinto ipso die *Primi* & *Feliciani* beatorum Martirum.

9. Jun.

CXLVI.

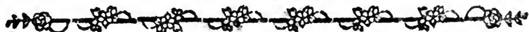
SUPER QUINQUE JUGERA AGRORUM.

W*edekindus* Dei & Apostolice sedis gratia Mindensis ecclesie Episcopus universis & singulis ad quos presentes pervenerit cupimus innotesci, quod nos vendicionem quinque peciarum terre aratorie continencium quinque jugera in campo Mindensi extra valvam sancte *Marie* prope locum vulgariter vulstede appellatum sitarum quarum proprietas & dominium ad nos hactenus pertinuit ab *Hermanno* de *Ovenstede* cive Mindensi honorabilibus Dominis Capitulo dicte ecclesie nostre Mindensis post resignationem nobis ut moris est factam ratificavimus & approbavimus & in hiis scriptis approbamus & ratificamus, & quia dictum Capitulum grato favore & benigno amore complectimur nos predictas quinque pecias sive jugera eidem capitulo in proprium tradidimus & donavimus ac presentibus assignando tradimus & donamus proprietatis titulo jure perpetuo possidendas omne jus nostrum quod nobis in ipsis compecijt in dictum capitulum transferendo nichil omnino juris nichil actionis nichil proprietatis aut possessionis nobis seu nostris successoribus in eisdem quomodolibet reservando. In quorum omnium testimonium

nium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo quinto ſabbato ante feſtum beati *Martini* Epiſcopi.

10. Nov.

CXLVII.

MANDATUM CONTRA CONSULATUM MYNDENSEM.

K*arolus* quartus divina favente Clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus & Bohemie Rex Magiſtris conſulum conſulibus juratis operariis & toti univerſitati civium civitatis Mindenſis fidelibus ſuis & Imperii ſacri dilectis Gratiam ſuam & omne bonum. Gravem querelam Venerabilis *Wedekindi* *) Mindenſis Epiſcopi principis & devoti noſtri dilecti accepimus continentem qualiter contra privilegia Mindenſis Eccleſie per Predeceſſores noſtros Divos Romanorum Imperatores & Reges antiquitus Eccleſie ipſi conceſſa quadraginta viros de Univerſitate dicte civitatis ad regimen ejus aſſumitis pro libito voluntatis eosdem electos conſules apponitis & deponitis Epiſcopo inconſulto, qui quidem conſules dum ſic electi fuerint collegium conſulum intrant nullo Epiſcopo & Eccleſie preſtito penitus juramento, etiam piſtores ſutores & omnes alii officia mechanica exercentes intra ſe de officiis ſuis pro arbitrio ſuo

*) *Wedekindus* II. an. MCCCLXIX. *Mindae* receptus.

ſuo Magiſtros eligunt coram quibus tamquam Epiſcopi advocatis & judicibus actus judiciales exercent in dictorum privilegiorum & libertatis eccleſiaſtice detrimentum, preterea vos portas civitatis quadris lapidibus concluſiſtis, ſtratam perfodiſtis regiam Aqueductum molendinorum obſtruentes novas piſcinas & lacus feciſtis, inſuper vias & acceſſus neceſſarios & antiquos procuraſtis concludi, nova erigi edificia in emunitate eccleſie & demoliri conſtructa, etiam res & bona clericorum & perſonarum eccleſiaſticarum occupatis oblationes fidelium diminuitis, exactiones & tallias indebitas ab eccleſie camerariis & ſervitoribus exigitis per precones & nuncios veſtros in emunitate nec non extra impignorantes eosdem, judeos *) inſuper per novas inventiones exactionatis non permittentes eos privilegio ſuo gaudere, novas etiam exactiones & tallias imponitis in ſtratis publicis liberis & plateis quas in prejudicium theolonii ſtratengelt, Wechgelt & Bruggengelt nominatis, vinum propinari in aliis locis quam in cellario deputato per vos civibus & intra vos ſub pena pecuniaria inhibetis nec permittitis abſque pecunia vendi & propinari cerviſiam alienam, facitis quoque judices per vos ipſos quos Burmeſter & civitatis judices appellatis diverſas conſtitutiones & ordinationes in libris civitatis conſcriptas ſine approbatione & ſcientia Epiſcopi ſtatuentes de novo etiam inhibuiſtis civibus ſub pena preſtiti juramenti ne quis eorum annonam braſium aut humulum **) a clericorum & eccleſiaſticarum perſonarum ſervitoribus preſumat emere ſeu eis vendere quovis

modo, verum cum premiſſa omnia ſi ſic ſunt in diſpendium libertatis eccleſiaſtice nec non privilegiorum dicte Mindenſis eccleſie vergere videantur, vobis mandamus preſentibus ſerioſe quatenus predicta que tendunt in manifeſtam eiusdem eccleſie leſionem procuretis deponi caſſari & penitus aboleri nec amodo ſimilia attemptetis ne neceſſe ſit nos ſuper hiis dicto Epiſcopo & Eccleſie dum requiſiti fuerimus, de juris & juſticie remedio providere, ſuper premiſſis nos per patentes litteras veſtris reſponſionibus informetis. Datum *Bilifeld* die decima nona novembris regnorum noſtrorum Anno triceſimo ſecundo Imperii vero viceſimo tertio.

*) Apud *Piſtorium*, *Struvium* & *Lünigium* vitioſe legitur *indies*.

**) Corrupte apud praecitatos: *binnilum*.

CXLVIII.

SUPER DUOBUS MANSIS ANTE *PETERSHAGEN*.

Officialis curie Mindenſis univerſis & ſingulis ad quos preſentes noſtre litere pervenerint ſalutem cum notitia ſubſcriptorum, conſtitutus in noſtra preſencia *Hinricus* de *Hiddeſſen* coram honorabilibus viris Dominis ac diſcretis *Gherardo* de *Monte* canonico majoris eccleſie Mindenſis *Johanne* Rectore parochialis eccleſie in *Jolenbeke* ac *Gherardo* de *Velthem* Rectore eccleſie in *Oſterayberge* dicte

mind.

mind. dioc. testibus fide dignis ad hoc vocatis & rogatis publice recognovit qualiter duos mansos cum una curia sitos ante *Petershagen* ad Rdum in Christo Patrem ac Dnum nostrum Dnum *Wedekindum* *) Episcopum Mindensem per mortem *Hinrici* de *Lode* novissimi possessoris eorundem devolutos pro viginti quatuor marcis Osnaburgens. denar. occasione pignoris per dictum Dnum *Wedekindum* Episcopum sibi facti possideret eosdem mansos cum curia dictus noster Episcopus Mindensis aut sui successores a dicto *Hinrico* aut dictorum bonorum possessore pro viginti quatuor marcis denariorum predictorum quocumque tempore ipsi placente redimere possunt ipsorum contradictione non obstante. In testimonium premissorum cum idem *Hinricus* proprium sigillum non haberet ad peticionem ejusdem sigillum nostrum officialatus presentibus duximus apponendum Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo septuagesimo tercio feria quarta proxima post Dominicam *Oculi*.

23. Mart.

*) *Wedekindus* secundus nomine Nobilis *de Monte* in Chronico Mindensi dicitur quadragesimus quartus Episcopus. Is Anno Domini MCCCLXIX, VII die mensis Octobris *Mindam* fuit introductus & pro Episcopo receptus,

CXLIX.

SUPER QUINQUE PECIJS TERRE IN CAMPO MINDENSI.

In nomine Domini. Amen. Noverint universi presentes litteras visuri seu audituri, quod Ego *Hermannus* de *Ovenstede* civis Mindensis matura deliberatione prehabita de filii mei *Frederici* nec non aliorum heredum & coheredum meorum ac omnium quorum intererat pleno ac libero consensu & assensu vendidi ac juste venditionis titulo resignavi pure simpliciter absolute & irrevocabiliter venerabilibus Dominis Capitulo Ecclesie Mindensis ementis stipulantis & recipientis mei quinque pecias (a) terre aratorie (b) continentes quinque jugera (c) in campo Mindensi extra valvam sancte *Marie* juxta locum vulgariter valtstede appellatum sitas quas quondam *Hinricus* de *Hasle* dum vixit habuit & possedit cum omnibus juribus & pertinentiis suis pro viginti marcis Osnaburgensium denariorum bonorum & legalium michi plene & integraliter persolutis, promisi insuper ac presentibus promitto prefatis Dnis capitulo ipsis de dictis quinque peciis sive jugeribus debitam & justam facere warandiam more solito loco & tempore debitis cum super eo fuero requisitus. In quorum omnium testimonium presentes litteras sive presens publicum instrumentum per *Johannem Kemerer* notarium publicum infra scriptum scribi & publicari feci sigillique mei appensione muniri. Actum & Datum in loco capitulari Ecclesie Mindensis predicte Anno Nativitatis Domini Millesimo tricentesimo

tesimo septuagesimo quinto indictione tertia decima mensis novembris die nona hora sexta vel quasi Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Dni *Gregorii* Divina providentia Pape *Undecimi* Anno quinto presentibus discretis viris *Ludemanno Crusen* clerico Mindensi *Raynero Petri* ac *Thiderico* de *Capellen* civibus Mindensibus testibus ad premissa vocatis & rogatis.

Et Ego *Johannes* dictus *Kemerer* clericus Mindensis publicus Apostolica & Imperiali auctoritate Notarius premissis omnibus & singulis dum ut premittitur agerentur & fierent una cum prenominatis testibus presens interfui eaque sic fieri vidi & audivi, hinc me subscripsi & in hanc publicam formam redegi signoque meo solito & consueto signavi rogatus & requisitus in testimonium omnium premissorum.

(a) In genere vocatur: fragmentum, frustum. Hic in specie: Modus agri, quomodo Galli dicunt: piece de terre. charta anni 1266. in Tabular. S. *Victoris* Massil. Magister *Fulco* assignavit dictae elemosinae quatuor pecias terrarum sitas in tenemento (districtu, praedio) Alaudii.

(b) Terra ad arandum apta. Legitur quoque apud *Plinium.* campus arabilis.

(c) Dicitur etiam jugeres, nempe unius diei opus aratoris, constat autem latitudine pedum 120, longitudine 240. *Victorius de ratione calculi.* jugerum habet passus 48, pedes 240.

CL.

SUPER DUOBUS MANSIS CUM DIMIDIO IN CAMPO MINDENSI.

Nos *Wedekindus* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Epiſcopus Eccleſie Mindenſis ad Univerſorum tam preſentium quam futurorum noticiam deducimus per preſentes, quod conſtituti coram nobis ac Notario & teſtibus infra ſcriptis Venerabiles viri Domini *Egbardus Oldendorpp* Prepoſitus, *Johannes* de *Haymborch* ſenior *Lodewicus* de *Cerſne* & *Gheradus* de *Monte* canonici Eccleſie Mindenſis predicte pro ſe & nominibus eorum propriis ac nomine & vice totius capituli Eccleſie Mindenſis ex una & diſcretus vir *Johannes Kolp* civis Mindenſis parte ex altera, Idem *Johannes Kolp* ſponte & ex certa ſcientia pro ſe ſuisque veris heredibus & imposterum ſucceſſoribus quibuscunque vendidit & conceſſit eisdem Dominis *Echardo* Prepoſito *Johanni* de *Haymborch Lodewico* de *Cerſne* & *Gerardo* de *Monte* canonicis ibidem preſentibus totique capitulo dicte eccleſie Mindenſis ementibus ſtipulantibus & recipientibus duos manſos (a) cum dimidio quos a nobis & eccleſia Mindenſi in feudum tenuit & poſſedit ac hactenus tenet & poſſidet cum omnibus juribus pertinentijs & attinentijs univerſis ſituatos in campo civitatis Mindenſis extra valvas (b) videlicet ſancti *Symeonis* & Halredor, in bonis & peciis terre ac locis infra ſcriptis videlicet in ſex pecijs terre by dem alhorne extra valvam Halredor predictam. Item in una pecia terre ouer dem Kodoreswech. Item in duabus peciis terre by

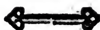
by dem langhen cruce Item ibidem in ſuperiori parte in una pecia terre vulgariter nuncupata ayn anewende. Item in loco nuncupato uppe dem Nigenlande dimidium manſum. Item in una pecia terre by dem ſprekernehope Item in duabus pecijs terre by dem oldenhove Item in quatuor pecijs terre by dem holenwege Item in undecim pecijs terre by der Regetbreden, Item in ſex, quinque & una pecijs terre ibidem Item in tribus pecijs terre ibidem hove to der heyde. Item extra valvam ſancti *Symeonis* predictam in duabus pecijs terre upp dem Coppelovere. Item in duabus pecijs terre upp der coppelen in der merſch Item in quinque pecijs terre upp dem Rodenbrincke Item in tribus pecijs terre ab alia parte. Item over den ſegrauen buten der lantwere in tribus pecijs terre, que quidem omnia bona & pecias terre ſecundum verum modum & menſuram agrorum dixit & aſſeruit habere & intra ſe continere ſimul juncta ſeu juncte duos manſos cum dimidio & tercium manipulum ſeu terciam partem omnium frugum dare & ſolvere debere & in caſu quo reperietur aliquis defectus ita quod dicte terre ſimul juncte duos manſos cum dimidio non continerent & tercium manipulum ſeu tertiam partem frugum predictam non darent ſive ſolverent ſolempni ſtipulatione promiſit & convenit eisdem dominis nominibus quibus ſupra ſtipulando ſe velle & debere defectum hujusmodi ſupplere integre dampna expenſas & intereſſe reſarcire bona fide ſub obligatione & ypoteca omnium bonorum ſuorum preſencium & futurorum pro precio videlicet & nomine

& ex causa precij centum & septuaginta marcarum Osnaburgensium gravium denariorum *Minde* legalium & bonorum, quod precium idem *Johannes* venditor confessus fuit se habuisse & realiter recepisse sibique traditum & numeratum fuisse a predictis emptoribus exceptioni non habite non recepte & non solute pecunie doli mali in factum actioni & deceptioni ultra dimidium justi precij & omni alij juris tam canonici quam civilis auxilio expresse renuntiando, & si plus valuerunt dicte res vendite dicto precio illud prefatus *johannes* venditor dedit donavit cessit & remisit dictis emptoribus ementibus stipulantibus & recipientibus nominibus quibus supra donatione gratuita & irrevocabili inter vivos constituens se eosdem duos mansos cum dimidio venditos predictorum emptorum nomine jure precario possidere & tenere donec ipsorum mansorum possessionem predicti emptores per se vel alium intraverint & acceperint corporalem quam intrandi & recipiendi licentiam & potestatem plenariam concessit eisdem promittens idem *johannes* venditor pro se & suis heredibus ac successoribus quibuscunque eisdem *Echardo* Preposito *johanni Lodewico* & *Gerardo* pro se & nomine totius capituli Ecclesie Mindensis predicte legitime stipulando hujusmodi venditionem & donationem ac omnia & singula predicta semper rata & firma habere & tenere & in nullo per se vel aliam submissam personam contra facere vel venire aliqua ratione vel occasione neque de jure vel de facto, sed predictas res venditas in judicio vel extra judicium a quibuscunque personis legitime defendere aucto-

rizare

rizare & disbrigare & dampna expensas & interesse que & quas prefati emptores premissorum occasione facerent & incurrerent vel sustinerent in judicio vel extra ipsis emptoribus reficere & resarcire & de hiis stare & credere simplici verbo ipsorum absque alicujus onere probationis promittens asserens & conveniens dictus *johannes* venditor predictus emptoribus de predictis mansis vel eorum aliquo vel parte eorundem nullum cum aliqua persona fecisse contractum que omnia & singula supradicta predictus *johannes* venditor promisit & convenit dictis emptoribus attendere & observare & non contrafacere vel venire per se vel alium seu alios de jure vel de facto sub omnium suorum & heredum suorum bonorum mobilium & immobilium presentium & futurorum obligatione & ypoteca, quibus de voluntate & consensu nostro sic peractis prefatus *johannes* venditor & dicti Domini *Echardus* Prepositus *johannes Lodewicus* & *Gerardus* canonici nomine suo & capituli predicti supplicarunt instanter sicut pluribus tractatibus prehabitis super hijs nobiscum pluries supplicarant quia maxime quia redditus mense capitularis eorum multum tenues & exiles existunt, quatenus dictas emptionem & venditionem gratiose approbare laudare ratificare & in perpetuum confirmare dictisque Dnis Capitulo & eorum mense predictis jus & proprietatem ac plenum dominium concedere dignaremur, nos igitur quia plures tractatus super hiis habuimus & invenimus utile quod dicta bona hactenus per laycos possessa ad mensam capituli predicti que hactenus tenuis fuit,

 de-

devolvantur & proveniant quam per laicos detineantur, in quibus nobis & mense nostre nulla vel valde pauca utilitas potest provenire, volentes agere gratiose cum dictis Dominis emptionem & venditionem predictas approbamus laudamus & ratificamus & resignationem dictorum bonorum in manibus nostris ibidem per dictum *johannem* venditorem libere & sponte factam eo supplicante admisimus & recepimus admittimus & recipimus, dictosque mansos & bona prefatis Dominis Preposito Decano & Capitulo ac mense eorum predictis in perpetuum dominium cum omnibus juribus & pertinentijs eorum gratiose conferimus & donamus in perpetuum possidendos, volentes & mandantes eisdem quod in orationibus suis animam nostram & successorum nostrorum habeant recommissas. In quorum omnium testimonium & certitudinem pleniorem presentes litteras seu presens publicum instrumentum exinde fieri fecimus & per *Albertum* Notarium publicum infra scriptum subscribi & publicari mandavimus nostrique sigilli jussimus appensione communire. Datum & actum in Opido nostro *Petershagen* Mindens. Dioc. sub Anno a Nativitate Domini Millesimo tricentesimo septuagesimo sexto indictione quarta decima die decima septima mensis Maji hora quasi vesperorum Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Dni *Gregorij* digna Dei providentia Pape *undecimi* anno sexto presentibus discretis viris Dnis *Hinrico Hiddessen* in Ecclesia sancti *Johannis* Mindensis *johanne* de *Melle* in parochiali Ecclesia *Nigenstad* dicte Mindensis Dioc.

per-

perpetuis vicariis *johanne Dorenhopp Hardewico Swarte Conrado* de *Berchufs* & *Hermanno Petershagen* ejusdem opidi opidanis ac *Ludemanno Crusen* Camerario Capituli Ecclesie Mindensis predicte & quam pluribus alijs fide dignis testibus ad premissa vocatis specialiter & rogatis.

Et Ego *Albertus Westfal* clericus Mindensis publicus imperiali auctoritate notarius premissis omnibus & singulis dum ut premittitur agerentur & fierent una cum prenominatis testibus presens fui eaque sic fieri vidi & audivi, & de mandato & auctoritate Rdi in Christo Patris Dni *Wedekindi* Episcopi Ecclesie Mindensis supradicti in hanc publicam formam redegi quam manu propria subscripsi signoque meo solito & consueto una cum appensione sigilli ipsius Dni *Wedekindi* Episcopi signavi rogatus & requisitus in fidem & testimonium omnium & singulorum premissorum.

a) Apud *Browerum hist. Fuld. p. 208.* dicitur villa aut locus familiae. *Sirmondo.* fundus cum certo agri modo. Italis scriptoribus quibusdam: quantitas terrae, quae sufficit duobus bobus in anno ad laborandum. Mansus in *Specul. Saxon. lib. 2. art. 54.* idem ac curia, ein bauren hof cum adjacente terra.

b) Valva idem ac porta.

CLI.

CLI.

SUPER UNO MANSO EXTRA VALVAM BEATE VIRGINIS.

W*edekindus* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus univerſis & ſingulis ad quos preſentes pervenerint cupimus innoteſci, quod nos venditionem unius manſi ſiti extra valvam ſancte *Marie* civitatis Mindenſis quem *Rycmarus* & *johannes* fratres dicti *Beyer* a nobis in feodum habuerunt, cujus proprietas & dominium ad nos pertinet & dinoſcitur pertinere honorabili viro Dno *Gherardo* de *Monte* Archidyacono in *Oſen* in noſtra Eccleſia poſt reſignationem ut moris eſt per eosdem fratres factam ratificavimus & approbavimus & in hijs ſcriptis ratificamus & approbamus, & quod Dominum *Gherardum* predictum grato favore & benigno amore amplectimur ipſum manſum cum omnibus ſuis attinentijs Dni Prepoſiti Decani & tocius noſtre eccleſie Capituli cum conſenſu ipſi Dno *Gherardo* in proprium tradidimus & donavimus & preſentibus aſſignando tradimus & donamus proprietatis titulo jure perpetuo poſſidendum, omne jus noſtrum quod in ipſo manſo nobis competit in dictum Dnum *Gherardum* transferendo nichil omnino juris nichil actionis nichil proprietatis aut poſſeſſionis nobis ſeu noſtris ſucceſſoribus in eodem quomodolibet reſervando, ſic tamen quod ipſe Dominus *Gherardus* vel ipſius manſi poſſeſſor quem predictum manſum habere ſeu poſſidere in futurum contingerit, unam marcam *) quam idem Dnus *Gherardus* de ſua curia ſita

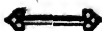
ſita inter capellam ſancti *johannis* & noſtram curiam Epiſcopalem Dominis de capitulo & vicarijs quolibet anno ſolvere tenetur cellerario dicti capituli in feſto beati *Michaelis* ſingulis annis perpetuis temporibus futuris tradat & ſine aliqua protractione perſolvat expedite & ipſa curia predicta ab eadem penſione ſic maneat libera & ſoluta. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum una cum ſigillo capituli preſentibus eſt appenſum. Et Nos *Gherardus* Prepoſitus *Fridericus* Decanus totumque Capitulum Majoris Eccleſie Mindenſis in noſtri conſenſus teſtimonium & approbationem omnium premiſſorum ſigillum noſtrum majus apponi fecimus huic ſcripto. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo. In craſtino beati *Gorgonij* Martiris.

10. Sep.

*) Marca Germanica in *ſpeculo Saxonico* dicitur ponderare viginti ſolidos *vid. lib. 3. art. 45. §. 3.* In Chronico Lauriſhamenſi dicuntur talenta 18 & dimidium ſurgere in marcas 15. Ein marck Lübiſch Lübeckiſch gilt 9. groſchen 4 pfenning. Die Bremer marck hält 32 Bremer Groot. In Epiſcopatu Oſnabruccenſi hält die ſchwere marck 12 Oſnabrückiſche ſchilling; die leichte aber 7. ſchilling oder 8 groſchen.

CLII.

CLII.

QUOD UNA DOMUS ET DUE AREE CIRCA MUROS CIVITATIS MYNDENSIS PERTINEANT CAPITULO.

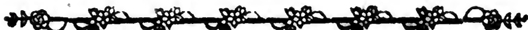
Ego *johannes Balke* presbiter Mindensis Diocesis pro me & *Raymode* ancilla mea recognosco presentibus publice protestando quod venerabiles viri Domini Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis michi *johanni* & dicte ancille mee locaverunt titulo meliorationis sub annuo censu & usu fructu duas areas *) & domus ipsorum sitas prope muros civitatis Mindensis versus paludem ad tempora vite nostre libere possidendas ita quidem quod nos exinde ipsis Dominis de Capitulo triginta solidos Mindensium denariorum bonorum & legalium singulis annis infra festa beatorum *Michaelis & Andree* exsolvemus nec habebimus de bonis hujusmodi preter consensum eorum alienandi vendendi obligandi seu immutationem faciendi aliquam potestatem, est etiam adjectum quod nos infra quinque annos a data presentium continue numerandos viginti marcas Osnaburgenses **) ad structuras & meliorationes edificiorum predictorum bonorum evidenter convertemus, Nobis vero *johanne & Reymode* defunctis vel censum premissum infra terminos supra scriptos non solventibus seu cum bonis ipsis ut premittitur in prejudicium Ecclesie Mindensis predicte aliquid disponentibus aree predicte cum universis edificijs in ipsis contentis ad jus & proprietatem ejusdem Ecclesie plene & libere revertentur contradictione cujuslibet in contra-

trarium minime valitura. In cujus rei evidens testimonium Ego *Johannes Balke* presbiter antedictus sigillum meum pro me & *Raymode* ancilla mea memorata presentibus duxi appendendum. Datum & Actum Anno Domini Millesimo tricentesimo septuagesimo nono in die beate *Agnetis* Virginis.

21. Jan.

*) Area, ager aut locus vacuus, qui nec colitur, nec aratur, ein freyer platz.

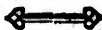
**) Marca Osnaburgensis. videatur nota chartae immediate praecedentis.

CLIII.

SUPER UNO ORTO CIRCA BRULONEM.

Nos *Johannes* officialis curie Mindensis & *Wedekindus* Wygravius tenore presencium recognoscimus quod constituti coram nobis in judicio nobis pro tribunali ad jura reddendum sendentibus *Johannes* dictus *Bersinchusen* civis Mindensis & *Gertrudis* ejus uxor legitima pro se suisque veris heredibus confessi fuerunt & publice recognoverunt quod Venerabiles viri Domini Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis tradiderunt concesserunt & assignarunt eisdem *Johanni* & *Gertrudi* ac eorum heredibus predictis quendam ortum situm in brulone *) extra civitatem Mindensem qui fuit olim honeste Domine Dne *Raymedis* relicte quondam *Gherardi Bredenbeke* ejsdem Dominis Decano & Capitulo per eandem *Raymodim* pro sua & dicti *Gherhardi*

hardi animarum salute legatum pro annua pensione infra scripta perpetuo habendum & possidendum ita videlicet quod ipsi & quicunque ortum ipsum de voluntate tamen & consensu Dominorum Decani & Capituli predictorum habuerint seu possederint eisdem Dominis exinde quolibet anno infra festa beatorum *Michaelis* & *Martini* decem solidos monete Mindensis legalis dabunt & ministrabunt ad memoriam dictorum *Gherardi* & *Raymodis* missis & vigilijs in dicta Mindensi ecclesia more solito peragendam tali etiam condicione adjecta, quod si in hujusmodi solucione negligentes reperti fuerint seu remissi ex tunc infra octo dies post festum beati *Martini* predictum duplum dicte pensionis videlicet viginti solidos ejusdem monete sine contradictione aliqua solvere debeant & teneantur prout hec & alia in quadam patenti littera eisdem *Johanni* & *Gertrudi* ac heredibus predictis per dictos Dominos data & concessa plenius continentur. In quorum omnium testimonium sigillum officialitatis curie Mindensis presentibus est appensum. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo septuagesimo nono feria tercia post Dominicam *judica*.

29. Mart.

*) Campus olim paludosus fruticibus, arboribus atque virgultis consitus; tractu temporis dein arefactus & in hortos atque plateas integras immutatus. In civitatibus Germaniae multis superest hoc nomen im brühl.

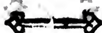

CLIV.

CLIV.

SUPER CERTIS AGRIS SITIS CIRCA BRULONEM.

Nos *johannes Mubard* officialis curie Mindensis omnibus presens scriptum visuris seu auditu-ris cupimus fore notum, quod constituti coram nobis in judicio pro tribunali sedentibus discreti viri *johannes* & *Hermannus* fratres dicti *Meyers* cives Mindenses recognoverunt se publice habere ac tenere in locatione & nomine villicationis *) sibique & eorum cuilibet in solidum locatos fuisse & esse de consensu & assensu venerabilium Dominorum Capituli Ecclesie Mindensis a discretis viris *johanne Zenep* & *Raynero Holtmeyer* campanarijs ejusdem Ecclesie nonnullos agros sitos in fine Brulonis prope locum qui dicitur schiseholt & immediate juxta agros Decanatus Mindensis ad luminaria duarum lucernarum pendentium in ambitu dicte Mindensis ecclesie quorum ipsi Campanarij provisores existunt spectantes ad tempora vite eorundem fratrum possidendos pro certa annua pensione infra scripta ita videlicet quod ijdem fratres exinde eisdem campanarijs & eorum successoribus singulis annis in festo beati *Michaelis* Archangeli ad luminaria predicta quatuordecim solidos levium denariorum *Minde* legalium aut septem solidos graves equivalentes dabunt & exsolvent expedite, dictis vero fratribus videlicet *johanne* & *Hermanno* defunctis supradicti agri cum omnibus & singulis suis meliorationibus juribus & pertinencijs ad campanarios predicte ecclesie Mindensis & ad dicta lu-

minaria libere revertentur. In quorum omnium testimonium sigillum officialatus nostri presentibus est appensum. Actum & Datum in Ecclesia Mindensi predicta Anno Domini Millesimo tricentesimo septuagesimo nono die septima mensis julij presentibus discretis viris Dominis *johanne vilteri Helunco Vetzot Arnoldo* de *Haghene* & *Raynero Weygewyndt* perpetuis vicarijs Ecclesie Mindensis sepedicte testibus ad premissa vocatis & rogatis.

*) Villicatio, praedium rusticum, cujus administratio villico committitur. *Browerus Antiquit. Fuld. lib. 3. c. 17.* Cui primum in mandatis dedimus, ut omnes villicationes a laicis reciperet & per Praepositos suos viros honestos & religiosos officia dispensando disponeret. *loc. cit. cap, 18. Traditiones Fuldenses lib. 3. num. 40.*

CLV.

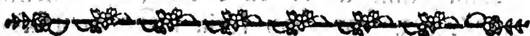
SUPER DIMIDIO MANSO IN CAMPO MYNDENSI CUM UNO ORTO.

In nomine Domini Amen. *Wedekindus* Dei & Apostolice sedis Gratia Mindensis ecclesie Episcopus ad universorum noticiam tenore presencium deducimus quod dimidium mansum cum uno orto situm upp der Rodenbroden extra portam sancti *Symeonis* nostre civitatis Mindensis quem *justacius* de *Smeringen* junior civis Mindensis a nobis in pheodo habuerat per Dominum *johannem Ambrosij* scolasticum Ecclesie sancti *Martini* Mindensis ab eodem *justacio* de heredum suorum consensu justo emp-

empcionis titulo pro triginta & tribus marcis gravium denariorum *Minde* legalium comparatum & integraliter absolutum nobisque per dictum *justacium* servatis in hijs servandis benivole resignatum ac per dictum Dnum *johannem Ambrosij* de nostri capituli consensu juxta gratiam ab alto sibi concessam in divini cultus augmentum deputandum cupientes hujusmodi pij desiderij fore participes in *Christi* nomine libertamus *) & presentibus mere libertati condonamus. Actum & Datum Anno Dni Millesimo tricentesimo septuagesimo nono in professto beati *Luce* Evangeliste & in premissorum omnium evidens testimonium & perpetue firmitatis robur sigillum nostrum presentibus est appensum Anno & die prenotatis.

17. Oct.

*) Libertatem impertiri, liberum facere, pronuntiare ac declarare proprie de servis manumissis dicitur, leginius tamen: libertatem & immunitatem loco alicui conferre. de utroque adsunt exempla. Concilium Ticinense sub *Benedicto* VIII. in praefat: Servos libertant, licet non possint. *Liber de fundat. Monasterij Goseccensis p.* 233. Quod coenobium ijsdem comes in honore *B. joannis* Evangelistae constructum sub Apostolieae sedis auctoritate libertavit.

CLVI.

SUPER REDDITUS DE MOLENDINO &c.

In Dei nomine Amen. Nos Capitulum Ecclesie Mindensis ad perpetuam rei memoriam notum

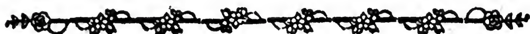

facimus universis, quod nos pro divini cultus augmento in capitulo nostro generali statuimus & ordinavimus ut omnes & singuli redditus & proventus de molendino nostro extra valvam codor civitatis Mindensis vulgariter cruse mole nuncupato annuatim provenientes & ultra duas marcas & decem solidos graves ad memorias quondam Magistri *johannes Moleberch* alias de *Minda* canonici ecclesie sancte *Crucis* Hildesemensis nec non Dominorum *Alberti* de *Werne* canonici & *johannis* de *Rynthelen* vicarij ecclesie nostre deputatos se extententes inter canonicos dicte ecclesie nostre qui processionibus in sex sextis ferijs singulis annis intra octavam beatorum *Petri* & *Pauli* Apostolorum & festum Assumptionis beate *Marie* virginis cum divina fuerint more solito absque caligis, *) calciatis tamen pedibus faciendis ac missarum solempnijs, cum vero divina non fuerint nec processiones fient missis duntaxat presentes interfuerint ex nunc in antea perpetuis futuris temporibus singulis hujusmodi sextis ferijs equalibus porcionibus dividantur & distribuantur ut eo solempnius & devocius processiones & misse hujusmodi peragantur. In cujus ordinationis testimonium sigillum nostrum majus presentibus est appensum. Datum & Actum Anno a nativitate Domini Millesimo tricentesimo octuagesimo feria secunda proxima post Dominicam quadragesimalem *invocavit*.

12. Febr.

*) Caligas, tibialia vulgo hodie vocamus, caliga praeterea est Episcoporum propria, nam priusquam sandalia induant, caligis ad genua usque pro-

protensis crura revinciunt. *Durandus in Ration. lib. 3. cap. 8 Martene Tom. 4. Anecdot. col 1128.* ut, cum Missas celebraverint, caligas deferant honestas sub poena decem solidorum.

CLVII.

SUPER UNA DOMO UPPE DEM WEUERBERCH.

In nomine Dni Amen. Anno a Nativitate ejusdem Millesimo tricentesimo octuagesimo primo, indictione quarta mensis maji die octava hora sexta vel quasi Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Dni nostri Dni *Urbani* divina Providentia Pape *sexti* Anno quarto in mei notarij publici & testium infra scriptorum presencia personaliter constitutus discretus vir *Thidericus* de *Horne* civis Mindensis pro se & *Ghertrude* ejus uxore legitima recognovit & in veritate & publice confessus fuit sibi & eidem uxori sue locatam fuisse & esse & se in locatione accepisse & recipisse de consensu venerabilium virorum Dominorum Decani & Capituli Ecclesie Mindensis a discreto viro Dno *Borchardo* de *Hocweck* vicario primi altaris in eadem Mindensi ecclesia in choro Prepositi ibidem etiam presente & affirmante quandam domum & aream sitam in civitate Mindensi in loco qui dicitur Weuerberch retro domum *Gherardi* de *Bucken* ad beneficium ipsius Dni *Borchardi* & vicariam hujusmodi pertinentem causa meliorationis pro certa annua pensione scilicet decem solidorum *) gravium de-

nariorum bonorum & *Minde* legalium eque divisim in festis pasche & beati *Michaelis* Archangeli eidem Dno *Borchardo* & suis in dicto beneficio successoribus qui pro tempore fuerint exinde danda & ministranda ad tempora vite ipsorum & cujuslibet eorum libere possidendam, ita tamen quod ipsis *Theoderico* & *Ghertrudi* uxore sua ambobus defunctis domus & area hujusmodi cum structuris edificijs ac omnibus juribus & pertinentijs suis ad dictum vicarium ipsius beneficij altaris antedicti pro tempore existentem libere revertetur & devolvetur de & super quibus omnibus & singulis premissis prefati Dnus *Borchardus* de *Hocweke* pro se & successoribus suis & *Thidericus* de *Horne* pro se & uxore sua predicta petierunt sibi per me Notarium infrascriptum unum vel plura fieri instrumenta. Acta sunt hec in ecclesia Mindensi supradicta juxta chorum. Anno indictione mense die hora & Pontificatu quibus supra presentibus discretis viris Dominis *Helunco Vetzot Raymaro Woygewint* Magistro *Ottone* de *Hamme* & *Conrado* de *Hade* perpetuis Vicarijs in eadem ecclesia Mindensi testibus ad premissa vocatis & rogatis.

Et Ego *johannes camerarij* clericus Mindensis publicus & Imperiali &c.

*) Solidi (Schilling) & denarij pro varietate locorum & temporum quoad valorem variabant. Sic Seculo VIII. libra habebat uncias duodecim, uncia solidos viginti & solidus denarios duodecim. Ad normam conventionis si computamus, solidus habebat florenum unum & quinquaginta quatuor crucigeros, denarius novem crucigeros & dimidium.

dium. libra in auro ſeculo octavo dividebatur in ſolidos ſeptuaginta duos, quorum unus ſtetit denarijs quadraginta juxta novam conventionem ſolidus in auro continet ſeptem florenos & viginti duos crucigeros.

CLVIII.

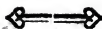
FUNDACIO VICARIE BEATE *EULALIE* AD ALTARE *MARIE MAGDALENE.*

Hinricus Dei gratia Epiſcopus Mindenſis univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus ad quos preſentes littere pervenerint ſalutem in Domino ſempiternam. Ad veſtram noticiam & cujuslibet veſtrum deducimus & deduci volumus per preſentes quod Domini *Albertus de Letelen Fredericus de Wetberge* Canonici Eccleſie ac *johannes Borges* civis civitatis noſtre Mindenſis teſtamentarij bone memorie *Godfridi de Lenthe* quondam canonici etiam dicte noſtre Eccleſie de conſenſu illuſtris & nobilis *Erici de Holſten & Schomborch* comitis cupientes adimplere teſtatoris voluntatem de bonis per ipſum derelictis divinum cultum augere & in ſalubre remedium tam vivorum quam defunctorum & preſertim dicti teſtatoris in laudem omnipotentis Dei & genitricis ejus virginis *Marie* ac omnium ſanctorum & ſpecialiter ſancte *Eulalie* virginis ac martiris perpetuum beneficium erigere & fundare ad altare beate *Marie Magdalene* in predicta noſtra Eccleſia Mindenſi ſituati ab altari tamen diſtinctum & ſeparatum in bonis & redditi-

bus suis cum summa ducentorum & quinquaginta florenorum *Renensium* *) presertim in decima ville *Honroder* in comitatu *Schomborgensi* situata & alijs curijs & bonis in dicta villa & circumjacentibus prout de illis patentes littere habentur loquentes dicto quondam *Godfrido* principaliter sigillate sigillis Domini *Georgij* militis *johannis* & *Ludolfi* fratrum dictorum *der Klerken* armigerorum dioc. Mind. ac etiam dotarunt, fundarunt & instituerunt & voluerunt quod dictum beneficium sic noviter fundatum primo debeat habere in titulum cum fructibus & juribus discretus *johannes Seger* clericus Mindensis quondam familiaris ac consanguineus dicti testatoris ut etiam ab eodem accepe- runt & in commisso habuerunt, qui *johannes* infra annum ad sacerdocium debeat promoveri sub pena carentie & vacationis sine aliqua alia monicione previa justa causa cessante & quod omnes successores post mortem dicti *johannis* presentandi actu debeant esse sacerdotes etiam sub eadem pena carentie & vacationis, voluerunt etiam quod jus presentandi debeat perpetue manere apud dictum nobilem *Ericum* comitem *Holtsatie* & *Schomburch* & seniorem pro tempore comitem *Schomborgensem* post mortem dicti comitis *Erici* habentem & possidentem comitatum *Schomburgensem* & habeat perpetue jus presentandi ad illud, voluerunt etiam quod predictus *johannes Seger* ex causis legitimis interim quod ipse possessor sit ad vitam solum astrictus sit ad terciam ebdomadam per totum annum cantare & legere missam beate virginis *Marie*, sed sui successores in dicto beneficio sint & debeant

beant esse quatuor ebdomadarijs dicte nostre Ecclesie scilicet duobus Capellanis & duobus alijs beneficiatis ad dictum altare beate *Marie Magdalene* pro nunc & in futurum existentibus in sublevamen oneris & laboris, addiderunt & apposuerunt volentes & ordinantes quod dicti *johannis Seger* successores in dicto beneficio qui presentandi fuerint vel sint cum predictis quatuor ebdomadarijs officium diurnum & nocturnum tam in missis quam alijs divinis officijs in choro & extra prout actenus est tentum & servatum equali onere alternatim respiciant & exerceant nec non cum eisdem quatuor ebdomadarijs ad altare beate *Marie Magdalene* per circulum anni missam de beate virgine gloriosa solempniter cum adjutorio scholarium per ordinem sine obmissione vel negligentia per se vel alium ydoneum in perpetuum celebrabunt & cantabunt frequentius suffragia de sancta *Eulalia* martire & pro anima fundatoris faciendo aut tempore interdicti in capella sancti *Nicolai* legant prout actenus est tentum & observatum per istos quatuor ebdomadarios vel aliam missam scilicet de Corpore Christi & de beate virgine suffragia dicantur prout moris est & fuit cantare vel legere secundum quod festa requirunt, volentes etiam quod presentandi debeant presentari Decano & Capitulo vel seniori in absentia Decani qui eosdem admittant illis conferant ac possessionem dent & assignent in choro vel alias ubi necessarium fuerit & quod habeantur pro vicarijs faciantque ut vicarij Ecclesie Mindensis in choro & extra investiant eosdem sibique corporalem realem & actualem possessionem predicti beneficij

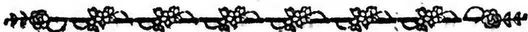

neficij mandent & faciant assignari, volentes etiam quod idem *johannes* & ejus successores in beneficio continuam faciant residenciam personalem etiam sub pena amissionis beneficij nisi aliquem ipsorum justa de causa de licentia capituli Ecclesie nostre Mindensis ad tempus in anno duorum mensium abesse contingat, voluerunt etiam quod littere predicte super decima & rebus alijs sub custodia in deposito ponantur in cista ferrata vicariorum Ecclesie nostre, & si uno tempore dicta decima cum alijs bonis ab illis *de Klenken* vel alijs qui possent, reempta fuerit, prout in dictis litteris continetur, quod tunc dicta summa florenorum debeat etiam deponi in eadem cista quousque per illam summam alia bona de consilio patroni ac capituli Mindensis & possessoris beneficij reemantur ita ut maneat beneficium perpetuum in forma predicta supplicantesque nobis quatenus hujusmodi fundationem & dotationem confirmare & approbare dignaremur, nos igitur attendentes hujusmodi supplicationem justam & quod non immerito edificium debeat autorisari cujus solidum in montibus sanctis positum est fundamentum, predictas fundationem ordinationem & dotationem auctoritate ordinaria nobis in hac parte incumbente ratificamus confirmamus & approbamus in Dei nomine per presentes, In cujus rei testimonium presentes litteras sigilli nostri jussimus & fecimus appensione communiri. Et Nos Prepositus Decanus & Capitulum antedicte Ecclesie Mindensis ad premissa consensimus & voluntatem dedimus pro nobis & successoribus nostris. In cujus rei testimonium

monium etiam sigillum Ecclesie nostre ad contractus jussimus presentibus apponi. Datum Anno Domini Millesimo quadringentesimo octuagesimo primo, in vigilia nativitatis beati *johannis Baptiste.*

23. Jun.

*) A quatuor Electoribus Rhenanis cusi ad normam florentinorum, unde nomen sortiti sunt. Florenus aequivalet dimidio Maximiliano aureo.

CLIX.

SUPER CURIA ANTE VALVAM KODOR PERTINENTE AD ALTARE OMNIUM SANCTORUM.

Nos *Wedekindus* Dei & apostolice sedis gratia Episcopus Ecclesie Mindensis ad universorum tam presentium quam futurorum noticiam deducimus per presentes, quod constituti corom nobis & testibus infra scriptis discretus vir *johannes de Linden* filius quondam *Egelberti de Linden* & *Gertrudis* mater dicti *johannis* civis Mindensis recognoverunt & confessi fuerunt sponte & ex certa scientia pro se suisque veris heredibus & imposterum successoribus quibuscumque curiam suam sitam ante valvam dictam codor in civitate Mindensi cum omnibus suis juribus pertinencijs ac attinencijs quam pro nunc dictus *johannes* & *Gertrudis* ejus mater inhabitant quam a nobis & Ecclesia Mindensi in feudum tenuerunt & possiderunt & hactenus tenent

nent & poſſident diſcreto viro Dno *Conrado de Herlede* perpetuo vicario altaris omnium ſanctorum in Eccleſia noſtra Mindenſi pro quinquaginta marcis denariorum *Minde* legalium vendidiſſe, quas quidem quinquaginta marcas ſeu precium idem *johannes* cum matre ſua *Gertrude* predicta venditores predicti confeſſi fuerunt ſe habuiſſe & realiter recepiſſe eisque traditum & numeratum fuiſſe a predicto Domino *Conrado* emptori exceptioni non habite non recepte & non ſolute pecunie doli mali in factum actioni & deceptioni ultra dimidium juſti precij & omni alij juris tam canonici quam civilis auxilio expreſſe renunciando, & ſi plus valuerint dicte res & curia cum pertinencijs ſuis dicto precio prefatus *johannes* venditor una cum matre ſua dederunt donaverunt ceſſerunt & remiſerunt dicto emptori ementibus recipientibus & ſtipulantibus nominibus quibus ſupra donatione gratuita perpetua & irrevocabiliter inter vivos confitentes ſe eandem curiam cum edificijs & pertinentijs ſuis vendit: predicti emptor nomine juris precarie posſidere & tenere donec ipſius curie poſſeſſionem predictus Dnus *Conradus* emptor per ſe vel alium intraverit & acceperit corporalem poſſeſſionem quam intrandi & recipiendi licentiam & poteſtatem plenariam eidem venditores conceſſerunt promittentes nichilominus ipſi venditores pro ſe & ſuis heredibus & ſucceſſoribus quibuscunque eidem Dno *Conrado* legitime ſtipulanti hujusmodi venditionem & donationem ac omnia & ſingula predicta ſemper rata & firma habere & tenere & in nullo per ipſos vel aliam ſubmiſſam perſonam contra-

contrafacere vel venire aliqua racione vel occaſione neque de jure vel de facto, ſed predictas curiam ſeu res venditas in judicio vel extra judicium a quibuscunque perſonis legitime defendere auctoriſare & disbergare *) & dampna & expenſas & intereſſe que & quas prefatus emptor premiſſorum occaſione faceret & incurreret vel ſuſtineret in judicio vel extra ipſi emptori reficere & reſarcire & de hijs ſtare & credere ſimplici verbo ipſius absque alicujus onere probationis promittentes & aſſerentes dicti venditores predicto emptori de predicta curia cum attinentijs ſuis nullum cum aliqua alia perſona feciſſe contractum, que omnia & ſingula ſupradicta dicti venditores promiſerunt & convenerunt dicto emptori attendere & obſervare & non contra facere vel venire per eum eos vel alium ſeu alios de jure vel de facto ſub omnium ſuorum & heredum ſuorum bonorum mobilium & immobilium preſencium & futurorum obligatione & ypoteca, quibus omnibus de voluntate & conſenſu noſtro ſic peractis prefati venditores & predictus Dominus *Conradus* emptor nobis ſupplicarunt inſtanter ſicut pluribus tractatibus prehabitis ſuper hijs nobiscum pluries ſupplicarunt maxime quia Rector altaris omnium ſanctorum propria careat habitacione cujus eciam altaris collacio preſentacio ſeu quevis alia diſpoſicio ad nos & noſtros ſucceſſores pertinere dinoſcitur, quam etiam curiam dictus Dominus *Conradus* emptor ad altare ſuum perpetuo permanendum promiſit & preſentibus promittit, ſalvis tamen condicionibus infra ſcriptis videlicet quod idem *Conradus* & Dominus *Goſca-*

Goscalcus de Wyden & *Elizabeth* soror dicti Dni *Goscalci* usu fructum in dicta curia habebunt & superstes eorum per unum annum post obitum & tunc ad altare predictum dicta curia cum suis juribus & pertinencijs ac attinencijs devolvatur ita tamen quod quicunque perpetuus vicarius altaris omnium sanctorum in Ecclesia Mindensi pro tempore fuerit unam marcam denariorum *Minde* legalium in festo beati *Jacobi* ut eo solempnius dictum festum peragetur cum sequentia *Celi enarrant* & de qua marca dabitur camerarijs & campanarijs octo denar. Cantanti in organis quatuor den. calcantibus organa solidum reliqui vero viginti duo solidi inter Dominos canonicos & vicarios presentes equaliter dividentur. Item unam marcam denar. *Minde* legalium in anniversario dicti Dni *Conradi* ministrabit de qua dabitur ad candelam & oblationem sedecim den. camerariis & campanariis octo den: scolaribus solidum, reliqui vero viginti unum solidum inter canonicos & vicarios presentes equaliter dividentur, quatenus emptionem & venditionem gratiose approbare laudare ratificare & in perpetuum confirmare ac dicto Domino *Conrado* ac Dno *Goscalco* & *Elizabeth* predictis ac vicarie & altari omnium sanctorum predicto jus & proprietatem ac plenum dominium concedere dignaremur, nos quia plures tractatus super hijs habuimus & invenimus utile quod bona hactenus per laycos possessa ad vicariam predictam que hactenus . . in redditibus fuit devolvantur & perveniant quam per laycos detineantur, in quibus nobis & mense nostre nulla vel plane pauca utilitas

potest

poteſt pervenire, volentes cum dicto emptore gratioſe agere etiam beneficium noſtrum meliorare cupientes emptionem & venditionem predictas approbamus laudamus & ratificamus & reſignationem bonorum dictorum ſeu dicte curie in manibus noſtris per dictos venditores libere & ſponte factas eis ſupplicantibus admiſimus & recepimus, admittimus & recipimus dictamque curiam cum omnibus ſuis juribus & pertinentiis prefatis Dnis *Conrado Goſcalo* & *Becken* predictis & quicunque ſuperſtes inter eos fuerit & per unum annum poſt ipſius ſuperſtitis obitum & vicarie ſeu altari omnium ſanctorum in Eccleſia Mindenſi ſepedicta in perpetuum annuum de conſenſu & libera voluntate capituli noſtri gratioſe conferimus prout premittitur & donamus in perpetuum poſſidendum. In quorum omnium & ſingulorum teſtimonium ſigillum noſtrum una cum ſigillo capituli noſtri preſentibus eſt appenſum. Datum & Actum *Minde* in curia habitacionis Domini *johannis de Holtorpe* Anno Domini Milleſimo tricenteſimo octuageſimo primo die octava Sancti *Gorgonij* martiris preſentibus honorabilibus viris Dominis *Symone de Monte* Prepoſito *johanne de Rottorpe* Decano *Arnoldo Stecken Gherardo de Monte in Oſen Conrado de Solmeſſen* in *Lubbeke* Archidyaconis Prelatis & Canonicis *Hermanno de Seling Storpe johanne Brenice* perpetuis vicariis Eccleſie Mindenſis *Alberto Weſtfal* notario publico *Bernhardo de Lubbeke johanne Swarmſtede Rabodone Steneken* laycis dicte noſtre Mindenſis Dyoc. & aliis pluribus teſtibus fide dignis ad premiſſis vocatis & rogatis. Et nos *Symon*

Prepo-

Prepositus *johannes* Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis vendicionem emptionem donationem ordinationem ac incorporationem suprascriptas approbamus & ratificamus & in hujus rei evidens testimonium sigillum capituli nostri una cum appensione sigilli venerabilis patris ac Domini Dni nostri *Wedekindi* Ecclesie Mindensis Episcopi supradicti presentibus est appensum.

16. Sept.

*) Disbergare. Disbrigare idem ac molestia & lite liberare. *Ludewig Reliq. MSS. Tom. 1. p. 328.* Promittimus etiam veraciter praesentis scriptis testimonio, praetaxata bona disbrigare & auctorisare ab omnibus hominibus. &c.

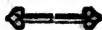

CLX.

RESIGNATIO ALTARIS S. *MARIE MAGDALENE* RESERVATA PENSIONE ANNUA.

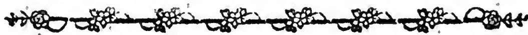
Nos *Bernhardus Groperdorp* Prepositus *Conradus Hoberch* Decanus & Capitulum Ecclesie Myndensis publice recognoscimus per presentes quod constitutus personaliter coram nobis honorabilis Dominus *Jasper Pruse* perpetuus ad altate beate *Marie Magdalene* in dicta nostra ecclesia situm vicarius in effectu proposuit atque dixit qualiter ipse jamdum senio & egritudine corporis gravatus antedictam suam vicariam sive beneficium quod juxta sue fundationis continentiam & tenorem multum existeret onerosum diutius gubernare & deservire commode non valeret neque juxta dicte funda-

fundacionis effectum per aliquem officiantem gubernari facere posset, & quia aliud beneficium ecclesiasticum unde in victu & vestitu ut decet presbiterum competenter sustentari posset non haberet & mendicare erubesceret dicto suo beneficio destitutus, quare nobis humiliter supplicavit quatenus sibi desuper consulere ac de oportuno dignaremur remedio providere. Nos igitur attendentes premissa veritate fulciri ac supplicationem hujusmodi fore justam & consonam rationi, attento etiam per nos quod prefatus Dominus *Jaspar* in dicto suo beneficio per plures annos Deo Ecclesie nostre & nobis honeste diligenter & fideliter deservierit & ne post dicti sui beneficii resignationem cogatur in status presbiteralis verecundiam mendicare ac quod propter infirmitatem non debeat quis a suo beneficio amoveri, ea propter eidem Domino *Jaspari* in redditibus & proventibus dicti sui beneficij, cujus presentacio sive jus patronatus ad nostros pro tempore camerarios, collacio vero institucio admissio provisio ac alia quevis disposicio ad nos pertinet, pensionem sive porcionem annuam duodecim florenorum *Renensium* sibi postquam dictum beneficium resignauerit infra octavas pasce per quoscunque suos in dicto beneficio successores & vicarios de dicti beneficii redditibus antedictis singulis annis quibus ipse Dominus *Jaspar* advixerit dandam & solvendam de prefatorum nostrorum camerariorum scitu & assensu reservavimus & modo quo possumus meliori reservamus in Dei nomine per presentes, & si aliqui de predictis suis in dicto beneficio successo-

ribus in solutione pretacte pensionis sive porcionis deficiles se redderent seu eciam neglientes nos tunc pro parte dicti Domini *Jasparis* requisiti sibi ad emonendum hujusmodi pensionem favorabiles esse volumus pariter promotores. *) In quorum evidens testimonium premissorum sigillum nostrum quo ad contractus utimur presentibus est appensum sub Anno a nativitate Domini M° CCCC° LXXXI. die martis sexta mensis Novembris.

*) Leges Canonicae quidem volunt, ut beneficia sine diminutione conferantur, sed etiam volunt, ut clericus in officio suo emeritus condigne vivat. hinc praefatam capituli ordinationem aequam censemus atque justam.

CLXI.

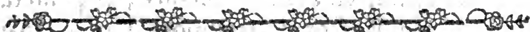
SUPER UNA MARCA DE UNO MANSO.

Nos *justacius* Decanus totumque capitulum Ecclesie sancti *johannis* Mindensis recognoscimus in hijs scriptis quod venerabilibus viris Dominis Decano & Capitulo majoris Ecclesie Mindensis aut cellerario dicti capituli pro tempore existenti solvere tenemur & ministrare annis singulis in festo beati *Michaelis* Archangeli unam marcam Osnaburgensium gravium denariorum *Minde* legalium & bonorum de quodam manso sito extra valvam sancte *Marie* civitatis Mindensis quem *Rycmarus* & *johannes* fratres dicti *Bayer* honorabili viro Dno *Gherardo* de *Monte* Archidyacono in *Osen* in dicta Ecclesia Mindensi vendiderunt & idem

Domi-

Dominus *Gherardus* Dno *Gotfrido Rothernick* concanonico nostro postea vendidit, idemque Dominus *Gotfridus* pia postmodum devotione ductus duabus medijs prebendis in dicta nostra Ecclesia per ipsum Dnum *Gotfridum* de novo fundatis dedit concessit & assignavit, & ad hoc erimus dictis Dominis de Capitulo perpetuo obligati prout hec & alia in litteris desuper conscriptis plenius continentur. In quorum testimonium sigillum nostrum est presentibus appensum. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo octuagesimo tercio in vigilia nativitatis *Christi*.

24. Dec.

CLXII.

SUPER UNA CURIA DATA ECCLESIE IN *MONICHUSEN*.

Nos *Hayneko* de *Monichusen* *) natus quondam *Tiderici* de *Monichusen* militis & *Tidericus* de *Monichusen* natus quondam *Haynekonis* de *Monichusen* senioris ad perpetuam rei memoriam. Presentibus recognoscimus publice protestando quod nos considerantes parochialem ecclesiam in *Monichusen* Mind. dioc. de qua dicti cognominis nostri ab antiquo armigeri traximus originem, penitus quasi dirutam ac suis edificiis destitutam ac fructibus valde diminutam ideoque perpetuam ejus destructionem quantum ei obviare poterimus non pacientes sponte & libere ac pure propter Deum de consensu omnium heredum nostrorum ac pro eis &

 nostris

noſtris ſucceſſoribus futuris heredibus donavimus & aſſignavimus ac preſentibus damus donamus & aſſignamus pura & perpetua donatione eidem parochiali eccleſie & ejus Rectori pro tempore omnes & ſingulos fructus redditus annuos & penſiones noſtre curtis ſeu curie in *Nyenſtede* ad uſus & utilitatem predicte eccleſie & ejus rectoris perpetuo convertendos nichil nobis preter quam conſueta ſervicia & advocacie dominium reſervantes in eisdem ita quod rector ejus pro tempore poſſit & debet ex nunc in antea predictos redditus fructus & penſiones ſingulis annis perpetuo percipere & in uſus ſuos ac dicte eccleſie & ejus utilitatem convertere prout ſibi videbitur expedire, proviſo tamen quod idem Rector pro tempore Domino Prepoſito eccleſie ſancti *johannis* Mindenſis pro tempore exiſtenti ſingulis annis in quolibet feſto beati *Michaelis* decem ſolidos Honoverenſium denariorum de redditibus predictis dabit & perpetuo miniſtrabit, ſi vero contingeret predictam curiam in *Nyenſtede* per guerras vel aliter ita depauperari quod ejus jam ſoliti redditus minuentur & jam dicta penſio ſolvi nequiret ex eisdem ex tunc ſingulis annis & in perpetuum totum id quod in hujusmodi ſolucione forte defuerit in parte vel in toto ipſi Prepoſitus & Rector exigere ac percipere poſſunt atque debent de redditibus curie noſtre in *Honbove* ſituate in *Monichuſen* absque omni noſtra contradictione aut ſucceſſorum noſtrorum vel heredum, quam inquam donationem nos pro nobis ac noſtris imposterum ſucceſſoribus & heredibus preſentibus promittimus habere ac habere volumus

mus & habemus perpetuo ratam gratam firmam pariter & acceptam. In quorum omnium perpetuum robur & testimonium sigilla nostra presentibus duximus appendenda Datum & donatum Anno Domini Millesimo tricentesimo octuagesimo sexto die secunda mensis septembris.

*) Floret etiamnum haec familia longo jam aevo viris toga sagoque illustribus clara.

CLXIII.

SUPER UNA DOMO IN PLATEA Sti *JOHANNIS* PERTINENTE CONSOLATORI IN *HILLE*.

Nos *Symon de Monte* Prepositus *johannes Rottorpe* Decanus totumque Capitulum Ecclesie Mindensis notum facimus universis & singulis presentia visuris seu audituris quod constituti coram nobis discreti viri Domini *Conradus Ansadel* presbiter & *johannes Ansadel* perpetuus vicarius in ecclesia nostra nati quondam *Gherardi Ansadell* una cum honesta Domina *Mechtilde* eorum matre relicta ejusdem quondam *Gherardi Ansadell* consentiente & infra scripta expresse ratificante & approbante nec non *Rabodo Ansadell* frater germanus ipsius quondam *Gherardi Ansadell* pro se suisque heredibus & successoribus unanimi consensu & deliberate de nostro nec non honorabilis viri Dni *Lodowici* de *Cersne* canonici & consolatoris *) in *Hille* in dicta nostra ecclesia ac omnium quorum intererat plenario consensu & assensu vendiderunt & assigna-

assignaverunt juste vendicionis titulo rite ac rationabiliter universis vicariis ecclesie nostre predicte presentibus ac futuris pro sedecim marcis gravium Hervordensium & Bileveldensium denariorum bonorum & legalium unius marce sive duodecim solidorum dictorum denariorum perpetuam annuam pensionem in quadam ipsorum domo & area sitis *Minde* in platea sancti *johannis*, que quidem domus divisa est in quatuor habitacula sive mansiones distinctas eisdem vicarijs de eadem domo & presertim de duabus eius mansionibus situatis versus plateam vulgariter dictam Beckerstrate per eosdem venditores suosque heredes & successores & hujusmodi duorum habitaculorum sive mansionum possessores quolibet anno in festo beati *Michaelis* Archangeli perpetuo indilate dandam & exsolvendam salva nichilominus perpetua annua pensione unius marce gravium denariorum in duabus mansionibus sive habitaculis eiusdem domus versus ecclesiam sancti *johannis* situatis per eosdem vicarios a dictis venditoribus prout fatebantur pro sedecim marcis gravium denariorum prius etiam empta sive comparata tali conditione adjecta quod si forte domus & mansiones antedicte processu temporis per incendium vel ruinam seu aliud quodcumque infortunium devastate fuerint vel destructe quod ex tunc dicti venditores eorumque heredes & successores predictam annuam pensionem de omnibus & singulis eorum bonis mobilibus & immobilibus ubicumque & in quibuscunque consistentibus prefatis vicarijs dare & exsolvere tenebuntur ipsique vicarij hujusmodi annuam pensionem

nem de dictis eorum bonis quibuscunque petere & extorquere poterunt tamdiu quousque predicta pensio annua in supradictis domo & area seu novis edificijs desuper edificantis aut aliis ipsorum vendentium bonis ad beneplacitum dictorum vicariorum comparata fuerit integraliter & ex toto, quodque etiam dicti venditores seu eorum heredes & successores domum & aream seu ejus mansiones antedictas seu earum aliquam in toto vel in parte absque ipsorum vicariorum scitu & consensu nullam vendendi obligandi alienandi seu in manus alias transferendi seu etiam in ipsis aliquem censum vel pensionem vendendi aut locandi penitus habebunt potestatem, que omnia & singula supradicta predicti venditores conjunctim & divisim pro se suisque heredibus & successoribus promiserunt manu conjuncta & in solidum fide data prefatis vicarijs inviolabiliter observare omni fraude & dolo penitus postergatis, & in super predicti vicarij prefatis venditoribus specialis dono gratie benivole indulserunt & annuerunt nostra accedente auctoritate quod ipsi venditores vel supradictus Dnus *Lodewicus* de *Cersne* & quicunque consolator in *Hille* de ipsorum vendencium consensu & voluntate infra proximos sex annos a data presentium continue numerandos & post ipsos sex annos elapsos prefatus Dnus *Lodewicus* de *Cersne* vel quicunque consolator in *Hille* pro tempore existens quandocumque voluerit infra festa. beati *Dyonisij* martiris & sancti *Martini* Episcopi supra scriptam annuam pensionem unius marce a predictis vicarijs reemere poterunt pro sedecim marcis prescripto-

 rum

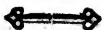
rum denariorum vel pro viginti duobus florenis Rynensibus boni auri & justi ponderis in casu quo forsan predicta pecunia deteriorata fuerit in moneta salva tamen pensione ante debita & detenta & ipsa dictis vicarijs prius integraliter persoluta, alioquin hujusmodi reemptionis gratia nullius penitus sit momenti. In quorum omnium testimonium sigillum nostre ecclesie minus quo ad contractus utimur, una cum sigillis prefatorum Dominorum *Conradi & iohannis* fratrum nec non *Rabodonis* dictorum *Ansadel* presentibus est appensum. Et nos *Conradus & johannes* fratres dicti *Ansadell & Rabodo Ansadell* supradicti in majorem evidentiam omnium & singulorum premissorum sigilla nostra pro nobis & nostris heredibus & successoribus presentibus etiam duximus appendenda. Actum & Datum *Minde* Anno a Nativitate Domini Millesimo tricentesimo octuagesimo septimo in crastino beatorum martirum *Crispini & Crispani.*

26. Oct.

*) Consolatio mendose pro Collatio sumebatur pro cena serotina vice gratuitae refectionis data ex reditibus specialiter destinatis, quos administrabat Consolator sive collator. *Crodegangus in regula canonicorum cap. 8. novae edit. 23.*

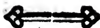
CLXIV.

CLXIV.

DOTACIO SUCCENTORIE.

In nomine ſancte & individue Trinitatis Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos *Otto* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Electus confirmatus *Symon de Monte* prepoſitus *Lodewicus de Cerſen* Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis univerſis & ſingulis tam preſentibus quam futuris feliciter innoteſcat, quod nos vigilanti conſideratione cultum divinum ſemper augmentari & numerum perſonarum in eadem noſtra Eccleſia cui in preſentiarum preſidemus Domino famulancium adaugeri cupientes ſuccentoriam (a) ipſius Eccleſie noſtre que nondum perpetuum ſed hactenus vagum officium conſtiterat, & quam dilectus nobis in Chriſto *johannes Hockelne* plebanus in *Berkerken* certis competentibus annuis redditibus puta uno orto in *Brulone* extra civitatem Mindenſem, quem dictus *Bruggeman* ultimo poſſedit pro ſex marcis comparato & quadraginta marcis gravium denariorum ad perpetuos redditus ad eandem ſuccentoriam comparandos melioravit & ad ejus uſus perpetuos aſſignavit matura ſuper hoc deliberatione prehabita ac unanimi conſenſu capitulariter propterea in hoc noſtro generali capitulo in officium perpetuum creamus, facimus, erigimus ac perpetuo per manſuram inſtituimus deputamus & ordinamus ſane ipſius plebani & ſue devocionis affectum ad ſalubriorem effectum gratia gratitudinis producere intendentes & propter ejus bene

merita predictam fuccentoriam cum omnibus fuis juribus & pertinentijs eidem *joanni Hokelne* conferimus & affignamus ac de ea providemus inveftientes ipfum per prefentiarum litterarum traditionem prefentialiter de eadem, cujus inquam fuccentorie collatio provifio prefentacio feu quevis alia difpofitio deinceps ad cantorem Ecclefie noftre qui nunc eft & qui pro tempore fuerit perpetuo pertinebit, fed de ea perfone bene vociferate & alias in cantu & legendo fufficienti & idonee in Ecclefia noftra non beneficiate providebit, preterea cum is qui ad onus affumitur, repelli non debeat a mercede & quia idem *johannes* noftre Ecclefie vicarius pro augmentatione ipfarum cotidianarum diftributionum de bonis fuis proprijs redditus unius marce gravium denariorum *Minde* legalium comparavit liberaliter & donavit procuravitque nichilominus & effecit de noftro beneplacito & expreffo confenfu & affenfu, quod cantor noftre Ecclefie pro nunc & pro tempore exiftens etiam unam marcam five redditus annuos unius marce dictorum denariorum quam idem cantor hucufque fuccentori dicte noftre Ecclefie annuatim dare folvere & miniftrare confueverat, eisdem vicarijs noftre Ecclefie fingulis annis in fefto beati *Michaelis* Archangeli pro augmentatione hujusmodi eorum cotidianarum diftributionum dabit & miniftrabit, nos igitur tantis beneficijs vicem reddere dignum & rationabile eftimantes ftatuimus ut idem fuccentor qui nunc eft & pro tempore fuerit denarios vini & fervicia canonicorum emancipandorum nec non cotidianas diftributiones vicariis noftre Eccle-

fie

ſie communiter dari conſuetas cum eisdem vicarijs in antea integraliter percipiet & levabit, porro cum non ſit ferendus is qui lucrum amplectitur ſi officij onus ſubire recuſet, ſtatuimus ut idem ſuccentor & qui pro tempore fuerit in eccleſia noſtra predicta continuam & perſonalem faciat reſidentiam nec ſe ab ea aliquando abſentabit abſque licentia dicti cantoris nunc & pro tempore exiſtentis & in ejus abſentia predicti Decani nunc & pro tempore exiſtentis deſuper requiſita & obtenta ipſumque ſuccentorie officium ſtudioſe in choro & extra exerceat pueros cantu velut moris eſt ſolicitus inſtruat eosque in choro proceſſionibus & quibuslibet ſtationibus decenter dirigat & gubernet pſalmos & alia incipienda congruenti modelatione intonet pueros ad cantandum alleluja impnos & verſus & ad ferendum cruces candelas & thuribula & quecunque alia faciendum diſcrete & tempeſtive ordinet, & chorum ne in legendo vel cantando aut aliis diſſonantia vel defectus aut negligentia eveniat prudenter & caute reſpiciat & quevis alia gerat & agat que officium ipſius ſuccentorie exigunt & expoſcunt ut ipſe de bona diligencia & commendabili ſufficientia merito valeat commendari, ipſeque etiam ſuccentor & qui pro tempore fuerit ſub jurisdictione & obedientia prefati cantoris & qui pro tempore fuerit & in eius abſentia ſeu negligentia ſub jurisdictione & obedientia prefati Decani & capituli permanebit & chorum ſicut alii vicarii frequentabit, cum itaque memoratum ſuccentorie officium propter multiplex & egregium ejus miniſterium valde ſolempne repu-

tetur

tetur & honestum existat, nos succentorem istum suosque successores majori honore preficere volentes statuimus & ordinamus ut quilibet succentor qui nunc est & qui pro tempore fuerit loco vicariorum nostrorum & pro ipsis ad supremum sive majus altare sepedicte nostre Ecclesie ministrare ac alias in divinis officijs & horis canonicis legere & cantare valeat atque possit, quem ad hoc etiam auctoritate ordinaria & per hoc nostrum generale Capitulum libertamus & presentibus specialiter deputamus, per presentes autem literis aliis eidem *johanni Hockelne* & *jutte* sue servitrici alias datis & concessis quo ad ortum in brulone supradictum & unius marce redditus de quibus in eisdem litteris continetur non intendimus aliquid derogare. In quorum omnium testimonium nos *Otto* Electus sigillum nostrum & Nos Prepositus Decanus & Capitulum supradicti sigillum nostrum Ecclesie nostre ad contractus presentibus duximus appendendum. Actum & Datum *Minde* in loco nostro capitulari consueto & in capitulo generali sub Anno Domini Millesimo tricentesimo nonagesimo tercio, feria tercia post Dominicam *Invocavit*.

25. Febr.

(a) Succentoris officium in hac charta curatius descriptum legitur. succentor autem *joanni* de *janua* est qui in Ecclesia post Praecentorem sive principalem Cantorem subsequenter canendo respondet, vel qui facit officium principaliter in choro sinistro.

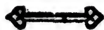
CLXV.

CLXV.

FUNDACIO COLLEGIJ IN *MANDELSLO.*

In nomine ſancte & individue Trinitatis Amen. *Otto* Dei & Appſtolice ſedis gratia Mindenſis Ecclesie Electus confirmatus ad perpetuam rei memoriam univerſis Chriſti fidelibus tam preſentibus quam futuris ſalutem in Domino & ſinceram in unitate ortodoxe fidei caritatem. Ad Univerſitatis veſtre ac omnium quorum intereſt vel intererit noticiam feliciter deducimus per preſentes, quod famoſus & commendabilis vir *Tidericus de Mandeslo* *) armiger noſtre Mindenſis Dioc. conſiderans & ex intimis animi ſui perpenſius agnoſcens quantus honor quantaque gloria & laus omnipotenti Domino Deo noſtro Jheſu Chriſto & ſacratisſime *Marie* virgini ejus matri ac omnibus ejus ſanctis in augmentacione divini cultus exhibetur maxime cum cetus pſallentium & devotus Deum in ſanctis ejus laudancium numerus adaugetur, hoc igitur deſideratiſſima conſideracione ipſe *Thidericus* divinum cultum & laudis Dei gloriam augmentari ac perſonarum Eccleſiaſticarum Domino Deo & ſanctis ejus in Eccleſia ſanctorum & exultationis voce famulantium numerum multiplicari cupiens & perinde venerabilem parochialem Eccleſiam in *Mandeslo* que inter Eccleſias Archidyaconatus *Mandeslo* principalis exiſtit altiori divini obſequii miniſterio ac ampliorum ſacrorum miniſtrorum in ea ad ſerviendum in Divinis inſtitnendorum collegio decorari deſiderans ſex prebendas

cano-

canonicales & Decanatum ac duas vicarias perpetuas in eadem Ecclesia in *Mandeslo* de nostro & Capituli nostri Mindensis ac Dominorum *de Holtorpe* Prepositi Ecclesie sancti *johannis* Mindensis ad cujus collationem dicta pertinet Ecclesia nec non *johannis de Alten* plebani eiusdem ecclesie pleno & libero consensu cum nonnullis suis certis competentibus bonis possessionibus decimis & annuis redditibus perpetuo fundare intendit pariter & dotare, ad quorum quidem Decanatus canonicatuum & prebendarum ac duarum perpetuarum vicariarum dotacionem instauracionem & fundacionem prefatus *Tidericus* de sciencia consensu & bona voluntate honestorum virorum *Haynekonis* & *justacij de Mandeslo* fratrum suorum germanorum nec non *Conradi de Mandeslo* senioris eorum patrui armigerorum de *Mandeslo* nuncupatorum ob animarum eorum ac parentum heredum & successorum suorum salutem decimam in *Wendevorstelde* cum tribus curijs ibidem ac decimam in *Vorlingen* cum omnibus earum juribus & pertinencijs universis nec non omne jus omne dominium merum & mixtum omnemque utilitatem omnemque proprietatem quod que & quas predicti armigeri & eorum heredes conjunctim vel divisim habebant vel habent tam ratione advocacie quam alia quavis de causa in predio seu curia dicta *Luchtehoff* nec non in omnibus & singulis bonis possessionibus mansis & annuis redditibus beati *Ostdages* cujus corpus in eadem requiescit Ecclesia cum eorum fructibus proventibus juribus & obvencionibus universis ac alijs eorum bonis curijs domibus ca-

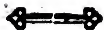
salibus

ſalibus decimis groſſis & minutis agris pratis pascuis ſilvis nemoribus & novalibus nec non ducentas marcas puri argenti pro annuis redditibus & poſſeſſionibus ad prediĉtas ſex prebendas Decanatum & vicarias eo largius fundandas & dotandas comparandis & emendis donatione irrevocabili & perpetuo duratura obtulit deputavit contulit aſſignavit dedit & donavit nichil ſibi vel ſuis heredibus & ſucceſſoribus in eisdem bonis juris vel dominij reſervando ita videlicet & ea intencione, quod omnes & univerſi fruĉtus redditus & proventus de hujusmodi decimis curijs poſſeſſionibus & agris ac de prediĉta curia *Luchteboff* & univerſis bonis beati *Oſtdages* ac de quibuslibet alijs bonis ſupranominatis provenientes nec non & univerſi fruĉtus redditus & proventus ad eandem Eccleſiam parochialem pertinentes in quibuscunque bonis poſſeſſionibus agris pratis pascuis ſilvis & nemoribus vel alijs bonis exiſtant cum omnibus eorum juribus & pertinencijs ac obvencionibus univerſis inter decanum qui duplicem habebit porcionem & ſex canonicos ad eosdem canonicatus & prebendas inſtituendos qui continue in eis reſideant niſi de licencia Decani pro tempore exiſtentis ad tempus congruum ex juſtis & racionabilibus cauſis abſentes fuerint equaliter ſalvis cottidianis diſtribucionibus& altaris eiusdem eccleſie oblationibus nec non competentibus redditibus diĉtis duabus vicarijs de bonis hujusmodi miniſtrandis de quibus ipſi Decanus canonici & Capitulum inſtituti diſponent & ordinabunt, diſtribuantur & temporibus congruis dividantur, qui inquam Decanus

nus canonici & Capitulum in omnibus suis & eiusdem eorum Ecclesie agendis & exercendis se statutis & consuetudinibus dicte nostre Mindensis Ecclesie & ejus capituli ac institutionibus spiritualibus & divinis per omnia conformabunt, sane quia ex fundatione hujusmodi prefatus *Tidericus* ac sui fratres & heredes jus patronatus acquirunt, idem *Tidericus* fundator sibi ipsi & suis posteris armigeris masculis de ipsorum armigerorum recta linea descendentibus & cognomine de *Mandeslo* ex eorum natione fruentibus ipsum jus patronatus Decano ibidem pro tempore existenti ad hujusmodi canonicatus prebendas & vicarias in eadem Ecclesia voluit & peciit observari, eorum vero recta stirpe deficiente ipsum jus patronatus ad Episcopum Mindensem & Duces *Luneburgenses* qui pro tempore fuerint, devolvetur, ita quod predicti Episcopus & Duces alternatis vicibus Episcopus unam prebendam vel vicariam conferat & senior inter ipsos Duces ad aliam prebendam & Vicariam quociens eas vel eorum aliquam alternatim vacare contigerit successive & alternatim personam idoneam presentabit per eundem Decanum instituendam, quotiens autem predicto Episcopo prebenda vel vicaria vacaverit, ex tunc eius collatio provisio presentacio seu quevis alia disposicio ad eundem Episcopum pro tempore jugiter pertinebit, Preterea ne Prepositus Ecclesie sancti *johannis* predicte premissorum occasione in suo jure & reddibus quos habuit & habet ex eadem Ecclesia & curia *Luchtehoff* predicta defraudetur, Decanus canonici & Capitulum predicti eidem Preposito

pro

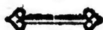
pro tempore existenti in recompensationem ipsorum annuorum reddituum singulis annis decem libras denariorum Honoverensium infra octavas Pasche quinque & infra octavas beati *Michaelis* quinque dabunt & persolvent jurisdictione sua extra dictam Ecclesiam semper salva, ut autem hujusmodi tam felix fundatio dotatio & donacio ac salubris ordinacio debitum & optatum consequatur effectum ac perpetue robur obtineat firmitatis prefatus *Tidericus* & armigeri supra nominati nobis reverenter supplicarunt ut de ipsius Capituli nostri ac Prepositi & plebani prefatorum consensu ipsas donationem dotacionem & fundacionem ratas & gratas habere easque auctoritate nostra ordinaria confirmare dignaremur, nec non curiam *Luchtehoff* predictam & bona beati *Ostdages* memorata atque fundum dotis eiusdem ecclesie sepedictis personis instituendis pro eorum curijs ortis & habitacionibus distribuendum, ac etiam fructus redditus & proventus sepedicte Ecclesie in quibus ipsi *Tidericus* fratres vel sui heredes jus donandi non habuerunt nec habent, eisdem Decanatui Canonicatibus & prebendis appropriare ac hujusmodi Decanatum canonicatum & prebendas ac vicarias in perpetua beneficia creare & pretactam parochialem Ecclesiam in *Mandeslo* in Ecclesiam collegiatam instituere dignaremur. Nos igitur *Otto* Electus confirmatus predictus tam justis tam utilibus tamque piis operibus ac hujusmodi supplicationibus ferventer annuentes eisque in augmentacionem divini cultus operam desideranter adhibentes de consilio & assensu venerabilium Dominorum

Prepositi Decani & capituli dicte nostre Mindensis Ecclesie, necnon Prepositi sancti *johannis* & plebani predictorum supradictas donationem dotationem & fundationem ac omnia & singula premissa cum omnibus eorum sequelis ratas & gratas rata & grata habentes eas & ea omnia & singula auctoritate nostra ordinaria approbamus confirmamus & presentis scripti patrocinio communimus necnon supradictos Decanatum canonicatus & sex prebendas vel plures si fructus redditus & proventus ipsius in tantum excreverint, quod plures persone de ipsis competenter sustentari possint ac duas vicarias in eadem Ecclesia *Mandeslo* in perpetua Ecclesiastica beneficia creamus ac eandem parochialem Ecclesiam in Ecclesiam collegiatam cum cura animarum sibi annexa instituimus & erigimus perpetuo permansuram, nec non predictam curiam *Luchtehoff* ac omnia bona beati *Ostdages* predicta ac fructus redditus agros possessiones & quevis alia bona & edificia ad ipsam parochialem Ecclesiam pertinencia cum omnibus eorum juribus & pertinencijs atque dotem ipsius Ecclesie & ejus fundum ut premittitur distribuendum Decanatui canonicatibus & prebendis predictis & Ecclesie predicte emunitati appropriamus eadem auctoritate & presentibus assignamus etiam si dicta bona vel eorum aliqua a nobis seu Ecclesia nostra in feudum descenderent illa de eodem consensu ad usus ipsius Ecclesie presentibus libertamus jure nostro Episcopali in procurationibus recipiendis & aliis quibuscunque nostram jurisdictionem concernentibus nobis & nostris successoribus in omnibus semper salvis,

vis, ſus patronatus quoque ſepenominatis armigeris ut pretactum eſt etiam preſentibus reſervamus proviſo tamen quod ipſi vel quisquam eorum ipſum jus patronatus vendendi vel in alios transferendi nullam penitus habebunt poteſtatem, ceterum ut predicta collegiata Eccleſia in *Mandeslo* ſollerti ac immediato paſtore & provido gubernatore ſe commiſſam letetur volumus & eadem auctoritate noſtra ordinaria ſtatuimus, quod prelibata collegiata Eccleſia eiusque canonici & perſone per Decanum pro tempore regantur & gubernentur qui ad dictum Decanatum ſi ab eo ceſſerit vel deceſſerit, per ipſos canonicos in eorum & ipſius Eccleſie Decanum eligetur cujus confirmatio ad nos & noſtros ſucceſſores jugiter pertinebit, Nos quidem pro primordio hujus inſtitutionis honorabilem virum Dominum *Henricum Notberch* presbiterum noſtre Mindenſis Dioceſis apud nos de vite ac morum honeſtate aliisque probitatis & virtutum meritis multipliciter commendatum ac in ſpiritualibus & temporalibus plurimum circum ſpectum in eadem Eccleſia in canonicum prebendatum inſtituimus ipſumque eidem Eccleſie ac ejus canonicis & perſonis preficimus in Decanum & paſtorem, regimen & adminiſtrationem dicti Decanatus nec non curam animarum eiusdem eccleſie memorato *Hinrico* Decano & ſuis ſucceſſoribus preſentibus committentes. In quorum omnium & ſingulorum robur perpetuum & evidens teſtimonium ſigillum noſtrum majus una cum ſupra nominatorum capituli Mindenſis ac Prepoſiti ſancti *johannis* nec non plebani predicti ſigillis preſentibus duximus ap-

 pen-

pendendum. Et nos *Symon* Prepositus *Lodowicus* Decanus totumque Capitulum Ecclesie Mindensis predicte in signum & evidenciam nostri pleni consensus ad premissa sigillum Ecclesie nostre majus post sigillum memorati Domini *Ottonis* Electi confirmati ad supplicationem sepedictorum fundatoris & armigerorum presentibus est appensum. Nos etiam *johannes de Holtorpe* Prepositus & *johannes de Alten* plebanus in *Mandeslo* predicti quia premissa omnia & singula de nostro & cujuslibet nostrum pleno & libero consensu sic laudabiliter ut premittitur facta statuta & ordinata existunt ex certa scientia sigilla nostra post supra nominatorum Reverendi Patris Domini *Ottonis* Electi confirmati ac Venerabilium Dominorum nostrorum Prepositi Decani & Capituli sepedicte Mindensis Ecclesie sigilla hic appensa etiam presentibus duximus & decrevimus appendenda. Datum & Actum *Minde* in loco Capitulari eiusdem Ecclesie nostre Anno a Nativitate Domini nostri Jesu Christi Millesimo tricentesimo nonagesimo tertio feria sexta ante festum Penthecosten que fuit vicesima tertia dies Maji.

*) Nobiles de *Mandeslo* ab oppido hujus nominis suam trahunt originem. Id in Brunsvico-Calenbergica praefectura *Neustadt* situm est, distatque ab *Hanovera* milliaribus quatuor. Sub Episcopo Mindensi *Conrado* II. an. MCCXCV fatis functo *Harbertus* de *Mandeslo* Decanus Ecclesiae Majoris Mindensis in jure canonico Licentiatus ordinem Praedicatorum *Minde* intravit, in quo Officium Prioratus annis XV. laudabiliter & religiose tenuisse repertum est.

CLXVI.

CLXVI.

FUNDATIO ET DOTATIO HOSPITALIS ET QUOD PROVISORES ANNUATIM CAPITULO DABUNT I. FLOR.

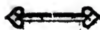
In nomine Domini Amen. *Henricus Corrigiatoris* Officialis curie Mindensis ac Reverendi in *Christo* Patris Domini *Ottonis* *) Dei & Apostolice sedis gratia Mindensis Ecclesie electi confirmati Vicarius in spiritualibus Generalis Universis & singulis presentes litteras seu hoc presens publicum instrumentum visuris vel audituris salutem in Domino sempiternam. Ad universitatis vestre noticiam deducimus per presentes, quod constituti coram nobis in figura judicii venerabiles viri Domini *Ludolphus de Horne* Decanus *johannes* de *Rottorpe* senior *johannes des Greuen justacius de Slon Lodowicus de Cersne* & *Gherardus de Bucken* canonici Ecclesie Mindensis Capitulum ipsius Mindensis Ecclesie representantes ex parte una, ac providus & honestus vir *Hinricus Ghiselere* civis & pro consul civitatis Mindensis ex parte altera prefati siquidem Domini Decanus & canonici quamdam patentem litteram infra scripti tenoris majoribus sigillis eorumdem Dominorum Electi & Capituli jam dicte Mindensis Ecclesie sigillatam eidem *Hinrico* super libertationibus quorumdam bonorum suorum feudalium in eadem patenti littera designatorum, cum quibus ipse in dicta Mindensi civitate quoddam perpetuum hospitale pro pauperibus peregrinis & advenis ac egenis recolligendis & reficiendis fundare & dotare intendit concessam in

 medium

medium exhibuerunt cupientes & asserentes ut ipse *Henricus* eandem litteram sigillatam & contenta in ea recognosceret & permitteret velle perpetuo observare, qui quidem *Hinricus Ghiselere* de ipsius patentis littere libertationis & contentorum in ea tenore & forma ac conditionibus & animo debito in eadem adjectis plene informatus ex certa sua scientia sponte & libere non vi nec dolo inductus publice recognovit predictam litteram ad sui supplicationem sibi esse concessam ac promisit eam secundum omnem suam formam cum contentis & condicionibus atque animo debito de quibus & prout in eadem fit mentio velle & debere perpetua inviolabiliter observare ac observari facere & mandare in omnibus & per omnia quemadmodum expressum existit in eadem littera cujus tenor de verbo ad verbum hic inseritur & est talis. In nomine Domini Amen. *Otto* Dei & Apostolice sedis gratia Mindensis Ecclesie Electus confirmatus universis Christi fidelibus presentibus & futuris cupimus feliciter innotesci quod providus ac Deo devotus vir *Hinricus Ghiselere* civis & proconsul civitatis nostre Mindensis attente prospiciens, quoniam inter opera misericordie & caritatis illud pregrande dinoscitur & ante oculos divine Majestatis acceptum fore non ambigitur ut ipsi pauperes peregrini advene & egeni recolligantur esurientes cibentur sitientes potentur lassi & infirmi reficiantur ac hospitalitatis beneficio consolentur, horum siquidem pauperum peregrinorum & advenarum egenorum & infirmorum nec non aliorum exulantium inopiam erumpnam indigentiam & necessita-

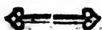
tem

tem prefatus *Hinricus* benigno ſubventionis deſiderio in corde gerens eisque pie compatiendo intuens ipſos in eorum hujusmodi tributalionibus favore caritatis & dilectione proximi accenſus benigne proſequi cupiens volensque eis peregrinationibus & exilio inſiſtentibus ac ad civitatem Mindenſem undecumque tranſeundo advenientibus de alicujus hoſpitalitatis gratia & refectionis munificentia providere quoddam perpetuum hoſpitale in civitate eadem Mindenſi ad uſus eorumdem pauperum peregrinorum & viatorum de ſuis bonis proprijs Deo propitio intendit erigere fundare pariter & dotare, unde memoratus *Hinricus* nobis humiliter ſupplicavit ut cum ipſe inter alia bona videlicet medietatem decime in villa *Barchuſen* & medietatem curie ſeu curtis dicte Mayerhoff & cujusdam caſe ſeu caſalis ibidem cum juribus & pertinencijs eorum nec non in villa *Dutzen* duas domos ſeu curias cum omnibus etiam earum juribus & pertinentijs atque duos manſos cum dimidio vel circa ſitos in campo Mindenſi extra valvam codor infra rivum *Baſtouwe* & valvam beate *Marie* cum omnibus eorum juribus & pertinentijs ac cenſum arealem de nonnullis domibus in civitate Mindenſi qui cenſus regis vel regni nuncupatur, que & qui ſunt bona feudalia dicte noſtre Mindenſis Eccleſie ac a nobis procedunt in feodum & que ipſe *Hinricus* a nobis in feodum tenet, cum quibus bonis ac redditibus ex eisdem annuatim & perpetuo provenientibus ipſum hoſpitale fundare & dotare intendat & deſideret predicta bona omnia & ſingula ad tam pios tam utiles tamque ne-

cessarios & evidentes eorumdem pauperum usus libertare & exonerare dignaremur, nos igitur *Otto* Electus predictus qui juxta preceptum divinum operibus misericordie & caritatis semper operam adhiberi concupiscimus ipsius *Hinrici* supplicationibus hujusmodi favorabiliter annuentes prenominata bona omnia & singula supra designata de venerabilium virorum Dominorum Decani & Capituli pretacte nostre Mindensis Ecclesie expresso consensu ad erigendum fundandum & dotandum supradictum perpetuum hospitale in eadem civitate Mindensi ac ad usus & commodum ipsorum pauperum peregrinorum & advenarum & non alias libertamus & exoneramus per presentes ac ab omni onere servitio & debito ad usus dumtaxat predictos dimittimus libera quita pariter & soluta sic & taliter quod predicta bona omnia & singula nec non annui redditus ex eis provenientes ad predictum hospitale fundandum & ipsorum pauperum usus ut superius exprimitur & non ad alios integraliter deputentur, quod si forte aliquo casu interveniente dictum hospitale & ad eorumdem pauperum usus cum eisdem bonis & annuis redditibus omnibus ex eis provenientibus per ipsum *Hinricum* non fundaretur & dotaretur ut prefertur, & bona ac redditus hujusmodi alibi preterquam ad predictum hospitale & ipsorum pauperum usus deputarentur vel devenirent seu quicquam deputaretur vel deveniret ex eisdem, ex tunc statim eo ipso hujusmodi libertationem tanquam subrepticie a Nobis & nostro Capitulo obtentam decernimus fuisse & esse nullam volentes & presentibus decernentes

nentes ex nunc ut ex tunc quod predicta bona omnia & singula statim ipso facto ad nos successores nostros & predictam nostram Ecclesiam sub jure feude revertantur & maneant, sicut prius, vel si post ipsius *Henrici* obitum bona & redditus hujusmodi in toto vel in parte ab eodem hospitali alienarentur, ex tunc ipsa bona jure proprietatis & dominij ad nos & nostram Ecclesiam integraliter devolventur, provisi etiam quod provisores dicti hospitalis qui erunt & pro tempore fuerint in recompensationem juris feudi dictorum bonorum ne ipsa nostra Ecclesia eorundem bonorum alienatione fraudetur prefatis Dominis Decano & Capitulo ipsius Mindensis Ecclesie pro tempore existentibus sex solidos gravium Mindensium denariorum valoris unius floreni auri justi & boni ponderis singulis annis in quolibet festo beati *Michaelis* de bonis predictis perpetuo dabunt & exsolvent ac dare & solvere tenebuntur, si vero predicti provisores eosdem sex solidos per octo dies post festum beati *Michaelis* ut predicitur solvere distulerint, ex tunc statim lapsis dictis octo diebus eorumdem sex solidorum duplum tociens quociens in hujusmodi solucione negligentes vel remissi fuerint prefatis Dominis Decano & Capitulo absque ulla contradictione solvere tenebuntur. In quorum omnium & singulorum robur & testimonium sigillum nostrum majus una cum majori sigillo sepedicti nostri capituli presentibus est appensum. Et nos *Ludolphus de Horne* Decanus totumque Capitulum sepefate Mindensis Ecclesie in signum pleni nostri consensus ad premissa omnia & singula sigillum nostrum

& Ecclesie nostre majus post sigillum dicti Domini nostri *Ottonis* Electi confirmati Ecclesie predicte presentibus duximus appendendum. Datum & Actum *Minde* in loco nostro capitulari nobis ad hoc capitulariter congregatis Anno a Nativitate Dni Millesimo tricentesimo nonagesimo sexto in die crastina *Viti* & *Modesti* martirum que fuit dies sexta decima mensis junij. In quorum testimonium presentes nostras litteras seu presens publicum instrumentum recognitionem & promissionem hujusmodi in se continens per *Everhardum* notarium publicum infra scriptum subscribi & publicari mandavimus & fecimus nostrique Officialatus sigilli appensione una cum appensione sigilli ipsius *Hinrici* fundatoris jussimus communiri. Acta sunt hec in Ecclesia Mindensi prenotata juxta altare beati *Dyonisii* nobis ibidem pro tribunali sedentibus sub anno a Nativitate Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo sexto Indictione quarta die vero vicesima secunda mensis junij hora sexta vel quasi Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Dni *Bonifacij* divina providencia Pape *Noni* Anno septimo presentibus honorabilibus viris Domino *johanne Bringmann* perpetuo beneficiato in eadem Ecclesia Mindensi & *Raynero Petri* camerario dictorum Dominorum Decani & Capituli testibus ad premissa vocatis & rogatis.

Et Ego *Everhardus Kerchoff* clericus Monasteriensis dioc. publicus Apostolica & Imperiali auctoritate Notarius, quia dicte littere exbitioni recognitioni & promissioni omnibusque alijs & singulis premissis dum sicut premittitur agerentur & fierent

una

una cum prenominatis testibus presens interfui eaque sic fieri vidi & audivi ideoque hoc presens publicum instrumentum quod manu propria scripsi publicavi & in hanc publicam formam redegi signoque meo solito una cum appensionibus sigillorum eorumdem Domini Officialis & *Hinrici Ghisleri* signavi rogatus & requisitus in testimonium omnium premissorum.

*) *Otto* III. Episcopus Mindensis e Nobilibus de *Monte*, qui dominium Montis Ecclesiae Mindensi perpetuo possidendum resignavit; is obijt MCCCXC VIII. ipso die circumcisionis in choro Ecclesiae Mindensis sepultus; extant de eo versus sequentes:

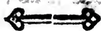
Hic jacet Electus *Otto* praesul modo tectus,
qui meritis magnus fuit & mansuetus ut agnus.
Hic duo castra dedit sedi quo tempore sedit,
& sibi districtum Montis genitore relictum
pro quo Christus ei tribuat sedem requiei.
Chronic. Mindense.

CLXVII.

SUPER QUEMDAM ORTUM &c.

Ego *johannes Gherse* civis Mindensis recognosco pro me meisque heredibus presentibus publice protestando quod venerabiles viri Domini *Ludolphus* de *Horne* Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis michi & veris heredibus tradiderunt concesserunt & assignaverunt quendam ortum situm extra civitatem Mindensem inter vallas Hallardor & codor de quodam manso ad ipsorum bona

com-

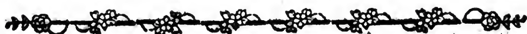

communia pertinente factum & aptatum — de spacio terre circa unum juger continentem quem olim *Ernestus Bodendorpp* civis Mindensis tenuit & possedit jure emphiteotico & meliorationis *) titulo jugiter possidendum pro annua pensione scilicet quatuor solidorum levium Mindensium denariorum bonorum & legalium honorabili viro Domino *justacio* de *Slon* canonico dicte Mindensis Ecclesie vel alijs ipsius ecclesie canonicis predictum mansum pro bonis communibus obtinendis singulis annis in festo beati *Michaelis* Archangeli exinde danda expedite & ministranda, tali conditione adjecta, quod Ego *johannes* vel mei heredes sepedictum ortum in toto vel in parte vendendi obligandi alienandi seu in alios transferendi aut de ipso aliquam divisionem sub vendicionis aut locationis titulo quocumque colore quesito faciendi absque consensu & assensu predictorum Dominorum Decani & Capituli & illius canonici memoratum mansum pro bonis communibus pro tempore obtinendis nullam habebimus penitus facultatem, quod si secus factum fuerit in aliquo ex tunc idem ortus cum omnibus juribus & pertinentijs ac etiam meliorationibus suis ipso facto ad prefatos Dominos Decanum & Capitulum Ecclesie Mindensis & illum Canonicum pro tempore hujusmodi mansum pro bonis communibus ut prenarratur obtinentem libere devolvetur & revertetur contradictione quacunque cessante. In quorum omnium & singulorum testimonium sigillum mei *johannis Ghersen* pro me & meis heredibus presentibus est appensum. Et Ego *Hinricus* officialis curie Mindensis sigillum officia-

officialatus ad preces dicti *johannis Ghersen* qui omnia & singula premissa sic acta & facta fuisse coram nobis recognovit ad majorem certitudinem duxi apponendum. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo nonagesimo septimo ipso die beati *Godehardi* confessoris.

5. Maji.

*) Melioratio bonorum; quando fundi vel inculti redduntur nunc frugiferi, vel culti adhibito speciali labore fiunt fertiliores.

CLXVIII.

DUT IS DE FUNDATIO UP DEN ALTAR IN DER KERKENN TO *BRACK*.

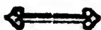
In nomine sancte & individue Trinitatis Amen. *Otto* Dei & Apostolice sedis gratia Myndensis Ecclesie electus confirmatus ad perpetuam rei memoriam universis & singulis Christi fidelibus presentes litteras visuris vel audituris salutem & sinceram in Domino caritatem ad Universitatis vestre noticiam deducimus feliciter per easdem quod dilecti nobis in Christo providi & honesti viri *Albertus johannes* & *Hinricus* armigeri dicti *de Halle* patrui nostre Myndensis dioc. cupientes eorum parentum ac suarum animarum saluti Deo propicio salubriter providere, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei ac sanctissime virginis *Marie* matris ejus & omnium sanctorum Dei in augmentum divini cultus quoddam altare in parochiali Ecclesia *Brack* dicte nostre Dioc. cujus collacio provisio

pre-

presentacio seu quevis alia dispoſicio ad Nos pertinet, erectum & in honorem sancti *Pauli* Apostoli consecratum de bonis eorum proprijs & paternis cum certis possessionibus & competentibus annuis redditibus videlicet cum una curia & uno manso in *Halle* que vocatur de *Dichove* ac una curia & uno manso in *Brack* situata que vocatur de *Steynwichten hove* nec non quadraginta talenta *Peynensium* *) denariorum legalium & bonorum in beneficium ecclesiasticum perpetuum fundaverunt & dotaverunt ita & taliter quod predicti *Albertus johannes* & *Hinricus* armigeri & eorum heredes *de Halle* nuncupati aut senior ex eis jus patronatus presentandi Domino Episcopo Myndensi pro tempore existenti personam ydoneam qui actu sit in presbiteratus ordine constituta vel ut ad omnes sacros ordines infra annum a tempore institucionis sue promoveri possit abilis existat & promoveatur investiendam perpetuo habeant & tenebunt, que siquidem persona ad predictum altare presentata & instituta Rectori in *Brack* nullum inferet damnum nec fructus ad ipsum rectorem pro tempore existentem & suam ecclesiam predictam spectantes tollet & oblationes quaslibet que ad predictum altare deferentur aut ullas ex eis non retinebit nisi de rectoris ejus licentia speciali, ipseque altarista in summis festivitatibus ac memorijs & sepulturis funerum & alijs temporibus oportunis in missis vigilijs alijsque divinis officijs eciam deserviet in eadem, quidquid eidem altariste datum & oblatum fuerit super altare vel in ecclesia seu parochia, hoc eidem rectori fideliter presentabit,

&

& quod idem altariſta inſtitutus de nullis officijs ſe intromittet niſi quod in qualibet ſeptimana tres miſſas pro defunctis & in ſabbato unam de beata virgine celebrabit & tenebitur celebrare niſi forte ad rogatum ipſius rectoris plures vellet celebrare, quodque ſe de nullis officijs ſeu exercitijs aut ceremonijs ipſius eccleſie intromittet niſi rogatus ad hec vel licentiatus & in ipſa faciet continuam reſidentiam perſonalem unde prefati *Albertus johannes* & *Hinricus* fundatores & dotatores predicti altaris nobis humiliter ſupplicarunt ut cum hujusmodi perpetui beneficij fundatio dotacio & creatio de conſenſu Domini *Hinrici Egelmers* rectoris dicte parochialis eccleſie in *Brack* & aliorum quorum intereſt proceſſerit & procedat hujusmodi fundationem & dotationem & omnia alia premiſſa ratas & gratas rata & grata habere eaſque & ea auctoritate noſtra ordinaria confirmare & approbare nec non predictum altare conſecratum in beneficium perpetuum in eadem parochiali eccleſia *Brack* creare & inſtituere dignaremur, nos igitur *Otto* electus confirmatus predictus qui divinum cultum ſemper adaugeri deſideramus ſupplicationibus eorundem *Alberti johannis* & *Henrici* Armigerorum fundatorum hujusmodi favorabiliter annuentes predictas fundationem & dotationem omniaque alia & ſingula premiſſa ratas & gratas rata & grata habentes eas & ea auctoritate noſtra ordinaria tenore preſentium approbamus & confirmamus denique altare in beneficium perpetuum in eadem eccleſia parochiali *Brack* facimus & inſtituimus creamus & ordinamus inſtitutione creatione & ordinatione

tione perpetuo duraturis. Preterea cum ex fundatione beneficij jus patronatus acquiratur volumus & decernimus eadem auctoritate jus patronatus predicti altaris apud prenominatos fundatores & armigeros *de Halle* perpetuo remanere, investitura tamen eiusdem altaris nobis & nostris successoribus Myndensis ecclesie Episcopis reservata, quod quidem altare cum omnibus suis juribus & pertinentijs ad rogatum dictorum fundatorum dilecto nobis in Christo *Teoderico Reyneman* clerico Myndensis Diocesis conferimus & assignamus ac de ipso providemus investientes ipsum per presentes presentialiter de eodem mandantes vobis *Henrico* Rectori predicto ut eum ad predictum altare & ejus possessionem admittatis recipiatis & inducatis ita quod faciat se infra annum post hujusmodi suam receptionem ad omnes sacros ordines promoveri & personaliter resideat ac ut premissum est deserviat in eodem. In quorum omnium & singulorum perpetuum robur & testimonium presentes nostras confirmationis litteras sigilli nostri majoris appensione fecimus communiri. Datum & Actum *Mynde* Anno a Nativitate Domini M° CCC° XCVII. in profesto beate *Marie Magdalene.*

Et Ego *Hinricus Eglemer* plebanus in *Brack* recognosco per presentes quod omnia & singula in hac confirmatione prenarrata sunt facta & acta de meo consensu & bona voluntate, quod protestor meo sub sigillo.

21. Jul.

*) Denarij a *Peina* in Episcopatu Hildesiensi sito oppido dicti.

CLXIX.

CLXIX.

BULLA CONSERVATORIA PRIVILEGIORUM *FREDERICI* ET *KAROLI* IMPERATORUM ECCLESIAE MINDENSI CONCESSORUM.

Bonifacius *) Episcopus servus servorum Dei dilectis filijs Bremensis & Padeburnensis ac Osnaburgensis ecclesiarum Decanis salutem & Apostolicam benedictionem, justis & honestis supplicum votis libenter annuimus illaque prosequimur favoribus oportunis, dudum siquidem felicis recordationis *Honorius* Papa *Tertius* predecessor noster attente considerans quod clare memorie *Fredericus* Romanorum Imperator ad laudem Romane Ecclesie ac sacri decus Imperij cupiens ut expurgatis quorumdam erroribus & iniquis statutis penitus destitutis de cetero ecclesie & ecclesiastice persone plena vigerent quiete & secura libertate gauderent ac pie & juste attendens quod quorumdam perversorum iniquitas adeo habundaverant ut non dubitarent contra ecclesiasticam disciplinam & sacros canones statuta confringere adversus ecclesiasticas personas & ecclesiasticam libertatem edictali lege hujusmodi statura tamquam iniqua irritaverat & preceperat irrita nuntiari ac omnia statuta & consuetudines que civitates & loca potestates seu consules aut quecumque alie persone contra libertatem ecclesie & personas ecclesiasticas edere vel servare temptarent contra canonicas vel imperiales sanxiones de ipsorum Capitularibus infra duos menses post ipsius legis publica- tio-

*) Bonifac IX.

tionem penitus aboleri facerent & si de cetero talia attemptarent ipso jure decreverant esse nulla & eos sua jurisdictione privatos, nec non locum ubi deinceps talia presumpta fuissent banno mille marcharum auri preceperat subjacere, potestates vero consules statuarij & scriptores statutorum predictorum nec non consiliarij locorum ipsorum qui secundum statuta & consuetudines memorata judicarent ex tunc essent ipso ju[illegible] infames quorum sententias & actus legitimos statuerat aliquatenus non tenere, quodque si per annum prefate constitutionis fuissent inventi contemptores bona eorum per totum suum imperium mandaverat impune ab omnibus occupari salvis nichilominus aljis penis contra tales in generali concilio promulgatis, & insuper voluerat idem Imperator quod nulla communitas vel persona publica vel privata collectas seu exactiones angarias vel parangarias ecclesijs aljisque pijs locis aut ecclesiasticis personis imponerent aut invadere ecclesiastica bona presumerent, quod si secus facerent & requisiti ab ecclesia vel imperio emendare contempnerent triplum refunderent & nichilominus banno Imperiali subjacerent quod absque satisfactione debita nullatenus remitteretur eisdem, statuerat insuper quod quecunque communitas vel persona per annum in excommunicatione propter libertatem ecclesie violatam persisterent ipso jure hujusmodi imperiali banno subjacerent a quo nullatenus extraherentur nisi prius ab ecclesia beneficio absolutionis obtento, ordinaverat etiam ut nullus ecclesiasticam personam in criminali questione vel civili trahere ad

judicium seculare presumeret contra canonicas sanctiones & constitutiones imperiales, quod si secus faceret actor a jure suo caderet judicatum non teneret & judex foret ex tunc judicandi auctoritate privatus, quodque judices temporales qui clericis & personis ecclesiasticis justitiam denegare presumerent tertio requisiti suam jurisdictionem amitterent prout in dicta imperiali constitutione plenius continetur, dictus inquam Predecessor constitutionem ipsam de consilio etiam fratrum suorum sancte Romane Ecclesie Cardinalium Apostolica auctoritate approbans & confirmans ipsam mandavit inviolabiliter observari, nec non statutarios & scriptores ac violatores predictos excommunicatos Apostolica auctoritate predicta publice nuntiari, & deinde ad audientiam dive memorie *Karoli Quarti* etiam Romani Imperatoris deducti quod nonnulli seculares in potestatibus & officijs publicis constituti videlicet Duces comites & Barones ac alij Domini temporales nec non consules civitatum opidorum villarum & locorum rectores in nonnullis provincijs constituti Dei timore postposito statuta singularia & iniquas ordinationes motu proprio & de facto contra personas ecclesiasticas ecclesiarum libertates & earum privilegia condiderant eisque de facto & publice insistere presumpserunt contra canonicas & legitimas sanctiones utpote quod nulla bona temporalia in potestatem ecclesiasticam transferrentur neque clerici in sacris constituti ad agendum & testificandum in civilibus & maxime in pijs causis aliquatenus admitterentur, quodque excommunicati laici & pub-

publice denuntiati in civili foro minime repellerentur, & insuper cum dicti Domini temporales consules & Rectores per secularem potestatem res & bona clericorum occuparent arrestarent & oblationes Christi fidelium diminuerent & restringerent exactiones tallias indebitas de bonis & redditibus ecclesiarum exigerent & extorquerent possessiones & bona ecclesiarum & personarum earumdem devastarent incendijs & rapinis contractus inter clericos & laycos factos legitime ad libros civitatum villarum & locorum predictorum inscribere & sigillare recusarent donata & legata ad fabricas & ad ecclesiarum structuras contra prelatorum voluntatem & aliorum quorum intererat contra justiciam usurpare presumerent & in fraudem & odium rancorem de bonis & rebus clericorum que non causa negociationis sed pro eorum proprijs usibus per eorum terras ducebant seu duci faciebant theoloneum exigere & recipere non verentur & confugientes ad ecclesias & earum cemiteria inde extrahere contra sanctiones imperiales presumerent idem *Carolus* Imperator tanquam Christianissimus Princeps volens in premissis provideri de remedio salutari etiam de Principum Ducum comitum Baronum fideliumque aliorum sacri Imperij consilio & auctoritate imperiali quecunque statuta & consuetudines predicta tanquam per hujusmodi canonicas & civiles sanctiones expresse reprobata cassavit irritavit & annullavit ac cassa & irrita nulliusque esse roboris penitus voluit & momenti precipiens sub indignatione Imperialis banni universis & singulis Principibus ac Dominis temporalibus

bus consulibus & potestatibus & alijs in officijs publicis constitutis quatenus ex tunc ipsorum statuta & ordinationes sicut in prejudicium ecclesiastice libertatis edita fuerant omnino revocarent & de luce tollerent, quod que secundum ea non judicarent amplius nec sententias dictarent aut eiusdem in judicio vel extra judicium quomodolibet pro se & contra ecclesiasticam libertatem potirentur, pronuntiavit insuper & eadem imperiali decrevit auctoritate quod quicunque laycus cujuscunque status & conditionis existeret ausu sacrilego & proprie temeritatis audacia sacerdotem vel clericum secularem aut religiosum diffidaret proscriberet capitivaret spoliaret occideret mutilaret aut in carcere detineret seu hujusmodi maleficia perpetrantes scienter receptaret aut favorem eis prestaret preter penas a sacris Canonibus & legalibus sanctionibus eis inflictas eo ipso redderetur infamis ac omni honore privatus, nec ad placita vel consilia nobilium admitteretur quovis modo, hortans insuper in Domino & requirens prelatos in illis partibus constitutos ut legem Imperialem hujusmodi per ipsorum ecclesias & synodos publicarent ne transgressores hujusmodi per simulatam ignorantiam suas valerent malicias excusare prout in edictali lege predicta plenius continetur. Cum itaque sicut exhibita nobis nuper pro parte dilectorum filiorum universorum Prelatorum Capitulorum & cleri civitatis & Diocesis Mindensis peticio continebat, adeo quorumdam laycorum & Dominorum temporalium in civitate & Diocesi predictis & alijs locis circum vicinis malitia inoleverit quod

 hujus-

hujusmodi Imperiales ſanctiones transgredi non verentur & eccleſiaſticas libertates antedictas & jura ac bona predictorum violare preſumunt contra conſtitutiones antedictas pro parte ipſorum Prelatorum Capitulorum ac cleri fuit nobis humiliter ſupplicatum ut providere eis ſuper premiſſis de oportuno remedio dignaremur, Nos igitur veſtigijs prefati predeceſſoris noſtri inherentes hujusmodi ſupplicationibus inclinati diſcretioni veſtre per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos vel duo aut unus veſtrum per vos vel alium ſeu alios conſtitutiones predictas in civitate & dioceſi ac locis prefatis atque illis de & in quibus & quociens per eosdem prelatos capitula & clerum ad hoc fueritis requiſiti auctoritate noſtra faciatis inviolabiliter obſervari transgreſſores violatores & contemptores ac ſacrilegos predictos nec non contradictores quoslibet & rebelles per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo invocato ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachij ſecularis, non obſtantibus pie memorie *Bonifacij* PP. *octavi* etiam predeceſſoris noſtri & alijs conſtitutionibus Apoſtolicis contrarijs quibuscunque ſeu ſi aliquibus communiter vel diviſim a ſede Apoſtolica ſit indultum quod interdici ſuſpendi vel excommunicari non poſſint per litteras apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Datum *Rome* apud ſanctum *Petrum* quarto nonas Maji Pontificatus noſtri anno duodecimo. *)

4. Maji.

*) Pri-

*) Privilegia ab Imperatoribus *Friderico* I. & *Carolo* IV. Ecclesiae Mindensi concessa vid. apud *Pistorium Scriptor. Rer. German. Tomo III. p.* 742. 746 *sq*.

CLXX.

FUNDATIO COMMENDE EXALTATIONIS S. CRUCIS SITE IN PARADISO PRO ORGANISTA.

H*inricus* (a) Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus ad perpetuam rei geste memoriam omnibus Christi fidelibus salutem in eo qui est omnium vera salus. Noverint universi quod alias honorabiles Domini *Rodolphus de Sulden* Prepositus in *Neudorpe* & *johannes Nigenborch* Rector parochialis Ecclesie in *Mundere* Mind. dioc. quandam perpetuam commendam in predicta Ecclesia Mindensi ad honorem Dei omnipotentis Genitricis ejus omniumque sanctorum presertim ad laudem exaltacionis sancte crucis pro suorum parentum benefactorum suorum nec non omnium Christi fidelium animarum salute de bonis a Deo eis collatis instituerunt & dotaverunt quemadmodum in littera institutionis & dotationis hujusmodi plenius continetur, cujus tenor de verbo ad verbum sequitur in hec verba: Universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis notum sit quod nos *Rodolphus Sulde* Prepositus in *Neudorpe* & *johannes Nygenborch* Rector parochialis Ecclesie in *Mundere* Mind. Dioc. ad honorem omnipotentis Dei Genitricis ejus

 om-

omniumque ſanctorum preſertim ad laudem exaltationis ſancte crucis pro noſtrorum progenitorum omniumque benefactorum noſtrorum ac aliarum Chriſti fidelium animarum ſalute cupientes in divini cultus augmentum de bonis a Deo nobis collatis quandam perpetuam commendam ſive commiſſionem inſtituere fundare & dotare de conſenſu venerabilium virorum Dominorum Prepoſiti Decani & tocius Capituli Eccleſie Mindenſis predicte ad altare in honore exaltationis ſancte crucis in paradiſo dicte Eccleſie ſitum actu conſecratum cum ducentis aureis *Renenſibus* boni & juſti ponderis in certos redditus ſeu annuos cenſus converſis videlicet duodecim florenos reddituum auri ſupradicti ex certis bonis ſituatis prope caſtrum *Slotelborch* emptis a ſtrenuo *Thoma de Gropelingh* ſub contractu tamen reemptionis prout in litteris deſuper confectis plenius continetur, nec non una curia in *Uphuſen* que in annona ſolvit ſex modios ſiliginis ſex modios ordei & duodecim modios avene ac cum decima ejusdem ville *Uphuſen* ad dictam commendam donatione irrevocabili dotavimus & preſentibus dotamus hac conditione adjecta, quod Ego *Johannes Nigenborch* predictus primus ero hujusmodi commende poſſeſſor poſt deceſſum vero meum & quotiens ipſam decetero vacare contigerit, jus preſentandi vel poteſtas commendandi dictam commendam ſive commiſſionem ad ſeniorem camerariorum Eccleſie Mindenſis predicte pertinebit ſeu pertinere debebit, qui idoneum organiſtam actu in ſacerdocio conſtitutum vel qui organiſta infra annum in ſacerdotem valeat ordinari

&

& in qualibet ſeptimana ad tres miſſas erit obligatus, quarum unam pro defunctis pro fundatorum prefate commende nec non progenitorum & bene factorum eorum omniumque Chriſti fidelium animarum ſalute & alias duas miſſas quas maluerit per ſe vel alium celebrabit, volumus nichilominus inſtitutionem apud capitulum Mindenſe predictum ad eandem perpetuo remanere atque Domini de Capitulo provideant tempore vacationis de presbitero & organiſta ne cultus divinus tam in organis quam in miſſis predictis celebrandis negligatur, cui de fructibus commende juxta quantitatem temporis competens portio tribuatur, ſi etiam organiſta per commendatorem ut prefertur preſentatus in ſupradictis miſſis legendis per ſe vel per alium & precipue in officio & regimine organorum minus ſufficiens negligens ſeu tardus fuerit, per dictos Dominos de capitulo prout illis viſum fuerit amoveri poterit & deſtitui & in ejus locum alius idoneus inſtitui ordinationibus & ſtatutis in contrarium editis non obſtantibus quibuscunque, & qui ſic inſtitutus fuerit ad debitum regimen organorum & ad obedienciam Decani & Capituli ſicut ceteri vicarij erit obligatus, Inſuper volumus & ordinamus quod predictus Commiſſarius ſive commendatarius pro tempore exiſtens de redditibus & proventibus ad dictam commendam quomodolibet ſpectantibus ſingulis annis perpetuis temporibus futuris duas dabit marcas *Bremenſes*, quarum unam Domini de Capitulo & aliam Vicarij preſentes recipient ad feſtum Exaltacionis ſancte crucis ſolempniter peragendum, verum ſi preliba-

libata bona ſicut premittitur comparata per illos qui vendiderunt ea, reemi contingeret ex tunc organiſta predictus ſummam florenorum hujusmodi ad ciſtam vicariorum in eccleſia Mindenſi cauſa cuſtodie deponat donec & quo uſque idem organiſta cum conſenſu dictorum Dominorum de Capitulo alios conſimiles redditus cum ſumma memorata reemere valeat, nec tamen Ego *johannes* preſcriptus ad omnia & ſingula ſupradicta me aſtringo niſi ad duas tantum miſſas ſeptimanatim obſervandas ex & pro eo quod in bonis ſupradictis emptis propre caſtrum *Slotelborch* (b) pro ducentis marcis honorabilis vir Dominus *Ludolphus Scroter* Rector parochialis Eccleſie in *Walighen* annuatim octo aureos *Renenſes* pro victalitio habet, qui octo floreni poſt ejusdem *Ludolphi* deceſſum ad hujusmodi commendam libere & expedite ſpectabunt & pertinebunt. Acta ſunt hec *Minde* ſub anno Domini Milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo indictione decima die vero lune ſeptima menſis Aprilis noſtris ſub ſigillis preſentibus appenſis. Nos igitur *Hinricus* Epiſcopus prefatus ipſorum devocioni & ut augmento laudis Dei particeps efficiamur favorabiliter annuentes hujusmodi commende modo quo predicitur erectionem fundacionem inſtitutionem predictorum bonorum applicationem auctoritatem preſentandi inſtituendi deponendi & victalitiorum reſervationem cum omnibus & ſingulis articulis ſupra nominatis auctoritate noſtra ordinaria in Dei nomine confirmamus approbamus & ratificamus volentes & mandantes ea ab omnibus quorum intereſt perpetuis tem-

temporibus ſub anathematis ſententia inviolabiliter obſervari. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtri vicariatus preſentibus eſt appenſum, & inſuper nos Prepoſitus Decanus & Capitulum dicte Eccleſie Mindenſis in ſignum & evidens teſtimonium premiſſorum quod omnia & ſingula premiſſa de noſtris conſilio conſenſu & aſſenſu facta & ordinata ſunt ſigillum noſtrum quo utimur ad contractus, juxta Reverendi patris & Domini noſtri Epiſcopi predicti ſigillum in perpetui roboris firmitatem de mandato noſtro eſt appenſum. Datum & Actum *Minde* Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo ſeptimo die vero veneris undecima menſis Julij.

(a) *Henricus* iſte deeſt in Catalogo Epiſcoporum Mindenſium.

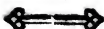
(b) Anno MCCCXLVI. ipſo die Decollationis *S. joannis Baptiſtae* caſtrum *Schlöttelborg* (*Schlüſelburg*) aedificatum eſt.

CLXXI.

UNIO CLERI CIVITATIS MYNDENSIS.

In nomine Domini Amen. Nos *johannes* Prepoſitus *Ludolphus* Decanus totumque Capitulum & vicarij Majoris, *Ludolphus* Decanus totumque Capitulum & vicarij Sancti *Martini Albertus* Decanus totumque capitulum & vicarij Sancti *johannis Hermannus* Rector medietatis ſancti *Marie Gherardus* ſancti *Symeonis* Eccleſiarum Mindenſium

sium Omnibus & singulis quorum interest vel interesse poterit quomodolibet in futurum sinceram in Domino salutem, cum noticia subscriptorum. Quoniam inundans perversorum malicia personis Ecclesiasticis adeo frequenter exhibet se molestam, quod dum eorum malicijs agitantur, divino cultui vacare nequeant prout debent, hinc est, quod nos ad defendendum personas ecclesiarum & capitulorum nostrorum & alias personas que nobiscum in hac unione esse voluerint, in jure quod eis competit, in beneficijs suis que in civitate & diocesi Mindensi obtinent, in quibus per nonnullos impetitores, injuriatores & inquietatores quam plurimum indebite & contra justitiam molestantur & inquietantur periculis. dampnis inquietationibus injurijs & impeticionibus hujsmodi in quantum de justis causis sine alicujus injuria possumus obviare volentes, ea tamen protestatione premissa quod non ex odii fomite sed zelo justicie ac juris personarum in hac unione existentium defensione ac ut bonum pacis & concordie inter nos & alios nobiscum in hac unione esse volentes vigeat cum consensu voluntate & beneplacito Reverendi patris ac Domini nostri Domini *Wulbrandi* Episcopi Mindensis nec non de maturo consilio & omnium nostrorum consensu ac voluntate & sub observantia juramenti per quemlibet nostrum corporaliter prestiti nos astringimus hanc unionem & ordinationem in quantum jus permittit firmiter & perpetue observaturos, videlicet si aliquem de personis in hac unione existentibus in beneficiis suis que in civitate & diocesi Mindensi saltim per annum jam

actu

actu pacifice possedit & obtinuit vel possidebit & obtinebit in futurum impeti vel inquietari seu litem sibi moveri contingerit illi in sui juris defensione & prosecutione adherebimus, etiam si super hujusmodi impeticionibus vel inquietacionibus illum contigerit apellare & appellationem prosequi illi similiter adherere non differemus, etiam si personas predictas coram quocumque judice Ecclesiastico in Romana curia vel extra jus suum prosequi contingat dum tamen gravatus vel appellatus nobis & aljis quorum interest idoneam prestet cautionem, & si occasione premissorum aliquas expensas fieri oportuerit, tunc in contribuendo volumus & debemus hunc modum sequentem non obstante cautione premissa observare videlicet quod si quem in suo beneficio ut prefertur seu in possessione ipsius contigerit impeti seu inquietari tunc injuriatus seu inquietatus hujusmodi in sui juris defensione & appellans in sue appellationis prosecutione terciam partem expensarum necessariarum faciet reliquas vero duas partes Nos capitula vicarij & Ecclesiarum Rectores faciemus ut ad hujusmodi contributionem Capitulum *Majoris* novem florenos vicarij ibidem tres florenos, capitulum sancti *Martini* cum suis vicarijs quatuor florenos Capitulum sancti *johannis* cum suis vicarijs duos florenos, Rector sancte *Marie* Rector sancti *Symeonis* unum florenum simul ita quod quilibet eorum terciam partem floreni, capitulum Hamelensis (a) Ecclesie cum suis vicarijs si eos huic unioni interesse contigerit quatuor florenos & Capitulum Ecclesie Lubbicensis (b) si similiter interesse volue-

voluerint duos florenos & pro defensione premissorum exponent &apud quatuor personas unam videlicet de capitulo *Majoris* unam de vicarijs ibidem unam de capitulo sancti *Martini* & unam de capitulo sancti *Johannis* ad hoc eligendas & ad placitum, quando visum fuerit expedire, variandas deponent & iterum cum dicta florenorum summa in hujusmodi causis consumpta fuerit in tantum hujusmodi litigans ac capitula & beneficiati predicti iterum & tociens quociens opus fuerit, exponent & apud easdem personas sic eligendas deponent, que quidem persone singulis annis videlicet feria quinta synodum quadragesimalem immediate sequente dictis capitulis & beneficiatis de hujusmodi florenorum summa congruam faciant rationem, quicquid etiam occasione expensarum in quibus inquietatores & impetitores husmodi forte condempnabuntur, acquiretur hoc dictis collectoribus ad fideles manus dictorum Capitulorum & personarum & litiganti se injuriato cuilibet secundum ratam expositorum assignabitur & realiter tradetur. si vero aliarum Ecclesiarum Collegiatarum capitula vel persone civitatis & diocesis Mindensis videlicet Hamelenses & Lubbicenses nobiscum in hac unione esse voluerint, ille in propriis suis litteris sigillatis & presentibus transfigendis quotam sue contributionis ut prefertur taxatam in se continentibus jurabunt sicut & nos juravimus huiusmodi unionem nostram fideliter se velle observare. Et si quis in hac unione existens, quod absit, hujusmodi unioni & ordinationi ausu temerario contra ire, quod prefatis impetitoribus vel inquietatoribus auxilium

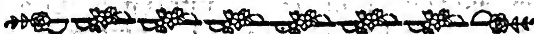
lium consilium vel favorem dare de quo verisimiliter conjecturari vel probari possit, presumpserit, illum tamquam inobedientem & violatorem fidei & sui honoris a nostro consortio duximus removendum. Nullus etiam canonicorum sive vicariorum jam admissorum sive in futurum admittendorum ipsarum Ecclesiarum in hac unione existentium ad perceptionem fructuum sue prebende vel beneficij admittetur nisi prius juraverit ad sancta Dei Evangelia huiusmodi unionem & ordinationem se velle inviolabiliter observare & ad habundanciam cautelam & firmitatem premissorum presentem paginam sigillis capitulorum predictorum quibus unanimiter sumus contenti, fecimus communiri & ad perpetuam observantiam apud unum quodque capitulum Ecclesiarum predictarum unam litteram premissorum effectum continentibus unius & eiusdem tenoris ac eorumdem sigillorum reponemus. Et Nos *Wulbrandus* Dei & Apostolice sedis gratia Episcopus Ecclesie Mindensis in evidens testimonium quod huiusmodi unio & ordinatio de nostro consensu & voluntate & beneplacito sic ut premittitur, processerit, sigillum nostrum una cum sigillo dictorum capitulorum duximus presentibus appendendum. Datum & Actum in loco capitulari dicte Ecclesie Mindensis sub Anno Domini Millesimo quadringentesimo nono feria secunda ante festum beati *Dyonisij* & sociorum eius. 7. Oct.

(a) Ecclesiae Hamelensis fundatio praecessit fundationem Ecclesiae Mindensis annos XXV a tempore illo, quo B. *Bonifacius* eam consecraverat. *Chronicon*

nicon Mindense apud Meibomium script. Rer Germ. Tom. I. p. 565.

(b) *Volquinus* Episcopus Mindensis ex comitibus de *Schwalenberge* de villa *Lübbecke* fecit oppidum & canonici de villa *Alen* sive *Alden* sunt *Lübbecke* translati. *loc. cit. pag. 566.*

CLXXII.

CONCORDIA INTER VICARIOS *S. KAROLI* ET *S. SILVESTRI.*

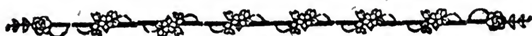
Nos *Johannes* de *Monnichusen* Prepositus, *Henningus* de *Bodendick* senior totumque capitulum Ecclesie Mindensis recognoscimus per presentes, quod constitutus coram nobis in loco nostro capitulari capitulum nostre Ecclesie representantibus & facientibus discretus vir Dominus *Nicolaus Bodonis* rector Capelle Sti *Karoli* *) in ambitu dicte nostre Ecclesie situate publice recognovit, quod quondam bone memorie *Johannes* de *Holtorpe* Prepositus Ecclesie sancti *Johannis* Mindensis dicte capelle fundator . . pro salute anime sue medietatem curtis seu curie in *Schoyde* quam olim quidam *Hencke Happekinus* coluit & possedit, cujus reliqua medietas ad canonicos dicte Ecclesie Sti *Johannis* medijs prebendis prebendatis spectare dinoscitur, ad dictam capellam sancti *Karoli* comparasset & donasset, disposuisset & ordinasset sub hujusmodi conditione, quod idem Dominus *Nicolaus* aut dicte capelle Rector, qui pro tempore fuerit de dicta medietate curtis seu curie singulis annis in festo beati *Andree* Apostoli Altariste seu vicario

vicario ſancti *ſilveſtri* in dicta Eccleſia ſancti *johannis* qui pro tempore fuerit, quando ipſum perſonaliter in dicta Eccleſia reſidere contigerit ſeu alias Canonicis & vicarijs dicte Eccleſie ſancte *johannis* dicto altariſta ſeu vicario non reſidente octo ſolidos gravium denariorum *Minde* legalium de medietate dicte curtis ſeu curie aut medietatem hujusmodi medietatis juriumque & pertinentiarum ejusdem curtis ſeu curie, quod ſtabit in optione rectoris dicte capelle ſancti *Karoli* ſolvere & dare debet & tenetur, unde & nos Prepoſitus ſenior & capitulum predicti hujusmodi donationem diſpoſitionem & ordinationem dicti quondam Dni *johannis* de *Holtorpe* Prepoſiti ratas & grates habentes ad dicti Dni *Nicolai* ipſius capelle Sti *Karoli* Rectoris recognitionem & voluntatem ſtatuimus & ordinamus, quod deinceps ſepe dictus *Nicolaus* dicte capelle ſancti *Karoli* rector & ſucceſſores ſui ſingulis annis in feſto S. *Andree* Apoſtoli altariſte ſeu Vicario ſancti *ſilveſtri* in dicta Eccleſia ſancti *johannis* qui pro tempore fuerit, quando ipſum perſonaliter in dicta vicaria reſidere contigerit ſeu alias canonicis & vicarijs dicte Eccleſie ſancti *johannis* dicto altariſta ſeu vicario ut premittitur non reſidente octo ſolidos gravium denariorum *Minde* legalium de medietate dicte curtis ſeu curie aut medietatem medietatis ut prefertur ſolvere & dare debebit & tenebitur ac debebunt & tenebuntur. In cujus rei teſtimonium preſentes litteras noſtri ſigilli duximus appenſione roborandas. Datum Anno Milleſimo &c.

Charta haec data est circa annum 1409. quo vixit *Johannes de Monichusen* Praepositus Ecclesiae Mindensis.

*) Capella *S. Karoli* in ambitu in honorem fundatoris Ecclesiae Mindensis *Caroli* Imperatoris erecta est.

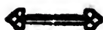

CLXXIII.

SUPER REDDITUS PREBENDARUM S. CRUCIS IN *STEINWEDE* *) EXISTENTIBUS.

Officialis curie Mindensis Divinorum Rectoribus in *Burlage Wedhem Dilinghen* salutem in Domino, alias honorabilis vir Dnus *Conradus* de *Jolmes* Archidiaconus in *Lubbecke* videlicet de anno Dni Millesimo tricentesimo nonagesimo dum adhuc in humanis ageret ad instantiam prebendatorum sancte crucis videlicet *Bencken Hoynck Raynken Hoynck Beneken Pollen Hermanni* de *Wend Hulben Dukere Henken Roden Bernd Jeffekingh Bernhardinum de Weneren Henneken vetschat Johann Goltmeringh* nec non omnes & singulos agricultores seu fructificatores agrorum que ad prebendas sancte crucis dinoscuntur pertinere, nec non quemdam dictum *Ryschawe* moneri fecit & citari ut in mandatis per eundem *Conradum* editis plenius continentur, ut prebendarijs seu prebendatis dicte prebende *sancte crucis* censum persolverent prebendalem, qui agricultores nominati in specie reliqui vero in genere minime satis fece-

fecerunt nec non adhuc ſatis facere intendunt & dictus *Rychawe* usque ad ſtrictiſſimum interdictum ad ſingulos actus gradatim per certos terminos per intervalla temporum procedendo pertinaciter induravit ſicut & adhuc perdurat, quare dicti prebendarij nobis tamquam in ſubſidium jurisdictionis de remedio oportuno providere humiliter ſupplicarunt dignaremur, unde precibus eorum rationi fore conſonam conſiderantes ſicut & debemus rationibus inclinari, quare vobis omnibus & ſingulis in *Burlage*, *Wedhem* & in *Dilinghen* Divinorum Rectoribus requirimus & mandamus quatenus accedatis quo propter hoc fuerit accedendum requiratis & moneatis univerſos & ſingulos fructuarios reddituarios dictos *Benken Raynken Hoynck Bencken Pollen Hermannum* de *Wend Henken Dukere Henken Roden Bernhard ſeſſekingh Bernhardum de Weweren Heniken Luetſchat johannem Goltmeringh Conradum de Olden* ſi qui illorum in humanis agunt, alioquin eorum ſucceſſores dictorum agrorum & bonorum ad dictos prebendarios ſpectantium quorum nomina ſciveritis ſpecie reliquos vero in genere quorum nomina hic pro expreſſis habere volumus & mandamus, quos omnes & ſingulos ſic requirimus & monemus ut dicti prebendarij ſancte crucis de eorum cenſu prebendali infra tres ſeptimanas poſt intimacionem preſencium ac dampnis & expenſis inde realiter paſſis ſatisfaciant ſeu eorum aliquis ſatisfaciat realiter cum effectu, Inſuper mandamus vobis ſupradictis quatenus ex ſuperhabundanti moneatis dictum *Riſchawe* quem & nos preſentibus ſic monemus ut

infra pre allegatum terminum dictis prebendarijs satis faciat ut prefertur vel medio tempore coram nobis *Minde* judicialiter compareant vel aliquis eorum compareat dicturus causas rationabiles quare ad premissa minime teneantur seu teneatur alioquin sepedictos reddituarios sive agricultores superius nominatos alios vero in genere propter hoc ex tunc prout ex nunc & ex nunc prout ex tunc ad sententias pristinas contra eos promulgatas presentibus innodamus & reintrudimus per presentes precipimus & mandamus publice singulis diebus Dominicis & festivis nuntiari, Contra vero *Conradum* de *Olden* premissis omissis sententiam excommunicationis ferimus in hijs scriptis, quos excommunicatos singulis diebus ut supra publice nuntietis, Item ne protervitas & dicti *Ryschouwe* pertinacia alijs presumptoribus transeat in exemplum contra premissa si ipsum premissa neglexerit gravius duximus procedendum ex tunc tociens quociens cum corpore Dominico ab infirmis visitatis redieritis illam antiphonam *media vita* &c. cantetis si divina fuerint, sin autem non submissa voce legi procuretis vulgarique voce coram populo suam pertinaciam intimare procuretis & orationem faciatis ut Deus avertat velamen a corde suo eumque ad gremium matris ecclesie revocare dignaretur spiritumque malignum cor suum obsidentem majori vix campana sonante terrendo. Non cessate ab hijs donec a nobis aliud habueritis in mandatis. Insuper mandamus vobis discretis viris Dominis Preposito in *Burlage* & Divinorum Rectoribus in *Wedhem* & *Dilinghen* sub pena excom-

communicationis late ſententie quam in vos & quemlibet veſtrum ſi non feceritis que precipimus & mandamus quam ferimus in hijs ſcriptis, quatenus infra hinc & ſanctam ſynodum proxime facturam omnes reddituarios ſive agricultores nominatim quorum nomina ſciveritis in ſpecie reliquos vero in genere dictos prebendatos ſancte *Crucis Minde* detis & quilibet veſtrum det in ſcriptis ut ne redditus dictarum prebendarum per oblivionem non ſcitorum reddituariorum in oblivionem ſubmittantur, quicquid in premiſſis feceritis cum die executionis reddite ſuper ſigillis veſtris ſigillata. Datum Anno Domini Milleſimo quadringentiſimo decimo in profeſto *Lamberti* noſtro ſub ſigillo.

16. Sept.

*) *Wedekindus* de *Hoja* Epiſcopus Mindenſis Cometiam de *ſteinwede* a nobilibus Viris Dominis *joanne* & *Gerhardo* Comitibus de *Schoumborg*, quae fuerat prius *Alberti* Ducis ſaxoniae pro DCCC marcis argenti examinati anno MCCLXVIII. comparavit. *Meibomij Script. Rer. Germ. Tom. 1. pag. 365.*

CLXXIV.

SUPER INCORPORATIONEM ECCLESIE IN *ADENOYS* FACTAM MONASTERIO *WULSSINHUSEN* ETC.

Nos *Godfridus* Prepoſitus *Albaydis* Prioriſſa totusque conventus ſanctimonialium Monaſte-

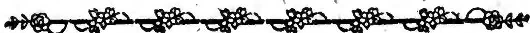
rij in *Wullenbusen* ordinis sancti *Augustini* Hildesemensis Diocesis tenore presencium publice recognoscimus, quod matura deliberatione diversis tractatibus prehabitatis unanimi consensu cum venerabilibus viris Dominis Preposito Decano & Capitulo Ecclesie Mindensis & specialiter cum honorabili viro Dno *johanne de Northem* Archidyacono in *Pattenbusen* pro se & suis successoribus super perpetuis capellanis seu alijs Divinorum Rectoribus ad Ecclesiam parochialem in *Adenoys* Mindens. Dioc. nobis per sedem apostolicam incorporatam instituendis preficiendis ac synodalibns de ipsa solvendis in hunc modum concordavimus, videlicet quod quicunque Divinorum Rector sive Vicarius perpetuus aut temporalis per nos dicte Ecclesie in *Adenoys* de cetero & in antea preficitur debet a dicto Domino *johanne* Archidyacono & suis successoribus commissionem cure clavium ac Reliquiarum custodiam tociens quociens recipere ac impetrare sibi obedienciam faciens & per omnia sicut alij dicti Archidyaconatus Divinorum Rectores atque plebani sibi obedire hoc solo excepto quod ipsis decedentibus synodalia solvere minime teneantur pro quibus nos & nostri successores singulis annis in festo *Michaelis* predicto Domino *johanni* Archidyacono & suis successoribus sedecim solidos Honoverensium denariorum perpetue volumus & d ebemus persolvere exquisite & nos & idem Divinorum Rector omnia & singula facere volumus & debemus que littera incorporationis super dicta Ecclesia nos ac Monasterio nostro per fel. rec. Reverendum in *Christo* Patrem & Dominum

Otto-

Ottonem Epiſcopum de conſenſu Capituli ſui & aliorum quorum intererat ſingula in ſe continet, ad quam nos hic referimus. In cujus rei teſtimonium omnium premiſſorum nos Prepoſitus & Prioriſſa totusque conventus ut ſupra noſtra ſigilla duximus apponenda. Datum Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo decimo quinto feria quarta feſto Penthecoſtes.

22. Maji.

Series chartarum Mindenſium in libro Copiali hic indicat notitiam ſuper ſtudio exercendo in Univerſitate privilegiata & quod nemo ad emancipationem Majoris prebende admittatur, niſi XVIII. annum attigerit &c. hoc ſtatutum reperies in libello *Mindae* impreſſo 1752. ſub rubro: *Verzeichniſs derer Mindenſchen Dom-probſten &c. p.* 51.

CLXXV.

ORDINATIO AD MOLENDUM PRO PANIBUS PRAEBENDALIBUS. &c. *)

In nomine Domini Amen. Anno a Nativitate ejusdem quadringenteſimo viceſimo Indictione tridecima die vero Martis decima ſexta menſis octobris hora terciarum vel quaſi Pontificatus ſanctiſſimi in *Chriſto* Patris & Domini noſtri Domini *Martini* Divina Providentia Pape *quinti* anno tercio coram venerabilibus viris Dominis Decano & capitulo Eccleſie Mindenſis neque Notario publico & teſtibus infra ſcriptis perſonaliter conſtitu-

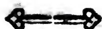

tus providus vir *Egbardus Pyrogbe* civis Mindensis non ut asseruit vi aut metu inductus fraude aut sinistra machinatione seductus vel circumventus sed libere sponte & matura deliberatione previjs etiam certis maturitate masticatis tractatibus prehabita se & suos heredes perpetuis temporibus astrinxit & obligavit quo ad vadum dictum den molenbord a dictis Dominis Decano & capitulo in Emphiteosin haberent & tenerent, quod vellent & deberent omnia & singula frumenta tam in siligine quam in tritico ad panes prebendales & etiam presentiales & ad servicia dictorum Decani & capituli pertinentes molere & eos sic expedire: quod pistor eorumdem Dominorum in singulis sextis ferijs hujusmodi grana incipiat molere ad unam ebdomadam spectancia & hoc continuare quo usque tot grana & frumenta molsa sint ac ad dictos panes pro una integra ebdomada sufficiant sine omni interseratione & discontinuatione, sic quod ex hoc sui vel heredum suorum cum dictis Dominis nullum veniat impedimentum, quo minus panes hujusmodi statutis temporibus videlicet Dominicis diebus & sextis ferijs distribuentur & dividentur ac adjecta condicione, quod si aliquod incumbens impedimentum ex nimia aquarum inundacione aut impetu seu glaciei transitu aut molendinorum effraxione ex tunc proxima die apta ad molendum dictis impedimentis quam primum cessantibus simili modo continuando sicut predictum est, omnia neglecta hujusmodi impedimentis exstantibus molendo supplere & defectus adimplere teneantur & debeant quibuscunque occasione seu excusatione

ne poſtergatis & ſecluſis, & in horum remunerationem & appreciationem dicti Domini Decanus & Capitulum memorato *Egbardo* & ſuis heredibus dûas marcas gravium denariorum *Minde* legalium de pretio piſtori vel piſtoribus ſuis dando ultra partes quas de dictis granis ſeu frumentis pro pretio molendi recipere conſuevit & aſſolet vulgariter dando ſolvere & dare & dictum *Egbardum* & ſuos heredes in jure ſuo manutenere & defenſare pro poſſe & noſſe eorum debent & in antea teneantur omnibus dolo & fraude ſemotis & excluſis, ſuper quibus omnibus & ſingulis dicti Domini Decanus & Capitulum & prefatus *Egbardus* pro ſe & ſuis heredibus conjunctim & diviſim me notarium infra ſcriptum requiſiverunt ut ſuper premiſſis neceſſaria conficerem inſtrumenta. Acta ſunt hec prope & juxta altare ſancti *johannis Evangeliſte* in Eccleſia Mindenſi ſub anno indictione die menſe hora Pontificatu & alijs quibus ſupra preſentibus ibidem ſtrenuo *Helmberto Kemerer* famulo *Tiderico Luchteman* & *Markquardo Bachuſe* laicis & civibus Mindenſibus teſtibus ad premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

*) Ceſſante in Eccleſijs Cathedralibus & Collegiatis communi vita clericali, indubia tamen ejusdem remanſere veſtigia; ſic in Eccleſia Mindenſi obſervavimus commune dormitorium & alia quae ſubſidia noſtra ſuppeditant. In hac charta novum aſſerti ſuperioris teſtimonium perhibet communis per hebdomadam diſtributio panum.

CLXXVI.

EMPTIO XVI. SOLIDORUM PER RECTOREM FABRICE CANONICIS & VICARIJS CERTIS TEMPORIBUS MINISTRANDORUM.

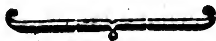
Nos *johannes de Monichusen* Prepositus, (a) *Hermanus Mese* (b) Decanus totumque Capitulum Ecclesie Mindensis recognoscimus presentibus publice protestando, quod discretus vir Dominus *Liborius de Herle* vicarius & Rector Fabrice Ecclesie nostre de plenario nostro consensu & assensu vendidit juste venditionis titulo discreto viro Domino *johanni Brandis* in nostra Ecclesia vicario ac testamentario quondam Domini *Conradi* de *Bardeloue* vicarij Ecclesie nostre ementis ad memoriam ipsius quondam *Conradi* in dicta nostra Ecclesia jugiter peragendam certos annuos redditus decem & sex solidorum gravium denariorum *Minde* usualium & bonorum per dictum Dominum *Liborium* de *Herle* & suos in eodem officio successores Rectores fabrice pro tempore existentes singulis annis in duobus terminis sive temporibus anni octo videlicet solidos ejusdem monete in festo beati *Michaelis* & alterius octo solid. in festo pasche de universis & singulis bonis sive redditibus & obventionibus ipsius fabrice undecunque provenientibus provisoribus vicariarum Ecclesie nostre qui pro tempore fuerint; indilate exsolvendos pro viginti septem marcis gravium denariorum pro nunc *Minde* usualium predicto Domino *Liborio* Rectori Fabrice & ad usus eiusdem fabrice per dictum Testamentarium integraliter traditis & numeratis hac

tamen

tamen gratia prelibatis Rectoribus fabrice pro tempore existentibus concessa quod supra scriptós decem & sex solidos annuos redditus quandocunque voluerint & eis placuerit infra octavas Penthecostes reemere poterunt pro viginti septem marcis gravium bonorum *Minde* usualium provisoribus vicariorum predicte Ecclesie nostre pro tempore existentibus tradendis & presentandis & ad alios certos redditus pro supra scripta memoria quondam Domini *Conradi de Bardeleve* ut premittitur peragenda convertendis, predicti vero decem & sex solidi annui redditus singulis annis in anniversario memorati quondam Domini *Conradi* de *Bardeleve* & pro memoria sua ut premittitur peragenda inter canonicos & vicarios nostre Ecclesie in Divinis presentes dividentur & distribuentur pro ut in libro distribucionum presenciarum & consolacionum nostrarum posito in choro ipsius Ecclesie nostre plenius continetur. In quorum omnium testimonium sigillum minus nostre Ecclesie, quo utimur ad contractus presentibus est appensum. Datum Anno Domini M° CCCC° XXI. Dominica die qua cantatur *Cantate* post festum Pasche.

21. Maji.

(a) *Johannes de Monichhusen* ab an. 1409 & (b) *Hermannus Mese* ab an. 1416. occurrunt.

CLXXVII.

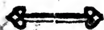
CLXXVII.

STATUTUM VICARIORUM DE ANNIS GRATIE. *)

In nomine ſancte & individue Trinitatis Amen. Nos *johannes* de *Monichuſen* Prepoſitus, *Hermannus Meſe* Decanus *johannes* de *Bordeslo*, *Conradus de Slon*, *Hermannus Went*, *Hermannus Schoſeker*, *johannes* de *Northum*, *Bodo* de *Heſenhuſen Martinus* de *Alten Conradus* de *Balghen Hermannus Swartewold* canonici Eccleſie Mindenſis ad infra ſcripta in noſtro Capitulari Capitulariter congregati atque Capitulum dicte Eccleſie Mindenſis pro nunc facientes & repreſentantes univerſis & ſingulis preſentibus & futuris quos infra ſcriptum tangit negotium ſeu tangere poterit quomodolibet in futurum cupimus fore notum, quod nos pluribus iteratis & diverſis vicibus ſimul & ſingulariter ſinguli in & extra Capitulum per vicarios noſtros qui nunc ſunt & per tempora noſtra in Eccleſia noſtra beneficiati fuerint incitati inducti ac eorum obnixis peticionibus moti exiſtimus, quod nos conſiderantes exilitatem fructuum beneficiorum ſuorum & molem ſarcinarum ſeu continuos labores per ipſos & eorum quemlibet eorundem beneficiorum ſuorum occaſione in & extra chorum divinis officijs inſiſtendo in conſolacionibus & preſencijs ad chorum miniſtrando atque in luminibus ponendis indies portandos, unde plerique debitis adeo gravantur, quod neque eorum exequie peragi neque hujusmodi debita perſolvi poſſunt, ex quo-

quo non solum suarum animarum salutis periculum paciuntur, verum etiam diverse querele blasphemie plerumque in fideli populo post obitus eorum orte sunt & cottidie oriuntur, ipsis & successoribus suis talem facere dignaremur gratiam specialem quod ipsi & successores sui beneficiorum suorum certos redditus, quos in Ecclesia nostra obtinent, ad duos integros annos a die obitus cujuslibet computandos in debitorum suorum solutionem qui debitis gravati fuerint ac elemosinarum pro salute animarum suarum elargitionem, si qui eorum debitis gravati non fuerint percipere & per suos Testamentarios valeant & quilibet eorum valeat sublevare. Nos igitur Prepositus Decanus & Capitulum prenominati de premissis vicariorum in Ecclesia nostra beneficiatorum querulosis precatibus & frequentibus instigationibus pie moti, etiam propensius attendentes ut dictorum vicariorum nostrorum decedentium exequie nec non debitorum suorum soluciones ac pro animarum suarum salute elemosinarum elargiciones uberius fieri valeant & ut hujusmodi pericula precludi valeant & caveri, de omni nostrum voluntate beneplacito assensu & unanimi voto etiam ad hoc Reverendi in Christo Patris & Domini nostri Dni *Wulbrandi* Episcopi Mindensis consensu expresso accedente ad perpetuam rei memoriam statuimus & ordinavimus ac presencium tenore in Dei nomine statuimus & ordinamus ordinatione perpetua valitura, quod omnes & singuli certi redditus vicariorum in Ecclesia nostra pro nunc existentium & in futuris temporibus affuturorum vicarijs in eis decentibus

ac

ac eas pacifice tempore obitus possedentibus per duos integros annos a die obitus eorum & cujuslibet eorum immediate computandos integraliter omni diminutione seclusa in debitorum suorum solucionem exequiarumque peractionem & elemosinarum elargicionem deinceps ac de in antea cedere debebunt sic quod eorum Testamentarij seu manufideles de eisdem redditibus sub modo & forma prenotatis sicut de alijs bonis & rebus post obitus eorum derelictis disponere valebunt dummodo tamen eadem beneficia secundum eorum fundationem & institutiones in Choro & extra in divinis officijs cantando legendo missas celebrando & de ipsis ministranda persolvendo per personas ad omnia onera ipsorum beneficiorum abiles & ydoneas secundum Ecclesie nostre statuta & consuetudines infra quindecim dies post obitum testatoris, Decano aut proximiori Canonico in ejus absencia presentandos sine omni talium personarum que ad legendum & cantandum pro nobis Canonicis in novem lectionum minorum & medie ordinum festivitatibus abilitati & instituti sunt diminutione negligentieque torpore debite respiciantur & ab inde ad chorum in presencijs consolacionibus & alijs quibusvis ministranda ministrent, in quibus si hujusmodi testamentarij quomodocunque negligentes fuerint, ex tunc Capitulum sine cujuscunque contradictione & impedimento potest debet & tenetur de uberioribus & certioribus redditibus providere persone abili per ipsum Capitulum tunc eligende, tantum ut beneficia ipsa modo predicto sine negligencia respiciantur &

ex

ex eis ad chorum & alias ministranda ministrentur per predictos duos annos; & quo ad illa debet cessare omnis auttoritas hujusmodi testamenti & hujusmodi facultas disponendi & ordinandi debet ex tunc ad capitulum plene & omnino per hujusmodi negligentiam fore devoluta, sed si successores ipsis defunctis in hujusmodi beneficijs gaudere vellent, Constitut: fel. rec. *johannis* Pape *vicesimi secundi*, que incipit: *suscepti regiminis* illi debent & tenentur de hoc coram Decano & capitulo solempniter infra decem dies post obitum predecessorum suorum immediatos protestari & ex tunc onera hujusmodi beneficiorum subire & consuetudines Ecclesie nostre & eorum fundationes in choro & extra supportare & certos redditus modo predicto cum testamentarijs prenotatis equaliter dividere per predictos duos annos quacunqne condicione seu fraudacione quibusvis exclusis, sic tamen quod ad chorum & alias ministranda ab eisdem beneficijs de parte utriusque tam vivi quam mortui ministrentur, hac insuper conditione adjecta, quod si qui de vicarijs predictis tam presentibus quam futuris per integrum annum continuam residentiam in vicarijs suis ante obitum suum personaliter Ecclesie nostre in choro & extra secundum vicariarum suarum institutionem in divinis serviendo non fecerint, quod fructus hujusmodi duorum annorum ex tunc fabrice Ecclesie nostre deductis oneribus predictis, cedere debebunt integraliter, hoc etiam adjecto, quod hujusmodi duorum annorum fructus de consilio & assensu Capituli disponentur, Volumus etiam quod quecunque per testa-

testamentarios vicariorum nostrorum, que a tempore quo primum in Capitulo nostro materiam hujus statuti tractare incepimus, facta & ordinata sunt, rata firma & efficacia maneant & persistant ac si post hujusmodi statutum fierent aut facta forent, ne ex hijs lites & controversie suscitentur, que ex nostra concessione voluntate & beneplacito facta fatemur & recognoscimus. Ut igitur presens statutum seu ordinatio perpetuam obtineat roboris firmitatem, presentes litteras seu presens publicum instrumentum ipsum statutum in se continens per notarium publicum infra scriptum subscribi & publicari nostreque Ecclesie sigilli ad contractus communiter appellati jussimus appensione communiri.

Et nos *Wulbrandus* Dei & Apostolice sedis gratia Episcopus Mindensis hujusmodi ordinationem & constitutionem per nostrum capitulum sic ut premittitur salubriter & provide ordinatam atque factam gratam habentes & ratam eamque & omnia in ea contenta nostra auctoritate ordinaria confirmamus & approbamus in evidens testimonium presentes literas sigillo dicti nostri Capituli sigillatas etiam sigilli nostri appensione duximus roborandas. Datum & actum *Minde* in loco nostro capitulari sub anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo vicesimo sexto, indictione quarta die vero lune vicesima quarta mensis Decembris hora primarum vel quasi Pontificatus sanctissimi in Christo Patris ac Domini nostri Domini *Martini* Divina Providentia Pape *quinti* anno decimo, presentibus ibidem discretis viris *Lesbar-*

do

do Blomendal Coloniensis & *Conrado Broderke* Mindens. Dioc. clericis testibus ad premissa vocatis & rogatis.

Et ego *Hinricus Brandis* clericus Mindens. Dioc. publicus Imperiali auctoritate notarius, quia predictarum ordinationi & constitutioni omnibusque alijs & singulis dum sic ut premittitur per prefatos Dominos & Capitulum fierent & agerentur una cum prenominatis testibus presens interfui eaque sic fieri vidi & audivi, ideoque presens publicum instrumentum manu propria conscriptum exinde confeci & de mandato ipsorum Dominorum & Capituli in hanc publicam formam redegi signoque & nomine meis solitis & consuetis signavi rogatus & appensione prefati sigilli communivi in fidem & testimonium omnium premissorum.

*) Juxta hanc chartam Testamentarij Vicarij defuncti per duos integros annos recipiunt vicariae redditus, ut solvantur debita aut distribuantur elemosinae in refrigerium animae. Debet nihilominus per hoc biennium ministrari chorus ab alio.

CLXXVIII.

SUPER OBEDIENTIA *GERBOLDESSEN*.

Nos *johannes de Monichusen* Prepositus *Hermannus* Decanus totumque capitulum Ecclesie Mindensis presentium tenore publice protestando recognoscimus, quod cum disceptacionis materia

inter venerabiles Dominos *Martinum de Alten* ex una & *Rudolfum de Lutten* concanonicos nostros ex altera super obedientia *Gerboldessen* exorta & aliquamdiu ventilata fuerat, nos indigne ferentes hujusmodi personarum nostrarum discordiam timentes quoque inposterum nisi celeriter ei congruis anthidotis subveniretur, majoris discidij inter personas capituli nostri prestet incrementum, partes nostras pro disbrigatione *) prenotate discordie capitulariter ad hoc congregati fideliter interposuimus, tandem venerabiles Domini *Johannes* Prepositus & *Hermannus* Decanus nostri prefati post multa placita & tractatus amicabiles inter dictas partes de consensu & consilio nostrum omnium habitas ad hanc concordie unionem dictas partes reduxerunt, quod Dominus *Martinus de Alten* dictam obedientiam in *Gerboldessen* retinebit in titulum super optione quam de ea fecit & de ea ad chorum ministranda ministrabit, quo usque vocet obedientia Molendine aut obendientia in *Entenhusen*, quarum una vacante Dominus *Martinus de Alten* optare assequi & institui per eum qui potest & debet sine omni contradictione & impedimento debent & obligabuntur quibuscunque statutis & observationibus in contrarium quas & que quo ad hoc tollimus & suspendimus & memoratam Obedientiam in *Gerboldessen* libere & expedite Domino *Rodolfo de Lutten* dimittere debebit tenore & continentia sententie arbitralis & hujusmodi discordie disbrigationis late & promulgate, quam quidem arbitralem sententiam ratificando approbamus & approbando ratificamus quo ad

dictam

dictam dimissionem Domini *Martini* atque assecutionem & assignationem Domini *Rodolfi de Lucten* hujusmodi obedientiam in *Gerboldessen* quo ad premissa sufficientem pronuntiamus optionem prementionati Domini *Rodolfi de Lucten* de dicta obedientia statim post emancipationem suam coram nobis factam, dummodo tamen solitum in assecutione obedientiarum prestet juramentum prestandum antequam se de ejusdem obedientie bonis quomodo libet intromittet ac etiam sepe fatum Dnum *Martinum* quo ad hujusmodi ascensum & assecutionem alterius obedientie presentium tenore de consensu omnium pro nunc obedientias habentium habilitamus habilemque presentium tenore decernimus & pronuntiamus, sed post hujusmodi ascensum & optionem per eum cujus interest obedienciam optatam recepto juramento solito assignandam fore & assignare posse & debere quovis impetimento semoto & excluso, simili modo etiam observandum inter dictas partes duximus pronuntiandum & pronuntiamus si sepedictus Dominus *Martinus* etiam aliam obedientiam quam unam de dictis in *Entenhusen* & Molendinam post presentium datam adoptaverit aut fuerit assecutus, mandantes vobis notarijs publicis conjunctim & divisim, quatenus hujusmodi approbationis confirmationis & ratificationis nostre processum in publicam formam redigatis nostrique sigilli ad contractus dicti appensione muniendo. Datum & Actum *Minde* in loco nostro Capitulari solito nobis inibi ad celebrandum Capitulum generale capitulariter congregatis sub anno Dni MCCCCXXseptimo, Indictione quinta

 die

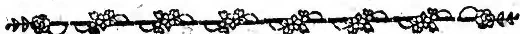

die vero mensis Decembris prima, hora prima-rum vel quasi Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini *Martini* Divina providentia Pape *quinti* anno decimo, presentibus ibidem discretis viris Domino *johanne Holtbusen* perpetuo vicario Ecclesie Mindensis, *Gotschalco stederen* alias *overkerken* & *Michaele Sartoris* clericis Mindensibus testibus ad premissa vocatis atque rogatis.

Et Ego *Lesbardus Blomendal* clericus Coloniensis Diocesis publicus Imperiali &c. &c.

Et Ego *Hermannus Kitewegge* clericus Mindensis Diocesis publicus Imperiali auctoritate &c. &c.

*) Disbrigatio hic significat omnem extinctionem & extirpationem litis ac discordiae.

CLXXIX.

SUPER AREA CANONICALI.

Nos Decanus totumque Capitulum Ecclesie Mindensis recognoscimus publice protestando, quod domum & aream quamdam in solo curtis habitationis quondam Domini *Heningi* de *Bodendick* *) dum vixerat canonici nostri & apud plateam sancti *johannis* sitas quas quondam *Christianus Roggenbuck gebeke* ejus uxor & eorum heredes jure emphiteotico seu titulo meliorationis olim habuerunt & possiderunt de consensu omnium quorum interest & precipue Magistri *Hinrici sif-*

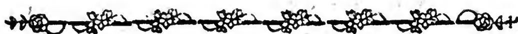
fridi

fridi ſcolaſtici Eccleſie noſtre Teſtamentarij predicti Domini *Henningi* de *Bodendick* pie memorie *Hencken* van *Buſtede Albeyde* uxori ſue legitime ſuisque veris heredibus meliorationis titulo aſſignavimus & preſentibus aſſignamus perpetuo poſſidendam ita tamen quod Idem *Hencke Albeyde* ac ſui veri heredes ſingulis annis in feſto Paſce decem & octo ſolidos Mindenſ. denar. graves ſucceſſori prenotati Dni *Henningi* in curia memorata atque in feſto *Michaelis* ſingulis annis duobus campanarijs Eccleſie noſtre predicte pro tempore exiſtentibus duos ſolidos graves denar. *Minde* legalium in omnem eventum perpetue penſionis in effectu ſolvere debent & tenebuntur, etiamſi dicta domus & area cum ſuis meliorationibus quovis modo fuerit devaſtata, quod ſi non fecerint infra quindenam continue ſubſequentem totiens quotiens in dicta ſolucione negligentes fuerint ſingulis annis miniſtrare tenebuntur omni occaſione exceptionis & relevationis juris vel facti penitus procul motis & in contrarium minimine valituris, Eſt etiam adjectum quodſi prelibati *Hencke* & *Albeyde* ipſius uxor aut ſui veri heredes dicta bona cum ſuis pertinentijs vendere voluerint, hoc dictis curtis inhabitatori & Campanarijs noſtre Eccleſie pro parte exiſtentibus pre intimabunt & ad emendum pro tanta pecunie ſumma ſicut alteri rationabiliter poſſit vendi, exhibebunt, quod ſi ipſi vel alteri eorum eadem bona emere voluerint vel voluerit ſuper quo bono menſis ſpatium habebunt vel habebit tempus deliberandi, ex tunc dicto menſe elapſo memorati *Hencke* & *Albeydis* aut ſui veri

heredes prefata bona alteri vendere poterint salvis tamen pensionibus ac modis & condicionibus supradictis. In quorum omnium testimonium & nostri consensus sigillum quo utimur ad contractus presentibus est appensum Datum anno Domini . . CCCCXXVIII. feria sexta post festum circumcisionis Domini.

8. jan.

*) *Henningus* de *Bodendick.* Archidiaconus in *Lübbeke* an. 1417. inter Capitulares Ecclesiae Majoris Mindensis erat senior.

CLXXX.

FUNDATIO VICARIE SANCTI *ANDREE* IN ECCLESIA SANCTI *JOHANNIS* BAPTISTE FORENSI.

In nomine sancte & individue Trinitatis Amen. *Hermannus* Decanus sancti *Martini* Mindensis Reverendi in Christo Patris & Domini Dni *Wulbrandi* Episcopi Mindensis vicarius in spiritualibus generalis ad perpetuam rei memoriam. Universis & singulis Christi fidelibus presertim quorum interest vel intererit in futurum salutem in Domino sempiternam. Dum attente consideracionis indagine perspicimus quantus honor Deo & gloriosis ejus sanctis in aucmentationem cultus divini exhibetur precipue quando cetus psallentium & numerus Dominum in sanctis ejus laudancium adaugetur, ideo divinum cultum & gloriam laudis & sanctorum ejus multiplicari desiderio concupi-

cupimus. ſane dilecti nobis in Chriſto *Bodo* de *Heeſenſen* Prepoſitus eccleſie ſancti *johannis* Mindenſis ac ſtrenuus vir *Hinricus de Heeſenſen* ejusdem Domini *Bodonis* frater famulus, Dominus *Albertus Wegewint* canonicus Eccleſie Mindenſis nec non in jure canonico Licentiatus *johannes* & *Albertus de Letelen* fratres cives Mindenſes hac pia conſideratione moti a bonis ſibi a Deo collatis & eciam a ceteris Chriſti fidelibus commiſſis quandam perpetuam vicariam ſive beneficium eccleſiaſticum ad quoddam altare in honorem ſancti *Andree* in Eccleſia ſive capella ſancti *johannis Baptiſte* in emmunitate *) eccleſie Mindenſis ſita conſecratum de novo fundare inſtaurare ac perpetuare prepararunt & eandem vicariam ſive altare ſufficientibus bonis & redditibus ut in litteris deſuper datis & confectis plenius continetur, in honorem ſancte & individue Trinitatis ſancte & intemerate virginis *Marie* tociusque celeſtis curie & preſertim in honorem beati *Luce* Ewangeliſte nec non ſancti *Gregorij* Pape dotaverunt perpetuarunt ac inſtaurarunt tali condicione adjecta & ex concordi fundatorum arbitrio approbata, quod jus patronatus ac preſentandi ad dictam vicariam ſive altare predictum perſonam habilem ac ydoneam Domino Epiſcopo Mindenſi vel ejus in ſpiritualibus vicario prenominatis manere debeat penes aliquos ex fundatoribus predictis qui ita deſcribuntur ac ſpecificantur videlicet penes *Hinricum de Heſenſen* ſupra ſcriptum ac ejus heredes nec non *johannem* & *Albertum de Lettelen* fratres predictos & eorum heredes per lineam maſculinam ab eis deſcenden-

 tes

tes modo tamen & forma infrascriptis, videlicet quod postquam predictus Dominus *Albertus* quem ipsi presentatores prenarrati tanquam habilem & ydoneum nobis ad dictam vicariam presentaverunt nosque exinde sibi ipsam contulimus eumque per libri traditionem quem in manibus nostris tenuimus instituimus in eadem cederet vita fungeretur vicariam perderet vel quovis modo vacaret tunc prenominatus *Hinricus* vel ejus heredes ut predictum est presentare debebunt personam quam idem Dominus Prepositus si vixerit, duxerit eligendam, alias si dictus Dominus Prepositus pro tunc vita functus esset dicto *Hinrico* ejusdem Domini Prepositi fratre vel ejus heredibus liberum ac integrum jus manebit pro illo tempore presentandi, in secunda autem post datam presentem vacacionem ad *johannem* & *Albertum de Letelen* fratres predictos vel eorum heredes jus spectabit presentandi. In tercia vero & quarta vacacionibus jus patronatus ac presentandi redeat ad illos de *Hesensen*, in quinta ad illos de *Letelen*, in sexta vero & septima ad illos de *Hesensen* revertatur & sic ulterius successive secundum ordinem procedatur sic quod semper presentacio bina vice ad illos de *Hesensen*, pro tercia vero vice ad illos de *Letelen* pertinebit, verum prenominatis *johanne* & *Alberto de Letelen* cum linea descendente, absit, de medio sublatis, ex tunc presentatio ac jus patronatus totaliter ad ipsos de *Hesensen* devolvatur, similiter si forte prememoratus *Hinricus de Hesensen* cum linea descendente hac vita quod Deus avertat, non frueretur, predictis *de Letelen* in vita manen-

tibus

tibus penes ipſos jus patronatus totaliter maneat inconcuſſe, ſane ne ad regimen dicte vicarie ſive altare eligantur qui ſe ipſos regere ac gubernare omnino non noverunt, placuit ut perſona preſentanda quartum decimum etatis ſue annum debeat compleviſſe, alias is cui preſentacio facta fuerit, eam tanquam de perſona minus ydonea factam admittere minime teneatur. Rector eciam dicti altaris tres miſſas omni ebdomada per ſe vel per alium in altari predicto celebrabit ad quas omnino ſit aſtrictus, & ſi quid amplius boni facere voluerit voluntati ſue ac conſcientie relinquatur, oblationes etiam que ſibi ad dictum altare deferuntur recepturus nil amplius de juribus ad dictam capellam ſive eccleſiam ſeu ejus rectorem ſpectantibus niſi rogatus & requiſitus ac de bona voluntate rectoris exiſtat vendicando, alias rectori dicte capelle in omnibus exhibeatis reverentiam ac honoris complementum, inſuper ut omnis heſitationis materia auferatur, adjectum eſt & declaratum quod hujusmodi vicaria ſive altare ſit beneficium ſeparatum ad extra eccleſiam Mindenſem & quod canonicus eccleſie Mindenſis poterit aſſumi & inſtitui in eadem, qui tunc obedientiam Decano eccleſie Mindenſis ratione dicte vicarie facere minime teneatur nec eciam pro vicario eccleſie Mindenſis reputari debebit nec aliqua onera in eccleſia Mindenſi tanquam vicarius ſubire teneatur, ſi vero alteri quam Canonico Eccleſie Mindenſis conferretur tunc rationabilibus ex cauſis ordinatum eſt quod talis ſic inſtitutus in vicaria predicta teneatur facere obedienciam Decano Majoris Eccle-

 ſie

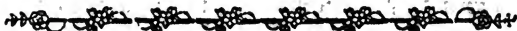

ſie predicto ac ad omnia teneatur ad que vicarii Eccleſie Mindenſis ſolebant eſſe obligati. Inſuper ex rationabiiibus cauſis volumus & ordinamus quod anniverſarium Dedicationis altaris prenotati quod prius in feſto ſancti *Andree* celebrabatur, ex nunc in antea in feſto beati *Luce* Ewangeliſte ſervetur ac teneatur, unde pro parte dictorum fundatorum fuit nobis humiliter ſupplicatum, ut ad fundationem dotacionem ac ordinationem hujusmodi ad devotam intencionem ipſorum noſtri debitum officij pro confirmacione canonica adhibere dignaremur. Nos igitur Decanus & vicarius memoratus qui divinum noſtris temporibus augeri anhelamus cultum tam pijs operibus & tam ſalubribus peticionibus favorabiliter annuentes predictas fundacionem dotationem ac ordinacionem ac omnia & ſingula ſupra ſcripta de conſilio conſenſu ac beneplacito omnium quorum intereſt & preſertim capituli Majoris Eccleſie Mindenſis nec non rectoris dicte capelle ſive eccleſie ſancti *johannis Baptiſte* predicte gratas & ratas grata & rata habentes eas & ea auctoritate ac vice Epiſcopi Mindenſis qua fungimur in hac parte & preſentis ſcripti munimine confirmamus corroboramus & ratificamus. In quorum omnium & ſingulorum teſtimonium ſigillum noſtri vicariatus duximus appendendum. Inſuper & nos Decanus totumque capitulum Eccleſie Mindenſis nec non Nos *johannes de Monichhuſen* Prepoſitus Eccleſie Mindenſis ac Rector capelle ſive Eccleſie prenarrate proteſtamur ac notificamus per preſentes quod omnia premiſſa & ſingula ſunt de conſenſu noſtro ac bona voluntate

ſic

ſic ut premittitur facta & ordinata. In quorum teſtimonium fidem & robur ſigillum capituli Mindenſis nec non ſigillum Prepoſiti ac Rectoris capelle predicte duximus appendenda Datum Anno Domini M° CCCCXXVIII. decima ſeptima die Aprilis.

*) *Emmunitas.* Ambitus Monaſterij, aut Eccleſiae, intra quem immunitatis jus erat. Hoſtienſi in ſumma emunitas eſt libertas conceſſa Eccleſijs vel Eccleſiaſticis perſonis & rebus alijs ad eas ſpectantibus. Subin denotatur tractus amplior circum circa Eccleſias ſitus, cui libertas competit. Charta *Chlotarij* Regis pro fundatione Monaſterij Wiſſemburgenſis: *Reliqua vero familia* legitimo loco & tempore ter in anno pro juſticia facienda ad placitum Advocati debet convenire & in proficuum Advocati, ſi praeſens eſt, ſinguli ſingulos denarios ſolvere, exceptis his, qui ſunt in Emunitate.

CLXXXI.

QUOD MONASTERIUM DE *LUCKA* DEBET ANNUATIM ARCHIDIACONO IN *PATTENSEN* DE PAROCHIA *GHESTORPE* XLVIII. SOLID.

Nos frater *johannes* Abbas & totus conventus monaſterij in *Lucka* *) ordinis Ciſtercienſis Mind. Dioc. univerſis & ſingulis tam preſentibus quam futuris ad quem vel ad quos littere noſtre preſentes pervenerint ſalutem & ſinceram in Domino caritatem. Ad univerſitatis veſtre noticiam deduci

deduci volumus per presentes pro nobis & nostris successoribus publice protestando recognoscentes quod previa matura deliberatione tractatibus diversis cum venerabili viro Domino *johanne* de *Northun* Archidyacono in *Pattensen* in Ecclesia Mindensi pro se & suis successoribus prehabitis super exuvijs synodalibus sibi & suis predecessoribus a plebanis & Rectoribus ecclesie parochialis in *Gestorpe* in suo Archidyaconatu situate per sedem Apostolicam nostro monasterio incorporate hactenus solutis & deinceps solvendis in hunc modum concordavimus videlicet quod nos *johannes* Abbas & conventus nostrique successores seu Rector predicte Ecclesie in *Gestorpe* pro tempore existentes perpetuis temporibus prementionato Dno *johanne* de *Northun* Archidyacono & suis successoribus de cetero de pretacta Ecclesia parochiali in *Gestorpe* pro predictis synodalibus exuvijs in festo sancti *Michaelis* singulis annis quadraginta octo solidos Honoverensium denariorum antiquorum, quorum solidorum Honover: sedecim Lub: denarji valent, debent solvere absque protractione exquisite, sic tamen quod Rectores prefate Ecclesie instituti & instituendi Domino Archi Dyacono predicto & suis successoribus obedientes quoad curam regimen & mandata exequenda & alia onera synodalia & Episcopalia sufferenda sicut dicti Archidyaconatus Divinorum Rectores atque plebani ceteri facere consueverunt & solent, In cujus rei testimonium omnium premissorum ut supra *johannes* Abbas & totus conventus nostra sigilla duximus appendenda. Datum in *Lucka* Anno Domini Millesimo

lesimo quadringentesimo vicesimo octavo die sancti *viti* Martiris.

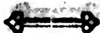
15. jun.

*) Tempore *Henrici* Mindensis Episcopi Monasterium in *Lucka* in honorem *S. Georgij* Martyris egregij anno Christi MCXLIII. per Comites de *Halremont* & *Oldenberg*, qui fuerant haeredes, Domini & Comites in *Lucka*, fundatum est. *Meibom. Script. Rer. Germ. T. 1. p. 562. 527.*

CLXXXII.

CONSERVATORIUM CLERI MYNDENSIS DATUM IN CONC. BASILEENSI.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis in spiritu sancto legittime congregata universalem Ecclesiam representans Venerabili Abbati in *Werder* *) prope & extra muros Mindenses ordinis sancti *Benedicti* ac dilectis Ecclesie filijs Hildesemensis & Osnaburgensis Ecclesiarum Decanis salutem & omnipotentis Dei benedictionem. Sane lamentabilis querela pro parte Venerabilis Episcopi Mindensis ac dilectorum Ecclesie filiorum Prepositi Decani & Capituli singulorumque Canonicorum & personarum nec non Universi cleri civitatis & diocesis Mindensis Ecclesiarum nuper nobis exhibita continebat quod nonnulli iniquitatis filij a quorum oculis timor Dei abscessit nonnullos census redditus aliaque bona mobilia & immobilia spiritualia & temporalia ad ipsos communiter & divisim spectantia occupare & detinere ipsisque seu cui-

cuilibet eorum ſuper premiſſis multiplices moleſtias & injurias irrogare preſumpſerunt hactenus & indies preſumere non verentur, Quare nobis humiliter ſupplicarunt ut eis ſuper hijs providere oportune dignaremur, Nos igitur dictis Epiſcopo Prepoſito Decano Capitulo Canonicis perſonis & clero ſuper hijs eo volentes remedio providere quo preſumptorum temeritas & ſimilia committendi aditus precludatur diſcretioni veſtre per hec noſtra ſcripta comittimus atque mandamus, quatenus vos vel duo aut unus veſtrum per vos vel alium ſeu alios prefatis Epiſcopo Prepoſito Decano Capitulo Canonicis perſonis & clero ac eorum ſingulis defenſionis preſidio aſſiſtentes non permittatis eos ſuper premiſſis & quibuscunque alijs bonis & juribus ad ipſos & eorum quemlibet ſpectantibus ab eisdem preſumptoribus vel quibuslibet alijs perſonis cujuscunque preeminentie etiam ſtatus aut conditionis fuerint indebite moleſtari vel eis gravamina vel dampna ſeu injurias irrogari facturi ipſis & eorum cuilibet cum ab eis vel eorum aliquo ſuper hoc fueritis requiſiti de predictis & alijs perſonis ſuper reſtitutione hujusmodi jurium & bonorum reddituum & proventuum & aliorum quorumcunque bonorum mobilium & immobilium nec non quibuscunque moleſtijs & injurijs atque dampnis preſentibus & futuris in illis videlicet que requirunt judicialem indaginem ſummarie & de plano ſine ſtrepitu & figura judicij ſola facti veritate inſpecta, in alijs vero prout qualitas iuſtitie exegerit complementum, non obſtantibus tam felicis recordationis *Bonifacij* Pape *octavi*, quibus cave-

tur,

tur, ne aliquis extra suam civitatem vel diocesin nisi in certis exceptis casibus & in alijs ultra unam dietam a fine diocesis sue ad judicium evocetur seu quod judices a sede Apostolica deputati extra civitatem & diocesin in quibus deputati fuerint contra quoscunque procedere sive alii seu alijs vices suas committere aut aliquos ultra unam dietam a fine diocesis eorumdem trahere presumant, ac de duabus dietis, In Concilio generali quam alijs quibuscunque constitutionibus Apostolicis tam de judicibus quam de personis ultra certum terminum ad judicium non vocandis aut aliis editis que vestre possent in hac parte jurisdictioni aut potestati ejusque libero exercitio quomodolibet obviare seu si aliquibus communiter vel divisim quacumque auctoritate sit indultum quod excommunicari suspendi vel interdici non possint per litteras quascunque non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Ceterum volumus & decernimus per presentes quod a data presentium sit vobis in premissis omnibus & eorum singulis ceptis & non ceptis presentibus & futuris pro predictis procedere ac si supradicta omnia & singula coram vobis cepta fuissent & jurisdictio vestra in premissis per citationem vel modum alium perpetuata legitime extitisset constitutionibus contrariis non obstantibus quibuscunque contradictores & rebelles per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo invocato etiam ad hoc si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Datum *Basilie* secundo kalend. januarii anno a Nativitate Domi-

Domini Millesimo quadringentesimo tricesimo quarto.

31. Dec.

*) An. 1114. vixit *Conradus* Comes de *Rhoden* & *Wunstorp* fundator coenobij *Werder* (apud *Cranzium Metropol. l. 6. c. 33.* perperam *Verden* scribitur) &c. *Meibom. Script. Rer. Germ. T. 1. pag. 441.*

CLXXXIII.

SUPER MONASTERIO *MOLENBECK* DE NOVO RESTAURATO.

Albertus Dei & Apostolice sedis gratia Episcopus Mindensis ad perpetuam rei memoriam. Quamvis Domini est terra & plenitudo ejus certa tamen loca pro cultu frequentiori sue maiestatis immense singularibus signorum indiciis plerumque conscerare consuevit, que quanto majori corporis negliguntur incuria tanto majori negligentes ipsi rei Dei redduntur injuria qui rursum adeo neglecti & in desideria cordis sui traditi non nunquam sic in vanitatibus suis evanescunt, quod loca & persone divine justicie dispensante secreto contrectatione mutua tabescentes ipsa cum personis loca vilescunt, & quia deviis a tramite veritatis veritas dicit, regnum Dei auferetur a vobis & dabitur genti facienti fructus eius ad honoris divini cultum plurimum cedere non ambiginius, si vepribus & spinis ab agro Dominico funditus extirpatis loca sancta inhabitancium culpa in despectio-

ſpectionem deducta novellis olivarum quas in circuitu menſe Domini conſtitutas propheta commemorat, ſtuduerimus reformare. Cum igitur monaſterium in *Molenbeke* (a) noſtre dioceſis a multis retro actis temporibus pro congregatione feminarum que canonice ſeculares appellantur & certorum ebdomedariorum & beneficiatorum Domino inibi famulantium per Abbatiſſam pro tempore exiſtentem regi & gubernari ſolitorum fundatum & dotatum partim negligentia partim fortuitis caſibus & malo ſtatu patrie intervenientibus adeo decreverit in ſpiritualibus & temporalibus & in ſuis edificiis collapſum exiſtat ut tam Abbatiſſa eiusdem monaſterii quam canonice pauce numero ſuperſtites ebdomedarii & beneficiati ſupradicti terram fructiferam tanquam eis verſam in ſalſuginem abhorrentes & locum ipſum pro deſolato relinquentes cultum divinum inibi ad laudem & gloriam omnipotentis Dei & patronorum eiusdem monaſterii & animarum ſalute inſtitutum penitus quaſi poſtergarunt, ne igitur vinea Domini dudum ibidem pro favore pio Chriſti fidelium tunc manus adiutrices porrigentium multis laboribus plantata & fructu multiplici decorata ſpinis & vepribus invaleſcentibus ſupprimatur & maceriis depulſis conculcetur, nos ad ſupradicti loci reformationem & divini cultus augmentacionem pietate cure paſtoralis allecti incenſis deſideriis aſpirantes eundem locum malicia temporis loci qualitate & ſexus fragilitate penſatis non ſub huiusmodi canonicarum ſecularium per quas ut etiam ipſemet fatentur non ſperatur poſſe reformari ſta-

 tu

tu quem sedes Apostolica approbare non dignatur, sed sub certe per eandem sedem approbate religionis titulo cuius professores sexu virili non solum carne sed & mente vigentes inter mundi pericula adversitatis turbo non terret nec arrisus fortune fallacis dissolvit decrevimus reformare, hinc est quod nobilis Domina *Sophia* de domo Ducum Brunswicensium Abbatissa *Ghesula* Preposita *Elizabeth* van *Sudersen* Canonica *Hinricus Degenhus Hinricus Franne Conradus Repeler* ebdomedarii & beneficiati monasterii predicti ad nostram propter predicta vocati presenciam & modo reformationis per nos ut premittitur decreto consentientes Abbatiam Prepositurani Canonicas prebendas & ebdomedarias & beneficia pretacta cum omnibus & singulis suis juribus & pertinentiis universis sponte & libere in manibus nostris resignarunt & quilibet eorum resignavit, nos igitur resignationes talismodi recipientes admittentes gratasque & ratas habentes ac titulos dignitatum prebendarum & beneficiorum extinguentes una cum honorabilibus viris Dominis Preposito & Capitulo Ecclesie nostre Mindensis tractatu capitulari & matura deliberatione inter nos prehabitis Abbatiam Ecclesiam & monasterium predicta cum omnibus juribus prerogativis privilegiis libertatibus emunitatibus bonis & rebus mobilibus & immobilibus terris agris cultis & incultis pratis pascuis silvis aquis aquarum decursibus viis & inviis redditibus pensionibus ac pertinentiis earundem universis venerabili Patri Dno *Arnoldo de Huls* Priori monasterii Canonicorum Regularium in *Bodeken* Paderburn. Dioc. tradimus

con-

concedimus & aſſignamus per preſentes ita quod ipſe Eccleſie & Monaſterio in *Molenbecke* pretactis prout ei facultas ſuppetit adaptate congregationem convenientem virorum Deo devotorum canonicorum videlicet regularium religioni ſui monaſterij in *Bodeken* ſupradicti conformium juxta ejusdem religionis exigentiam ibidem inſtituat cum juribus privilegijs libertatibus emunitatibus prerogativis rebus & bonis ſupra deſignatis, quorum regimen & gubernatio viſitatio & inquiſitio & correctio atque tocius monaſterij tam in ſpiritualibus quam temporalibus adminiſtratio nec non prolate ſub nomine Prioris inſtitutio confirmatio & deſtitutio apud ipſum quamdiu advixerit & quemadmodum ei viſum fuerit libere permaneat, ipſeque de bonis & redditibus dignitatum & beneficiorum predictorum nec non officijs rebus & juribus alijs quibuscunque nominibus cenſeantur que alias ad Abbatiſſe preſentacionem conceſſionem ſeu quamvis aliam diſpoſicionem pertinebat literam habeat prout ipſorum bonorum qualitas exegerit diſponendi facultatem & ei ſecundum Deum viſum fuerit exedire, cum vero Domino permittente ipſe de medio ſublatus fuerit ceſſerit ſeu alias Prioratum in *Bodeken* quomodolibet dimiſerit beneficiorum ac bonorum & rerum diſpoſitionem hujusmodi apud Priorem qui ibidem pro tempore fuerit volumus perpetuo remanere, qui Priori monaſterij canonicorum Regularium in *Wyndeſem* Traject: Dioc. pro tempore exiſtenti & Capitulo eorum generali quoad viſitationem inquiſitionem & correctionem Prioris inſtitutionem & deſtitutio-

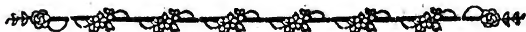

nem ſecundum ritum modum & privilegia ordinis eorum ac ſtatutorum plene ſubjectus exiſtat illo dempto quod Prior & fratres in *Molenbeke* teneantur ad ibidem conſuetam procurationem exhibendam & generalis interdicti conſervent totam primam obſervationem, nec tamen Prelatus, qui eidem monaſterio prefuerit coram alio quam coram nobis & ſucceſſoribus noſtris Mindens. Epiſcopis aut illo cui nos & ſucceſſores noſtri per patentes litteras hoc ſpecialiter duximus committendum vel ſaltim ſede vacante coram capitulo Eccleſie noſtre predicte quovis modo valeat conveniri & ſalva jurisdictione Domini Archidyaconi quoad executionem mandatorum contra ſubditos laycos infra parochiam predictorum Dominorum degentes ſicque monaſterium in *Molenbeke* ſupradictum de ſtatu canonicarum ſecularium ad obſervanciam canonicorum Regularium de conſilio aſſenſu & beneplacito honorabilium Dominorum Prepoſiti Decani & Capituli Eccleſie noſtre predicte ob divini cultus augmentacionem multarumque animarum ſalutem viteque noſtre in bono meliorationem in ſancte & individue Trinitatis nomine transferimus per preſentes. ſed ne Abbatiſſa Prepoſita canonice & beneficiati predicti aut aliqui ex eis per dimiſſionem prebendarum fructuum & reddituum dignitatum & beneficiorum predictorum aut alias premiſſorum occaſione in cleri opprobrium mendicare cogantur, ſuſtinentes detrimentum unde potius commodum ſentire deberent, volumus eisdem Domine Abbatiſſe Prepoſite canonicabus niſi aliter medio tempore eis provideatur & beneficiatis illis qui

qui pacificas dignitatum & beneficiorum predictorum possessiones resignationis tempore habuerunt, de fructibus redditibus & proventibus monasterij in *Molenbecke* sepedicti quoad vixerint in annuis redditibus personarum qualitatibus & ejusdem monasterij facultatibus debite circa hoc pensatis subveniri, ut autem premissa omnia & singula obtineant pleniorem roboris firmitatem presentem paginam sigilli nostri munimine unacum majori sigillo Capituli supradicti jussimus roborari. Et nos *Hardewicus* Prepositus *Hermannus* Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis supradicte in signum nostri consensus omnium premissorum presentem litteram nostri sigilli jussimus appensione muniri. Datum Anno Domini Millesimo quadringentesimo quadragesimo primo die lune vicesima secunda mensis Maji.

(a) Anno Domini DCCC quatuor minus fundatum est coenobium monialium in *Möllenbeke* in provincia (al. parochia) *Acriste*, nunc *Eckerstein* dicta in honorem S. *Dionysij* sociorumque ejus. De cujus fundatione isti habentur versus:

Annis nongentis *Mölnbeck* duo bis minus annis
Folckrat & *Hiltborg* simul extruxere *Drogone*.

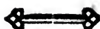

CLXXXIV.

DUAE VICARIAE IN ECCLESIA MAJORI MINDENSI FUNDANTUR.

Hinricus *Wytbeloghe* Canonicus Ecclesie sancti *Martini* Myndensis ac Reverendi in Christo

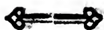
 Patris

Patris ac Domini Dni *Alberti de Hoya* Electi & confirmati Ecclesie Mindensis vicarius in spiritualibus ac Officialis generalis ad infra scripta specialiter deputatus hujusmodi sub tenore: *Albertus* Dei & Apostolice sedis gracia Myndensis Ecclesie Electus & confirmatus honorabili viro Domino *Hynrico Wytelogben* nostro in spiritualibus vicario generali salutem in Domino & fidelem diligentiam adhibere in Commissis. Exhibita siquidem nobis discretorum virorum Dominorum *Liborij de Horle* vicarij ejusdem nostre Ecclesie & *Theodorici Segber* presbyterorum nostre dioc. aliorumque Dominorum & personarum incrementum divini cultus affectancium peticio continebat, quatinus missam de beata *Maria* virgine gloriosissima in dicta nostra Ecclesia jugiter observandam fundare cupientes, quam institutionem & fundationem nostro munimine petierunt roborari, Nos igitur ut tanti boni efficiamur participes eorundem Dominorum inclinati justis precibus premissa diligenti examinatione ut fundationem hujusmodi repertam canonicam nostra auctoritate ordinaria confirmare valeatis vobis tenore presencium plenarie committimus vices nostras, in cujus rei evidens testimonium presentes nostras litteras Commissionis nostri sigilli jussimus & fecimus impressione communiri die vicesima tercia mensis octobris Anno Domini Millesimo quadringentesimo quadragesimo primo. Universis igitur presentia visuris & audituris salutem in Domino ac rei geste noticiam sempiternam. sane constituti coram nobis discreti viri Domini *Liborius de Herle* perpetuus beneficiatus

tus in Ecclesia Myndensi & *Theodericus Segher* rector ecclesie parochialis in *Lode* Mynd. Dioc. pie moti attendentes quod qui in presenti seculo seminat hilariter fructus bonorum operum in futurum sperare poterit se messurum eternaliter manipulos gaudiorum nobis humiliter & devote exposuerunt quod ipsi de consensu venerabilium virorum Dominorum Prepositi Decani & Capituli Ecclesie Myndensis predicte & omnium quorum hujusmodi negocij interest vel interesse poterit in futurum unanimi voluntate & assensu in augmentum divini cultus fideliumque defunctorum salutem ac eterne felicitatis proprium meritum duas perpetuas vicarias sive ebdomadarias cum quingentis florenis *Renensibus* ac redditibus cum eisdem florenis comparatis & in futurum Deo dante comparandis juxta certarum litterarum patencium ad hoc datarum & assignatarum continentiam & tenorem una cum Christi fidelium piarum manuum largitione fundarunt & dotarunt duobusque vicarijs sive Rectoribus primi altaris sancte *Marie Magdalene* nuncupati pro nunc & in futurum existentibus in sublevamen oneris & laboris addiderunt & apposuerunt volentesque & ordinantes quod illi qui per ipsos Dominos fundatores primo & inposterum sint presentandi cum predictis duobus primis vicarijs officium nocturnum & diurnum tam in missis quam in alijs divinis in choro & extra prout hactenus est tentum & servatum equali onere alternatim respiciant & exerceant, nec non cum eisdem duobus vicarijs primi altaris singulis diebus per circulum anni unam missam de beata vir-

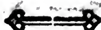
 gine

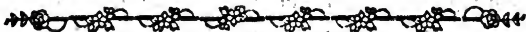
gine *Maria* ante pulſum primarum vel circa ſolempniter cum adjutorio unius ſcholaris de Dormitorio*) ac aliorum in officio ſalve ſancta parens ſive alio prout tunc tempus de beata virgine requirit coram dicto altari per ordinem ſine obmisſione & negligentia per ſe vel alium ydoneum in perpetuum celebrabunt & cantabunt, volentes eciam quod tempore ceſſationis divinorum ipſam miſſam de beata virgine in capella ſancti *Nicolai* dicte Eccleſie Myndenſis fideliter obſervabunt, tribus tamen diebus ante feſtum paſce & in tribus ſummis feſtis videlicet nativitatis Domini noſtri *Jheſu Chriſti* paſce & Penthecoſtes excluſis & exceptis, adjicientes etiam quod temporibus ſtacionum in eccleſia & Dedicationum altarium ne alicui prejudicium exiſtant coram dicto altari offertorio completo ſubmiſſa voce legetur & ſervetur, temporibus autem octavarum Corporis *Chriſti* & viſitationis beate *Marie* virginis miſſe de eisdem feſtis cantentur & in miſſa Corporis *Chriſti* de Domina noſtra ſuffragetur, quodque hujusmodi moderni vicarij per eos preſentati & in futurum preſentandi cotidianas diſtributiones nec non vinalia & vinum tempore emancipationis Dominorum canonicorum ſicuti conſuetum eſt alijs vicarijs miniſtrari ſublevent & percipiant, volentes inſuper & ordinantes quod ipſi fundatores per tempora quoad vixerint & alter eorum vixerit in pleno jure permaneant & permaneat preſentandi perſonas ydoneas ad easdem, illis vero defunctis idem jus preſentandi ad camerarios antedicte eccleſie Myndenſis proparte exiſtentes plene & libere devolvatur

tur qui ex tunc quociens opus fuerit personam ydoneam bone vite & laudabilis conversationis actuque presbiterum omni peste & macula symoniace pravitatis exclusis conjunctim ad easdem Decano & Capitulo sepedicte ecclesie Myndensis presentabunt, quem sic presentatum ijdem Dominus Decanus aut senior canonicus in sui absentia & capituli presencia admittat & investiat eundem sibique corporalem realem & actualem possessionem vicarie predicte mandet & faciat assignari. volentes quoque quod ijdem moderni vicarij & eorum successores sicuti alij duo vicarij primi altaris continuam faciant residentiam personalem nisi tunc aliquem ipsorum justa de causa de licentia Domini Decani aut senioris canonici predictorum ad tempus videlicet duorum mensium abesse contingat, supplicantesque nobis quatinus hujusmodi fundationem & dotationem confirmare & approbare dignaremur. Nos igitur attendentes supplicationem hujusmodi fore justam & quod non immerito edificium debeat auctorizari cujus solidum in montibus sanctis positum est fundamentum, predictas fundationem ordinationem & dotationem auctoritate ordinaria nobis in hac parte ut prefetur commissa ratificamus confirmamus & approbamus. In cujus rei evidens testimonium presentes litteras sigilli nostri vicariatus jussimus & fecimus appensione communiri. Datum *Minde* in curia habitacionis nostre sub anno a Nativitate Domini Millesimo quadringentesimo quadragesimo primo die vicesima sexta mensis octobris.

 *) *Dor-*

*) *Dormitorium commune* in quo Scholares five Domicellares Canonici dormiebant, fignum vitae communis eſt olim obſervatae in Cathedralibus & collegiatis antiquioribus.

CLXXXV.

SUPER BONIS IN *KNATENHUSEN* ET *SOTSEREM*.

In nomine Domini Amen Anno Nativitatis ejusdem Milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo primo indictione quarta die vero decima ſexta menſis octobris hora quaſi meridiei Apoſtolica ſede ut dicitur vacante coram venerabilibus & circumſpectisviris Dominis *Hardewico Groperdorpp* Prepoſito *Hermanno* de *Wend* Decano *Bodone* de *Heſenbuſen Rodolphe* de *Horſt* & *Bartholdo Bockenouwen* Canonicis Eccleſie Mindenſis in meique Notarii & teſtium infra ſcriptorum preſentia perſonaliter conſtitutus ſtrenuus *Wedekindus* de *Lerbeke* famulus Mindenſis dioc. non vi nec metu coactus ſed ſponte ac animo ut apparuit deliberato publice recognovit & in veritate confeſſus fuit qualiter ipſe ad plures annos proxime preteritos bona tho *Knatenbuſen* ut pote terras arabiles prata & paſcua ad curiam ſive curtim *ſotſerem* pertinencia & ad eccleſiam Mindenſem ſpectantia occupaſſet & detinuiſſet occupata ipſaque ſtrenuo *Frederico Poſch* filio *Walteri Poſch* absque conſenſu Dominorum Prepoſiti Decani & Capituli ejusdem eccleſie impignoraſſet, quodque ipſe dicta bona cum omnibus

&

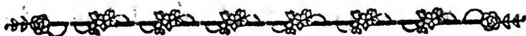
& ſingulis ſuis pertinenciis quocunque nomine cenſeantur in & ad manus Dominorum Prepoſiti Decani & Capituli prediſtorum a ſe dimitteret realiter & cum effectu & quod hujusmodi bona ad dictam eccleſiam ut prefertur ſpectantia ipſis Dominis de poteſtate prefati *Frederici* & aliorum quorumcunque illicite detentorum & occupatorum libera vacua & expedita ſtipulata bona fide michi Notario infra ſcripto per ipſum *Wedekindum* ſuper hoc facta redimere ordinare vellet promiſi omnibus dolo & fraude penitus ſecluſis, ſuper quibus premiſſis prelibatus venerabilis Dominus Prepoſitus ſibi & dicto ſuo capitulo per me notarium infra ſcriptum publica confici & fieri pecijt & requiſivit inſtrumenta. Acta ſunt hec extra muros Mindenſes apud molendinum Dominorum ſub anno Indictione die menſe & hora quibus ſupra preſentibus ibidem diſcretis viris Dominis *johanne ſture* & *johanne Holtbuſen* in dicta eccleſia beneficiatis & *Arnoldo Kareman* clerico Mindenſi teſtibus ad premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Et Ego *ſifridus Coſtede* clericus Mind. Dioc publicus Apoſtolica & Imperiali auctoritatibus notarius premiſſis interfui ideo preſens publicum inſtrumentum per me ſcriptum exinde confeci ſignoque & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignavi in teſtimonium premiſſorum rogatus & requiſitus.

Hic duae inſerendae eſſent chartae, prima continens ſtatutum, quod nec ſpoliatorum filii nec duo fratres ſimul ad praebendas Mindenſes admittantur. de an. MCCCCXLIX. 24. jan. Altera: ſtatuti modo dicti declaratio, quod ad Generoſos

non

non ſit extendendum. del eodem anno 12. febr. Sed utrumque documentum extat impreſſum in *elencho Praepoſitorum Mindenſium pag.* 57 & 59.

CLXXXVI.

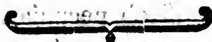
SUPER UNA CURIA IN *RUNNEBERGHE.*

Nos frater *Godfridus* Prior ceterique fratres monaſterii ſancte *Marie* in *Witenborgh* ordinis Canonicorum Regularium Hildeſemenſis dioc. Univerſis chriſti fidelibus quibus preſentes littere fuerint exhibite rei geſte memoriam ſempiternam, ne geſta hominum lapſu temporis oblivioni tradantur eo quod omnium memoriam habere divinitatis potius ſit quam humanitatis diſcreta decrevit antiquitas ut hec ipſa in ſcripta publica redigantur. Noverint igitur univerſi tam preſentes quam futuri quorum intereſt id aut intereſſe poterit, quod de plenario & in ſcriptis expreſſo bene placito Rdi in Chriſto Patris ac Dni Dni *Alberti* Dei gratia Eccleſie Mindenſis Electi & confirmati totiusque capituli prefate Eccleſie unanimi ac concordi conſenſu litteris ac ſigillis approbato licito ac legitimo contractu legibus non improbato emimus in bonis ad prefatam Eccleſiam hereditario jure pertinentibus in campis ville *Ronneberge* prope *Honover* & ſpecialiter ex una curte cum villicatione attinenti per quendam dictum *Otto Drauan* pro tempore jam currente poſſeſſam & incultam quatuor maldra ſiliginis quatuor maldra ordei & quatuor maldra avene omni

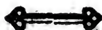
anno

anno prout in litteris desuper confectis plenius est expressum nobis indilate solvenda pro centum florenis de Reno justi ponderis ac boni valoris, quam quidem annuam pensionem de prefatorum consensu emimus a quodam famulo dicto *Martinus* de *Alten* sub tali tamen cautela quod si per prefati *Martini* nec non heredum ejusdem decessum & obitum ad pretaxatum Dnum Mindensem ejusque Ecclesiam & capitulum predicta bona in *Ronnebergbe* devolvi contingeret sive quocunque alio modo hec ipsa sibi vel aliis quibuscunque possidenda usurparent, quod ex tunc secundum formam & tenorem in preallegatis litteris contentum & expressum prefatam pensionem pro prefata florenorum summa a nobis prius reemere debebunt, sublatis nichilominus omnibus exceptionibus omnique auxilio tam juris Canonici quam civilis quibus predictus contractus in nostre Ecclesie prejudicium aliquo modo rescindi posset seu impediri. In hujus rei seu facti lucidiorem evidenciam nostrum conventuale sigillum presentibus est appensum. Anno gratie Millesimo quadringentesimo quadragesimo octavo ipso die sancti *johannis* ante *portam latinam*.

6. Maji.

CLXXXVII.

CLXXXVII.

SUPER TRANSFORMATIS HOSTIJS SPECIEM RUBEDINIS HABENTIBUS PER SACERDOTES SUMENDIS. ETC.

Nicolaus miseracione Divina tit. S. *Petri ad vincula* sacrosancte Romane Ecclesie presbiter Cardinalis Apostolice sedis per Alamaniam legatus universis & singulis Rmis ac Reverendis Patribus & Venerabilibus viris Archi Episcopis Episcopis Abbatibus Prepositis plebanis vice plebanis Curatis & non curatis presbiteris & clericis tam Regularibus quam secularibus per Alamaniam ubilibet constitutis. salutem in Domino sempiternam. Hoc maxime ad nostrum scimus spectare officium, quod omnia que quovis modo puritatem orthodoxe fidei etiam sub quacumque specie religionis offendere possent diligentissima cura eradicemus, cum ejus summi Pontificis licet immeriti legatione fungamur qui a Deo principaliter custos fidei exstat deputatus. sane multis probatissimorum virorum relatibus & visibili experiencia comprobavimus fideles ad multa loca nostre legationi subjecta concurrere ad adorandum Christi Dei nostri cruorem pretiosum quem in nonnullis transformatis hostiis *) speciem rubedinis habere arbitrantur, attestantur aut verbis suis nominant se sic credere & adorare, Et quia sacerdotes qui ob pecuniarum questum ista non solum fieri permittunt sed etiam ut sic credant & adorent per assertorum miraculorum publicationem populum alliciunt & sollicitant, nos igitur qui rem tam perniciosam & nostre fidei contra-

trariam ſine Dei maxima offenſa ſub ſilencio pertranſire non poſſumus, cum corpus chriſti glorificatum ſanguinem glorificatum in venis glorificatis habere catholica fides nos inſtruat, ad tollendam omnem occaſionem per quam ſimplex vulgus taliter ſeducitur, preſencium tenore auctoritate qua fungimur ſtatuimus & ordinamus, quod ubicunque tales hoſtie transformate reperiuntur per omnes provincias Alamanie noſtre legationi ſubjectas, ſtatim poſtquam ad noticiam ſacerdotum qui locis illis prefuerint, hec noſtra ordinatio perducta fuerit ab ulteriori publica oſtenſione transformatarum hoſtiarum penitus ceſſent & nequaquam amplius palam populo miracula talia publicent, que populum ſeducere poſſint aut ſigna plumbea ad inſtar transformatarum hoſtiarum fieri permittant, ſed ipſas transformatas hoſtias pocius per ſacerdotem celebrantem ſummi in communione precipiant quam ſacratiſſimam Eukariſtiam in ſpiritualem refectionem nobis divino munere datam per ſpecierum corruptionem deſinere permittant, omnem autem locum in quo poſt monitionem ab oſtenſione hoſtie transformate ceſſatum non fuerit, eo ipſo quod ter ipſa prohibita oſtenſio continuatur ex nunc prout ex tunc & ex tunc prout ex nunc ſtrictiſſimo Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto quo uſque Archi Epiſcopus provincie loci illius ubi inhibita oſtenſio preſumpta fuerit, habita certitudine de obediendo huic noſtre ordinationi huiusmodi interdictum duxerit ammovendum volentes quod oſtenſores ipſi poſt noſtram eis inſinuatam ordinationem ab omni offi-

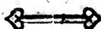
cio

cio quo usque ab Archi-Episcopo absoluti fuerint, suspensi existant pariformiter & sub eadem interdicti late sententie pena statuimus & mandamus omnes tales ymagines & picturas ab oculis simplicis vulgi ammoveri ad quas propter figuram visibilem in suis adoracionibus vulgus specialius recurrit & per publicum recursum in figura ipsa se salutem querere verbo aut signo ostendit, quo circa vobis omnibus & singulis Revendissimis Dominis Archi-Episcopis prefatis precipimus ut omnibus vestris suffraganeis hanc nostram ordinationem sive statutum hujusmodi quantocyus insinuetis & per provincias vestras publicari mandetis ut ad omnium noticiam deducatur, faciatisque eam ab omnibus inviolabiliter observari. Datum in *Halberstad* sub nostro sigillo die Lune quinta mensis julij anno a nativitate Domini Millesimo qradringentesimo quinquagesimo primo Pontificatus sanctissimi in *Christo* Patris & Domini nostri Dno *Nicolai* divina Providentia Pape quinti anno quinto.

*) Hoc ipso anno die Dominica post festum S. *Martini Theodericus* Archiep. Mog. provincialem synodum *Moguntiae* celebravit, ubi inter alia statutum = XVI. Si quae etiam sint in suis dioecesibus hostiae transformatae aut pallae rubricatae, si quidem hostiae tales sumi possint, eas sumi faciant alioqin illas totaliter occultent aut recondi disponant, ut sic omnis occasio concursuum auferatur. = Praefatam synodum ad petitionem comprovincialium *Nicolaus* Cardinalis tit. S. *Petri ad vincula* Apostolicae sedis per Alemaniam Legatus tunc praesens confirmavit. vid. *Concilia ad h. a.*

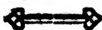
CLXXXVIII.

CLXXXVIII.

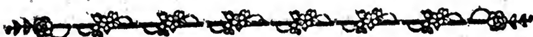
ORDINATIO CIRCA CULTUM DIVINUM &c.

N*icolaus* &c... Legatus Univerſis & ſingulis Prepoſitis Decanis & Capitulis ſingulisque canonicis & perſonis tam Cathedralis quam etiam collegiatarum Eccleſiarum quarumcunque per civitatem & dioceſin Mindenſem ubilibet conſtitutis ſalutem in Domino ſempiternam. Decet domum Domini omni devocione decorari, hinc eſt quod nos auctoritate Apoſtolica qua fungimur in hac parte ſtatuimus & ordinamus ut divinus cultus competentibus horis omni cum gravitate in quibuscumque Eccleſijs civitatis & dioceſis predicte deinceps modeſte & abſque clamoroſis vocibus debite peragatur cantusque organorum in miſſa maxime poſt Evangelij lectionem nullatenus audiatur & cottidiane diſtributiones nequaquam inter divina & in choro fiant atque etiam ab omnibus levitatibus riſu & cachinatione fabulis & collocutionibus in loco orationis & in choro omnino abſtineatur, ſitque diligentiſſima Decani cura circa ſtrictam ſalutaris diſcipline obſervantiam omnimode introducendam, & ſi quis de eccleſia quacumque civitatis & Dioceſis hujusmodi cujuscumque condicionis fuerit circa premiſſa ſuo Decano non obedierit, ultra penam quam Decanus ipſe cum capitulo pro delicto imponendam judicaverit, inobediens ipſe a cottidianarum diſtribucionum perceptione per octo dierum ſpacium ſuſpenſus exiſtat, in quo tamen ejus poſtmodum diligentia exigente

Decanus ipſe ſecum poterit diſpenſare. Datum *Minde* ſub noſtro ſigillo die Mercurij quarta Auguſti Anno a Nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo primo Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Dni *Nicolai* divina providentia Pape quinti anno quinto. *)

*) Deſumpta ſunt haec e Concilij Baſileenſis ſeſſione XXI. ubi praeſcribitur, quomodo Divinum officium in Eccleſia ſit celebrandum, Quo tempore quiſque debeat eſſe in Choro, &c.? &c.

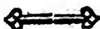
CLXXXIX.

QUOD JUDEI DEBENT PORTARE CIRCULUM CROCEI COLORIS.

N*icolaus* miſeratione divina tit. ſancti *Petri* ad vincula ſacroſancte Romane eccleſie presbiter Cardinalis Apoſtolice ſedis per Alamaniam legatus Univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus per civitatem & dioceſin Mindenſem ubilibet conſtitutis ſalutem in Domino ſempiternam. Quoniam ex injuncto officio nobis incumbit ut quantum noſtrarum eſt virium ſacrorum canonum in quibus de judeis inter alia reperitur, quod judei in veſtitu a *Chriſtianis* diſcerni & non ſolum uſurariam non exercere pravitatem ſed etiam ad uſurarum reſtitutionem cogi debeant obſervantiam judicamus, hinc eſt quod nos volentes eam humanitatem in civitate & dioceſi Mindenſi judeis ipſis exhibere que in

in Romana urbe Chriſtianitatis primatum obtinente exhibetur, apoſtolica auctoritate qua fungimur in hac parte ſtatuimus & ordinamus, quod in antea a feſto Natalis Domini proximo jam futuro omnes & ſinguli judei in civitate & dioceſi prefatis ubicunque exiſtentes circulum cujus dyameter communis hominis digito minor non ſit ante pectus in eorum veſte aut mantello de croceis filis viſibiliter conſuto palam & publice ita omnium eos intuentium oculis appareat in ſignum differentie ut a Chriſtianis diſcernantur deferre debeant & teneantur, quodque judee mulieres in eorum peplo quem publice portare ſunt aſtricte, duas blavias rigas viſibiliter apparentes deferant ac etiam quod a dicto tempore deinceps ab omni uſuraria pravitate quo ad Chriſtianos abſtineant omnino & ſi hec fecerint tunc niſi in fidem noſtram orthodoxam machinentur in eis per eccleſiam catholicam permiſſis poterint tollerari, ſi vero a dicto tempore ultra ab uſuris ſe non abſtinuerint & preſcripta dinoſcentie ſigna non portaverint manifeſte, ex tunc tota illa parochia ubi tales judei aut judee moram traxerint ſeu fuerint ipſo facto ſuppoſita ſit eccleſiaſtico interdicto, quod ibidem quamdiu hujusmodi judei aut judee inibi fuerint ſtrictiſſime volumus obſervari precipientes ſub penis juris in interdictis locis celebrantibus inflictis ne quovis modo quisquam ſacerdos ſecularis vel regularis etiam apoſtolice ſedi immediate ſubjectus infra parochiam ſic interdictam publice preſumat divina celebrare, hujusmodi ſic per nos lato interdicto durante, qua propter omnes & ſingulos Chriſti fide-

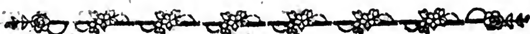
 les

les precipue cohercivam jurisdictionem habentes in domino exhortamur atque requirimus ne contra hujusmodi constitutionem & ordinationem nostras in suarum animarum grave periculum judeos favendo causa sint aut occasio interdicti, sed Deo potius obsequium prestando hujusmodi ordinationi sive statuto nostris quibus pro canonum executione hanc interdicti penam oportunam judicamus, ut tenentur, obediant ne notari valeant quod ob modicum temporale commodum judeorum munera cultui preferant divino, verum si contingeret in aliquem dictarum civitatis & diocesis locum ubi etiam prius judei aut judee diu non fuerunt judeos aut judeas quocumque tempore post jam dictum Natalis Domini festum advenire volumus & similiter statuimus quod tunc mox postquam judei aut judee se inibi ad residentiam firmaverint, plebanus ecclesie parochialis ibidem palam teneatur populo in ecclesia insinuare quod nisi infra decem dies ab insinuatione tunc proximo futuros judei seu judee hujusmodi prefata dinoscentie signa portaverint & ab omni usura cessaverint ut prefertur quod tunc quamdiu in illa parochia fuerint parochiam ipsam ecclesiastico suppositam sciant interdicto, quam & nos ex nunc prout ex tunc in eventum predictum ecclesiastico & strictissimo interdicto supponimus per presentes inhibentes ne in locis interdictis hujusmodi alia fiant ipso durante interdicto nisi ea que de jure in talibus fieri permittuntur. Datum in civitate Mindensi sub nostro sigillo die Mercurij quarta mensis Augusti Anno a Nativitate Domini Millesimo quadringentesimo

tesimo quinquagesimo primo Pontificatus sanctissimi in *Christo* Patris & Domini nostri Domini *Nicolai* divina providentia Pape quinti Anno quinto.

Idem *Nicolaus* Cardinalis Anno MCCCCLII. secunda Maji statutum in synodo Moguntina anno priori celebrata de judaeis & crucis Xpi inimicis editum declaravit, ut in hac charta continetur. Circulus, quem judaei deferant, effigiatus est in der juden zu Franckfurt stättigkeit und ordnung &c. gedruckt anno 1614. fol.

CXC.

SUPER EXECUTORIBUS.

N*icolaus* &c. . . . Legatus Universis & singulis *Christi* fidelibus per civitatem & Diocesin Mindensem ubilibet constitutis salutem in Domino cum noticia subscriptorum. Plures hiis diebus pro divini cultus augmento morum reformacione ac extirpandis viciis & dictis civitate & diocesi virtutibus plantandis ordinationes & diversa statuta Apostolica auctoritate qua fungimur in hac parte edidimus atque fecimus publicari & quia parum foret jura condere nisi debite demandarentur executioni, id circo dicta auctoritate statuimus & ordinamus quod premissorum omnium nostrorum statutorum & ordinationum conservatores & executores Reverendus in Christo Pater Episcopus nec non dilecti nobis in christo Prepositus & Thesaurarius Ecclesie Mindensis conjunctim aut divisim esse debeant & teneantur, & ne ob quod-

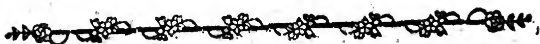
 cun-

cunque ſtatutum vel preſtitum per ipſum Epiſcopum juramentum ab huiusmodi executione & omni alia correctione que ſibi ut Pontifici in edificacionem ſue Ecclefie incumbit quomodolibet retrahantur prefata auctoritate dicto Reverendo Patri Epiſcopo precipimus ut huiusmodi ſtatutis contrariis & juramentis non obſtantibus tam in executione premiſſorum & correctionibus quam aliis que ſibi ex officio de jure facere incumbunt, libere procedat declarantes eadem ſtatuta & juramenta contra executionem talem in nullo prejudicare debere a quibus etiam juramentis ſi ea preſtiterit quo ad effectum premiſſum ad habundantem cautelam auctoritate predicta eundem Dominum Epiſcopum abſolvimus per preſentes & non ſolum ipſum Epiſcopum ſed & omnes alios inferiores dictarum civitatis & dioceſis prelatos corrigere habentes ſimiliter ab omni juramento tali abſolvimus quod eos quo minus correctionis officium exequi poſſent aliquo modo impediret, volentes tamen juramenta quo ad non alienationem & omnia alia que pacem & conſervacionem Ecclefie concernere videntur ac capitulum *irrefragabili* *) de officio ordinarij in ſuo robore firmiter permanere. Datum in civitate Mindenſi ſub noſtro ſigillo die Mercurij quarta menſis auguſti anno a nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo primo Pontificatus ſanctiſſimi in *Chriſto* Patris & Domini noſtri Dni *Nicolai* divina providentia Pape quinti anno quinto.

*) In hoc capitulo XIII. de Officio judicis ordinarij ſancitur, ut Eccleſiarum Praelati ad corrigendum

dum

dum subditorum excessus, maxime clericorum, ad reformandos mores prudenter ac diligenter intendant, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur. Ut autem correctionis & reformationis officium libere valeant exercere, executionem ipsorum nulla consuetudo vel appellatio impediat &c.

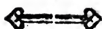

CXCI.

QUOD NON PONATUR INTERDICTUM SIVE CESSATIO IN LEVIBUS ET CORRIGIBILIBUS CAUSIS NISI ULTRA ANNUM IN EXCOMMUNICATIONE PERMANSERIT.

Nicolaus &c. . . . . Legatus Reverendo in *Christo* Patri Episcopo Mindensi ac personis Ecclesiasticis quibuscunque per civitatem & diocesin Mindensem ubi libet constitutis salutem in Domino sempiternam. Humeris nostris licet insufficientibus impositum legationis officium nos excitat ut propensiori cura intendamus ne per ecclesiasticorum judicum jurisdictiones per quas inobedientium precipue & delinquentium peccata puniri debeant divinus cultus diminuatur aut per illos pauperes nimium pregraventur, auctoritate igitur Apostolica qua fungimur in hac parte inhibemus ne per diocesin & civitatem Mindensem propter quodcunque pecuniarium debitum aut divinorum cessus aut etiam Ecclesiasticum ponatur interdictum *) seu contra participantes propter questum procedatur, quin ymmo volumus quod si secus factum fuerit ex tunc interdictum & cessum

 divi-

divinorum eosdem nullius exiſtere roboris vel momenti ac in hijs excedentem per ſex menſes a judicando eſſe ſuſpenſum declarationem inferioris judicis ſuperiori committentes, nolentes tamen per hoc excommunicatos qui ultra annum in excommunicatione ſteterint quos inopia non excuſat in aliquo privilegiari quin contra eos ob clavium contemptum procedi poſſit prohibemus etiam judicibus ſive officialibus ne de cauſis ad eorum forum ex privilegio ſeu approbata conſuetudine non ſpectantibus ſe aliquatenus intromittant, committimus inſuper vobis Epiſcopo prefato ut cum veſtri conſilio capituli ea que circa ſallaria nuntiorum notariorum procuratorum & ſigilliferorum pro pauperum alleviatione emendanda & moderanda inveneritis emendetis & moderari curetis etiam cum veſtri conſilio capituli ſecluſis ipſis quos tunc concernet materia absque perſonarum acceptione debite puniatis faciatisque ſingula premiſſa & etiam per vos ſic ordinata cenſura eccleſiaſtica mediante firmiter obſervari. Datum in civitate Mindenſi ſub noſtro ſigillo die Mercurij quarta menſis Auguſti Anno a nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo primo Pontificatus ſanctiſſimi in *Chriſto* Patris & Domini noſtri Dni *Nicolai* divina providentia Pape quinti anno quinto.

*) Interdictum dicitur generalis excommunicatio quae fertur in provinciam, vel villam aut caſtrum *cap*. 17. *de Verbor: ſignificat:* Hinc poena graviſſima eſt, & non niſi ex cauſa graviſſima imponi debet, cum poena delicto eſt proportionanda.

CXCII.

CXCII.

CONTRA CONCUBINARIOS.

Nicolaus &c. . . Legatus Reverendo in *Christo* Patri Episcopo Mindensi salutem in Domino sempiternam. Quamvis sancti patres diligentissima cura conati sunt concubinatus feditatem de domo domini eliminare, eos tamen hactenus nequaquam id perfecisse conspicimus, nos igitur qui imposito nobis legacionis officio quantum nostrarum est virium satisfacere cupimus priscorum inherendo vestigijs auctoritate Apostolica qua fungimur in hac parte statuimus & ordinamus ut omnes & singuli clerici sive presbiteri publici concubinarij per civitatem & diocesin Mindensem ubilibet constituti cujuscumque condicionis status gradus ordinisque existant etiam si exempti fuerint juxta formam decreti in Basiliensi concilio *) eo durante de concubinarijs editi quod a vicio hujusmodi desistant & eorum concubinas quas secum vel alias habent effectualiter dimittant neque alias reassumant sub penis in eodem decreto contentis per eorum superiores moneri debeant & requiri, & si inobedientes fuerint secundum decretum prefatum debite puniantur, si vero quod absit concubinarij ipsi post monicionem & requisicionem hujusmodi ipsis factas anno integro elapso adhuc ab ipso detestabili concubinatus vicio abstinere non curaverint tunc ad penas juris adhicientes similiter statuimus & ordinamus quod nullus preter Episcopum aut ab eo specialiter ad hoc cum expressione proprij nominis deputatus pote-

 sta-

ſtatem habeat clericum ſive presbiterum publicum concubinarium poſt factam & ſibi inſinuatam admonitionem abſolvendi qualescunque etiam litteras confeſſionales habuerit, quodque omnis talis eo ipſo quod concubinam habet & ſecum deliquit ſit ab officio ſuſpenſus quo ad ſe & alios, ac quod Epiſcopus poſt binas impenſas abſoluciones amplius a ſuſpenſione non abſolvat ſed bene a peccato & debitam deſuper injungat penitenciam. ſi autem concubinarius ille ſe emendaverit tunc Archi Epiſcopus etiam tercia vice ipſum ad ſuorum executionem ordinum reſtituere poterit, ſed nunquam deinceps, Et quod concubina hujusmodi concubinarij poſt primam ſibi factam admonitionem pro excommunicata quoad hominum communionem habeatur & eccleſiaſtica careat ſepultura ac clericus adulterium aut cum moniali ac filia ſpirituali inceſtum committens nullatenus niſi per Epiſcopum in perſona aut illum cui ſpecialiter commiſerit, abſolvatur, qui etiam deſuper acerrimam penitenciam injungat, ſi autem tale delictum publicum fuerit, tunc clericus ille excommunicatus ſit & exiſtat, poteſt autem omnis concubinarius publicus ab ordinario deponi ſi delicti enormitas & perpetratum ſcandalum id expoſcunt. Datum in civitate Mindenſi ſub noſtro ſigillo Die Mercurij quarta menſis Auguſti Anno a nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo primo Pontificatus ſanctiſſimi in *Chriſto* Patris & Domini noſtri Dni *Nicolai* divina providencia Pape quinti Anno quinto.

*) Eſt

*) Est constitutio Sessionis XX. saluberrima ubique promulgata.

CXLIII.

CONSTITUTIO QUOD NON FIANT NOVE FRATERNITATES IN DIOC. MIND.

Nicolaus miseracione divina tit. sancti *Petri* ad vincula sacrosancte Romane Ecclesie presbiter cardinalis Apostolice sedis per Alamaniam legatus universis & singulis *Christi* fidelibus per civitatem & dioc. Mindensem ubilibet constitutis salutem in Domino sempiternam. Sanctorum Patrum instituta nos instruunt quid pro cultu Dei cottidie agendum existat & quod novitates que per fraternitates fuerint licet videantur ex quadam devocione prodire sint pocius impediende quam fovende quoniam Christiane unitati singularitates illas nequaqam convenire neque eas speratum fructum afferre experimur, auctoritate igitur Apostolica qua fungimur in hac parte statuimus & ordinamus, quod nulle nove fraternitates sub pretextu cujuscunque sancti operis in civitate & dioc. Mindensi deinceps admittantur & jam introducte nequaquam quibuscunque favoribus vel indulgentijs amplius augeantur, unde siqua fraternitas seu etiam consuetudo introducta in dictis civitate & diocesi habeat ob reverenciam sacratissime Eukaristie processiones cum delatione sacramenti septimanatim aut mensatim fieri auctoritate prefata districte precipiendo mandamus ut sacramentum ipsum

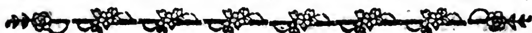

ipsum modo quo ad infirmos clauso vase deferatur, ita quod amplius nequaquam sive per vitrum aut cristallum intueri queat in quocunque tempore vel loco, excepto festo sacramenti & per ejus octavas & tunc non nisi ante prandium ac cum summa veneratione custodia & ornatu, nam nequaquam convenit ut extra illud tempus quod ad hoc specialiter privilegiatum existit divinissima Eukaristia preterquam in manibus sacerdotis missam celebrantis aut Christi fidelem Dominico corpore communicantis intueatur; Exigit enim tanti sacramenti summa veneratio ne ex crebritate sue ostensionis fidelium tepescat devocio & summa illa sancti sacramenti festivitas nimis avide expectetur minusque solempniter peragatur, siquis vero sacerdotum civitatis & Diocesis predicte a festo Nativitatis beate *Marie* virginis jam proxime futuro in antea contra statutum ordinationem ac mandatum nostros hujusmodi venerit & sacramentum in pervijs vitris aut cristallinis monstrancijs super altare posuerit aut in processionibus portaverit preterquam in festo Corporis Christi & per ejus octavas, ille per annum ab officio suspensus existat, *) ut autem hujusmodi nostre littere & singula in eis contenta ad omnium quorum interest publicam pervenire possit noticiam Reverendo in Christo Patri Episcopo Mindensi dicta auctoritate districte precipiendo mandamus ut hujusmodi nostros perpetuo duraturos statutum & ordinationem infra unius mensis spatium a data presencium computando per singula suarum civitatis & diocesis loca debite & diligenter faciat publicari. Datum in

civita-

civitate Mindensi sub nostro sigillo die Mercurij quarta Augusti Anno a Nativitate Domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo Pontificatus sanctissimi in *Christo* Patris & Domini nostri Dni *Nicolai* Divina providencia Pape quinti Anno quinto.

*) *Joannes Gropperus* has de frequentiori Eucharistia expositione querelas *Coloniae* movit, Venerabile Sacramentum, in processionibus nimis crebro circumfertur & populo plus nimio & plerumque palam spectandum exhibetur. Haec praeterquam quod pijs & Deum timentibus non prebentur, haeretici & improbi quique offendicula inde nascentia ad suas haereses & improbitates stabiliendas ac tuendas arripiunt.

CXCIV.

CONTRA CONCUBINARIOS.

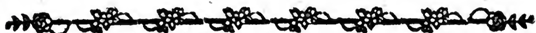
Nicolaus &c. . . . Legatus universis & singulis *Christi* fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino cum noticia subscriptorum. Quia pridie mandatum emisimus quod & valvis ecclesie Majoris Mindensis uti precepimus fuit affixum, ita quod in omnium civitatem Mindensem inhabitancium noticiam deductum existit, in quo sub pena suspensionis a divinis ac alijs penis juris mandavimus quatenus omnes clerici beneficiati civitatis Mindensis publici concubinarij mulieres de incontinencia suspectas tenentes a suis domibus concubinas & suspectas mulieres hujusmodi expel-

expellerent nosque de hoc infra triduum certificarent, alioquin tertia die ipsa coram nobis hic comparerent ad videndum se declarari in prefatas penas incidisse & ad ulteriora usque ad privationem beneficiorum inclusive contra se procedi volentes citacionem hujusmodi omnes artari ac si cuilibet concubinario aut suspectam mulierem in domo sua habenti insinuata fuisset, sicque clerus civitatis predicte de paricione dicti nostri mandati per *Bartoldum Bochenow* Archidyaconum in *Lo* in Ecclesia Mindensi & Decanum sancti *johannis* Mindensis nos certificavit ac quod in futurum nemo ex clero ipso relabi vellet nos quantum potuit cercioravit, unde nos ad laudem Dei pro salute animarum procuranda ac ad decorem ecclesie augendam & ad finem ut illi qui hactenus abstinuerunt a talibus mulieribus aut qui eas dimiserunt hoc tempore in futurum abstineant declaramus per presentes, quod siquis ex clericis beneficiatis civitatis Mindensis in antea quamcunque concubinam aut suspectam mulierem ad suam domum assumpserit aut in alia domo ad sua commercia tenuerit, ille talis ab ingressu Ecclesie & fructuum beneficiorum suorum suspensus existat districte precipiendo mandantes sub pena interdicti late sententie ne Capitula hujusmodi beneficiato quicquam ex fructibus beneficiorum cedere aut eundem ad interessendum divinis permittant, quinymo volumus & harum serie declaramus quod eo ipso quo hujusmodi concubinario de fructibus beneficiorum suorum contra hujusmodi nostrum mandatum responsum aut ipse ad interessendum divinis

nis admiſſus fuerit, totam ipſam civitatem Mindenſem Eccleſiaſtico in notorijs juris & facti absque declaratione alia ſuppoſitam eſſe interdicto, & illud ibidem ſervari debere abſolutionem & relaxationem penarum & ſententiarum hujusmodi nobis & Apoſtolice ſedi tantum modo reſervantes. Datum in civitate Mindenſi ſub noſtro ſigillo die veneris ſexta menſis Auguſti Anno a Nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo primo Pontificatus ſanctiſſimi in *Chriſto* patris & Domini noſtri Dni *Nicolai* Divina providencia pape quinti Anno quinto. *)

*) Legatur ſeſſ. XX. concilij Baſileenſis, ubi decretum de Concubinarijs eſt promulgatum.

CXCV.

QUOD CLERICI NON TENEANTUR DARE IN MOLENDINIS DATIAS.

N*icolaus* miſeratione divina tit. ſancti *Petri* ad vincula ſacroſancte Romane Eccleſie presbiter Cardinalis Apoſtolice ſedis per Almaniam Legatus dilectis nobis in Chriſto Decano & Capitulo Eccleſie Majoris ac alijs perſonis Eccleſiaſticis nec non prudentibus proconſulibus & conſulibus per civitatem Mindenſem ubilibet conſtitutis ſalutem in Domino ſempiternam. Cum nuper ad civitatem pro ſalute fidelium perveniremus exortamque ibidem inter vos differentiam ſuper ſolutione dacie *) in molendinis per cives inibi ſolvi ſolitam

repe-

reperiremus vobisque tam civibus quam clero hinc inde auditis nobis & noſtre ordinationi parere utrobique promiſiſtis, hujusmodi igitur differentiam ſedandam ut noſtre legationis officium exigit ad nos recepimus, volentesque itaque ut tenemur tam libertatem eccleſiaſticam manutenere quam ſecularem ſtatum in civitate veſtra in pace conſtituere auctoritate legationis nobis commiſſe qua fungimur in hac parte tenore preſencium decernimus & declaramus in antea nullam datiam aut gabellam novam a decem annis citra introductam rationem molendinorum per quemcunque clericum in civitate Mindenſi ſolvi nec ipſum clerum ad eam ſolvendum cogi debere decernentes ex nunc irritum & inane ſi ſecus ſuper hijs a quovis quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit quomodolibet attemptari prohibentes ſub penis juris contra eos qui ſuis ordinationibus libertates eccleſiaſticas infringere ſatagunt ne de cetero talis datia exigatur directe vel indirecte aut alia iſta ammota de novo in gravamen cleri inſtituatur volentes etiam hanc noſtram ordinationem & prohibitionem per proconſules & conſules Mindenſes pro tempore exiſtentes inviolabiliter obſervari. Datum *Davantrie* Trajectenſis Dioc. ſub noſtro ſigillo Anno a Nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo primo, die quarta decima Menſis Auguſti Pontificatus ſanctiſſimi in *Chriſto* Patris & Domini noſtri Dni *Nicolai* divina providentia Pape quinti Anno quinto.

*) Eſt tributi ſpecies vel penſitatio quaedam impoſita. Dicitur etiam Data, Datium, Dacium.

CXCVI.

BENEFICIUM SS. TRINITATIS IN ECCLESIA PAROCHIALI VILLE *AFFERDE*.

Nos *Hardewicus Groperdorp* Prepositus *johannes de Orvernhem* Decanus totumque Capitulum Majoris ecclesie *Mindensis* supplicatione porrecta Reverendo Patri ac Domino nostro Dno *Alberto* Episcopo dicte nostre Ecclesie ex parte venerabilium ac Religiosorum virorum Domini *johannis* Abbatis totiusque conventus monasterij sanctorum *Mauricij* ac *Symeonis* *) civitatis *Mindensis* ordinis sancti *Benedicti* tenore verborum tali videlicet sane sicut exhibita nobis pro parte vestra petitio continebat quod postquam quondam *jordanus Hoed* canonicus Ecclesie *Hamelensis* nostre *Mindensis* Dioc. de & super certis tunc designatis bonis quorum aliqua in feodum alia emptionis titulo a monasterio vestro tenuerat quoddam perpetuum beneficium in honore sancte *Trinitatis* ac gloriose semper virginis *Marie* genitricis Dei sanctorumque *johannis Baptiste Petri & Pauli & johannis Evangeliste* in Ecclesia parochiali in villa *Afferde* dicte nostre Dioc. de expresso bone memorie *Rodolfi* Abbatis & totius conventus dicti monasterij vestri consensu fundaverat & dotaverat ita videlicet ut quamdiu ipse fundator nec non quondam *johannes & Amelunghus* fratres laici ejusdem fundatoris nepotes in humanis agerent ad eorum seu illius qui senior inter eos existeret presentationem persone ydonee dictum benficium per Abbatem dicti monasterij pro tempore existentem conferri de-

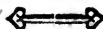

deberet, Post eorum vero decessum ipsum beneficium per unum ex religiosis ejusdem Monasterij deserviri posset cum certis pijs largitionibus donationibusve de dictis designatis bonis annuatim fiendis & oneribus supportandis in eadem fundatione expressis circum scriptis etiam temporibus locis & personis fundationemque & dotationem hujusmodi ordinaria auctoritate confirmari fecerat. Tandem post decursum temporis prefatis fundatore & nepotibus ejus vita functis bone memorie *johannes Berch* Abbas & conventus dicti monasterij beneficium prefatum de dicta parrochiali ecclesia ad prefatum monasterium auctoritate ordinaria predicta transferri fecerunt omnium illorum quorum intererat seu interesse poterat ad id accedente consensu prout in litteris patentibus desuper confectis premissa cernuntur plenius contineri. Cum itaque postmodum sicut eadem peticio subjungebat beneficium prefatum per obitum quondam *Florini Wylhelmi* vacaverit & vacet ad presens pro parte vestra humiliter fuit supplicatum quatinus translationi predicte robur confirmationis adicere & ut pia fundatoris intentio plenius exequatur benigne providere dignaremur, nos itaque hujusmodi supplicationibus inclinati nec non translationem prefatam ratam habentes & gratam beneficium prefatum cum juribus & pertinentijs suis universis dicto monasterio vestro simili ordinaria auctoritate perpetuo unimus annectimus & incorporamus ita videlicet juxta primeve fundationis & dotationis illius formam & tenorem illud ex nunc & in antea per unum ex pro-

fessis

fessis vestris in divinis deservire facere illiusque redditus & proventus obventiones & emolumenta in vestros ac monasterij & benificij predictorum usus & utilitatem convertere libere & licite valeatis elargitionibus donationibusve ex eisdem juxta formam fundationis hujusmodi ut premittitur faciendis alijsque eisdem impositis oneribus nostroque insuper & cujuslibet alterius juribus semper salvis. proviso nichilominus quod beneficium predictum debitis & consuetis obsequijs occasione premissa nullatenus defraudetur, & quia hoc attento quod religionis sancte incrementum sicut spiritualibus ita & temporalibus fomentis enutriri oportet sperantes cultum Dei ob id succrescere dum eum perficere debentibus solicitius providetur nequaquam abnuendum hoc quod petitum extitit estimamus ymmo verius veluti concessum est per Reverendum Patrem & Dominum nostrum Dominum *Albertum* Episcopum supplicationibus hijs pijs bene motum bene concessum contestamur, approbamus quoque & ratum habemus. Datum anno Domini MCCCCLVIII. die quinta decima mensis julij nostro sub sigillo presentibus appenso.

*) *Bruno* Episcopus Mindensis Monasterium S. *Mauricij* extra muros in Insula prope Civitatem Mindensem, ubi in Domino feliciter requiescit, anno Christi MXLII. fundavit de suo proprio patrimonio. Id tamen postea tempore *Alberti* de *Hoja* translatum est ad Civitatem Mindensem ad Ecclesiam S. *Simonis* anno Domini MCCCC XXXV. *Chron. Mindense.*

CXCVII.

COMMENDA SS. *FABIANI* ET *SEBASTIANI* DOTATUR.

In nomine ſancte & individue Trinitatis amen. *Hinricus Ludeman* officialis curie *Mindenſis* nec non Reverendi in Chriſto Patris & domini Dni *Alberti* Dei & Apoſtolice ſedis gracia Epiſcopi Mindenſis in temporalibus vicarius Generalis omnibus in Chriſto pie & juſte viventibus in eo qui eſt omnium vera ſalus, ſalutem. Officij noſtri debitum exigit & requirit ut ea que ad divinum cultum in domo Domini a fidelibus ordinantur perpetue firmitatis robore confirmemus & ad hoc ut noſtris temporibus divinus cultus augeatur, operam damus, proinde notum eſſe cupimus tam preſentibus quam futuris, quod cum honorabiles & diſcreti viri Domini *Hinricus Brand* perpetuus vicarius ad altare ſancte crucis invencionis in Eccleſia Mindenſi ſituatum & *johannes Olderogghe* rector parochialis eccleſie *Luttekenbremen* Mind. Dioc. pia intentione moti ad laudem & honorem omnipotentis Dei beate *Marie* virginis & omnium ſanctorum ob remedium & ſalutem animarum ſuarum parentum fratrum ſororum & omnium benefactorum ſuorum & omnium Chriſti fidelium animarum quandam perpetuam commendam ad altare in honore ſanctorum *Fabiani* & *Sebaſtiani* martirum nec non *Margarete* virginis & *Gregorij* confeſſoris in paradiſo dicte Eccleſie Mindenſis ſitum noviter erecum & conſecratum de bonis ſibi a deo collatis

dotare

dotare cupientes ipſeque Dominus *Hinricus Brand* tres curias quarum una in *Halle* vulgariter nuncupata curia villicalis in *Halle*, alia in *Weſtenfelde* & tertia in *Heringſtede* villis etiam Mindens. Dioc. ſite a ſtrenuo famulo *Heyncben de visbeke* ejusdem dioc. & ſuis veris heredibus per dictum Dominum *Hinricum* pro centum florenis *Renenſibus* boni auri & juſti ponderis emptas & pagatas ac dictus Dominus *johannes Olderoggbe* unam curiam in villa *Wolbeke* prope & juxta *Luttekenbremen* quam pro nunc de *Grote benke* poſſidet excolit & fructificat a valido *Rabodone Gemelen* pro quadraginta florenis *Renenſibus* ac tria maltra frumentorum triplicis annone unum videlicet ſiliginis unum ordei & unum avene in decima ville *Eſſcber* ejusdem dioc. & ejus campis & limitibus a famoſo *Wulffhardo de Czerſen* pro viginti quinque ſimilibus florenis nec non quatuor modios ſiliginis totidem ordei & totidem avene vulgariter *Wiſcbepelmate* duos ſolidos *Bilveldenſes* duos pullos & duas vigenas ovorum a providis viris proconſule conſulibus & toto conſulatu opidi *Buckeborch* pro quindecim etiam ſimilibus florenis atque eciam decimam ville *Schernicke* & in campis ejus & ditionibus pro viginti florenis eciam *Renenſibus* boni auri & juſti ponderis per prefatum Dominum *johannem* emptas & empta & quinquaginta florenos conſimiliter *Renenſes* in prompto & numerato auro boni & juſti ponderis pro redditibus emendis ad dictum altare pro ipſius rectoris pro tempore ſuſtentatione apponendis cum omnibus juribus & pertinentijs ſuis ac agris cultis & incultis pratis paſcuis vijs invijs aquis nemoribus vir-

gultis ac universis attinentijs in quibuscunque consistant donacione irrevocabili & absque spe redemendi ad donata dederunt ipsamque perpetuam commendam ad altare predictum dotando & in perpetuum usui rectoris dicti altaris pro tempore existentis applicando deputarunt & assignarunt ac quilibet ipsorum dat deputat & assignat per presentes, hac conditione adjecta quod dictus Dominus *johannes Olderogghe* prefati altaris sanctorum *Fabiani* & *Sebastiani* martiris ac sancte *Margarete* virginis & *Gregorij* confessoris primus debeat esse rector ac quod prelibati Domini *Hinricus* & *johannes* & quilibet eorum in curijs a bonis per alterum ipsorum comparatis & adhuc comparandis & emendis ad altare hujusmodi datis & deputatis & assignadis ac dandis deputandis & assignandis quousque vixerint vitalicium obtinebunt & habebunt, sic tamen quod altero eorum mortuo alter superstes in partem vitalicij mortui succedat & altero eorum in Domino defuncto superstes unam missam animarum pro ipso defuncto in salutem & remedium omnium Christi fidelium animarum per se singulis septimanis celebret aut per alium ydoneum presbiterum celebrari procurabit, ipsis vero ambobus Dominis *Hinrico* & *johanne* in Domino defunctis & non prius ipsi voluerunt & volunt atque de consensu nostro & aliorum quorum interest ordinatione perpetue valitura ordinaverunt & disposuerunt quod dictum altare cum dictis bonis datis sic ex nunc prout ex tunc erectum & in perpetuam commendam sacerdotalem in paradiso dicte Ecclesie Mindensis perpetuo maneat institutum ita quod

post

post obitum amborum predictorum Dominorum *Hinrici & johannis* succentori pro tempore dicte ecclesie Mindensis actu in sacerdotio constituto vel qui succentor infra annum a tempore collationis & provisionis sibi facte se possit & debeat facere in sacerdotem legitime promoveri modo infra scripto conferatur sibique de eodem cum predictis suis bonis provideatur, qui succentor & presbiter duas missas unam videlicet pro omnibus Christi fidelibus defunctis, reliquam vero de tempore secundum velle suum singulis septimanis per se celebrabit vel per alium ydoneum celebrari procuret verum tamen si prelibata bona sic ut premittitur comparata per illos qui ea vendiderunt reemi contingeret extunc ijdem fundatores voluerunt & volunt quatenus succentor pro tempore & hujusmodi altaris possessor summam florenorum sive pecuniarum hujusmodi apud venerabiles Dominos vicarios in Ecclesia Mindensi & ad eorum cistam causa custodie deponat donec & quo usque idem succentor cum scitu & consensu venerabilium virorum Dominorum Prepositi Decani & Capituli sepedicte Ecclesie Mindensis alios similes annuos redditus cum summa memorata emere possit & valeat cum effectu. Idem quoque succentor cui de dicto altari fuerit provisum ad debitum chori & ad obedientiam Decani tanquam vicarij in dicta Ecclesia Mindensi perpetue erit obligatus, placuit igitur dictis fundatoribus & placet quod presentacio ad eandem commendam cum eam quovis modo vacare contingerit, post ipsorum amborum fundatorum obitum & non prius ad honorabilem

 virum

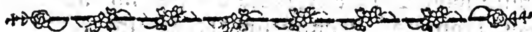

virum structurarium *) dicte Ecclesie Mindensis pro tempore existentem auctoritas presentandi & institucio ad eandem ad venerabiles & circumspectos viros Dominos Prepositum Decanum & Capitulum Ecclesie Mindensis pertinebunt & pertinere debeant cum effectu, premissis igitur omnibus & singulis per prefatos fundatores solempniter conceptis ordinatis & in finem salubriter deductis, ipsi nobis precibus obnixis humiliter supplicarunt, quatenus ad devotam eorum intentionem prenarratam nostri officij debitum per confirmationem debitam & canonicam adhibere dignaremur. Nos igitur *Hinricus* officialis & vicarius antedictus volentes pia petencium vota & presertim divinorum cultum augentia in quantum possumus adimplere, idcirco dicte commende modo quo predicitur erectionem fundationem institutionem predictorum bonorum ad eam applicationem auctoritatem presentandi & instituendi disposicionem & vitaliciorum predictorum reservacionem cum omnibus & singulis punctis & articulis supra narratis auctoritate nostra ordinaria confirmamus, approbamus & ratificamus volentes & mandantes ea ab omnibus quorum interest perpetuis temporibus sub anathematis sententia inviolabiliter observari. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium premissorum presentes litteras nostri vicariatus sigilli appensione fecimus communiri. Insuper nos Prepositus Decanus & Capitulum dicte Ecclesie Mindensis in signum & evidens documentum quod omnia & singula premissa de communitatis consilio consensu & assensu facta &

ordina-

ordinata sint, sigillum nostrum quo ad contractus utimur, juxta prefati Domini *Hinrici* Officialis & Vicarij predicti sigillum in perpetui roboris firmitatem de mandato nostro est appensum. Datum Anno Domini MCCCCL octavo.

*) Structurarius, Magister fabricae, structurarum ad Ecclesiam pertinentium.

CXCVIII.

LITTERA UNIONIS BURSFELDENSIS.

Albertus Dei & Apostolice sedis gratia Mindensis Episcopus omnibus & singulis presentia visuris pateat evidenter quod exposito nobis pro parte venerabilis Patris Dni *Hinrici* Abbatis ac religiosorum virorum Prioris & conventus monasterij S. *Viti* in *Schinna* *) nostre diocesis ordinis S. *Benedicti*, quod ipsi considerantes predecessores suos a regularis vite observantia notabiliter fuisse collapsos desiderantesque hujusmodi in suo monasterio observantiam effectualiter resumere & fideliter continuare ac ob id utile judicantes, se in hujusmodi observantia vivere, quos in eadem expertos cognoverint & propterea se venerabilibus & religiosis Patribus capituli annalis Bursfeldensis citra tamen exemptionem a capitulo Provinciali sui ordinis ac illius ac ordinarie jurisdictionis prejudicium univissent ac Capitulo eorum se submisissent promisissentque statuta & ordinata in Capitulis eorum acceptare & servare ipsisque reformatis in divino cultu victu & vestitu ac ceremonijs quan-

quantum personarum & loci permitteret condicio se in omnibus conformare, Capitulum ipsum annale visitare visitatoresque eis ab eodem capitulo mittendos recipere & eisdem in hujusmodi observantia obedire aliaque facere prout in quadam littera per dictum *Hinricum* Abbatem & conventum suum desuper sub data Anno Domini Millesimo quadringentesimo sexagesimo septimo sabbato ante Dominicam *Letare* sigillata ac per nos ac venerabiles Dominos Prepositum Decanum & Capitulum Ecclesie nostre predicte visa & diligenter lecta plenius continetur, humiliter supplicantes, quatenus hujusmodi submissionem unionem promissiones & omnia alia in hujusmodi littera contenta nostra auctoritate ordinaria ratificare approbare & confirmare dignaremur, nos igitur *Albertus* Episcopus predictus prefati monasterij S. *Viti* ordinis beati *Benedicti* in *Schinna* nobis subjecti reformati ut in observantia regulari per ipsos partim sua sponte nostrosque ac religiosorum Patrum Abbatum S. *Symeonis* in *Minda* ac S. *Pauli* prope *Bremam* honorabiliumque Dominorum *Alberti* de *Letelen* Archidiaconi in *Pattensen* nostre Dioc. & Prepositi sancti monialium in *Neudorppe* ejusdem nostre Dioc. sed & illustris ac strenui comitis *Johannis* de *Hoya* pie recordationis fratris nostri uterini diligentissimos conatus & labores assumpta & introducta in Domino perficere valeant & prosperari ferventer desiderantes pro fideli dicte observantie continuatione & firma corroboratione desiderium ac conatum dictorum Abbatis & conventus in Domino merito commendantes ipsorum petitioni favorabiliter annuendo de scitu & consensu venerabilium Dominorum Prepositi Decani & Capituli Ecclesie nostre Mindensis huiusmodi unionem submissionem promissiones ac omnia & singula in huiusmodi littera quam hic pro sufficienter in-

inſerta haberi volumus, contenta ex certa noſtra ſcientia auctoritate noſtra ordinaria approbamus ratificamus & confirmamus ſolemniter per preſentes decernentes & volentes quod non liceat dictum *Hinricum* Abbatem & eius conventuales vel eorum ſucceſſores ab huiusmodi obſervantia jam certis retro actis laudabiliter obſervata & continuata ac per nos ac premiſſos coadjutores noſtros laborioſe introducta nec non unione ſubmiſſione & promiſſis huiusmodi ullo unquam tempore quovis queſito ingenio vel impetrando indulto aliquo modo in toto vel in parte declinare ſi omnipotentis Dei ac noſtram & ſucceſſorum noſtrorum voluerint indignationem evitare, promittentes eisdem Patribus pro nobis & ſucceſſoribus noſtris, quodſi eosdem Abbatem & conventuales vel eorum ſucceſſores ab huiusmodi obſervantia ſic laborioſe introducta ac per ipſos aliquamdiu ut premiſimus laudabiliter continuata & per noſtros labores introducta nobis proinde in Domino merito & affectuoſe grata & per nos diligenter manutenenda notabiliter declinare vel contra huiusmodi premiſſa facere contingeret, quod Deus avertat, nos vel ſucceſſores noſtri ad requiſitionem dictorum Patrum eosdem Abbatem & conventum & eorum ſucceſſores ad reſumenda depoſita & continuanda aſſumpta modis & mediis quibus convenit mediantibus diligenter & efficaciter compellemus, & quod viſitationes per ipſos Patres & Capitulum ad dictum monaſterium mittendo in nullo velimus impedire vel quovis modo ſuſpendere vel alias facere aut permittere quo minus iniunctum eis officium libere exequi poſſint & exercere, quin ymmo per ipſos ad hoc requiſiti eis efficaciter velimus aſſiſtere & diligenter cooperari, ut ordinata per ipſos pro continuacione & ſtabilicione hujusmodi obſervantie effectualiter ſuſ-

ſuſcipiantur & diligenter obſerventur auctoritate noſtra ordinaria in premiſſis omnibus ſemper ſalva. In quorum omnium & ſingulorum premiſſorum fidem preſentes litteras noſtri iuſſimus ſigilli appenſione communiri. Et Nos *Hardewicus* de *Groperdorppe* Prepoſitus *johannes* de *Quernheim* Decanus totumque capitulum Eccleſie Mindenſis predicte, quia premiſſa omnium & ſingula de noſtro ſcitu & expreſſo conſenſu acta profitemur, Ideoque pro nobis & noſtris ſucceſſoribus in premiſſis fidelem faciemus aſſiſtenciam per ipſum aut eius ſucceſſores vel Patres dicti capituli annalis deſuper requiſiti. In quorum evidens teſtimonium preſentes litteras etiam ſigilli capituli noſtri fecimus appenſione communiri. Datum Anno Dni Milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo octavo ante Dominicam *oculi* feria quarta.

16. Mart.

*) Sub *Henrico* Epiſcopo Mindenſi Coenobium in *Schinna* ordinis S. *Benedicti* in honorem S. *Viti* ſociorumque ejus per comites de *Hallermont* anno Domini MCXLVII. fundatum eſt. De Unione Bursfeldenſi videantur *Leuckfeldij Antiquitates Burſfeldenſes.*

XLI.

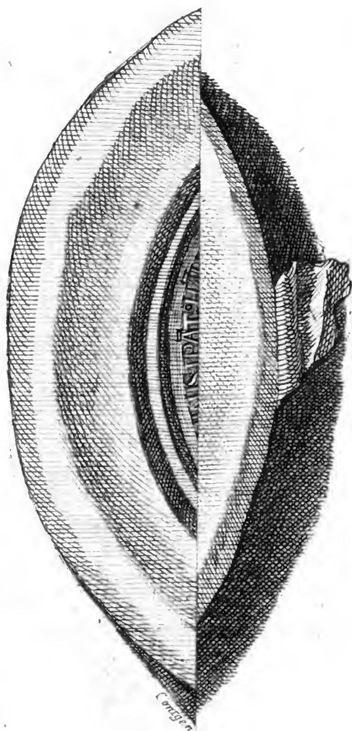
ad XLI.

H. Cöntgen Sc. Mog.

XLII.

XLIV.

